

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest

dr. Eveline Teppers
Wouter Schepers
Prof. dr. Tine Van Regenmortel

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Minderbroedersstraat 8 – B-3000 Leuven
 Tel 0032 16 37 34 32
 E-mail: swvg@kuleuven.be
 Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

Publicatie nr. 2019/09

SWVG-Rapport 25

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Titel rapport: Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest

Promotor: Tine Van Regenmortel

Onderzoekers: Eveline Teppers en Wouter Schepers

Coördinatie SWVG: Kathleen De Cuyper

Administratieve ondersteuning SWVG: Lut Van Hoof, Manuela Schröder

Dit rapport kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Overheid. In deze tekst komen onderzoeksresultaten van de auteur(s) naar voor en niet die van de Vlaamse Overheid. De Vlaamse Overheid kan niet aansprakelijk gesteld worden voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de meegeleverde gegevens.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

Het consortium SWVG

<i>Deelnemende instellingen</i>	<i>Dagelijks bestuur</i>
KU Leuven	
· LUCAS, Centrum voor zorgonderzoek en consultancy	Prof. dr. Chantal Van Audenhove
· Instituut voor Sociaal Recht	Prof. dr. Anja Declercq
· HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving	Prof. dr. Johan Put
· Leuvens Instituut voor Gezondheidsbeleid	Prof. dr. Tine Van Regenmortel
· Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen	Prof. dr. Erik Schokkaert
UGent	
· Vakgroep Innovatie, Ondernemerschap en Dienstenmanagement	Prof. dr. Paul Gemmel
· Vakgroep Publieke Governance, Management & Financiën	Prof. dr. Joris Voets
· Vakgroep Huisartsgeneeskunde en Eerstelijnsgezondheidszorg	Prof. dr. An De Sutter
Vrije Universiteit Brussel	
· Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen	Prof. dr. Dominique Verté
Universiteit Antwerpen	
· Centrum OASeS, Departement Sociologie	Prof. dr. Peter Raeymaeckers
<i>Partnerinstellingen</i>	
Universiteit Hasselt	
· Centrum voor Statistiek	
Thomas More Hogeschool	
· Opleiding Toegepaste Psychologie	dr. Peter De Graef
Arteveldehogeschool	
· Dienst onderzoek en dienstverlening	
Hogeschool Gent	
· Faculteit Mens en Welzijn	
UC Leuven-Limburg	
· Groep Gezondheid en Welzijn	

Rapport 25

Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest

Onderzoekers: dr. Eveline Teppers en Wouter Schepers

Promotor: Prof. dr. Tine Van Regenmortel

Samenvatting

Het voorliggend onderzoek had niet alleen als doel om via een representatieve steekproef het opvanggebruik van kinderen onder de 3 jaar woonachtig in het Vlaamse Gewest in kaart te brengen, maar ook om een inschatting te maken van de onvervulde behoefte aan formele opvang. Het onderzoek werd in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin uitgevoerd door het HIVA - KU Leuven, in samenwerking met Kind en Gezin.

In dit rapport komen volgende topics aan bod:

- de frequentie en de intensiteit van het opvanggebruik tijdens de laatste 'gewone' week. Voor het in kaart brengen van het opvanggebruik is er binnen deze studie, wat nieuw is ten opzichte van voorgaande onderzoeken, van bij aanvang een duidelijke opsplitsing gemaakt tussen formele opvang en informele opvang;
- de determinanten en redenen van het opvanggebruik;
- de meest gebruikte opvangvorm en de redenen hiervoor;
- het gebruik van opvang op atypische momenten;
- een inschatting van de onvervulde behoefte aan formele opvang.

In dit rapport is ook veel aandacht besteed aan de mogelijke verschillen tussen verschillende subgroepen (bv. naargelang werksituatie en opleidingsniveau van de ouders) in de steekproef. Meestal gaat het echter om bivariate verschillen waarbij er niet gecontroleerd wordt voor ander zaken (bv. gezinskenmerken of kenmerken van het aanbod).

In tegenstelling tot voorgaande onderzoeken naar het gebruik van opvang (Vande Gaer, Gijssels en Hedebouw, 2013; Hedebouw en Petermans, 2009; Van Keer, Bettens en Buysse, 2004; Vanpée, Sannen en Hedebouw, 2000) is de onderzoeksofzet én de vraagstelling van dit onderzoek ingrijpend gewijzigd vooral omwille van de nieuwe doelstelling van dit onderzoek om op een betrouwbare manier informatie op Vlaams niveau over de onvervulde opvangbehoeften te verzamelen. Zo zijn er nieuwe vragen opgenomen (en oude vragen geschrapt), zijn er vier nieuwe gebruiksprofielen (d.i. gebruik van enkel formele opvang, gebruik van enkel informele opvang, gebruik van formele én informele opvang en geen gebruik) opgesteld op basis van de aparte bevraging van formele en informele opvang, is de

steekproefomvang sterk verruimd en zijn de bevragingmethoden (o.a. websurvey i.p.v. postenquête), de bevraging van het opvanggebruik (o.a. laatste gewone week i.p.v. 1ste week van februari met een exclusieve focus op niet-schoolgaande kinderen) en de definiëring en berekening van het opvanggebruik gewijzigd. Omwille van deze verschillen zijn de bevindingen van deze studie minder zuiver te vergelijken met de bevindingen uit voorgaande onderzoeken en zijn uitspraken over longitudinale tendensen minder zuiver.

Net zoals in de voorgaande onderzoeken werd een gestratificeerde steekproef getrokken van een 19 000-tal gezinnen wonende in het Vlaamse Gewest met kinderen geboren tussen 1 juni 2015 en 1 februari 2018 vertrekkende van het Mirage-bestand van Kind en Gezin. In totaal hebben er 6 594 gezinnen deelgenomen aan de bevraging van de uiteindelijk 16 371 gezinnen die werden gecontacteerd, wat overeenkomt met een responsgraad van 40.3%. Door wegingen werd de oorspronkelijke proportionaliteit van verschillende subgroepen in de populatie hersteld.

Er werd voor de bevraging gebruik gemaakt van een websurvey, een telefonische enquête (met een sterkere focus op gezinnen in kansarmoede, met een moeder van niet-Belgische origine en op gezinnen die niet over een e-mailadres beschikken) en een face-to-face enquête (bij die gezinnen waarvoor Berbers, Turks of Arabisch staat genoteerd om de dienstverlening door Kind en Gezin vlot te laten verlopen door een gebrek aan voldoende kennis van het Nederlands, Frans of Engels).

Binnen elk onderzocht topic kunnen volgende belangrijke resultaten en conclusies puntsgewijs worden opgesomd.

Gezins- en socio-economische kenmerken en representativiteit van de (gewogen) steekproef:

- 94.2% van de kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar woont in (minstens) één gezin met twee samenwonende of gehuwde partners, wat een goede representatieve weergave is van de populatie;
- 60% van de moeders (tegenover 47% van de vaders) heeft een diploma hoger onderwijs (hogeschool of universiteit), wat een lichte oververtegenwoordiging is in vergelijking met het aandeel in de populatie (54.5%);
- 67.8% van de moeders werkt (resp. 41.8% voltijds en 26% deeltijds), wat stijgt tot 81.2% indien moeders in tijdelijke arbeidsonderbreking mee in rekening worden genomen en 90.6% van de vaders werkt (resp. 86.1% voltijds en 4.5% deeltijds). 95.5% van de kinderen heeft minstens één werkende ouder, wat een goede representatieve weergave is van de populatie;
- 11.2% van de gezinnen leeft in kansarmoede (volgens de definitie van Kind en Gezin), wat een lichte ondervertegenwoordiging is in vergelijking met het aandeel in de populatie (13.9%);
- 26.9% van de gezinnen heeft een moeder van niet-Belgische origine, wat een goede representatieve weergave is van de populatie.

Frequentie en intensiteit van het opvanggebruik door gezinnen met niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar:

- 87% maakt gebruik van **formele en/of informele** opvang (voor 81.3% is dit een regelmatig¹ gebruik en voor 5.7% een beperkt² gebruik); 13% maakt geen gebruik, noch van formele noch van informele opvang;
- Duidelijke stijging van het gebruik van formele en/of informele opvang t.o.v. voorgaande jaren (in 2013: 69.7%) maar er is geen uitspraak mogelijk over de precieze evolutie;
- 76.6% maakt gebruik van **formele** opvang (73.8% regelmatig en 2.8% beperkt), dit kan in combinatie zijn met informele opvang. Dit aandeel is het hoogst bij kinderen tussen 1 en 2.5 jaar;
- 68.7% maakt gebruik van **informele** opvang (39.6% regelmatig en 29.1% beperkt), dit kan in combinatie zijn met formele opvang;
- Het aandeel beperkt gebruik is hoger in de informele opvang dan in de formele opvang;
- Er kunnen **vier profielen van (regelmatig en beperkt) opvanggebruik** worden onderscheiden: 58.2% gebruikt formele én informele opvang (de 'combinatie' groep), 18.4% gebruikt enkel formele opvang (waarvan 93.9% op regelmatige wijze), 10.4% gebruikt enkel informele opvang (waarvan 65.7% op regelmatige wijze) en 13% gebruikt geen opvang. Hieruit kan ook worden afgeleid dat ongeveer 75% van de gebruikers van formele opvang dit combineert met het gebruik van informele opvang;
- Binnen het *regelmatig* gebruik van opvang ligt het deeltijds³ gebruik hoger dan het voltijds⁴ gebruik. Het deeltijds gebruik bedraagt ongeveer 75% voor de regelmatige gebruikers van formele opvang en ongeveer 95% voor regelmatige gebruikers van informele opvang. Indien er deeltijds gebruik wordt gemaakt van opvang, zijn het voornamelijk volle dagen (d.i. 5 uur of meer op een dag);
- Het opvanggebruik vindt voornamelijk plaats door de week en veel minder in het weekend. Voor de formele opvang zijn woensdag en vrijdag de minst drukke dagen, terwijl dinsdag en donderdag de drukste dagen zijn. Voor de informele opvang geldt net het omgekeerde: de drukste dagen zijn woensdag en vrijdag;
- Ongeveer 51% van de (*regelmatige en beperkte*) gebruikers van formele opvang doet beroep op formele opvang voor minstens 30 uur per week; voor de informele opvang gaat het slechts om ongeveer 13%;
- Niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar worden gemiddeld 3.6 dagen in de week (exclusief weekend) opgevangen in de formele opvang en 1.7 dagen in de informele opvang (exclusief weekend).

1 Regelmatig = 'wekelijks' minstens één dag 5 uur of meer of minstens drie dagen minder dan 5 uur.

2 Beperkt = 'wekelijks' maar niet met de intensiteit van regelmatig gebruik of 'af en toe/maandelijks'.

3 Deeltijds: minder dan 5 dagen 5 uur of meer opvang.

4 Voltijds: minstens 5 dagen 5 uur of meer opvang.

Determinanten van het (regelmatig) opvanggebruik:

- Het *regelmatig* gebruik van formele en/of informele opvang is hoger indien de moeder werkt. Hetzelfde geldt voor de vader maar de **werkstatus** van de moeder is een belangrijkere determinant dan de werkstatus van de vader.
- Het *regelmatig* gebruik van formele en/of informele opvang is het laagst indien beide ouders niet werken (26.8%) en het hoogst indien beide ouders werken (87.9% tot 96.9% afhankelijk van specifieke werkregime) of indien een alleenstaande ouder werkt (94.1%);
- Hoe hoger het **maandelijks netto-gezinsinkomen**, hoe hoger het *regelmatig* gebruik van formele en/of informele opvang en hoe hoger het gecombineerd gebruik van formele én informele opvang;
- Wat betreft **gezinssituatie**, maken alleenstaanden minder *regelmatig* gebruik van informele opvang dan gehuwden of samenwonenden (29.8% versus 39.6%). Binnen de regelmatige gebruikers worden kinderen van alleenstaanden wel meer voltijds opgevangen (dit geldt voor zowel de formele als de informele opvang);
- Kansarme gezinnen maken minder *regelmatig* gebruik van formele en/of informele opvang (46.7% versus 86.0%), van formele opvang al dan niet in combinatie met informele opvang (37.5% versus 78.8%) en van informele opvang al dan niet in combinatie met formele opvang (16% versus 42.8%) dan niet-kansarme gezinnen. Voor kansarme gezinnen is er een stijging van het opvanggebruik t.o.v. 2013, maar opnieuw is er geen uitspraak mogelijk over de precieze stijging. **Kansarmoede status** van het gezin blijkt een minder belangrijke determinant van het opvanggebruik te zijn dan werkstatus van de moeder;

Gezinnen met een moeder van **niet-Belgische origine** maken minder *regelmatig* gebruik van formele en/of informele opvang (55.5% versus 91.8%), van formele opvang al dan niet in combinatie met informele opvang (48.2% versus 84.0%) en van informele opvang al dan niet in combinatie met formele opvang (15.6% versus 49.3%) dan gezinnen met een moeder van Belgische origine. Ook voor gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine is er een stijging van het opvanggebruik t.o.v. 2013, maar is er opnieuw geen uitspraak mogelijk over de precieze stijging. Voor de informele opvang zijn origine van de moeder en werkstatus van de moeder even belangrijke determinanten, terwijl voor de formele opvang werkstatus van de moeder een sterkere determinant is dan origine van de moeder.

- Wat betreft provinciale verschillen is het regelmatige gebruik van formele en/of informele opvang het hoogst in West- en Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant en het laagst in Antwerpen en Limburg. Deze verschillen stemmen overeen met provinciale verschillen in werkzaamheidsgraad van de moeders en het beschikbare formele opvangaanbod per 100 kinderen;
- Wat betreft **verstedelijingsgraad** (volgens de VRIND-classificatie) is het *regelmatige* gebruik van formele en/of informele opvang het laagst in de groot- en centrumsteden, wat grotendeels verklaard kan worden door het grotere aandeel kansarme gezinnen, niet-werkende moeders en moeders van niet-Belgische origine in de groot- en centrumsteden.

Redenen voor het gebruiken en het niet gebruiken van opvang:

- De meest aangehaalde reden voor het formele en/of informele opvanggebruik is het 'verder willen blijven werken' (86%). Op tweede plaats komt de reden 'omdat het beter is voor de ontwikkeling van het kindje' (54%);
- De voornaamste opgegeven redenen voor het **niet gebruiken** van formele én informele opvang zijn: het (al dan niet tijdelijk) niet werken van één of beide ouders (62.5% binnen de top 3) en om zelf voor het kindje te kunnen zorgen met het oog op het welzijn van het kindje (51.6% binnen de top 3). Deze twee voornaamste redenen blijven onveranderd tegenover voorgaande onderzoeken;
- Andere opgegeven redenen voor het **niet gebruiken** van formele én informele opvang hebben te maken met het niet vinden van *geschikte* opvang (30.1% binnen de top 3) doordat men bv. geen vertrouwen heeft in de opvang, de opvang te duur is of de opvanguren onaanangepast zijn aan de werkuren. Daarnaast wordt er ook aangegeven dat men geen opvangplaats heeft gevonden, namelijk 11.3% van de niet-gebruikers kon niet terecht bij de formele opvang (voor 5.7% was dit de belangrijkste reden voor het niet-gebruik) en 12.7% kon niet terecht bij de informele opvang (voor 1.6% de belangrijkste reden voor het niet-gebruik).

De meest gebruikte opvangvorm door regelmatige gebruikers:

- Binnen de *regelmatige* gebruikers van formele en/of informele opvang is de meest gebruikte opvangvorm in dalende volgorde: de groepsopvang met inkomenstarief (IKT) (37.9%), de gezinsopvang met IKT (21.3%), de grootouders (18.3%), de groepsopvang met een vrije bijdrage (16%), de gezinsopvang met een vrije bijdrage (3.6%) en andere vormen van informele opvang (zoals andere familieleden, opvang aan huis, etc., gaande van 0.3% tot 1.8%). In overeenstemming met de evolutie binnen het formele opvangaanbod, is er ten opzichte van 2013 een daling van het gebruik van de gezinsopvang (zowel met IKT als vrije bijdrage) en een stijging van de groepsopvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm;
- Voor 78.8% van de *regelmatige* gebruikers bestaat de meest gebruikte opvangvorm uit formele opvang (voor 53.9% is dit groepsopvang) en voor 21.2% uit informele opvang (voornamelijk door de grootouders);
- Het aandeel opvang door de grootouders als meest gebruikte opvangvorm verschilt niet significant met 2013, maar er is wel een lichte stijging van andere vormen van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm;
- Indien moeder of vader een hogere **opleidingsachtergrond** heeft, is het gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm hoger en het gebruik van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm lager dan indien ze een lagere opleidingsachtergrond hebben. Hierbij aansluitend stijgt het gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage en daalt het gebruik van formele opvang met IKT als het **maandelijks netto-gezinsinkomen** stijgt;
- Volgende **socio-economische** verschillen worden gevonden: alleenstaanden, kansarme gezinnen en gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine maken meer gebruik van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm dan gehuwden/samenwonenden, niet-kansarme gezinnen en gezinnen met een moeder van Belgische origine. Gezinnen met een moeder van niet-

Belgische origine doen ook minder beroep op de grootouders als meest gebruikte opvangvorm dan gezinnen met een moeder van Belgische origine;

- Er worden ook **provinciale** verschillen gevonden die samenhangen met de provinciale spreiding in het aantal plaatsen formele opvang per 100 kinderen. Zo is het gebruik van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm het hoogst in Limburg en het laagst in Antwerpen, het gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm het hoogst in Vlaams-Brabant en het laagst in Limburg, en het gebruik van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm het hoogst in Antwerpen en Limburg;
- Er zijn ook verschillen m.b.t. **verstedelijkingsgraad**. Zo is het gebruik van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm het hoogst in groot- en centrumsteden en kleinstedelijk provinciaal gebied, het gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm het hoogst in stedelijk gebied rond Brussel en de grootstedelijke rand, het gebruik van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm het hoogst in overgangsgebied.

De keuze van de opvangvorm:

- In vergelijking met formele opvang als meest gebruikte opvangvorm, wordt er in mindere mate gekozen voor informele opvang als meest gebruikte opvangvorm omwille van opvoedkundige redenen (d.i. de aanwezigheid van andere kinderen en de stimulatie van de ontwikkeling) en meer omwille van dienstverleningsredenen (d.i. de beschikbaarheid later tijdens schooldagen, de opvangmogelijkheden voor andere kinderen binnen het gezin en het meevallen van de kostprijs);
- Binnen de formele opvang, wordt er meer voor gezinsopvang als meest gebruikte opvangvorm gekozen omdat er rekening wordt gehouden met de eigenheid (persoonlijkheid, specifieke zorgen, etc.) van het kindje en omwille van de huiselijke sfeer of kleinschaligheid;
- De grote meerderheid, namelijk 89%, van de (*regelmatige en beperkte*) gebruikers zitten in de opvang van hun voorkeur. M.a.w. 10% tot 15% (afhankelijk van de meest gebruikte opvangvorm met 15% voor de groepsopvang met een vrije bijdrage) zitten niet in hun principiële voorkeursopvang;
- Indien men niet in de voorkeursopvang zit, wilt iets meer dan de helft van de gebruikers (53.3%) beroep doen op groepsopvang met IKT. Op de tweede plaats komt de gezinsopvang met IKT (19.3%) en op een gezamenlijke derde plaats de groepsopvang met een vrije bijdrage en de grootouders (resp. 9.4% en 9.3%);
- De redenen voor de principiële voorkeur bij de gebruikers die niet in hun voorkeursopvang zitten, verschillen naargelang de opvangvorm waarnaar de principiële voorkeur uitgaat. Opvoedkundige redenen liggen minder vaak aan de basis voor een principiële voorkeur voor grootouders, maar de kostprijs, de soepelheid wat betreft de opvanguren en het vertrouwen worden wel vaker als reden vermeld;
- De gebruikers die niet in hun voorkeursopvang zitten en formele opvang met een vrije bijdrage (groeps- of gezinsopvang) als principiële voorkeursopvang heeft, halen vaker de redenen aan van soepelheid in opvanguren en kwaliteit van de verzorging. De goede bereikbaarheid van de opvang wordt vaker aangehaald als reden voor een principiële voorkeur voor groepsopvang (met of zonder IKT), terwijl meer inspraak en actieve betrokkenheid vaker wordt aangehaald als reden voor de principiële voorkeur voor gezinsopvang (met of zonder IKT).

Opvang op atypische momenten door regelmatige gebruikers:

- Onder opvang op atypische momenten wordt verstaan: vroege opvang (voor 7 uur), late opvang (na 18 uur), langdurige opvang (meer dan 11 uur per dag), nachtopvang en opvang tijdens het weekend (zaterdag en zondag);
- Ongeveer 36% van de *regelmatige* gebruikers maakt gebruik van formele en/of informele opvang op atypische momenten (tijdens één of meerdere dagen in de week). Specifiek voor de formele opvang bedraagt dit aandeel ongeveer 16%, wat driemaal kleiner is dan het aandeel van 49% voor de informele opvang;
- Zowel voor de formele als informele opvang is opvang na 18 uur de meest voorkomende vorm van opvang op een atypisch moment (resp. 9.3% en 34.5%). Opvallend is dat opvang langer dan 11 uur per dag, opvang 's nachts en tijdens het weekend zelden voorkomt in de formele opvang maar toch een belangrijk deel uitmaakt van de informele opvang. Dit duidt erop dat de informele opvang meer flexibel is, en mogelijks naast de formele opvang wordt ingezet;
- Het aandeel formele opvang op atypische momenten door *regelmatige* gebruikers is het hoogst als men het meest gebruik maakt van gezinsopvang met een vrije bijdrage (23.9%); De groep regelmatige gebruikers dat formele opvang gebruikt na 18 uur doet het meest beroep op de groepsopvang (zowel met IKT als met een vrije bijdrage);
- Het formele en/of informele opvanggebruik op atypische momenten is hoger voor de oudste kinderen (2.5 jaar tot 3 jaar; 39.8%) en in West-Vlaanderen (42.5%);
- Alleenstaanden zijn grotere gebruikers van formele en/of informele opvang op atypische momenten dan samenwonenden/gehuwden (43.1% versus 34.7%) en dit voornamelijk binnen de informele opvang (72% versus 47.5%);
- Het formele en/of informele opvanggebruik op atypische momenten is hoger indien beide ouders voltijds werken (38.8%) dan indien de moeder deeltijds werkt of in tijdelijke arbeidsonderbreking is of indien beide ouders deeltijds werken. Wat betreft **werkregime** van de ouders, wordt het meest gebruik gemaakt van formele en/of informele opvanggebruik op atypische momenten door een werkende alleenstaande ouder (48.5%);
- Gezinnen waar de moeder of de vader enkel **werkuren** overdag heeft, maken minder gebruik van formele en/of informele opvang op atypische momenten, dan gezinnen waar de moeder of vader werkuren overdag heeft maar met onverwachte overuren, in een ploegenstelsel werkt of iedere week wisselende uren heeft (met een max. verschil van ongeveer 23% voor de moeders en 10% voor de vaders).

Onvervulde behoefte aan formele opvang:

- De onvervulde behoefte aan formele opvang bij **niet-schoolgaande kinderen** tussen 3 maanden en 3 jaar is onderzocht bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang), bij gebruikers van enkel informele opvang en bij niet-gebruikers van formele én informele opvang;
- Ongeacht de reden waarom men niet méér gebruik kan maken van formele opvang, geeft 11.5% van de (*regelmatige en beperkte*) **gebruikers van formele opvang** aan een extra nood te hebben aan formele opvang met een omvang van gemiddeld 1.9 dagen extra per (5-dagen) week. De extra nood aan formele opvang is sterker aanwezig bij gezinnen met een niet-werkende moeder

(24.7%), met een moeder van niet-Belgische origine (19.8%) en bij kansarme gezinnen (22.4%) en heeft ook een grotere omvang bij deze groepen van gebruikers van formele opvang (resp. gemiddeld 2.8, 2.6 en 3.2 dagen per week);

- De meest aangehaalde redenen waarom gebruikers met een extra nood aan formele opvang niet méér gebruik kunnen maken van formele opvang zijn de volgende: de openingsuren passen niet (41.2%), de opvang is te duur (31.5%) en er is te weinig plaats in de opvang (27.1%). Wanneer enkel gekeken wordt naar de reden 'er is te weinig plaats in de opvang' voor het bepalen van een zuivere behoefte aan formele opvang vanwege plaatstekort, heeft **3.1%** van de gebruikers van formele opvang nog een onvervulde behoefte aan formele opvang met een omvang van **gemiddeld 2.2 dagen per (5-dagen) week**;
- **29.3%** van de (*regelmatige en beperkte*) **gebruikers van enkel informele opvang** geeft aan een nood te hebben aan formele opvang. Dit aandeel is sterker aanwezig bij gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine dan bij gezinnen met een moeder van Belgische origine (38.2% versus 25.3%). De omvang van de onvervulde behoefte bij gebruikers van enkel informele opvang bedraagt **gemiddeld 2.5 dagen per (5-dagen) week**;
- **24.5%** van de **niet-gebruikers** geeft aan een nood te hebben aan formele opvang. Dit aandeel is sterker aanwezig bij gezinnen met een niet-werkende moeder dan bij gezinnen met een werkende moeder (25.8% versus 17%). De omvang van de onvervulde behoefte bij niet-gebruikers bedraagt **gemiddeld 3.1 dagen per (5-dagen) week**;
- **De totale onvervulde behoefte** aan formele opvang voor **niet-schoolgaande kinderen** tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest bedraagt **8.6%**. Op populatieniveau komt dit overeen met ongeveer 13 473 niet-schoolgaande kinderen die **gemiddeld 2.6 dagen** in de week nood hebben aan formele opvang. Dit zorgt voor een totaal aantal nodige opvangdagen van ongeveer 35 559.
- De onvervulde behoefte aan formele opvang tijdens de schooluren is ook onderzocht bij voltijds en niet-voltijds **schoolgaande kinderen** tussen 2.5 en 3 jaar. Deze onvervulde behoefte bedraagt **5%** bij **voltijds** schoolgaande kinderen met een omvang van **gemiddeld 1.9 dagen** per (5-dagen) week en **9.6%** bij **niet-voltijds** schoolgaande kinderen met een omvang van **gemiddeld 2.3 dagen** per (5-dagen) week.
- **De totale onvervulde behoefte** aan formele opvang tijdens de schooluren voor **schoolgaande kinderen** tussen 2.5 en 3 jaar in het Vlaamse Gewest bedraagt **6.2%**. Op populatieniveau komt dit overeen met ongeveer 1 358 schoolgaande kinderen die **gemiddeld 2.1 dagen** in de week nood hebben aan formele opvang tijdens de schooluren. Dit zorgt voor een totaal aantal nodige opvangdagen van ongeveer 2 796.
- Tot slot, de **totale onvervulde behoefte** aan formele opvang voor **alle (niet-schoolgaande en schoolgaande) kinderen** tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest bedraagt **8.3%**. Op populatieniveau komt dit overeen met ongeveer 14 831 kinderen die **gemiddeld 2.6 dagen** in de week nood hebben aan formele opvang. Dit zorgt voor een totaal aantal nodige opvangdagen van ongeveer 38 354. Deze cijfers laten Kind en Gezin toe het totale aantal extra nodige opvangplaatsen te berekenen.

Inhoud

Situering onderzoek en onderzoeksopzet door Kind en Gezin	27
Hoofdstuk 1 Schets van het opvanglandschap en begrippenkader	31
1 Definitie formele kinderopvang van baby's en peuters	31
2 Het aantal plaatsen (de capaciteit) in de formele opvang van baby's en peuters	32
3 Registratiegegevens van het formele opvanggebruik door Kind en Gezin	34
4 Samenvatting	35
Hoofdstuk 2 Onderzoeksmethode	37
1 Bevragingmethode	37
2 Vragenlijst	38
3 Populatie	41
4 Steekproeftrekkingen	42
4.1 Websurvey	42
4.2 Telefonische interviews	42
4.3 Face-to-face interviews	43
5 Respons	45
5.1 Respons websurvey	45
5.2 Respons telefonische interviews	45
5.3 Respons face-to-face interviews	46
5.4 Totale respons en representativiteit	46
6 Wegingen	49
7 Analyse	50
8 Samenvatting	50
Hoofdstuk 3 Kenmerken van de gewogen respons en representativiteit	53
1 Kindkenmerken	53
2 Gezinssamenstelling	54
3 Beschikbaarheid van de grootouders voor kinderopvang	55
4 Socio-economische kenmerken	57
4.1 Opleidingsniveau van de ouders	57
4.2 Werksituatie van de ouders	58
4.3 Werkregime van de ouders	62
4.4 Inkomenssituatie	63
5 Kinderen uit gezinnen in kansarmoede	64
6 Niet-Belgische origine	64
7 Samenvatting	66

Hoofdstuk 4	Het gebruik van formele en informele opvang en de frequentie en intensiteit van het gebruik	69
1	Gebruik van formele en informele opvang	69
1.1	Regelmatig, beperkt en geen gebruik van opvang	70
1.2	Vier profielen van opvanggebruik bij niet-schoolgaande kinderen	72
2	Intensiteit van het opvanggebruik	73
2.1	Voltijds versus deeltijds opvanggebruik	73
2.2	Opvanggebruik per dag van de week en aantal dagen en uren per week	76
3	Het opvanggebruik naar leeftijd van het kind	79
4	Samenvatting	81
Hoofdstuk 5	Determinanten van gebruik van formele en informele opvang	85
1	Het gebruik naar werksituatie van de ouders	85
1.1	Werksituatie van de moeder	85
1.2	Werksituatie van de vader	88
1.3	Combinatie van werksituatie van vader en moeder	90
2	Naar gezinsinkomen	91
3	Naar gezinssituatie	92
4	Het gebruik door kansarme gezinnen en gezinnen met een moeder van niet-Belgische afkomst	93
4.1	Gebruik van opvang door kansarme gezinnen	93
4.2	Gebruik van opvang door gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine	96
4.3	Gebruik van opvang door gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine, al dan niet in een situatie van kansarmoede	100
5	Het opvanggebruik naar woonplaats	102
5.1	Het opvanggebruik per provincie	102
5.2	Het opvanggebruik naar verstedelijkingsgraad	104
6	Samenvatting	105
Hoofdstuk 6	Redenen voor het opvanggebruik	107
1	Redenen voor het opvanggebruik	107
2	Redenen voor niet-gebruik van formele en/of informele kinderopvang	110
3	Samenvatting	112
Hoofdstuk 7	De (meest) gebruikte opvangvormen	113
1	De gebruikte opvangvormen bij regelmatige gebruikers	113
1.1	Belangrijkste (= meest gebruikte) opvangvorm	113
1.2	Gebruik van opvang met een inkomenstarief (IKT) of met een bijdrage bepaald door de opvang (meest gebruikte opvangvorm)	115
1.3	Geografische verschillen	115

2	De meest gebruikte opvangvorm door regelmatige gebruikers naar inkomen, opleidingsniveau en gezinssituatie	119
2.1	Het inkomen	119
2.2	Het opleidingsniveau	121
2.3	De gezinssituatie	122
3	De meest gebruikte opvangvorm door regelmatige gebruikers bij kansarme gezinnen en gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine	122
3.1	Kansarme gezinnen	122
3.2	Gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine	124
4	Het profiel van de regelmatige gebruikers van formele opvang met een bijdrage die vrij bepaald wordt door de opvang (vrije bijdrage) als meest gebruikte opvangvorm	126
5	Het profiel van de regelmatige gebruikers van formele opvang met een inkomensgerelateerde bijdrage (IKT) als meest gebruikte opvangvorm	127
6	Het profiel van de regelmatige gebruikers van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm	128
7	Tweede, derde en vierde belangrijkste opvangvorm bij regelmatige gebruikers	128
8	Beperkte gebruikers van opvang	129
9	Samenvatting	130
Hoofdstuk 8 De keuze van de opvangvorm		133
1	Redenen voor de keuze	133
1.1	Redenen voor de feitelijke keuze	133
1.2	Redenen voor de feitelijke keuze naargelang de opvangvorm	134
1.3	Principiële voorkeur	136
2	Samenvatting	139
Hoofdstuk 9 Het gebruik van opvang op atypische momenten		141
1	Kenmerken van gebruik opvang op atypische momenten	142
1.1	Opvang voor 7 uur 's morgens	144
1.2	Opvang na 18 uur	145
1.3	Opvang 's nachts	147
1.4	Opvang langer dan 11 uur per dag	148
1.5	Opvang tijdens het weekend	148
2	Opvang op atypische momenten naargelang de leeftijd van het kind	149
3	Opvang op atypische momenten naargelang de provincie	149
4	Opvang op atypische momenten naargelang de gezins- en werksituatie	150
4.1	De gezinssituatie	150
4.2	Werksituatie	150
5	Samenvatting	155

Hoofdstuk 10	Onvervulde behoefte aan formele opvang	157
1	Onvervulde behoefte bij niet-schoolgaande kinderen	158
1.1	Onvervulde behoefte bij gebruikers van formele opvang	158
1.2	Onvervulde behoefte bij gebruikers van enkel informele opvang	165
1.3	Nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang	167
1.4	Inschatting totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij niet-schoolgaande kinderen	170
2	Onvervulde behoefte aan formele opvang tijdens de schooluren bij schoolgaande kinderen	171
2.1	Onvervulde behoefte bij voltijds schoolgaande kinderen	171
2.2	Onvervulde behoefte bij niet-voltijds schoolgaande kinderen	173
2.3	Inschatting totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij schoolgaande kinderen	174
2.4	Inschatting totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij alle kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar	175
3	Samenvatting	176
3.1	Onvervulde behoefte aan formele opvang bij niet-schoolgaande kinderen	176
3.2	Onvervulde behoefte aan formele opvang bij schoolgaande kinderen	178
3.3	Totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij alle kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar	178
Literatuur		179
BIJLAGEN		181
1	Participation of non-response bias: vergelijking ongewogen respons met de steekproeftrekking per onderzoeksmethode	183
1.1	Verdeling volgens provincie	183
1.2	Verdeling volgens provincie en kansarmoede	184
1.3	Verdeling volgens provincie en origine moeder	185
1.4	Verdeling volgens provincie en leeftijd kind	186
1.5	Verdeling volgens provincie en taal dienstverlening	187
2	Gedetailleerde verdeling van de nationaliteit van de moeder bij geboorte voor populatie en gewogen responsgegevens uit 2018	189
3	Het gebruik van formele en informele opvang voor de ongewogen respons, de gewogen respons ten opzichte van onderzoekspopulatie en basispopulatie	191
4	Redenen niet-gebruik formele en informele opvang voor de verschillende leeftijdscategorieën van het kind	193
5	Het gebruik van formele en informele opvang voor de verschillende origineclusters (nationaliteit van de moeder bij geboorte)	195
6	De beoordeling van de structurele aspecten van de opvang	197
6.1	Alle opvangvormen samen	197
6.2	Naargelang de meest gebruikte opvangvorm	197

7	Het gebruik van opvang bij kinderen met een nood aan specifieke zorg of begeleiding	199
7.1	Al dan niet gebruik van formele en/of informele opvang	199
7.2	Redenen niet-gebruik door kinderen met een nood aan specifieke zorg	201
7.3	(Extra) nood aan formele opvang bij gebruikers en niet-gebruikers	202
8	Instapmoment formele opvang	203
9	Ligging van de meest gebruikte formele opvangvorm	205
10	Vragenlijst over het gebruik van kinderopvang en onvervulde behoefte aan formele opvang in Vlaanderen	207
11	Introductiebrief in het Nederlands	237

Lijst Tabellen

Tabel 1	Aantal plaatsen per 100 kinderen in de formele opvang van baby's en peuters in het Vlaamse Gewest volgens provincie in 2014 en 2018 (in aantal, groei t.o.v. 2014 = 100)	33
Tabel 2	Aandeel (in %) formele opvang met IKT (versus vrije prijs) en aandeel (in %) groepsopvang (versus gezinsopvang) in het Vlaamse Gewest naar provincie in 2014 en 2018 (in rij %)	33
Tabel 3	Aandeel IKT (versus vrije prijs) per opvangvorm in het Vlaamse Gewest naar provincie in 2014 en 2018 (in rij %)	34
Tabel 4	Verschillen in bevraging van het gebruik van kinderopvang tussen 2013 en 2018	39
Tabel 5	Verdeling van kinderen met taal dienstverlening Turks, Berbers en Arabisch over de provincies (in rij %)	43
Tabel 6	Verdeling van kinderen met taal dienstverlening Turks, Berbers en Arabisch die binnen de gemeentes Antwerpen, Mechelen, Genk en Gent in een stedelijke postcode wonen (in cel %)	44
Tabel 7	Vergelijking basis- en onderzoekspopulatie in 2018 met de ongewogen respons in 2013 en 2018 wat betreft de variabelen provincie, origine moeder, kansarmoede status van het gezin, leeftijd kind en taal dienstverlening	48
Tabel 8	Leeftijd van kinderen in maanden in het Vlaams Gewest in 2018 (in kolom %, gewogen voor de respons)	53
Tabel 9	Het schoolbezoek van kinderen in het Vlaams Gewest in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)	54
Tabel 10	Gezinssituatie van het kind voor kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)	55
Tabel 11	Beschikbaarheid van (één of meerdere) grootouders voor kinderopvang in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI)	56
Tabel 12	Redenen voor het slechts af en toe of nooit beroep kunnen doen op de grootouders (in gewogen % en BI 95%, meerdere antwoorden waren mogelijk)	56

Tabel 13	Opleidingsniveau van de ouders in 2013 en 2018 (in gewogen kolom % voor de respons)	57
Tabel 14	Werkstatus van de ouders in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)	59
Tabel 15	Combinatie van de werksituatie van moeder en vader samen in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)	60
Tabel 16	Werksituatie van vader en moeder per provincie in 2013 en 2018 (in gewogen rij %)	61
Tabel 17	Werkregime van de werkende ouders in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)	62
Tabel 18	Maandelijks netto-gezinsinkomen per maand in 2018 (in gewogen kolom %, BI 95%)	63
Tabel 19	Aandeel gezinnen in kansarmoede per provincie voor populatie en responsgegevens uit 2013 en 2018 (in rij %, gewogen % voor de respons)	64
Tabel 20	Niet-Belgische afkomst van de moeder bij geboorte naar provincie voor populatie en responsgegevens uit 2013 en 2018 (in rij %, gewogen % voor de respons)	65
Tabel 21	Gebruik van opvang (formele en/of informele opvang) voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2009 tot en met 2018 (in gewogen kolom %)	71
Tabel 22	Gebruik van opvang (formele en/of informele opvang) voor niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 2,5 jaar in het Vlaams Gewest in 2009 tot en met 2018 (in gewogen kolom %)	71
Tabel 23	Vier profielen van opvanggebruik voor niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2018 (in gewogen rij %)	72
Tabel 24	Intensiteit van de (formele en/of informele) opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2009 tot en met 2018 (in gewogen kolom %)	74
Tabel 25	Intensiteit van de (formele en/of informele) opvang voor de vier profielen van gebruik in 2018 (in gewogen rij %)	75
Tabel 26	De intensiteit van het gebruik formele en informele opvang voor <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers van <i>zowel formele als informele</i> opvang in 2018 (n= 3 768, in gewogen totaal en cel %)	75
Tabel 27	Gebruik van formele en informele opvang per dag van de week voor zij die <i>wekelijks</i> gebruik maken van opvang (in gewogen rij % per type opvang)	76
Tabel 28	Aantal dagen per week opvanggebruik (formele en/of informele opvang) voor zij die <i>wekelijks</i> gebruik maken van opvang in 2018 (in gewogen kolom %, 95% BI, gemiddelde en mediaan)	77
Tabel 29	Aantal uren opvanggebruik per week (formele en/of informele opvang) in 2018 (in gewogen kolom %, 95% BI)	78

Tabel 30	Aantal dagen en uren opvang in de week voor de vier profielen van opvanggebruik in 2018 (gewogen gemiddelde en mediaan)	78
Tabel 31	Het opvanggebruik (formele en/of informele opvang) naar leeftijdscategorie in 2018 voor niet-schoolgaande kinderen (in gewogen rij %)	79
Tabel 32	Het regelmatig en beperkt opvanggebruik volgens de vier profielen van opvanggebruik naar leeftijdscategorie in 2018 (in gewogen rij %, BI 95%)	80
Tabel 33	Percentage voltijdse (binnen de regelmatige gebruikers) opvang naar leeftijdscategorie in 2018 (in gewogen rij %, BI 95%)	81
Tabel 34	Het gebruik van (formele en informele) opvang naar werksituatie van de moeder in 2018 (in gewogen rij %)	86
Tabel 35	De vier profielen van opvanggebruik naar werksituatie van de moeder in 2018 (in gewogen rij %)	87
Tabel 36	De werksituatie van de moeder naargelang het regelmatig en niet-gebruik van (formele en informele) opvang in 2018 (in gewogen kolom %)	88
Tabel 37	Het gebruik van (formele en informele) opvang naar werksituatie van de vader in 2018 (in gewogen rij %)	88
Tabel 38	De vier profielen van opvanggebruik naar werksituatie van de vader in 2018 (in gewogen rij %)	89
Tabel 39	De werksituatie van de vader naargelang het regelmatig en niet-gebruik van (formele en informele) opvang in 2018 (in gewogen kolom %)	89
Tabel 40	Het gebruik van (formele en informele) opvang naar werksituatie van beide ouders in 2018 (in gewogen rij %)	90
Tabel 41	Percentage <i>regelmatig</i> gebruik (ten opzichte van beperkt en niet-gebruik formele en/of informele opvang) naar gezinsinkomen in 2018 (in gewogen rij %, BI 95%)	91
Tabel 42	De vier profielen van opvanggebruik naar gezinsinkomen in 2018 (in gewogen rij %)	91
Tabel 43	Het gebruik van (formele en/of informele) opvang naar gezinssituatie in 2018 (in gewogen rij %)	92
Tabel 44	Intensiteit van de <i>regelmatige</i> gebruikers van (formele en/of informele) opvang (naar gezinssituatie in 2018 (in gewogen rij %)	92
Tabel 45	Het gebruik van (formele en/of informele) opvang naar kansarmoede in het gezin in 2018 (in gewogen rij %)	93
Tabel 46	Het gebruik van (formele en/of informele) opvang naar kansarmoede in het gezin in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen rij %)	93
Tabel 47	De vier profielen van opvanggebruik naar kansarmoede in 2018 (in gewogen rij %)	94
Tabel 48	Het gebruik van (formele en informele) opvang naar origine moeder in 2018 (in gewogen rij %)	96

Tabel 49	Het gebruik van (formele en informele) opvang naar origine moeder in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen rij %)	97
Tabel 50	De vier profielen van opvanggebruik naar origine moeder in 2018 (in gewogen rij %)	97
Tabel 51	Percentage <i>regelmatig</i> gebruik (formele en/of informele) opvang naar provincie in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen rij %)	102
Tabel 52	Percentage <i>regelmatig</i> gebruik van (formele en/of informele) opvang naar provincie, opgesplitst naar nationaliteit van de moeder bij de geboorte in 2018 (in gewogen rij %)	103
Tabel 53	Het gebruik van (formele en/of informele) opvang naar verstedelijkingsgraad in 2018 (in gewogen rij %)	104
Tabel 54	Redenen voor het opvanggebruik in 2013 en 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meerdere antwoorden mogelijk)	109
Tabel 55	De drie belangrijkste redenen voor het niet-gebruik van formele en/of informele opvang in 2018 (niet-gebruikers opvang, in gewogen kolom %)	111
Tabel 56	Aantal gebruikte opvangvormen van <i>regelmatige</i> gebruikers van formele en/of informele opvang in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)	113
Tabel 57	Meest gebruikte opvangvormen in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	114
Tabel 58	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)	115
Tabel 59	Meest gebruikte opvangvormen volgens provincie in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	116
Tabel 60	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar provincie in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang).	116
Tabel 61	Meest gebruikte formele opvangvorm volgens provincie in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige gebruikers formele opvang</i>)	117
Tabel 62	Meest gebruikte opvangvormen naar verstedelijkingsgraad in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	118
Tabel 63	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar verstedelijkingsgraad in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang).	118
Tabel 64	Meest gebruikte formele opvangvorm naar verstedelijkingsgraad in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige gebruikers formele opvang</i>)	119

Tabel 65	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar maandelijks netto-gezinsinkomen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)	120
Tabel 66	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar opleidingsniveau van de <i>moeder</i> in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)	121
Tabel 67	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar opleidingsniveau van de <i>vader</i> in 2018 (in gewogen kolom en kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)	121
Tabel 68	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar gezinssituatie in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)	122
Tabel 69	Meest gebruikte opvangvormen naar kansarmoede status van het gezin in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	123
Tabel 70	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar kansarmoede in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)	124
Tabel 71	Meest gebruikte opvangvormen naar origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	124
Tabel 72	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar origine moeder in 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)	125
Tabel 73	Meest gebruikte opvangvormen bij beperkte gebruikers van formele en/of informele opvang in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%)	129
Tabel 74	Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang door beperkte versus regelmatige gebruikers van (formele en/of informele) opvang in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, meest gebruikte opvang)	130
Tabel 75	Redenen voor de keuze van de meest gebruikte opvang in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meerdere antwoorden mogelijk)	134
Tabel 76	Redenen voor de keuze van de meest gebruikte opvang naargelang de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele en/of informele opvang, meerdere antwoorden mogelijk)	135
Tabel 77	Principiële voorkeur naargelang de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele en/of informele opvang, slechts één antwoord mogelijk)	136

Tabel 78	De gewenste opvangvorm van de principiële voorkeur indien meest gebruikte opvangvorm niet voorkeursopvangvorm is in 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, enkel bevraagd in de websurvey)	137
Tabel 79	Redenen voor de principiële voorkeur indien meest gebruikte opvangvorm niet voorkeursopvangvorm is, de drie belangrijkste redenen en % aanwezigheid in de top 3 in 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, enkel bevraagd in websurvey)	138
Tabel 80	Redenen voor de principiële voorkeur indien geen overeenstemming met feitelijk gemaakte keuze, naargelang de principiële voorkeursopvang in 2018 (in gewogen % voor aanwezigheid in de top 3 van belangrijkste redenen, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, enkel bevraagd in websurvey)	139
Tabel 81	Het gebruik van opvang op atypische momenten voor <i>regelmatige</i> en <i>beperkte</i> gebruikers van formele en/of informele opvang in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%)	142
Tabel 82	Het gebruik van (formele en/of informele) opvang op atypische momenten voor de profielen van opvanggebruik in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%)	143
Tabel 83	Het gebruik van opvang op atypische momenten per meest gebruikte opvangvorm voor <i>regelmatige</i> gebruikers van formele en/of informele opvang in 2018 (in gewogen rij en kolom % en BI 95%)	144
Tabel 84	Aantal dagen per week met opvang voor 7 uur 's morgens in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	145
Tabel 85	Aantal dagen per week met opvang na 18 uur in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	145
Tabel 86	Het gebruik van opvang na 18 uur volgens de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	146
Tabel 87	Aantal dagen per week met opvang 's nachts in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	147
Tabel 88	Het gebruik van opvang 's nachts volgens de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	147
Tabel 89	Aantal dagen per week met opvang langer dan 11 uur in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	148
Tabel 90	Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de leeftijd in 2013 en 2018 (in gewogen rij % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	149
Tabel 91	Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de provincie in 2013 en 2018 (in gewogen rij % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	149

Tabel 92	Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de gezinssituatie in 2013 en 2018 (in gewogen rij % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	150
Tabel 93	Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang het werkregime van de moeder in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	151
Tabel 94	Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang het werkregime van de vader in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	151
Tabel 95	Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang het werkregime van de ouders in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	152
Tabel 96	Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de werkuren van de moeder in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	153
Tabel 97	Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de werkuren van de vader in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of informele opvang)	154
Tabel 98	Extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang naar profiel van gebruik en intensiteit van gebruik in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI)	158
Tabel 99	Extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar meest gebruikte formele opvangvorm en met IKT of vrije bijdrage (in gewogen kolom % en 95% BI, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers)	158
Tabel 100	Extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers)	159
Tabel 101	Extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar provincie in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers)	160
Tabel 102	Aantal dagen extra nood aan formele opvang per week (al dan niet weekend inbegrepen) bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan)	160
Tabel 103	Gemiddeld aantal dagen extra nood aan formele opvang per 5- of 7-dagenweek bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, in gewogen gemiddelde)	161

Tabel 104	Aantal uren extra nood aan formele opvang per dag bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, in gewogen kolom %)	161
Tabel 105	Redenen waarom op dit moment een onvervulde behoefte aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) in 2018 (meerdere antwoorden mogelijk, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, in gewogen kolom %)	162
Tabel 106	Redenen waarom op dit moment een onvervulde behoefte aan formele opvang naar meest gebruikte formele opvangvorm en met IKT of vrije bijdrage in 2018 (meerdere antwoorden mogelijk, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, in gewogen rij % en BI 95%)	163
Tabel 107	Redenen waarom op dit moment een extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar werkregime van de moeder in 2018 (meerdere antwoorden mogelijk, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, in gewogen rij % en BI 95%)	163
Tabel 108	Aantal dagen extra nood aan formele opvang per week omwille van plaatstekort (al dan niet weekend inbegrepen) bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, n= 136, in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan)	164
Tabel 109	Nood aan formele opvang bij gebruikers van enkel informele opvang in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers, in gewogen kolom % en 95% BI)	165
Tabel 110	Nood aan formele opvang bij gebruikers van enkel informele opvang naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers)	165
Tabel 111	Nood aan formele opvang bij gebruikers van enkel informele opvang naar provincie in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers)	166
Tabel 112	Aantal dagen van nood aan formele opvang per week (al dan niet weekend inbegrepen) in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers van enkel informele opvang, in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan, enkel in de websurvey bevraagd)	166
Tabel 113	Aantal uren nood aan formele opvang per dag in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers van enkel informele opvang, in gewogen rij %, enkel bevraagd in de websurvey)	167
Tabel 114	Nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI)	167
Tabel 115	Nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers)	168
Tabel 116	Nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang naar provincie in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers)	168

Tabel 117	Aantal dagen van nood aan formele opvang per week (al dan niet weekend inbegrepen) voor niet-gebruikers in 2018 (in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)	169
Tabel 118	Aantal uren van nood aan formele opvang per dag in 2018 voor niet-gebruikers (in gewogen rij %, enkel bevraagd in de websurvey)	169
Tabel 119	Totale onvervulde behoefte aan formele opvang (% en omvang) voor niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest naar profiel van gebruikers in 2018 (gewogen %)	170
Tabel 120	Reden voltijds schoolbezoek voor kinderen van 2.5 tot 3 jaar in 2018 (in gewogen kolom %, BI 95%)	171
Tabel 121	Onvervulde behoefte aan formele opvang tijdens de schooluren voor noodgedwongen voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen kolom %, BI 95%, enkel bevraagd in de websurvey)	172
Tabel 122	Aantal uren per dag nood aan formele opvang tijdens de schooluren voor voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (gewogen gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)	172
Tabel 123	Aantal dagen van nood aan formele opvang tijdens de schooluren voor voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)	172
Tabel 124	Gebruik van formele opvang tijdens de schooluren voor niet-voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, enkel bevraagd in de websurvey)	173
Tabel 125	Redenen gebruik van formele opvang tijdens de schooluren voor niet-voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen %, meerdere antwoorden mogelijk, enkel bevraagd in de websurvey)	173
Tabel 126	Onvervulde behoefte aan formele opvang tijdens de schooluren voor niet-voltijds schoolgaande kinderen van 2.5 tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2018 (in gewogen kolom %, BI 95%, enkel bevraagd in de websurvey)	173
Tabel 127	Aantal uren per dag nood aan formele opvang tijdens de schooluren voor niet-voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (gewogen gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)	174
Tabel 128	Aantal dagen van nood aan formele opvang tijdens de schooluren voor niet-voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)	174
Tabel 129	Totale onvervulde behoefte aan formele opvang (% en omvang) voor schoolgaande kinderen tussen 2.5 en 3 jaar in het Vlaamse Gewest in 2018 (gewogen %)	175
Tabel 130	Totale onvervulde behoefte aan formele opvang (% en omvang) voor alle kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest in 2018 (gewogen %)	175

Tabel 131	Verdeling volgens provincie voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe kolom %)	183
Tabel 132	Verdeling volgens provincie voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe kolom %)	183
Tabel 133	Verdeling volgens provincie voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe kolom %)	183
Tabel 134	Verdeling volgens provincie en kansarmoede voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe cel %)	184
Tabel 135	Verdeling volgens provincie en kansarmoede voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe cel %)	184
Tabel 136	Verdeling volgens provincie en kansarmoede voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe cel %)	184
Tabel 137	Verdeling volgens provincie en origine moeder voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe cel %)	185
Tabel 138	Verdeling volgens provincie en origine moeder voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe cel %)	185
Tabel 139	Verdeling volgens provincie en origine moeder voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe cel %)	185
Tabel 140	Verdeling volgens provincie en leeftijd kind voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe cel %)	186
Tabel 141	Verdeling volgens provincie en leeftijd kind voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe cel %)	186
Tabel 142	Verdeling volgens provincie en leeftijd kind voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe cel %)	186
Tabel 143	Verdeling volgens provincie en taal dienstverlening voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe cel %)	187
Tabel 144	Verdeling volgens provincie en taal dienstverlening voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe cel %)	187
Tabel 145	Verdeling volgens provincie en taal dienstverlening voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe cel %)	187
Tabel 146	Nationaliteit van de moeder bij geboorte naar provincie voor populatie en responsgegevens in 2018 (in kolom %, gewogen kolom % voor de respons)	189

Tabel 147	Gebruik van opvang (formele en/of informele opvang) voor niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2018 (n = 6 028, BI 95%, in kolom %)	191
Tabel 148	Aanwezig in de top drie van belangrijkste redenen voor het niet gebruiken van formele én informele opvang voor de verschillende leeftijdscategorieën in 2018 (niet-gebruikers opvang, in gewogen kolom %)	194
Tabel 149	Gebruik van formele en/of informele opvang door de verschillende origineclusters (d.i. nationaliteit van de moeder bij geboorte) in 2018 (in gewogen kolom %)	195
Tabel 150	Beoordeling van structurele aspecten van de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen rij %, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele en/of informele opvang, enkel bevraagd in websurvey)	197
Tabel 151	Beoordeling van structurele aspecten (som van 'zeer goed' en 'eerder goed' per aspect) van de opvang in 2018 naargelang de meest gebruikte opvangvorm (in gewogen %, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele en/of informele opvang, enkel bevraagd in websurvey)	198
Tabel 152	Kinderen met een nood aan specifieke zorg of begeleiding in 2013 en 2018 (in gewogen %, meerdere antwoorden waren mogelijk)	199
Tabel 153	Het gebruik van (formele en/of informele) opvang door kinderen met een specifieke zorgbehoefte in vergelijking met de overige kinderen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%)	200
Tabel 154	Vier profielen van opvanggebruik voor kinderen met een specifieke zorgbehoefte in vergelijking met de overige kinderen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige en beperkte gebruikers</i>)	200
Tabel 155	De meest gebruikte opvangvorm door kinderen met een specifieke zorgbehoefte in vergelijking met de overige kinderen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, <i>regelmatige en beperkte gebruikers</i>)	200
Tabel 156	Aanwezig in de top drie van belangrijkste redenen voor het niet gebruiken van formele en informele opvang voor kinderen met en zonder een specifieke zorgbehoefte in 2018 (niet-gebruikers opvang, in gewogen kolom %)	201
Tabel 157	(Extra) Nood aan formele opvang bij gebruikers en niet-gebruikers voor kinderen met en zonder een specifieke zorgbehoefte in 2018 (in gewogen rij % en 95% BI)	202
Tabel 158	Leeftijd in maanden tijdens het instappen in de formele opvang in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele opvang, gewogen % en BI 95%, enkel in de websurvey bevraagd)	203
Tabel 159	Overeenstemming tussen feitelijk instapmoment formele opvang en het gewenste instapmoment in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele opvang, gewogen kolom % en BI 95%, enkel in de websurvey bevraagd)	203

Tabel 160	Verschil in maanden tussen het feitelijke en gewenste instapmoment indien een vroegere instap gewenst was geweest, in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele opvang, gewogen kolom % en BI 95%, enkel in de websurvey bevroegd)	204
Tabel 161	Ligging meest gebruikte formele opvangvorm in 2018 (<i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele opvang, gewogen kolom % en BI 95%)	205
Tabel 162	Redenen waarom formele opvang in een andere gemeente in 2018 (meerdere antwoorden mogelijk, <i>regelmatige en beperkte</i> gebruikers formele opvang, in gewogen %, enkel bevroegd in de websurvey)	205

Lijst Figuren

Figuur 1	Schematische voorstelling van het onderzoeksopzet en de respons	47
Figuur 2	Het opvanggebruik van <i>formele</i> opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin in kansarmoede versus niet in kansarmoede, naar werkstatus van de moeder	95
Figuur 3	Het opvanggebruik van <i>informele</i> opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin in kansarmoede versus niet in kansarmoede, naar werkstatus van de moeder	95
Figuur 4	De vier profielen van opvanggebruik in rijpercentages voor kinderen uit een gezin in kansarmoede versus niet in kansarmoede, naar werkstatus van de moeder	96
Figuur 5	Het opvanggebruik van <i>formele</i> opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar werkstatus van de moeder	98
Figuur 6	Het opvanggebruik van <i>informele</i> opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar werkstatus van de moeder	99
Figuur 7	De vier profielen van opvanggebruik in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar werkstatus van de moeder	99
Figuur 8	Het opvanggebruik van <i>formele</i> opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar kansarmoedestatus	100
Figuur 9	Het opvanggebruik van <i>informele</i> opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar kansarmoedestatus	101
Figuur 10	De vier profielen van opvanggebruik in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar kansarmoedestatus	101
Figuur 11	De meest gebruikte opvangvorm naargelang het maandelijks netto-inkomen van het gezin (in gewogen %, <i>regelmatige</i> gebruikers formele en/of <i>informele</i> opvang)	120

Situering onderzoek en onderzoeksopzet door Kind en Gezin

Waarom enquêtes over het gebruik van opvang?

Kind en Gezin liet al meermaals een steekproef van ouders met kinderen jonger dan 3 jaar bevragen over hun gebruik van kinderopvang. De allereerste enquêtes dateren van vóór de eeuwwisseling, de meest recente enquêtes werden uitgevoerd in 2009 en 2013. Elk van deze bevestigingen betrof het gebruik van zowel de formele, als de informele kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest.

Hoewel Kind en Gezin sinds enkele jaren op basis van tijdelijke⁵ registraties door alle opvanglocaties op het niveau van de hele populatie kinderen rapporteert⁶ over het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar dat formele opvang gebruikt, leveren deze gegevens geen inzichten op over:

1. hoeveel en welke kinderen/gezinnen informele opvang gebruiken;
2. hoeveel en welke kinderen/gezinnen helemaal geen opvang gebruiken;
3. hoe lang en hoe vaak kinderen/gezinnen (formele) opvang gebruiken en op welke tijdstippen precies;
4. wat de kenmerken zijn van de gezinnen die wel of niet (formele) opvang gebruiken. De registratiegegevens bevatten immers geen informatie over kenmerken van het gezin (inkomen, werksituatie, herkomst, ...);
5. waarom gezinnen (geen) opvang gebruiken of waarom ze al dan niet voor formele opvang kiezen.

Omdat deze inzichten erg nuttig zijn om het beleid voor de opvang van baby's en peuters te onderbouwen en op te volgen, liet Kind en Gezin ook in 2018 een representatieve steekproef gezinnen bevragen over hun gebruik van opvang zodat we wetenschappelijke verantwoorde uitspraken kunnen doen over het gebruik van opvang in het algemeen (formeel + informeel) en inzichten kunnen opdoen over de intensiteit van het gebruik, over het profiel van gezinnen die (formele) opvang gebruiken en over de redenen waarom gezinnen al dan niet opvang gebruiken.

Waarom een nieuwe, maar sterk verschillende enquête in 2018?

In tegenstelling tot de voorgaande metingen werd het opzet én de vraagstelling van de enquête in 2018 wel ingrijpend gewijzigd. Dit om tegemoet te kunnen komen aan gewijzigde ambities en nieuwe kennisnoden.

Het decreet van 2014 bevat immers volgende bepaling: *'De Vlaamse gemeenschap beoogt tegen 2016 een aanbod voor minstens de helft van de kinderen jonger dan 3 jaar en vanaf 2020 voor alle gezinnen met een behoefte.'* Kind en Gezin wordt dus met een nieuwe belangrijke vraag geconfronteerd m.n. wat is de omvang van de niet-vervulde behoefte aan formele kinderopvang?

Zolang Kind en Gezin geen betrouwbare informatie heeft op Vlaams niveau over de onvervulde opvangbehoeften, moeten we die trachten in te schatten. De bevestiging van 2018 vormde hiervoor een

⁵ Sinds 2016 wordt door de opvanglocatie het aantal kinderen aanwezig in de opvanglocatie geregistreerd tijdens de maand september, voordien gebeurde dit jaarlijks in de week van 1 februari.

⁶ Dit % gebruik wordt gepubliceerd op de website van Kind en Gezin en in het rapport 'Het Kind in Vlaanderen'.

uitgelezen gelegenheid. De finaliteit van de studie werd dan ook verruimd zodat het niet alleen een onderzoek is naar het gebruik van kinderopvang, maar ook naar de behoefte aan formele kinderopvang voor baby's en peuters.

Op welke vlakken verschilt de enquête van 2018 van die van 2013?

Om zowel de oude, als de nieuwe kennisvragen te kunnen beantwoorden, werden volgende grote wijzigingen doorgevoerd:

1. **Nieuwe vragen:** Om zinvolle uitspraken te doen over de onvervulde behoefte, werden er nieuwe vragen opgenomen in de vragenlijst. Om dit mogelijk te kunnen maken, werden diverse⁷ vragen die wel opgenomen waren in de voorgaande metingen geschrapt.
2. **Aparte vragen over het gebruik van formele opvang enerzijds en het gebruik van informele opvang anderzijds:** Om een beter zicht te krijgen op de onvervulde behoeften van verschillende profielen van gebruikers, werden het gebruik en de intensiteit van formele en informele opvang afzonderlijk en explicieter dan in vorige enquêtes bevraagd. Aan elk gebruikersprofiel⁸ werden specifieke vragen over de eventuele onvervulde behoefte gesteld.
3. Een **verruiming van de steekproefomvang:** Om meer verantwoorde uitspraken over de onvervulde behoefte te kunnen doen, moest er een ruimere empirische basis zijn (= een groter aantal respondenten).
4. **Wijziging van de bevragingmethoden,** geen schriftelijke postenquête meer, maar een websurvey gecombineerd met telefonische enquête: Een serieuze uitbreiding van de steekproef volgens dezelfde bevragingmethode van 2009 en 2013 (combinatie van schriftelijke bevraging met telefonische opvolging van de non-respons) was budgettair niet haalbaar. Kind en Gezin opteerde daarom voor een bevraging van een grotere steekproef via een nieuwe bevragingmethode (hoofdzakelijk combinatie van online enquête en telefonische bevraging). Net zoals in 2013 werd van een beperkt aantal anderstalige gezinnen face-to-face interviews afgenomen.
5. Aan kinderen die al naar school gingen werden wel enkele vragen over het opvanggebruik en de opvangbehoefte gesteld, maar de **hoofdfocus lag vooral op het gebruik en de behoefte bij kinderen die nog niet naar school gingen.**

Om deze redenen verschilt de aanpak en het opzet van het onderzoek in 2018 dus in zeer sterke mate van voorgaande metingen. In Hoofdstuk 2 worden de concrete verschillen nader toegelicht.

7 Zoals bijvoorbeeld de vragen naar het opvanggebruik tijdens de eerste drie levensmaanden, vragen naar gebruik onder speciale omstandigheden zoals bij ziekte van een kind, vragen naar het schoolbezoek, vragen naar kwaliteit van de opvang, vragen naar afstand tot de opvang.

8 Gezinnen die enkel formele opvang gebruiken, gezinnen die enkel informele opvang gebruiken, gezinnen die zowel formele, als informele opvang gebruiken en gezinnen die noch formele, noch informele opvang gebruiken.

Wat zijn de implicaties van de gewijzigde vraagstelling en het gewijzigde onderzoeksopzet?

Op basis van voorgaande enquêtes werden indicatoren afgeleid over het aantal kinderen tussen 0 en 3 jaar dat wel of geen formele of informele opvang gebruikt. Het gewijzigde opzet heeft als gevolg dat de resultaten van 2018 minder zuiver te vergelijken zijn met de resultaten van de voorgaande metingen. Meerdere factoren spelen daarbij een rol:

- Doordat er nu van bij aanvang van het onderzoek veel explicieter én afzonderlijk gevraagd wordt naar het gebruik van formele opvang enerzijds en informele opvang anderzijds, verschilt de berekeningswijze van het gebruik ten opzichte van de voorgaande metingen⁹. Het is dus moeilijker geworden om evoluties tussen de metingen zuiver te vergelijken en eenduidig te bespreken.
- Doordat de detailvragen over gebruik werden gesteld aan kinderen die nog niet naar school gingen, kunnen de cijfers over het gebruik minder goed uitgedrukt worden voor alle kinderen tussen 0 en 3 jaar en kunnen ze ook minder goed vergeleken worden met voorgaande metingen (waar alle vragen over het gebruik wel gesteld werden aan alle kinderen (schoolgaand en niet-schoolgaand) tussen 0 en 3 jaar).
- Het grotere aantal respondenten en de wijziging qua opzet en bevragsingsmethode (websurvey) kan ertoe leiden dat het profiel van de respondenten in 2018 verschilt van dat van de voorgaande metingen, waardoor de vergelijkbaarheid van de gegevens 2018 ten opzichte van voorgaande metingen moeilijker is geworden.

We stellen ten gevolge van deze factoren verschillen vast tussen de resultaten van de meting uit 2018 en de voorgaande metingen. Deze verschillen moeten in het juiste perspectief geplaatst worden en mogen zeker niet onmiddellijk als lineaire evoluties in het gebruik beschouwd worden. We bespreken in de desbetreffende hoofdstukken hoe groot de verschillen zijn en hoe deze te interpreteren zijn.

Anderzijds vormt de nieuwe meting wel een betere basis om beleid op te baseren:

- Er is een ruimere groep gezinnen bevroegd dan voorheen;
- De vraagstelling gebeurde veel explicieter en veel zuiverder dan voorheen. Vooral het gebruik van informele opvang is nu veel beter bevroegd dan tevoren. We krijgen een beter zicht op de mate waarin formele en informele opvang wordt gecombineerd;
- De vragen over onvervulde behoeften zijn nieuw en bieden een zicht op tekorten in het huidige formele opvangaanbod;
- De gegevens over onvervulde behoeften kunnen gelinkt worden aan gebruikersprofielen.

Kind en Gezin beschouwt de resultaten van deze studie dan ook als erg belangrijke informatie om na te gaan in welke mate het formele opvangaanbod aansluit bij de vraag. Vervolgstudies volgens hetzelfde design en met dezelfde vraagstelling zullen het mogelijk moeten maken om evoluties in het gebruik en in de behoefte op te volgen.

9 Bij voorgaande metingen werd gestart met de vraag of er gebruik werd gemaakt van opvang zonder expliciet te vragen of dit om formele of informele opvang ging.

Hoofdstuk 1

Schets van het opvanglandschap en begrippenkader

Kinderopvang is een verzamelterm voor verschillende mogelijkheden om kinderen die (nog) niet naar school gaan of schoolkinderen uit de basisschool buiten de schooluren of tijdens schoolvakanties op te vangen.

Met de term 'kinderopvang' worden zowel de formele vormen bedoeld (opvang waarvoor een regelgeving geldig is, verzorgd wordt door professionelen en waarvoor ouders betalen) als de informele vormen (gratis opvang verzorgd door bv. oma/opa/buurvrouw/familie/vrienden).

Er zijn twee soorten formele kinderopvang: de formele opvang van baby's en peuters en de formele opvang van schoolkinderen (buitenschoolse opvang). Deze laatste formele opvangvorm valt buiten de scope van het onderzoek.

In Vlaanderen valt de formele kinderopvang van kinderen die (nog) niet naar school gaan of schoolkinderen uit de basisschool buiten de schooluren of tijdens schoolvakanties onder de bevoegdheid van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

1 Definitie formele kinderopvang van baby's en peuters

De definitie van de formele opvang van baby's en peuters is de volgende: het beroepsmatig en tegen betaling opvoeden, bijdragen aan de ontwikkeling en verzorgen van baby's en peuters die nog niet naar de kleuterschool gaan.

Op 1 april 2014, werd in Vlaanderen het decreet houdende de opvang van baby's en peuters geïntroduceerd. Met dit decreet verviel de oude regelgeving die van toepassing was op de opvang van kinderen die nog niet naar school gaan. Met het decreet wil de Vlaamse overheid stap voor stap voldoende, kwaliteitsvolle kinderopvang realiseren die voor iedereen toegankelijk is. De opvang moet zowel betaalbaar zijn voor de ouders als financieel leefbaar voor de opvangsector.

Er zijn twee soorten opvangvormen:

1. De gezinsopvang:

- Is opvang die buiten de gezinswoning van het op te vangen kind plaatsvindt en door professionelen wordt verzorgd;
- Over het algemeen gaat deze opvang door in de privéwoning van de professional die de opvang verzorgt;
- In de gezinsopvang kunnen maximaal 8 kinderen tegelijk aanwezig zijn maar dat wil niet zeggen dat steeds aan dit maximum moet of kan worden gewerkt;
- Gezinsopvang gebeurt meestal door 1 kinderbegeleider maar het is niet uit te sluiten dat men met twee kinderbegeleiders gelijktijdig zorgt voor de kinderen (samenwerking);

- Er is gezinsopvang met inkomenstarief – ouders betalen er een prijs op basis van hun inkomen en er is gezinsopvang zonder inkomenstarief – ouders betalen er een prijs die vrij bepaald wordt door de opvang en dus niet gebaseerd is op het inkomen.
2. De groepsopvang:
- Is opvang die buiten de gezinswoning van het op te vangen kind plaatsvindt, doorgaans in een gebouw of ruimte die enkel bestemd is voor kinderopvang;
 - In de groepsopvang zijn minimaal 9 kinderen tegelijk aanwezig en is er meer dan één kinderbegeleider tegelijk aan de slag. Ook in de groepsopvang betekent dit niet dat er altijd 9 kinderen tegelijk aanwezig (moeten) zijn, er kunnen op bepaalde momenten minder dan 9 kinderen aanwezig zijn;
 - Het maximaal aantal toegelaten kinderen per kinderbegeleider in de groepsopvang is 8 wanneer maar 1 kinderbegeleider aanwezig is, zodra er een kinderbegeleider bij komt kunnen er maximaal 9 kinderen per begeleider zijn;
 - Er is groepsopvang met inkomenstarief – ouders betalen er een prijs op basis van hun inkomen en er is groepszinsopvang zonder inkomenstarief – ouders betalen er een prijs die vrij bepaald wordt door de opvang en dus niet gebaseerd is op het inkomen.

Elke gezinsopvang en groepsopvang voor baby's en peuters moet een vergunning aanvragen bij Kind en Gezin. Naast de opvang van baby's en peuters met een vergunning, kan nog enkel de informele opvang van baby's en peuters bestaan.

Kind en Gezin is verantwoordelijk voor het vergunnen en het (administratief) opvolgen, ondersteunen en handhaven van de werking van de opvang en het uitbetalen van de subsidies aan de opvang. Zodra een opvang een vergunning heeft, wordt ze op regelmatige basis gecontroleerd door het Agentschap Zorginspectie¹⁰.

2 Het aantal plaatsen (de capaciteit) in de formele opvang van baby's en peuters

In Tabel 1 wordt er een globaal overzicht gegeven van het aantal plaatsen in het Vlaams Gewest binnen de formele opvang van baby's en peuters (gebaseerd op de cijfers van Kind en Gezin). We vergelijken de situatie van 1ste kwartaal 2018 met eind 2014 omdat er in dit rapport vergelijkingen zullen worden gemaakt met het laatste onderzoek naar het gebruik van kinderopvang voor baby's en peuters dat dateert van 2013 (Vande Gaer, Gijssels en Hedebouw, 2013). Omdat sinds april 2014 het decreet houdende de opvang van baby's en peuters is geïntroduceerd, is er geen zuivere vergelijking meer mogelijk tussen het kinderopvanglandschap in 2018 en dat van 2013.

Ten opzichte van 2014 is er in 2018 in het Vlaams Gewest een groei van 2.6%. De grootste groei is er in de provincie Antwerpen (6.3%) terwijl het aantal plaatsen in de provincie West-Vlaanderen is gedaald met 1.6%. De daling in West-Vlaanderen is te verklaren doordat er in deze provincie traditioneel veel gezinsopvang is en er een algemene daling is van de gezinsopvang binnen de formele opvang. De globale groei in het aantal plaatsen tussen 2014 en 2018 is minder sterk dan deze tussen 2009 en 2013 (9.4%).

¹⁰ Zorginspectie is een apart agentschap van de Vlaamse overheid. Zorginspectie inspecteert de voorzieningen (zoals kinderopvangvoorzieningen) die door het departement of door de andere agentschappen van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin worden erkend, geattesteerd, vergund of gesubsidieerd.

Hierbij op te merken is dat de aangroei van aantal kinderen (0-3-jarigen) tussen 2009 en 2013 6.7% bedroeg, terwijl het aantal kinderen (0-3-jarigen) tussen 2014 en 2018 is gedaald met 3.8%.

Globaal genomen is er in 2018, per 100 kinderen, voor 43 kinderen tussen 0 en 3 jaar een plaats in de formele opvang van baby's en peuters. In 2014 ging het om ongeveer 41 plaatsen (zie Tabel 1). De ratio van het aantal plaatsen per 100 kinderen is het hoogst in West-Vlaanderen (50 plaatsen per 100 kinderen) en het laagst in de provincies Limburg en Antwerpen (respectievelijk 38 en 40 plaatsen).

Tabel 1 Aantal plaatsen per 100 kinderen in de formele opvang van baby's en peuters in het Vlaamse Gewest volgens provincie in 2014 en 2018 (in aantal, groei t.o.v. 2014 = 100)

Provincie	2014			2018 (1 ^{ste} kwartaal)			Groei in plaatsen
	Aantal kinderen < 3 jaar	Aantal plaatsen	Totaal aantal plaatsen per 100 kinderen	Aantal kinderen < 3 jaar	Aantal plaatsen	Totaal aantal plaatsen per 100 kinderen	
Antwerpen	64 120	22 919	35.74	61 403	24 369	39.69	106.3
Vlaams-Brabant	35 275	14 901	42.24	34 380	15 367	44.70	103.1
West-Vlaanderen	34 374	16 844	49.00	33 374	16 570	49.65	98.4
Oost-Vlaanderen	47 825	20 834	43.56	46 083	21 069	45.72	101.1
Limburg	26 267	9 211	35.07	24 746	9 496	38.37	103.1
Totaal	207 861	84 709	40.75	199 986	86 871	43.44	102.6

Bron: Kind en Gezin.

De globale aangroei in aantal plaatsen situeert zich vooral in een groei van de groepsopvang (3.8%). Het aantal plaatsen in de gezinsopvang is over de jaren heen gedaald. Het aandeel van het aantal plaatsen met een inkomenstarief (IKT¹¹) is gestegen met 1% (zie Tabel 2 en 3).

Tabel 2 Aandeel (in %) formele opvang met IKT (versus vrije prijs) en aandeel (in %) groepsopvang (versus gezinsopvang) in het Vlaamse Gewest naar provincie in 2014 en 2018 (in rij %)

Provincie	% IKT (inkomenstarief)		% groepsopvang	
	2014	2018	2014	2018
Antwerpen	73.6	73.4	65.9	69.7
Vlaams-Brabant	67.9	68.9	70.5	72.8
West-Vlaanderen	75.9	78.6	60.0	65.1
Oost-Vlaanderen	75.0	76.7	64.4	68.3
Limburg	86.5	86.5	49.0	52.4
Totaal	74.8	75.8	63.3	67.1

Bron: Kind en Gezin.

Uit Tabel 3 kunnen we verder nog afleiden dat binnen de groepsopvang, het aandeel met IKT is toegenomen terwijl het aandeel met vrije prijs vrijwel stabiel is gebleven. Voor de gezinsopvang merken we een daling van zowel het aandeel met IKT als met vrije prijs.

¹¹ Dit zijn plaatsen in opvanglocaties waar ouders een prijs betalen volgens hun inkomen.

Kortom, de globale toename van het aantal plaatsen tussen 2014 en 2018, is toe te wijzen aan een toename van het aantal plaatsen in de inkomensgerelateerde groepsopvang.

Tabel 3 Aandeel IKT (versus vrije prijs) per opvangvorm in het Vlaamse Gewest naar provincie in 2014 en 2018 (in rij %)

Provincie	Groepsopvang IKT		Groepsopvang vrij		Gezinsopvang IKT		Gezinsopvang vrij	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
Antwerpen	42.6	45.3	23.2	24.4	31.0	28.0	3.2	2.4
Vlaams-Brabant	44.8	46.9	25.7	25.9	23.2	22.0	6.3	5.2
West-Vlaanderen	46.5	50.9	13.5	14.3	29.4	27.8	10.6	7.1
Oost-Vlaanderen	44.7	48.5	19.7	19.7	30.3	28.1	5.4	3.6
Limburg	38.4	41.2	10.6	11.2	48.1	45.3	2.9	2.3
Totaal	43.8	47.0	19.5	20.1	31.0	28.8	5.7	4.1

Bron: Kind en Gezin.

3 Registratiegegevens van het formele opvanggebruik door Kind en Gezin

Kind en Gezin laat jaarlijks tellen hoeveel kinderen jonger dan 3 jaar er aanwezig zijn in de formele opvang en berekent dan het aandeel kinderen dat gebruik maakt van formele opvang voor baby's en peuters¹².

Van de kinderen die worden opgevangen in de opvang van baby's en peuters wordt er 62.9% opgevangen in de groepsopvang en 75.4% zit in een opvanglocatie waar ze met een inkomenstarief werken (IKT). Deze gebruikscijfers zijn een weerspiegeling van het aanbod binnen de formele opvang in het Vlaams Gewest in 2017 (d.i. 66.8% groepsopvang en 75.5% met IKT).

Uit de registratiegegevens komt ook naar voren dat het gebruik van formele opvang voor baby's en peuters verschilt tussen de provincies, met het meeste gebruik in West-Vlaanderen en het minste gebruik in Antwerpen.

Het gebruik van formele opvang voor baby's en peuters verschilt ook naargelang de leeftijd van de kinderen. Slechts een fractie van de kinderen ouder dan 2.5 jaar wordt opgevangen in de formele opvang (dit aangezien de grote meerderheid al terecht kan in de kleuterschool). Indien het gebruik enkel wordt berekend voor de kinderen vanaf de leeftijd van 2 maanden tot en met de leeftijd van 2 jaar en 8 maanden dan ligt op basis van de registratiegegevens georganiseerd door Kind en Gezin het algemene gebruik van formele opvang voor baby's en peuters op 61%.

¹² Dit % gebruik wordt gepubliceerd op de website van Kind en Gezin en in het rapport 'Het Kind in Vlaanderen'.

4 Samenvatting

In dit hoofdstuk presenteren we een overzicht van het huidige formele aanbod aan kinderopvang in het Vlaamse Gewest voor kinderen jonger dan 3 jaar. Uit dit overzicht blijkt dat er een groei is in het formele aanbod in de laatste 4 jaar. Ten opzichte van 2014 was er een groei van 2.6% (met de grootste groei in de provincie Antwerpen, namelijk 6.3%). Dit is wel een minder sterke groei dan in 2009-2013 (9.4%), wat mogelijks te wijten kan zijn aan een daling met 3.8% van het aantal kinderen onder de 3 jaar tussen 2014 en 2018 (dit terwijl er tussen 2009 en 2013 een aangroei van 6.7% was). Door de groei van het formele aanbod is de ratio van het aantal formele opvangplaatsen per 100 kinderen tussen 0 en 3 jaar gestegen van 41 naar 43 kinderen. Hoewel de provincie Antwerpen een sterke groei kent van het aantal plaatsen, ligt de ratio voor de provincie Antwerpen nog steeds het laagst (40 plaatsen per 100 kinderen) samen met de provincie Limburg (38 plaatsen per 100 kinderen). De provincie West-Vlaanderen heeft nog steeds de grootste ratio (50 plaatsen per 100 kinderen) ondanks hun daling in het formele aanbod ten opzichte van 2014 (daling van 1.6%).

De grootste stijging van het aanbod ten opzichte van 2014 werd gerealiseerd in de groepsopvang met een inkomenstarief (IKT) gaande van 43.8% tot 47.0%. Het aanbod van groepsopvang met een vrije bijdrage is ongeveer stabiel gebleven tussen 2014 en 2018 (19.5% versus 20.1%), terwijl het aanbod van gezinsopvang zowel met IKT als met een vrije bijdrage is gedaald (respectievelijk van 31% naar 28.8% en van 5.7% naar 4.1%). Globaal genomen is het aandeel formele opvang met IKT gestegen met 1% (van 74.8% tot 75.8%) en het aandeel groepsopvang met 3.8% (van 63.3% tot 67.1%).

De registratiegegevens van Kind en Gezin in september 2017 laten zien dat iets meer dan de helft van de kinderen (tussen 2 maanden en 3 jaar) worden opgevangen in de formele opvang voor baby's en peuters. Dit cijfer stijgt tot 61% indien het gebruik enkel wordt berekend voor kinderen tot en met de leeftijd van 2 jaar en 8 maanden.

Hoofdstuk 2

Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk wordt de gevolgde methode van het onderzoek beschreven: de bevragingmethode, het opstellen van de vragenlijst, de afbakening van de populatie, de steekproeftrekking, de respons en de gebruikte weggingen.

1 Bevragingmethode

Om representatieve uitspraken te kunnen doen over het gebruik van kinderopvang én over de behoefte aan kinderopvang, dienen we (1) een voldoende groot aantal respondenten aan te spreken en (2) te differentiëren naar bevragingmethode gezien de verscheidenheid in taalkennis van de gezinnen en gezien we ook kinderen in kansarmoede en kinderen met een moeder van niet-Belgische origine wilden bereiken.

Om rekening te houden met de taalkennis van het gezin werd voortgegaan op een gegeven dat Kind en Gezin voor nagenoeg elke boreling registreert, namelijk de taal dienstverlening. Deze variabele geeft aan in welke taal met het gezin zou moeten gecommuniceerd worden om de dienstverlening voldoende goed te kunnen laten verlopen. Als taal dienstverlening niet Nederlands, Frans of Engels is, wil dit zeggen dat de taalkennis van het gezin van dien aard is dat het **niet voldoende** via deze talen kan communiceren. Het betekent dus niet noodzakelijk dat het gezin die talen helemaal niet kent of spreekt.

Daarom werd gekozen voor een triangulatie van methoden: een websurvey, face-to-face interviews en telefonische interviews:

- In tegenstelling tot de vorige bevraging in 2013 verstuurd we geen postenquête, maar enkel een websurvey (gezien ook het grote aantal beschikbare e-mailadressen). Een websurvey laat namelijk toe om met een relatief beperkte investering een potentieel grote(re) groep te bereiken. Enkel personen voor Nederlands, Frans of Engels als taal dienstverlening genoteerd was, werden opgenomen in deze steekproef;
- Net als bij de vorige bevraging werden de andere taalgroepen face-to-face bevragd. We beperkten deze mondelinge interviews tot de drie meest voorkomende talen: Arabisch, Turks en Berbers. Deze interviews werden ook beperkt tot de drie provincies waar deze talen het meest geregistreerd worden als taal dienstverlening: Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Limburg;
- Naar analogie met het vorige onderzoek voorzagen we een telefonische bevraging, wel met een andere opzet. In 2013 gebeurde deze bevraging bij een groep ouders die niet hadden gereageerd op de postenquête (de zogenaamde non-respons). Ditmaal werd gemikt op een hogere steekproef bij ouders in kansarmoede, bij ouders van niet-Belgische origine (die ofwel Nederlands-, Frans- of Engelssprekend zijn) en bij ouders die niet over een e-mailadres beschikken.

Omwille van de vertrouwelijkheid van de gegevens van het populatiebestand heeft Kind en Gezin de steekproeftrekkingen voor de drie methodes zelf uitgevoerd. Dit gebeurde wel in intensief overleg met de betrokken onderzoekers van HIVA-KU Leuven.

De websurvey werd door de surveydienst van HIVA-KU Leuven uitgevoerd. De surveydienst was verantwoordelijk voor het operationeel maken van de websurvey en de monitoring van de binnenkomende resultaten. Om te komen tot een overzichtelijke websurvey werd er maximaal ingezet op filtervragen. Aan de hand van deze filtervragen was het mogelijk om iedere gebruiker een zo gepersonaliseerd mogelijke websurvey te laten invullen waarbij overbodige vragen, die niet op hun situatie van toepassing was, waren weggelaten. Dit is dan ook een belangrijk voordeel in vergelijking met een traditionele postenquête.

Net zoals in 2013 werd er beroep gedaan op het onderzoeksbureau Ipsos voor de face-to-face en telefonische interviews.

2 Vragenlijst

In eerste instantie heeft dit onderzoek als doel het onderzoek van 2013 voor wat betreft het gebruik van kinderopvang van baby's en peuters in het Vlaamse Gewest te actualiseren. Echter, sinds 2013 is niet alleen het kinderopvanglandschap grondig veranderd door de invoering van het decreet houdende de kinderopvang van baby's en peuters maar wordt in art. 3 van het decreet een ambitie geformuleerd om tegen 2016 een aanbod te voorzien voor minstens de helft van de kinderen jonger dan 3 jaar en vanaf 2020 voor alle gezinnen met een behoefte. Kind en Gezin wordt dus tegen deze achtergrond met een belangrijke vraag geconfronteerd m.n. wat is de omvang van de niet- vervulde behoefte aan formele kinderopvang? Om deze reden werd het onderzoek van 2018 verruimd zodat het niet alleen een onderzoek wordt naar het gebruik van kinderopvang van baby's en peuters maar ook naar de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters. Hoewel bij de opmaak van de vragenlijst gestreefd werd naar een maximale vergelijkbaarheid met het onderzoek uitgevoerd in 2013 (Vande Gaer, Gijselinckx en Hedebouw, 2013) en voorgaande jaren (Vanpée, Sannen en Hedebouw, 2000; Hedebouw en Peetermans, 2009), heeft dit alles toch een aantal implicaties gehad.

Het is belangrijk te vermelden dat:

- Bepaalde vragen die peilen naar het gebruik van kinderopvang wijzigingen ondergingen ten opzichte van 2013:
 - De destijds gebruikte terminologie werd aangepast in overeenstemming met het decreet;
 - Er werd in tegenstelling tot in 2013 van bij aanvang van de bevraging op een meer gedetailleerde manier gepeild naar het gebruik van formele opvang (zie Tabel 4).

Tabel 4 Verschillen in bevraging van het gebruik van kinderopvang tussen 2013 en 2018

2013	2018				
<p>Maak je gewoonlijk wekelijks gebruik van kinderopvang voor dit kindje (omdat je werkt, een opleiding volgt, omdat je vindt dat het goed is voor je kindje, ...)?</p> <p>☐ Ja, gewoonlijk wekelijks</p> <p>☐ Neen, niet iedere week maar toch wel af en toe</p> <p>☐ Neen, zelden of nooit</p> <p>We stellen nu verder enkele heel precieze vragen over het opvanggebruik voor dit kindje tijdens de week van maandag 28 januari tot en met zondag 3 februari 2013.</p>	Hoe vaak maak je gebruik van formele en/of informele kinderopvang?				
		Wekelijks	Af en toe (niet wekelijks, maar maandelijks)	Zelden (niet maandelijks, maar jaarlijks)	Nooit
	Formele opvang				
	Informele opvang				
<p>⇒ Met opvang werd in deze vraag zowel formele als informele opvang bedoeld.</p> <p>⇒ Vervolgens werd naar bijzonderheden van het opvanggebruik (formeel of informeel) gepeild specifiek voor één bepaalde referentieweek.</p>	<p>⇒ In het antwoord kon meteen worden aangegeven of er gebruik werd gemaakt van formele opvang of van informele opvang of van beide.</p> <p>⇒ Afhankelijk van het antwoord, werd vervolgens naar bijzonderheden van het opvanggebruik (formeel of informeel of beide) gepeild, voor de laatste gewone week (geen specifieke referentieweek).</p>				

- Deze aanpassing drong zich op met het oog op de tweede doelstelling van het onderzoek, namelijk het inschatten van de behoefte aan formele opvang:
 - De mate waarin gebruik wordt gemaakt van formele opvang, informele opvang of beide opvangsoorten, vormt hierbij een belangrijke vertrekbasis. Er diende bij aanvang hierover duidelijkheid te zijn om vervolgens per opvangsoort te kunnen peilen naar de bijzonderheden van het opvanggebruik (intensiteit, frequentie enz.);
 - Het zou niet correct zijn de totale niet-gevulde behoefte in het Vlaamse Gewest in te schatten vertrekkende van het gebruik van formele opvang tijdens één bepaalde referentieweek in het jaar. Om deze reden werd voor iedereen gevraagd naar het algemeen gebruik (wekelijks, af en toe, zelden of nooit) en werden detailvragen gesteld over de laatste gewone week.
- Bepaalde vragen werden geschrapt, zoals de vragen naar het opvanggebruik tijdens de eerste drie levensmaanden, vragen naar gebruik onder speciale omstandigheden zoals bij ziekte van een kind, vragen naar het schoolbezoek, vragen naar de kwaliteit van de opvang en vragen naar afstand tot de opvang.
- Anderzijds werden een aantal vragen toegevoegd die ons moeten toelaten om de behoefte aan formele kinderopvang in te schatten.

Deze wijzigingen in vraagstelling hebben uiteraard gevolgen voor de definiëring en berekening van het regelmatig en beperkt gebruik van opvang (zie Hoofdstuk 4) en dus ook voor vergelijkbaarheid van de

resultaten voor 2013 en 2018. Dit zal bij de beschrijving van de resultaten telkens duidelijk worden vermeld.

De uiteindelijke vragenlijst was opgedeeld in volgende rubrieken:

- **Het huidig gebruik van kinderopvang:** Hier werd per opvangsoort (formele en/of informele opvang) gepeild naar de intensiteit waarmee gebruik wordt gemaakt. Hierbij werd ook specifiek nagegaan of er gebruik was op atypische uren;
- **De keuze van de opvang:** In dit deel wordt navraag gedaan naar de meeste gebruikte opvangvorm om daarna voor deze meest gebruikte opvangvorm te peilen naar de redenen voor de keuze van deze meest gebruikte opvangvorm/opvangplaats, de beoordeling van structurele aspecten van deze opvang en de mogelijke discrepantie tussen de werkelijke en principiële opvangkeuze;
- **De redenen voor het opvanggebruik bij gebruikers van formele en/of informele opvang;**
- **Behoeftes aan (meer) formele kinderopvang:** dit werd per type gebruiker als volgt nagegaan:
 - Bij gebruikers van formele opvang:
 - Zou men meer gebruik willen maken van formele opvang en waarom kan dit niet?
 - Bij gebruikers van **enkel** informele opvang:
 - Is dit een bewuste keuze? Indien niet, waarom niet?
 - Is er de intentie om nog op zoek te gaan naar formele opvang?
 - Bij niet-gebruikers van formele en informele opvang:
 - Is dit een bewuste keuze? Indien niet, waarom niet? (Wat zijn de redenen?)
 - Zou men altijd voor niet-gebruik kiezen? Waarom?
- **Behoeften van schoolgaande kinderen:** Bij kinderen vanaf 2,5 jaar die naar school gaan werd gepeild naar het gebruik van en de eventuele behoefte aan formele kinderopvang tijdens de schooluren (dus geen buitenschoolse opvang);
- **Vragen over het gezin van het kind:** Vragen over de gezinssamenstelling, de nationaliteit van de (biologische) ouders, de nood aan specifieke zorg van of begeleiding voor het kind en de beschikbaarheid van grootouders voor kinderopvang;
- **Vragen over de werksituatie van de ouder(s):** Hier wordt gepeild naar het socio-economische profiel van de gezinnen: diploma, werksituatie, werkregime en beschikbaar netto-gezinsinkomen.

Van de vragenlijst werden twee versies opgemaakt: een volledig versie voor de websurvey en een verkorte versie voor de telefonische en face-to-face afname. In de verkorte versie werden dezelfde rubrieken gehanteerd als bij de volledige versie, maar werd er minder diep ingegaan op bepaalde deelaspecten. De uitgebreide en de verkorte versie van de vragenlijst die voor het onderzoek in 2018 werden gebruikt, zijn in Bijlage 10 terug te vinden.

3 Populatie

In totaal bevat de Mirage-databank¹³ gegevens van 178 492 kinderen wonend in het Vlaamse Gewest¹⁴ die geboren zijn tussen 1 juni 2015 en 1 februari 2018 en dus tussen 3 maanden en 3 jaar oud waren op het moment van de afname van de vragenlijst (vanaf midden mei tot eind juli 2018 voor de drie bevragsingsmethoden samen). Echter, uit dit ‘basispopulatiebestand’ dienden een aantal categorieën kinderen uitgefilterd te worden die in geen enkele steekproef bevestigd mochten worden, deze uitfiltering is sequentieel verlopen:

- Kinderen waarbij de variabele ‘discretie vereist’ of ‘geen contact via mail’ aangevinkt is: dit impliceert namelijk dat de ouders te kennen hebben gegeven dat zij niet (via e-mail) gecontacteerd wensten te worden. Dit gaat om respectievelijk 493 en 5 554 kinderen (samen 6 047 kinderen).
- Kinderen waarvoor de taal dienstverlening *niet* het Nederlands, Frans, Engels, Berbers, Arabisch of Turks is: 1 793 kinderen maakten geen deel uit van de uiteindelijke onderzoekspopulatie omdat ze deze talen niet voldoende machtig zouden zijn voor effectieve communicatie. 7 843 kinderen werden ook niet opgenomen omdat de taal van dienstverlening niet gekend was. Na de eerste uitfiltering (discretie vereist en geen contact via email) werden er dus nog bijkomend 9 636 kinderen niet opgenomen.
- Kinderen waarvoor geen mailgegevens **en** geen telefonische contactgegevens bekend zijn: voor nog eens 543 kinderen waren deze contactgegevens niet bekend na de vorige twee uitfilteringen.
- Tenslotte werden er nog 58 uitgefilterd vanwege het feit dat het om adoptiekinderen ging.

Dus in totaal werden er 16 284 kinderen uitgefilterd uit het basispopulatiebestand van 178 492 kinderen. Dit resulteerde in een bestand genoemd het ‘onderzoekspopulatiebestand’ van 162 208 kinderen. Het is op basis van dit bestand dat de steekproeven werden getrokken respectievelijk voor de websurvey, de telefonische en de face-to-face interviews.

¹³ De afkorting ‘Mirage’ staat voor ‘Modulair informatiesysteem met Real-Time Acces tot Gegevens’. Mirage is het online dossier- en registratiesysteem waarin onder meer gegevens kunnen geregistreerd worden door de regioteamleden van Kind en Gezin tijdens allerlei contacten met gezinnen met jonge kinderen: bezoeken in de kraamkliniek, huisbezoeken, aanmeldingen op een consultatiebureau voor het jonge kind, etc. In het als dusdanig verkregen databestand is onder meer informatie beschikbaar betreffende de geboortedatum van het kind, de taal zoals gesproken door de moeder zowel als de taal gehanteerd in de contacten met Kind en Gezin, de leeftijd van de moeder en het al dan niet leven in kansarmoede volgens de eigen definitie van Kind en Gezin.

¹⁴ In de Mirage-dataset zitten ook gegevens van kinderen die in het Brussel Hoofdstedelijk Gewest wonen maar deze zijn niet meegenomen in het onderzoek.

4 Steekproeftrekkingen

4.1 Websurvey

Uit dit onderzoekspopulatiebestand werden in functie van de samenstelling van de steekproef voor de websurvey de volgende zaken verwijderd:

- De kinderen met taal dienstverlening Arabisch, Berbers of Turks (n= 2 764);
- De kinderen met telefoonnummer, maar zonder mailadres (n= 17 756).

Op basis van het overgebleven bestand met 141 688 kinderen werd een steekproef van 10 000 mailadressen voorzien. Deze steekproef wordt gestratificeerd naar provincie en leeftijd van de kinderen:

- Provincies: de steekproef wordt proportioneel getrokken volgens de verdeling van de basispopulatie. Dit impliceert dat de provinciale verdeling van de steekproeftrekking overeenstemt met de provinciale verdeling van de basispopulatie. Doordat de face-to-face bevraging zich beperkt tot respondenten in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Limburg is er wel voor geopteerd om de provincies Vlaams-Brabant (18% i.p.v. 17.2%) en West-Vlaanderen (17% i.p.v. 16.7%) lichtjes te oversamplen.
- Leeftijd: naar analogie met het voorgaande onderzoek maakten we de keuze om de nadruk te leggen op niet-schoolgaande kinderen (d.i. 3 maanden tot 2,5 jaar). Daar waar de groep van kinderen op schoolgaande leeftijd (d.i. 2,5 jaar tot en met 3 jaar) 17% van de basispopulatie uitmaakt, vormde deze groep in de steekproeftrekking van de websurvey slechts 10%. De overige 90% van de steekproef bestond uit de leeftijdscategorie 3 maanden tot en met 2,5 jaar. De groep kinderen van schoolgaande leeftijd was dus ondervertegenwoordigd.

De oversampling van de provincies Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen en de ondersampling van de schoolgaande leeftijd werd nadien door wegingen gecorrigeerd (zie verder).

Bij de websurvey werden enkel de personen aangeschreven die Nederlands, Frans of Engels voldoende kennen. Bijgevolg was er de mogelijkheid om de survey in een van deze drie talen in te vullen.

Om de respons te verhogen werd een introductie door Kind en Gezin opgenomen in de mail met de link naar de websurvey (zie Bijlage 11). Hierin werd het belang van het onderzoek onderstreept. Bovendien werden de medewerkers van Kind en Gezin geïnformeerd over de studie zodat deze de ouders konden stimuleren tot medewerking.

De websurvey werd op 17 mei 2018 online gezet en op 19 juni 2018 offline gehaald. Er werden twee reminders verstuurd.

4.2 Telefonische interviews

Voor de trekking van de steekproef voor de telefonische interviews werd eveneens vertrokken van het onderzoekspopulatiebestand (n= 162 208) met uitzuivering van de getrokken steekproef van de websurvey (n= 10 000). In een volgende stap werden alle kinderen met mailadres maar zonder telefoonnummer uitgefilterd aangezien deze groep niet in aanmerking komt voor een telefonische bevraging.

Op basis van het overgebleven databestand (n= 145 587) werd een steekproef getrokken waarbij gestratificeerd werd op volgende variabelen:

- Provincie: voor de stratificatie op basis van de provincies wordt dezelfde verdeling gehanteerd als bij de websurvey. Dit betekent dus een redelijke proportionele verdeling in overeenstemming met die van het basispopulatiebestand.
- Origine van de moeder: bij de steekproef voor telefonische interviews mikken we op een hogere respons van kinderen in kansarmoede en met een moeder van niet-Belgische origine¹⁵ in vergelijking met de websurvey. Uit de analyse van het databestand blijkt dat er een positief verband bestaat tussen de niet-Belgische origine van de moeder en kansarmoede. Dit impliceert dan ook dat een hoger aandeel van kinderen met een moeder van niet-Belgische origine normaliter leidt tot een hoger aandeel kinderen uit een gezin met kansarmoede. Om de stratificaties niet te complex te maken stratificeerden we enkel op origine van de moeder (en dus niet op kansarmoede). We zorgden ervoor dat het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine binnen elke provincie oversampled werd door het steekproefaandeel met 4% te verhogen in vergelijking met het werkelijke aandeel op basis van het basispopulatiebestand.

In totaal werden uit het steekproefkader van 145 587, 6 000 eenheden getrokken die moesten dienen als basis voor 2 500 succesvolle telefonische interviews. Tijdens het veldwerk door Ipsos werd echter nog naar een extra steekproef van 2 751 eenheden gevraagd om de netto respons van 2 500 telefonische interviews te kunnen halen.

De telefonische interviews werden gerealiseerd in de periode begin juni tot en met half juli 2018.

4.3 Face-to-face interviews

De steekproef voor de face-to-face interviews werd afgeleid uit het onderzoekspopulatiebestand (n= 162 208) waaruit in een eerste fase de kinderen met als taal dienstverlening Arabisch, Turks en Berbers werden geselecteerd (n= 2 764) en de andere kinderen werden verwijderd.

Net zoals bij de voorgaande onderzoeken worden de taalgroepen Turks, Berbers en Arabisch enkel bevraagd in de drie provincies waar ze het vaakst voorkomen (zie Tabel 5), meer bepaald Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Limburg. Het uiteindelijke steekproefkader voor de face-to-face interviews bestond uit 2 501 kinderen komende uit de drie betreffende provincies.

Tabel 5 Verdeling van kinderen met taal dienstverlening Turks, Berbers en Arabisch over de provincies (in rij %)

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	Limburg	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Turks	32.2	35.2	28.9	3.1	0.6	100
Berbers	85.1	4.0	3.8	6.6	0.5	100
Arabisch	62.8	11.1	11.4	6.4	8.4	100

Bron: *Kind en gezin, 2018.*

¹⁵ Kinderen met ontbrekende informatie over origine van de moeder bij de geboorte werden eveneens weggelaten uit het steekproefkader voor de telefonische interviews.

Uit Tabel 5 blijkt dat het aandeel kinderen met taal dienstverlening Turks relatief gelijk verdeeld is over de drie provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Limburg, terwijl de kinderen met taal dienstverlening Berbers en Arabisch-duidelijk oververtegenwoordigd zijn in de provincie Antwerpen. Daarom werd omwille van praktische overwegingen beslist om de Arabisch- en Berbers-sprekenden enkel te bevragen in de provincie Antwerpen en de Turks-sprekenden in gelijke mate in de drie provincies.

Concreet werd vervolgens nagegaan hoeveel personen het Turks (in de drie provincies), Berbers of Arabisch (in de provincie Antwerpen) als taal dienstverlening hebben in de verschillende (deel)gemeentes. Op deze manier werd de steekproef voor de face-to-face interviews beperkt tot vier gemeentes: Antwerpen, Mechelen, Genk en Gent. Dit zowel omwille van de talrijke aanwezigheid van de drie taalgemeenschappen (Turks, Arabisch en Berbers) in deze vier gemeenten als omwille van praktische redenen. Meer specifiek werd:

- De steekproef voor de Arabisch-sprekenden beperkt tot de Antwerpse en Mechelse (deel)gemeentes;
- De steekproef van de Berbers-sprekenden beperkt tot uitsluitend Antwerpse (deel)gemeentes;
- De steekproef binnen de Turks-sprekende populatie geselecteerd binnen de gemeentes (en deelgemeentes) van Antwerpen, Gent en Genk.

Uit de analyse van de basispopulatie blijkt dat het overgrote merendeel van de taalgroepen in de bovenvermelde (deel)gemeentes zich binnen de stedelijke postcodes bevindt. Dit blijkt uit Tabel 6.

Tabel 6 Verdeling van kinderen met taal dienstverlening Turks, Berbers en Arabisch die binnen de gemeentes Antwerpen, Mechelen, Genk en Gent in een stedelijke postcode wonen (in cel %)

	Arabisch	Berbers	Turks
Antwerpen	96.0	99.5	99.2
Mechelen	58.0	NVT	NVT
Gent	NVT	NVT	97.0
Genk	NVT	NVT	91.0

Bron: Kind en gezin, 2018.

Met uitzondering van de Arabisch-sprekenden in Mechelen woont meer dan 90% van de verschillende taalgroepen binnen de stedelijke postcodes van de (deel)gemeentes. Daarom werd vooral in Mechelen extra ingezet op het bevragen van de Arabisch-sprekenden in meer rurale gebieden aangezien daar slechts 58% binnen de stedelijke postcodes woont.

Voor de face-to-face interviews werden aldus initieel 500 adressen voorzien om tot een totaalrespons van 150 interviews te komen. Echter, Ipsos heeft in de loop van het veldwerk nog om een extra steekproef van 59 adressen gevraagd om de netto respons van 150 interviews te kunnen halen.

De face-to-face interviews werden gerealiseerd in de periode tussen half juni en half juli 2018.

5 Respons

5.1 Respons websurvey

Van de 10 000 personen die werden uitgenodigd om de websurvey in te vullen, waren er bij de afsluiting van de websurvey (19 juni 2018) 3 944 personen die hadden deelgenomen (van de 4 201 toegekomen surveys werden er 257 weggelaten aangezien er geen enkele gegevens beschikbaar waren met betrekking tot leeftijd van het kind en het schoolgebruik of opvanggebruik). Dit komt neer op een responsgraad van 39.4%, wat hoger is dan de gemiddelde responsgraad van 34% die in literatuur terug is te vinden m.b.t. online bevestigingen. Van de 3 944 bruikbare surveys waren er 454 onvolledig ingevuld (d.i. niet het einde van de websurvey bereikt). Met andere woorden 88.5% van de respons heeft de websurvey voltooid (al dan niet alle vragen die van toepassing waren beantwoord).

De tabellen met betrekking tot *participation of non-response bias*¹⁶ (zie Bijlage 1) laten zien dat de respons lager is in Antwerpen en hoger is in Vlaams-Brabant wanneer we de ongewogen respons vergelijken met de getrokken steekproef voor de websurvey. Ook minder kansarme gezinnen (vooral in Antwerpen en Oost-Vlaanderen en meer niet-kansarme gezinnen in Vlaams-Brabant) en minder gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine hebben de websurvey ingevuld. Ook minder gezinnen waarvan de kinderen jonger zijn dan 30 maanden, minder Franstaligen (vooral in West-Vlaanderen) en meer Nederlandstaligen (vooral in Vlaams-Brabant) hebben de websurvey ingevuld.

5.2 Respons telefonische interviews

In totaal zijn er 6 294 personen gebeld geweest door de enquêteurs van Ipsos om de quota van 2 500 interviews te behalen. Van de getrokken steekproef voor de telefonische interviews (n= 8 751) zijn er 2 457 personen niet gebeld geweest. Van de 6 294 personen die gebeld zijn geweest, hebben 1 167 personen geweigerd (18.5%), waren 2 313 personen (36.7%) onbereikbaar (bv. antwoordapparaat, verkeerd nummer, bezettoon, etc.), waren 303 personen (4.8%) bereid deel te nemen maar vielen af omdat de targets voor hun profiel reeds behaald waren (d.i. opgestelde quota voor provincie, taal en leeftijd kindje door Ipsos) en vielen 11 personen (0.2%) af omwille van het niet vallen binnen de onderzoekspopulatie (d.i. kindje was te oud). Gemiddeld gezien hebben er 4.2 contactpogingen per respondent plaatsgevonden.

De responsgraad ten opzichte van de totale steekproef van gecontacteerde personen voor de telefonische enquête (exclusief de personen (n= 314) die niet werden opgenomen omwille van de quotaregels of het niet vallen binnen de onderzoekspopulatie) bedraagt 41.8% (= 2 500/5 980). Deze responsgraad komt ongeveer overeen deze in 2013 voor de telefonische enquête (40.5%).

De tabellen met betrekking tot *participation of non-response bias* (zie Bijlage 1) laten zien dat de respons lager is in West-Vlaanderen en hoger is in Oost-Vlaanderen wanneer we de ongewogen respons vergelijken met de getrokken steekproef voor de telefonische interviews. Ook meer niet-kansarme gezinnen (vooral in Oost- en West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant) en minder gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine hebben deelgenomen aan de telefonische interviews. In tegenstelling tot de

¹⁶ *Participation of non-response bias*: de personen die bereid waren deel te nemen aan de studie kunnen verhoudingsgewijs andere kenmerken vertonen dan personen die niet bereid waren deel te nemen en deze verschillen kunnen de resultaten verstoren.

websurvey was er voor de telefonische afname wel een quota aan Ipsos opgesteld voor de leeftijd, zodat er meer dan in de basispopulatie kinderen jonger dan 30 maanden betrokken worden (namelijk 90%). Tenslotte hebben er meer Nederlandstaligen (vooral in Oost- en West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant) deelgenomen aan de telefonische interviews.

5.3 Respons face-to-face interviews

Voor de face-to-face interviews zijn er 404 unieke personen gebeld geweest door de enquêteurs van Ipsos om de quota van 150 face-to-face interviews te behalen. Van de getrokken steekproef voor de face-to-face interviews (n= 559) zijn er 155 personen niet gebeld geweest. Van de 404 personen die gebeld zijn geweest, hebben 137 personen geweigerd (33.9%) om deel te nemen, wouden 172 personen (42.6%) een afspraak maken voor een face-to-face interview (waarvan 22 personen enkel telefonisch wouden meedoen), waren 82 personen (14.8%) onbereikbaar (bv. antwoordapparaat, verkeerd nummer, bezettoon, etc.), waren 11 personen (2.7%) bereid deel te nemen maar vielen af omdat de targets voor hun profiel reeds behaald waren (d.i. opgestelde gekruiste quota voor stad en taal door Ipsos) en vielen 2 personen (0.5%) tenslotte af omwille van het niet vallen binnen de onderzoekspopulatie (d.i. kindje was te oud). Gemiddeld gezien hebben er 5.2 contactpogingen per respondent plaatsgevonden.

Van de 150 personen die open stonden voor een face-to-face interview zijn de enquêteurs uiteindelijk bij 140 personen langs gegaan. Van de 140 hebben er nog 9 personen (6.4%) geweigerd en waren er 3 personen (2.1%) niet aanwezig op het afgesproken moment. In totaal hebben er 128 face-to-face en 22 telefonische interviews plaatsgevonden.

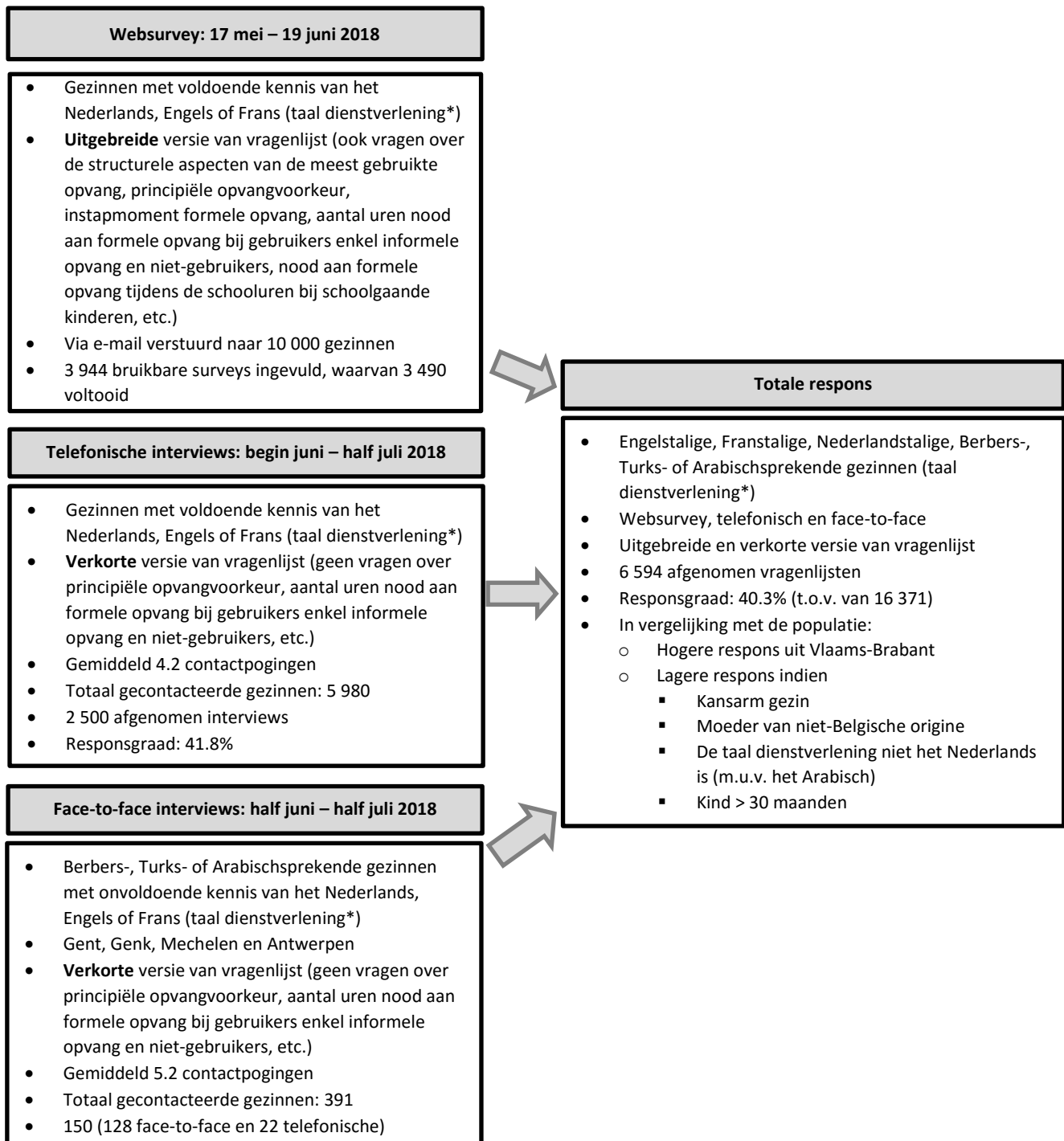
De responsgraad ten opzichte van de totale steekproef van gecontacteerde personen voor de face-to-face enquête (exclusief de personen (n= 13) die niet werden opgenomen omwille van de quotaregels of het niet vallen binnen de onderzoekspopulatie) bedraagt 38.4% (= 150/391). Deze responsgraad is veel lager dan deze in 2013 (59.1%) en komt overeen met deze voor de telefonische interviews (40.5%) en de websurvey (39.4%) in deze studie.

De tabellen met betrekking tot *participation of non-response bias* (zie Bijlage 1) laten zien dat de ongewogen respons sterk gelijkaardig is aan de getrokken steekproef voor de face-to-face interviews.

5.4 Totale respons en representativiteit

In Tabel 7 en Figuur 1 staat een overzicht van de ongewogen respons voor de totale dataverzameling en per bevragsmethode. In totaal werden er 6 594 respondenten effectief bevragd, wat neerkomt op een responsgraad van 40.3% ten opzichte van de totale groep gecontacteerde personen (16 371). Dit percentage ligt lager dan in 2013 (54.4%). De grootte van de totale respons in 2018 is wel verdubbeld (in 2013 was er een totaalrespons van 3 469 respondenten). De responsgraad van de drie verschillende bevragsmethoden (d.i. websurvey, telefonische en face-to-face interviews) is sterk gelijkaardig en ligt rond de 40%.

Wanneer we de ongewogen totale respons vergelijken met de basispopulatie zien we dat er proportioneel meer respons is uit Vlaams-Brabant, maar minder respons bij kansarme gezinnen, gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine, gezinnen waarbij de taal dienstverlening anders is dan het Nederlands (met uitzondering van het Arabisch dat proportioneel meer voorkomt in de ongewogen respons) en bij gezinnen waarvan het kindje ouder is dan 30 maanden (zie Tabel 7).

Figuur 1 Schematische voorstelling van het onderzoeksopzet en de respons¹⁷

17 *Om rekening te houden met de taalkennis van het gezin werd voortgegaan op een gegeven dat Kind en Gezin voor nagenoeg elke boreling registreert, namelijk de taal dienstverlening. Deze variabele geeft aan in welke taal met het gezin zou moeten gecommuniceerd worden om de dienstverlening voldoende effectief te kunnen laten verlopen. Als taal dienstverlening niet Nederlands, Frans of Engels is, wil dit zeggen dat de taalkennis van het gezin van die aard is dat het onvoldoende via deze talen kan communiceren. Het betekent dus niet noodzakelijk dat het gezin die talen helemaal niet kent of spreekt.

Tabel 7 Vergelijking basis- en onderzoekspopulatie in 2018 met de ongewogen respons in 2013 en 2018 wat betreft de variabelen provincie, origine moeder, kansarmoede status van het gezin, leeftijd kind en taal dienstverlening

	Populatie 2018				Respons 2013		Respons 2018							
	Basispopulatie (178 492)		Onderzoekspopulatie (162 208)		Totale respons (3 469)		Totale respons (6 594)		Respons Websurvey (3 944)		Respons telefonisch (2 500)		Respons F2F (150)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Provincie*														
Antwerpen	54 909	30.8	48 535	29.9	734	21.2	1 920	29.1	1 080	27.4	726	29.0	114	76.0
Limburg	22 141	12.4	20 733	12.8	695	20.0	823	12.5	497	12.6	309	12.4	17	11.3
Oost-Vlaanderen	41 001	23.0	36 922	22.8	694	20.0	1 487	22.6	893	22.6	576	23.0	18	12.0
Vlaams-Brabant	30 660	17.2	28 101	17.3	681	19.6	1 253	<u>19.0</u>	801	20.3	451	18.0		
West-Vlaanderen	29 781	16.7	27 917	17.2	665	19.2	1 098	16.7	673	17.1	425	17.0		
Kansarmoedestatus gezin														
Niet gekend	4 784	2.7	2 598	1.6	51	1.5	47	0.7	34	0.9	7	0.3	6	4.0
Ja	24 792	13.9	20 653	12.7	258	7.4	612	<u>9.3</u>	234	5.9	262	10.5	116	77.3
Nee	148 916	83.4	138 957	85.7	3 160	91.1	5 935	<u>90.0</u>	3 676	93.2	2 231	89.2	28	18.7
Origine moeder														
Niet gekend	5 909	3.3	3 764	2.3	1	0.0	72	1.1	66	1.7			6	4.0
Belg	124 607	69.8	117 356	72.4	2 759	79.5	5 215	<u>79.1</u>	3 275	83.0	1 937	77.5	3	2.0
Niet-Belg	47 976	26.9	41 088	25.3	709	20.4	1 307	<u>19.8</u>	603	15.3	563	22.5	141	94.0
Taal dienstverlening**														
Engels	7 503	4.2/4.5	7 130	4.4	99	2.9	233	<u>3.5</u>	135	3.4	98	3.9		
Frans	11 372	6.4/6.8	10 755	6.6	152	4.4	295	<u>4.5</u>	155	3.9	140	5.6		
Nederlands	146 579	82.1/87.0	141 559	87.3	3 085	88.9	5 916	<u>89.7</u>	3 654	92.7	2 262	90.5		
Arabisch	1 495	0.8/0.9	1 341	0.8	49	1.4	77	<u>1.2</u>					77	51.3
Turks	1 084	0.6/0.6	1 002	0.6	47	1.4	47	0.7					47	31.3
Berbers	470	0.3/0.3	421	0.3	37	1.1	26	0.4					26	17.3
Andere taal of niet gekend	9 989	5.6												
Leeftijd kind														
< 30 maanden	148 067	83.0	134 477	82.9	3 059	88.2	5 841	<u>88.6</u>	3 464	87.8	2 250	90.0	127	84.7
>= 30 maanden	30 425	17.1	27 731	17.1	410	11.8	753	<u>11.4</u>	480	12.2	250	10.0	23	15.3

* Er zijn ook 11 observaties (samengeteld) uit de provincies Brussels Gewest, Henegouwen, Luik en Namen in de respons datasets van 2018. Onderlijnde en vetgedrukte percentages verschillen significant ($p < 0.05$) met de populatie. ** de percentages na de '/' staan voor de percentages na weglating van een andere taal of het niet gekend zijn van de taal uit het totaal.

6 Wegingen

Zoals uit Tabel 7 naar voren komt zijn er een aantal verschillen tussen de totaalrespons en de basispopulatie die we corrigeren door middel van wegingen waarbij de gewichten van de diverse deelgroepen hersteld worden naar hun oorspronkelijke gewichten in de basispopulatie. Echter de weging van de gegevens verkregen in 2018 is niet op dezelfde wijze gebeurd als in 2013:

- Het opleidingsniveau bleek in 2018 op een minder betrouwbare manier ingevuld te zijn geweest door de respondenten, waardoor dit criterium niet kon worden gebruikt voor de weging zoals in 2013.
- In 2018 is de weging gebeurd ten opzichte van de basispopulatie en niet ten opzichte van de onderzoekspopulatie zoals in 2013 omdat:
 - In 2018 het verschil in grootte tussen de onderzoeks- en de basispopulatie groter is dan in 2013;
 - We in dit rapport uitspraken moeten kunnen doen over de behoefte aan kinderopvang in functie van de totale populatie kinderen jonger dan 3 jaar. In de onderzoekspopulatie werden namelijk een aantal kinderen niet meegenomen (+/- 16.000 kinderen - cfr. geen of onvolledige contactgegevens, discretie, taal dienstverlening, adoptiekinderen) .
 - Zoals blijkt uit de tabel in Bijlage 3, is er geen significant verschil tussen de percentages gebruik van formele en informele opvang indien er gewogen wordt ten opzichte van de basispopulatie en de percentages indien er gewogen wordt ten opzichte van de onderzoekspopulatie.

Verder is de weging in 2018 gebeurd op basis van de origine van de moeder met de uitgebreide categorieën¹⁸ (en niet meer op basis van het opleidingsniveau van de moeder in de taalgroep Nederlands¹⁹) en op basis van provincie en leeftijdsgroep van het kind (jonger dan 30 maanden versus 30 maanden of ouder). Origine van de moeder is immers een gegeven dat Kind en Gezin voor nagenoeg de hele populatie kinderen geregistreerd heeft. Omdat het onderzoek moest leiden tot uitspraken over het gebruik en de onvervulde opvangbehoeften van alle kinderen jonger dan 3 jaar in Vlaanderen was origine de meest aangewezen wegingsvariabele om de behoefte te schatten voor kinderen die niet werden gecontacteerd in het onderzoek (bij gebrek aan e-mailadres, telefoonnummers, discretie vereist, etc. Voor de analyse van de vragen die alleen in de websurvey gesteld zijn (de uitgebreide versie van de vragenlijst), voerden we een afzonderlijke weging uit die eveneens de juiste verhouding naar provincie, leeftijdsgroep en origine moeder herstelt.

¹⁸ 13 categorieën: België, Zuidelijk deel Europese Unie, Westelijk en Noordelijk deel Europese Unie en andere Europese landen (zonder Turkije), Oostelijk deel Europese Unie en ex Oostblok, Ex Oostblok (niet EU), Andere landen van Azië, Zuid- en Midden-Amerika, Maghreb-landen (d.i. Algerije, Marokko, Tunesië, Libië en Mauritanië), Turkije, Andere landen van Afrika, Rijke OESO landen (niet EU), Anderen en Niet ingevuld.

¹⁹ Hierdoor is het aandeel van hoogopgeleide moeders in de gewogen steekproef oververtegenwoordigd, zie Hoofdstuk 3.

7 Analyse

In de volgende hoofdstukken rapporteren we bij de beschrijving van de resultaten van de analyses in SAS (SAS 9.4) naast de frequentietabellen ook regelmatig chi-kwadraattoetsen om de statistische significantie ($p < .05$) van de opgemerkte verschillen weer te geven.

Voornamelijk voor de cijfers uit 2018, worden ook de 95%-betrouwbaarheidsintervallen vermeld, teneinde de lezer een idee te geven van de onzekerheid van de bekomen percentages. Deze onzekerheid is namelijk groter (dit uit zich in brede intervallen) naarmate het aantal observaties daalt. Met andere woorden wordt het betrouwbaarheidsinterval kleiner naarmate de gemeten percentages/waarden gebaseerd zijn op meer observaties. Hoe kleiner dit interval, des te preciezer of betrouwbaarder de schatting van het percentage/de waarde.

Deze betrouwbaarheidsintervallen kunnen ook gebruikt worden om verschillende categorieën binnen een tabel onderling te vergelijken (d.w.z. bivariate verschillen in kaart brengen zonder hierbij te controleren voor andere variabelen), waarbij gekeken dient te worden naar het al dan niet overlappen van de intervallen. Wanneer er geen overlap is, zijn de percentages/waarden zeker significant verschillend. Maar wanneer er wel overlap is, kunnen de percentages/waarden toch statistisch significant verschillend zijn²⁰. Deze situaties worden echter niet verder onderzocht in deze studie.

Wanneer de verklarende waarde van categorische variabelen en de interactie tussen categorische variabelen wordt onderzocht, dan is er gebruik gemaakt van logistische regressieanalyses in SAS. In een logistische regressieanalyse wordt de samenhang nagegaan tussen één dichotome (slechts twee verschillende waarden als uitkomst) afhankelijke variabele en een aantal voorspellers. Voorspellende variabelen die de afhankelijke variabele beter voorspellen dan men op basis van kans zou verwachten, hebben een significante bijdrage aan de voorspelling en zijn dus van belang. Bij elk van deze analyses wordt steeds de grootte van de teststatistiek als het significantieniveau vermeld.

8 Samenvatting

De methodologie van dit onderzoek naar het gebruik en de behoefte van kinderopvang voor baby's en peuters in het Vlaamse Gewest is sterk gebaseerd op voorgaande onderzoeken naar het gebruik van kinderopvang (Vande Gaer, Gijssels en Hedebouw, 2013; Hedebouw en Peetermans, 2009; Vanpée, Sannen en Hedebouw, 2000). Niettegenstaande zijn er een aantal verschillen met voorgaande studies. Een belangrijk verschil is dat de doelstelling van deze studie niet alleen bestaat uit het actualiseren van het opvanggebruik voor baby's en peuters maar ook uit het in kaart brengen van de onvervulde behoeften aan formele kinderopvang. Als gevolg hiervan werden er andere vraaggedeeltes weggelaten zoals het opvanggebruik in speciale omstandigheden, tijdens de eerste drie levensmaanden en het schoolbezoek.

Een ander belangrijk verschil is een meer gedetailleerde bevraging van bij aanvang naar formele opvang enerzijds en informele opvang anderzijds. Daarnaast is er niet langer meer gewerkt met één welbepaalde referentieweek, maar werd het opvanggebruik bevraagd tijdens de laatste 'gewone' week.

²⁰ Om dit uit te sluiten of te bevestigen kan het 95%-betrouwbaarheidsinterval van het verschil in percentages/waarden berekend worden. Als het 95%-BI van het verschil de waarde 0 bevat, kan geconcludeerd worden dat de twee percentages/waarden niet statistisch significant verschillen. Maar een belangrijke opmerking hierbij is dat ook niet statistisch significante verschillen inhoudelijk relevant kunnen zijn.

Deze veranderingen samen met het gebruik van een andere weging, het niet meer includeren van schoolgaande kinderen en het definiëren van andere voorwaarden om te spreken van ‘regelmatig’ opvanggebruik (zie verder), heeft ertoe geleid dat de cijfers betreffende het opvanggebruik uit dit rapport met de nodige omzichtigheid moeten worden vergeleken met de cijfers bekomen uit voorgaande studies.

Hoewel er opnieuw gebruik is gemaakt van een triangulatie van methoden, is er geen gebruik meer gemaakt van een postenquête (naast de face-to-face en telefonische interviews). Deze is vervangen door een websurvey die het mogelijk heeft gemaakt om met een relatief beperkte investering een grotere groep te bereiken. Als gevolg hiervan is ook de opzet van de telefonische bevraging veranderd. De telefonische bevraging diende niet meer om zicht te krijgen op de non-respons op de post-enquête maar werd volwaardig als onderzoeksmethode ingezet naast de websurvey met als bedoeling om voldoende respons te realiseren bij gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine en gezinnen in kansarmoede waarvoor vermoed werd dat de websurvey een minder goede methode zou zijn.

Net zoals in de voorgaande jaren werd een gestratificeerde steekproef getrokken (naar provincie en leeftijd voor de websurvey en naar provincie en origine van de moeder voor de telefonische interviews) van 19 310 gezinnen wonende in het Vlaamse Gewest met kinderen geboren tussen 1 juni 2015 en 1 februari 2018 vertrekkende van het Mirage-bestand van Kind en Gezin. Deze steekproef is veel groter dan in 2013, toen er een 6 000-tal gezinnen werd getrokken. Bij het bepalen van de steekproef werd er op dezelfde manier als in 2013 rekening gehouden met de taalkennis van de gezinnen. Enkel gezinnen met voldoende kennis van Nederlands-, Frans- of Engels werden bevroegd aan de hand van de websurvey of werden telefonisch gecontacteerd. Voor de face-to-face afnamejs werden gezinnen die onvoldoende Nederlands, Frans of Engels kenden, maar wel Turks-, Berbers- of Arabisch bevroegd. Net zoals in 2013 voerde het onderzoeksbureau Ipsos de telefonische en face-to-face afnames uit.

Van de 19 310 gezinnen zijn er 16 371 gecontacteerd geweest om deel te nemen aan deze studie. Globaal hebben 6 594 gezinnen deelgenomen aan deze studie (een responsgraad van 40.3%). Net zoals in 2013 werd de oorspronkelijke proportionaliteit van de verschillende deelgroepen in de populatie hersteld door middel van wegingen. Zo werden opnieuw de gewichten voor de vijf provincies en de twee leeftijdsgroepen (jonger dan 30 maanden versus 30 maanden of ouder) hersteld. In 2018 werd niet meer gewogen naar de verschillende opleidingsniveaus van de Nederlandssprekende moeders zoals in 2013, maar wel naar de verschillende categorieën betreffende origine van de moeder.

Hoofdstuk 3

Kenmerken van de gewogen respons en representativiteit

In dit en volgende hoofdstukken worden de resultaten van het onderzoek beschreven, waarbij de resultaten van de websurvey, het telefonische en het face-to-face luik zoveel als mogelijk worden gecombineerd. In dit hoofdstuk wordt er een beschrijving gegeven van de gewogen respons aan de hand van enkele gezinskenmerken en socio-economische kenmerken en dit voor alle gezinnen die hebben deelgenomen met kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar dus ook voor schoolgaande kinderen. In de hoofdstukken betreffende het opvanggebruik wordt er in 2018 enkel gekeken naar niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar (zie verder).

Waar mogelijk wordt de representativiteit van de responsgroep vergeleken met de basispopulatie, de voorgaande enquête uit 2013, cijfers van het Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE) en met cijfers uit 'Het Kind in Vlaanderen' (Kind en Gezin, 2017). Indien één van deze bronnen worden gebruikt, dan wordt daar expliciet melding van gemaakt.

Zoals eerder vermeld wordt er steeds gewerkt met gewogen percentages. Standaard worden ook de kolompercentages gegeven, maar wanneer er toch rijpercentages worden gebruikt dan zal dit steeds bovenaan de betreffende tabel aangegeven worden. De meeste vragen hebben betrekking op de gegevens vanuit de volledige enquête (websurvey, telefonisch en face-to-face). Wanneer bepaalde resultaten gebaseerd zijn op gegevens bekomen uit enkel de websurvey dan wordt dit steeds in de tabellen aangegeven.

1 Kindkenmerken

Wat betreft de leeftijd van de kinderen uit de steekproef, zien we dat 83.3% van de kinderen jonger zijn dan 30 maanden en 16.7% is 30 maanden of ouder (zie Tabel 8). Deze percentages komen sterk overeen met de basispopulatie (d.i. 83% en 17%), wat logisch is aangezien er ook gewogen is voor leeftijd van het kind met als categorieën jonger dan 30 maanden en 30 maanden of ouder. Enkel binnen de leeftijdscategorie '3 m- 6 m' zien we een lager aandeel (4.3%) in de steekproef ten opzichte van de populatie (8.2%).

Tabel 8 Leeftijd van kinderen in maanden in het Vlaams Gewest in 2018 (in kolom %, gewogen voor de respons)

Leeftijd kinderen*	Respons 2018 (95% BI) (n= 6 581)	Basispopulatie 2018 (n= 178 492)
3 m - 6 m	4.3 (3.8-4.8)	8.2
6 m - 12 m	20.1 (19.1-21.1)	19.1
12 m - 18 m	19.3 (18.3-20.2)	17.6
18 m - 24 m	20.3 (19.3-21.3)	19.6
24 m - 30 m	19.2 (18.3-20.2)	18.5
30 m - 36 m	16.7 (15.7-17.8)	17.0
<= 2 jaar en 8 maanden (32 m)	92.5 (91.7-93.3)	92.6

*Ondergrens wordt telkens meegenomen in de categorie.

Wat betreft schoolbezoek gaat vanaf de leeftijd van 2.5 jaar 77.1% van de kinderen in de steekproef naar de kleuterschool: 57.3% gaat gedurende de volledige schoolweek en 19.8% gaat niet alle dagen of niet altijd gedurende volle dagen (zie Tabel 9). Van de 2.5-jarigen gaat dus 22.9% niet naar school. Dit percentage ligt veel hoger dan het percentage 7.3% in de steekproef van 2013. Het voltijds schoolgebruik in de steekproef van 2018 lijkt overeen te komen met dat van 2013, maar er zijn minder kinderen die niet-voltijds naar school gaan (en in de plaats dus niet naar school gaan). Berekend op de (gewogen) totale groep kinderen van 3 maanden tot 3 jaar gaat in de steekproef 12.3% van de kinderen naar school. Dit aandeel was hoger, namelijk 19.2%, in de steekproef van 2013.

Tabel 9 Het schoolbezoek van kinderen in het Vlaams Gewest in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)

Schoolbezoek	2013	2018
2.5 jaar tot 3 jaar		
Voltijds	61.8	57.3
Niet-voltijds	31.0	19.8
Niet-schoolgaand	7.3	22.9
3 m tot 3 jaar		
Schoolgaand	19.2	12.3
Niet-schoolgaand	80.8	87.7

2 Gezinsamenstelling

De vraag naar gezinsamenstelling is niet meer op dezelfde manier gesteld als in 2013. Toen werd er gepeild naar de specifieke gezinssituatie (met volgende zes categorieën: moeder en vader, alleenstaande moeder, moeder en andere, alleenstaande vader, vader en andere en andere) en eventuele verblijfsregelingen (d.i. in meerdere gezinnen verblijven, bijvoorbeeld als gevolg van een scheiding). In 2018 werd de vraag sterk vereenvoudigd naar antwoordmogelijkheden (samenwonend of gehuwd, alleenstaande (single, gescheiden, weduwe/weduwnaar, partnerrelatie maar niet samenwonend) en indien het kindje op regelmatige basis in meer dan één gezin verbleef is er gevraagd om enkel te focussen op het gezin van de respondent (d.i. de persoon die de vragenlijst invult). Verder is in 2018 de vraag die polste naar het totaal aantal personen in het gezin van het kindje niet meer opgenomen.

Uit Tabel 10 blijkt dat het overgrote deel van de kinderen (94.2%) opgroeit in (minstens) één gezin met twee samenwonende of gehuwde partners. Terwijl ongeveer 6% opgroeit in (minstens) één gezin met een alleenstaande ouder. Uit de cijfers van het rapport Het Kind in Vlaanderen (2017)²¹ blijkt dat ook het overgrote deel, namelijk 87.4% van de kinderen onder de 3 jaar leeft in een tweeoudergezin en 7.6% in een eenoudergezin (5% leeft in een andere of niet gekende gezinssituatie). Indien een andere of niet gekende gezinssituatie buiten beschouwing wordt gelaten, leeft 92% in een tweeoudergezin en 8% in een eenoudergezin, wat overeenkomt met de percentages uit de steekproef van 2018.

²¹ Gegevens komende uit het Rijksregister.

Uit Tabel 10 blijkt ook dat in de steekproef van 2018 weinig veranderd is wat betreft gezinssamenstelling ten opzichte van de steekproef in 2013.

Tabel 10 Gezinsituatie van het kind voor kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)

	2013* (n= 3 454)	2018 (95% BI) (n= 6 164)
Samenwonend of gehuwde partners	94.1	94.2 (93.6-94.9)
Alleenstaande (single, gescheiden, weduwe/weduwnaar, partnerrelatie maar niet samenwonend)	5.8	5.8 (5.1-6.4)

* Voor de vergelijking met 2018 hebben we de categorieën uit 2013 'moeder en vader', 'moeder en andere' en 'vader en andere' samengenomen onder de categorie 'samenwonend of gehuwde partners' en de categorieën 'alleenstaande moeder', 'alleenstaande vader' en 'andere' onder de categorie 'alleenstaande'.

3 Beschikbaarheid van de grootouders voor kinderopvang

Omdat grootouders een belangrijke plaats (kunnen) innemen bij de opvang van hun kleinkinderen (zie later), werd er ook gepeild naar hun beschikbaarheid. Ten opzichte van vorige jaren zijn er wel een aantal verschillen in de bevraging. Er werd op een andere manier gepeild naar de mate van beschikbaarheid (in 2018 vier categorieën -dagelijks, één dag of meerdere dagen per week, af en toe maar niet wekelijks en nooit- en in voorgaande jaren drie categorieën – dagelijks, enkele dagen per week, nooit of slechts af en toe) en er werd niet meer specifiek bevraagd bij welke grootouders men dan terecht kan en hoeveel grootouders er dan juist beschikbaar zijn. Door deze verschillen is er geen zuivere vergelijking mogelijk met 2013. Er werd wel indien er slechts 'af en toe' of 'nooit' beroep kon gedaan worden op de grootouders, net als in voorgaande jaren, gepeild naar de redenen hiervoor.

Uit Tabel 11 blijkt dat 14% van de ouders dagelijks beroep kunnen doen (als ze dat zouden willen) op één van de grootouders voor opvang van hun kindje. Dit percentage komt overeen met het percentage dat werd verkregen in 2013 voor het dagelijks beschikbaar zijn van de grootmoeder langs moeder zijde (13.9%). In 2018 kan iets meer dan de helft (53.8%) van de ouders ofwel dagelijks ofwel wekelijks beroep doen op één of meerdere grootouders voor de opvang van hun kindje. Anders gezegd kan ongeveer 46.2% van de ouders slechts af en toe of nooit beroep doen op de grootouders voor opvang van hun kindje.

Hoewel geen goede vergelijking mogelijk is met 2013, is het percentage van het regelmatig (hetzij dagelijks, hetzij enkele dagen per week) beschikbaar zijn van één van de grootouders hoger in 2013 dan in 2018, namelijk 57.4% versus 53.8%.

Tabel 11 Beschikbaarheid van (één of meerdere) grootouders voor kinderopvang in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI)

	n	% (BI 95%)
Dagelijks	874	14.0 (13.1-14.9)
Eén dag of meerdere dagen per week	2 624	39.8 (38.5-41.1)
Af en toe maar niet wekelijks	1 656	26.5 (25.3-27.6)
Nooit	1 010	19.7 (18.6-20.9)
Totaal	6 164	100

Er zijn verschillende redenen mogelijk die verklaren waarom op grootouders geen beroep kan worden gedaan voor de opvang van hun kleinkinderen (zie Tabel 12). Hoewel geen exacte vergelijking meer mogelijk is met 2013 (in 2013 kon slechts één reden per grootouder worden opgegeven, terwijl er in 2018 meerdere antwoorden mogelijk waren), blijkt in 2018 de arbeidsparticipatie van de grootouders niet meer de belangrijkste reden te zijn²². In 2018 is namelijk de belangrijkste reden waarom men geen beroep kan doen op grootouders het te ver wonen. Gelijkaardig aan studies in voorgaande jaren (2009, 2013) vinden we dat deze reden meer speelt voor de groep met een moeder van niet-Belgische origine wat mede een verklaring kan zijn voor het minder gebruiken van informele opvang door deze groep (zie volgend hoofdstuk). De redenen die het minst vaak werden opgegeven zijn: het niet betrokken willen zijn bij de opvang en het reeds overleden zijn, deze redenen werden ook in 2013 het minst vaak opgegeven.

Tabel 12 Redenen voor het slechts af en toe of nooit beroep kunnen doen op de grootouders (in gewogen % en BI 95%, meerdere antwoorden waren mogelijk)

	n = 2 666	%
1. Ze werken nog	1 089	36.4 (34.5-38.3)
2. Ze zijn nog niet vrij (actief sociaal leven, zorgen voor andere personen, etc.)	758	25.5 (23.8-27.1)
3. Ze kunnen niet (meer) instaan voor opvang (zelf hulp nodig, drukte niet aan kunnen, etc.)	587	21.0 (19.4-22.7)
4. Ze wonen te veraf	1 349	53.9 (51.9-55.9)
5. Ze willen het niet	276	9.2 (8.1-10.2)
6. Ze zijn overleden	242	9.2 (8.0-10.4)
7. Ander redenen*	390	15.3 (13.8-16.7)

* Voorbeelden van andere redenen die vaak werden aangehaald: het zelf niet willen omwille van geen vertrouwen, opvoedkundige verschillen of er zelf voor willen zorgen (n= 86); geen (goed) contact hebben met de grootouders (n=34), de grootouders niet willen overbelasten, storen of verplichten (n= 14).

²² Uit de cijfers gepubliceerd door het Steunpunt Werk en Sociale Economie (www.steunpuntwse.be; Werkzaamheidsgraad naar leeftijd en geslacht in de Europese unie, 1983-2017) blijkt wel dat de tewerkstellingsgraad van 50-tot-64-jarige mannen en vrouwen in het Vlaamse Gewest gestegen zijn tussen 2014 en 2017 (mannen: van 65.7% tot 68.3%; vrouwen: van 53.3% tot 58%), met een sterkere stijging bij de vrouwen.

4 Socio-economische kenmerken

Voor opleidingsniveau en werksituatie van de bevroegde gezinnen wordt er in dit rapport een opsplitsing gemaakt tussen moeder en vader. Echter bij de bevraging van deze kenmerken is een opsplitsing gemaakt tussen 'ik' en 'partner' en niet tussen 'moeder' en 'vader'. Voor 117 observaties (van alle kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar – al dan niet schoolgaand) was het onmogelijk te weten wat het opleidingsniveau en de werksituatie van de moeder en vader was aangezien er werd aangegeven dat meerdere personen de vragenlijst hadden ingevuld. Deze observaties zijn dan ook niet opgenomen in onderstaande tabellen.

4.1 Opleidingsniveau van de ouders

In Tabel 13 worden de gegevens betreffende het opleidingsniveau van de ouders weergegeven. Opvallend is dat ongeveer 60% van de moeders in de steekproef een diploma hoger onderwijs kan voorleggen, dit percentage is hoger dan wordt teruggevonden in het basispopulatiebestand (registratie van Kind en Gezin) (54.5%) en in de steekproef van 2013 (50.5%). In 2018 is er niet meer gewogen voor opleidingsniveau van de moeder wat deels een verklaring kan zijn voor het hoger percentage hoger opgeleide moeders in vergelijking met de populatie. De vaders hebben in mindere mate een diploma hoger onderwijs dan de moeders (47%). Dit geslachtsverschil werd ook reeds in voorgaande jaren (2009, 2013) teruggevonden.

Tabel 13 Opleidingsniveau van de ouders in 2013 en 2018 (in gewogen kolom % voor de respons)

	2013			2018		
	Vader (n= 3 352)	Moeder (n= 3 439)	Moeder basispopulatie (n = 170 357)	Vader (n= 5 712)	Moeder (n= 6 014)	Moeder basispopulatie* (n = 166 382)
Geen diploma of lager onderwijs	6.2	7.0	5.4	4.5	3.3	4.3
Lager secundair onderwijs of buitengewoon onderwijs	11.8	10.0	8.7	8.2	7.7	10.0
Hoger secundair onderwijs	38.1	30.6	31.2	38.5	27.5	30.6
Hogeschool of universiteit (ook Phd)	41.5	50.5	53.6	47.0	60.3	54.5
Ander	2.2	2.0	1.1	1.7	1.3	0.6
Totaal	100	100	100	100	100	100

*Voor 7.1% van het basispopulatiebestand waren er geen gegevens (niet ingevuld of niet gekend) beschikbaar betreffende opleidingsniveau van de moeder, deze gegevens werden weggelaten.

4.2 Werksituatie van de ouders

In Tabel 14 wordt een overzicht gegeven van de werksituatie van de ouders. In de steekproef van 2018 werkt 67.8% van de moeders, 41.8% werkt voltijds en 26,0% werkt deeltijds. Wat betreft de vaders zien we dat het overgrote deel voltijds werkt (86.1%) en slechts 4.5% werkt deeltijds, met een totaal tewerkstellingspercentage van 90.6% bij de vaders.

Wanneer we de gegevens vergelijken met de gegevens van het Steunpunt WSE betreffende de werkzaamheidsgraad bij de 25 tot 54 jarigen in 2018 (www.steunpuntwse.be; Werkzaamheidsgraad naar leeftijd en geslacht in de Europese unie, 1983-2017) dan blijken deze zeer gelijkaardig wat betreft mannen. Het WSE rapporteert een tewerkstellingspercentage van 92.6% in het Vlaamse Gewest in 2017, wat een klein beetje hoger is dan het percentage 90.6% uit de steekproef. Wat betreft de moeders komt uit de steekproef een duidelijk lager percentage naar voren (67.8%) dan uit de WSE gegevens uit 2017 (83.3%). Dit verschil was ook aanwezig in 2013 en zou net als toen kunnen worden toegeschreven aan de oververtegenwoordiging van moeders in tijdelijke werkonderbreking in deze steekproef ten opzichte van de referentiegroep (alle 24- tot 54-jarigen in de Steunpunt-gegevens). Wanneer we de moeders in tijdelijke onderbreking bij de werkende moeders tellen, komen we uit op een werkzaamheidsgraad van 81.2%, wat meer in de lijn ligt van de WSE-gegevens.

Uit het rapport Het Kind in Vlaanderen (2017) komt naar voren dat 72.4% van de kinderen jonger dan 3 jaar een moeder heeft die werkt (hierin zitten moeders in moederschapsrust of loopbaanonderbreking niet vervat). Dit aandeel ligt tussenin de 67.8% van kinderen met een moeder die werkt (hetzij voltijds, hetzij deeltijds) en de 81.2% van de kinderen met een moeder die werkt of in tijdelijke arbeidsonderbreking is (zie hierboven). In de steekproef zou er dan een lichte ondervertegenwoordiging van werkende moeders zijn.

In vergelijking met de steekproef van 2013, is het aandeel werkende moeders wel lichtjes hoger in 2018 (67.8% versus 64%) en dit door een hoger aandeel aan voltijds werkende moeders (41.8% versus 35.8%). Het aandeel werkende vaders bedroeg in de steekproef van 2013 89.8% en komt sterk overeen met de 90.6% in 2018. Het aandeel deeltijds werkende vaders is wel lichtjes hoger in 2018 dan in 2013 (4.5% versus 3.1%).

Tabel 14 Werkstatus van de ouders in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)

	2013		2018 (95% BI)	
	Moeder (n= 3 432)	Vader (n= 3 371)	Moeder (n= 6 014)	Vader (n= 5 712)
Werkend				
Voltijds	35.8	86.7	41.8 (40.5-43.1)	86.1 (85.1-87.1)
Deeltijds	28.2	3.1	26.0 (24.8-27.1)	4.5 (4.0-5.1)
In onderbreking				
Zwangerschapsverlof (of borstvoedingsverlof)	3.3	0.0	3.4 (2.9-3.9)	0.0
Ouderschapsverlof	6.0	1.5	5.0 (4.4-5.5)	1.0 (0.7-1.2)
Ziekteverlof	0.9	0.7	2.0 (1.6-2.4)	0.7 (0.4-0.9)
Loopbaanonderbreking/tijdskrediet	2.8	0.3	2.8 (2.4-3.2)	0.4 (0.2-0.5)
Verlof zonder wedde	0.1	0.0	0.2 (0.1-0.3)	0.0
Niet werkend				
Werkloos	6.5	4.5	5.7 (5.0-6.4)	2.7 (2.2-3.1)
Invaliditeit	1.0	0.6	1.4 (1.1-1.7)	1.0 (0.7-1.3)
Huisvrouw/man, student(e)	11.6	1.3	10.3 (9.4-11.2)	1.2 (0.9-1.6)
Andere	3.9	1.4	1.6 (1.2-1.9)	2.5 (2.1-3.0)
Totaal	100	100	100	100

Wanneer we kijken naar de combinatie van de werksituatie van moeder en vaders samen (zie Tabel 15), dan blijkt in de steekproef van 2018 dat 36.6% van de ouders beiden voltijds werken. Dit percentage is hoger dan in de steekproef van 2013 (31.9%), terwijl het percentage in 2018 waarbij de vader voltijds en de moeder deeltijds werkt lager is dan in 2013 (20.9% versus 24.7%). Het percentage waarbij zowel moeder en vader niet werken is ook lichtjes lager dan in 2013 (2.5% versus 3.6%). Het aandeel alleenstaande werkenden is lichtjes hoger dan in 2013 (3.1% versus 1.2%).

Uit het rapport Het Kind in Vlaanderen (2017) komt naar voren dat (minstens, % niet precies te bepalen) 91% van de kinderen in een gezin leeft met minstens 1 werkende. Uit deze steekproef komt naar voren dat 95.5% van de kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar een werkende moeder en/of werkende vader heeft.

Tabel 15 Combinatie van de werksituatie van moeder en vader samen in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)

Werksituatie ouders	2013 (n= 3 440)	2018 (95% BI) (n= 6 153)
Vader voltijds, moeder...:		
Vader voltijds, moeder voltijds	31.9	36.6 (35.3-37.8)
Vader voltijds, moeder deeltijds	24.7	20.9 (19.8-21.9)
Vader voltijds, moeder niet-werkend/op invaliditeit	13.2	11.4 (10.5-12.4)
Vader voltijds, moeder in onderbreking ¹	11.4	10.9 (10.1-11.7)
Vader voltijds, moeder andere	3.2	0.8 (0.5-1.1)
Vader deeltijds, moeder...:		
Vader deeltijds, moeder voltijds	1.1	1.4 (1.1-1.7)
Vader deeltijds, moeder deeltijds		2.2 (1.8-2.6)
Vader niet werkend/op invaliditeit, moeder werkend*	2.2	1.7 (1.4-2.1)
2 niet werkenden	3.6	2.5 (2.1-3.0)
Alleenstaanden:		
Niet-werkende	1.3	2.0 (1.6-2.3)
Werkende	1.2	3.1 (2.7-3.6)
Overige combinaties	6.3	6.4 (5.7-7.1)
Totaal	100	100

¹ ouderschapsverlof, ziekteverlof of invaliditeit, loopbaanonderbreking, onbezoldigd verlof. * deeltijds of voltijds.

In Tabel 16 wordt er ingezoomd op de provinciale verschillen in werksituatie apart voor moeder en vader. Onder het percentage werkend wordt verstaan voltijds of deeltijds werken ('in onderbreking' en 'andere' worden in deze analyses beschouwd als niet-werkend).

Voor zowel moeder als vader zijn er provinciale verschillen (moeder: $\chi^2=69.19$, $df=5$, $p<.0001$; vader: $\chi^2=12.3$, $df=5$, $p=.0314$), waarbij net zoals in de steekproef van 2013 de verschillen tussen de provincies groter zijn wat betreft werkzaamheid van de moeder. Ook in 2018 vinden we dat in Antwerpen minder werkende vaders en moeders zijn dan in de andere provincies. In West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant is het aandeel werkende moeders het hoogst, en deze is het laagst in Antwerpen en Limburg.

De cijfers uit het rapport Kind in Vlaanderen (2017)²³ laten ook zien dat het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar met een werkende moeder het hoogst is in West-Vlaanderen (79.2%) en het laagst in Antwerpen (65.8%) en Limburg (71.7%). De provinciale verschillen in werksituatie van de moeder uit deze steekproef bevestigen dus de bestaande verschillen in de populatie.

Tabel 16 Werksituatie van vader en moeder per provincie in 2013 en 2018 (in gewogen rij %)

Provincie*	2013		2018 (95% BI)	
	Vader werkend (deeltijds of voltijds)	Moeder werkend (deeltijds of voltijds)	Vader werkend (deeltijds of voltijds)	Moeder werkend (deeltijds of voltijds)
Antwerpen (n=1 668 - 1 756)	83.8	55.1	88.8 (87.1-90.4)	61.3 (58.9-63.8)
Vlaams-Brabant (n=1 091 - 1 141)	88.5	69.0	90.9 (89.1-92.8)	72.4 (69.6-75.2)
West-Vlaanderen (n=957 - 1 003)	90.5	69.9	91.9 (90.0-93.8)	74.7 (71.9-77.6)
Oost-Vlaanderen (n=1 273 - 1 349)	88.8	67.7	91.9 (90.3-93.5)	68.7 (66.0-71.4)
Limburg (n=723 - 765)	86.4	60.1	90.9 (88.4-93.4)	66.9 (63.3-70.5)
Totaal (n= 5 712 - 6 014)	89.8	64.0	90.6 (89.8-91.4)	67.8 (66.5-69.0)

* De aantallen zijn van toepassing op de steekproef van 2018, voor de aantallen van de steekproef van 2013 verwijzen we naar het rapport uit 2013.

²³ Gegevens komende uit de Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (situatie op 31 december 2015).

4.3 Werkregime van de ouders

Zoals blijkt uit Tabel 17 hebben de meeste werkende ouders voornamelijk werkuren overdag in de week (62.6% van de moeders en 47.3% van de vaders). Op de tweede plaats staat voor zowel moeders als vaders werkuren overdag in de week maar met onverwachte overuren, maar het aandeel vaders ligt hier hoger (16.2% van de moeders en 24.1% van de vaders). Er zijn ook meer vaders dan moeders die werken in een ploegensysteem (11.3% versus 6.8%).

In vergelijking met de steekproef van 2013, zien we dat het aandeel vaders met enkel werkuren overdag in de week lichtjes lager ligt (47.3% versus 52.2%), maar dat het aandeel moeders en het aandeel vaders met enkel werkuren overdag in de week met onverwachte overuren hoger zijn (moeders: 16.2% versus 11%; vaders: 24.1% versus 18.9%).

Tabel 17 Werkregime van de werkende ouders in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)

Werkregime	2013		2018 (95% BI)	
	Moeder (n= 2 756)	Vader (n= 2 756)	Moeder (n= 4 077)	Vader (n= 5 173)
Enkel werkuren overdag in de week	63.9	52.2	62.6 (61.0-64.1)	47.3 (45.9-48.7)
Enkel werkuren overdag in de week maar met onverwachte overuren	11.0	18.9	16.2 (15.0-17.3)	24.1 (22.9-25.3)
Ploegenstelsel: vroeg en laat	5.0	6.8	4.6 (3.9-5.3)	6.7 (5.9-7.4)
Ploegenstelsel: vroeg, laat en 's nachts	2.2	4.8	2.2 (1.8-2.7)	4.6 (4.0-5.2)
Enkel nachtwerk	0.9	1.2	0.4 (0.2-0.6)	1.5 (1.2-1.9)
Enkel weekendwerk	0.2	0.2	0.2 (0.1-0.4)	0.3 (0.2-0.5)
Iedere week wisselende uren	10.0	8.4	8.0 (7.1-8.9)	8.6 (7.8-9.4)
Andere werkuren	7.0	7.6	5.7 (4.9-6.4)	6.9 (6.2-7.6)
Totaal	100	100	100	100

4.4 Inkomenssituatie

Bij de gezinnen werd er ook gepeild naar het maandelijks netto of beschikbaar inkomen (zie Tabel 18). Onder netto-gezinsinkomen per maand werd het geheel van inkomens verstaan waar men maandelijks gebruik van kan maken. Het kan gaan om arbeidsinkomens maar ook om de eventuele 'sociale uitkeringen' zoals kinderbijslag, uitkeringen voor ziekte, werkloosheid, invaliditeit, pensioen, handicap etc. of nog andere inkomsten. De mediaan in de steekproef van 2018 ligt op 'tussen 3 000 en 3 999 euro per maand'.

Aangezien er in de enquête van 2013 andere categorieën (voornamelijk met een bereik van 500 euro per categorie) zijn gebruikt, is er geen vergelijking mogelijk.

Tabel 18 Maandelijks netto-gezinsinkomen per maand in 2018 (in gewogen kolom %, BI 95%)

Netto-gezinsinkomen per maand	2018 (n= 6 159)	
Minder dan 999 euro	1.6	(1.3-2.0)
Tussen 1 000 en 1 999 euro	13.9	(13.0-14.9)
Tussen 2 000 en 2 999 euro	17.8	(16.7-18.8)
Tussen 3 000 en 3 999 euro	28.8	(27.6-29.9)
Tussen 4 000 en 4 999 euro	17.6	(16.7-18.6)
Meer dan 4 999 euro	7.4	(6.8-8.1)
Geen antwoord willen geven	12.8	(11.9-13.7)
Totaal	100	

5 Kinderen uit gezinnen in kansarmoede

De kansarmoedestatus van het gezin is een belangrijk variabele dat is opgenomen in deze enquête om de samenhang met het gebruik van kinderopvang te bepalen. Kansarmoede wordt door Kind en Gezin gedefinieerd als 'een duurzame toestand waarbij mensen beperkt worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting (Het Kind in Vlaanderen, 2017 p 93). Op basis van deze definitie worden zes verschillende levensdomeinen/dimensies afgeleid: het beschikbaar maandinkomen van het gezin, de arbeidssituatie van de ouders, de opleiding van de ouders, het stimulatie-niveau van de kinderen, de huisvesting en de gezondheid. Wanneer een gezin op drie of meer van deze zes levensdomeinen zwak scoort, spreken we over kansarmoede in het gezin.

Tabel 19 geeft aan dat 11.2% van de kinderen in de steekproef van 2018 (gewogen respons) in kansarmoede leeft (89.0% leeft niet in kansarmoede en voor 0.8% is de kansarmoede status onbekend). Net zoals in de basispopulatie, komt uit de respons naar voren dat Antwerpen opvallend hoog (16.3%) scoort wat betreft kansarmoede en Vlaams-Brabant het laagst (6.3%). Uit de vergelijking met de basispopulatie kan worden afgeleid dat kansarme gezinnen lichtjes ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef (11.2% versus 13.9%), zelfs na de weging, met de grootste ondervertegenwoordiging in de provincies West- en Oost-Vlaanderen.

In vergelijking met de steekproef van 2013, is het aandeel kinderen dat opgroeit in een kansarm gezin hoger in de steekproef van 2018 (11.2% versus 8.6%) en dit vooral in de provincies Antwerpen en Limburg. Net als in deze enquête, was er in 2013 een lichte ondervertegenwoordiging van de kansarme groep in vergelijking met de basispopulatie.

Tabel 19 Aandeel gezinnen in kansarmoede per provincie voor populatie en responsgegevens uit 2013 en 2018 (in rij %, gewogen % voor de respons)

Provincie	2013		2018	
	Basispopulatie (n= 189 588)	Respons (n= 3 418)	Basispopulatie (n= 178 492)	Respons (BI 95%) (n= 6 581)
Antwerpen	13.4	11.3	17.8	16.3 (14.4-18.2)
Vlaams-Brabant	5.9	5.1	8.3	6.3 (4.7-7.8)
West-Vlaanderen	10.1	8.8	13.1	8.8 (7.0-10.6)
Oost-Vlaanderen	9.8	7.3	13.3	9.0 (7.3-10.6)
Limburg	10.9	8.9	14.1	12.6 (10.0-15.2)
Totaal	10.3	8.6	13.9	11.2 (10.3-12.1)

6 Niet-Belgische origine

Een andere belangrijke groep zijn de kinderen met een moeder van niet-Belgische origine, waarbij niet-Belgische origine wordt bepaald door de nationaliteit van de moeder bij haar geboorte (Het Kind in Vlaanderen, 2017). De gegevens rond origine moeder in de steekproef zijn afkomstig uit de basispopulatie die werden gekoppeld aan de respons. Met andere woorden de gegevens komen niet uit de bevraging van de respondenten naar hun origine.

Tabel 20 geeft aan dat 26.9% van de kinderen in de steekproef van 2018 (gewogen respons) een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had (69.9% heeft de Belgische nationaliteit en

voor 3.2% is de origine onbekend). Het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische afkomst sluit, na weging, zeer goed aan bij het aandeel in de basispopulatie namelijk ook 26.9%. Zonder weging maken de kinderen met een niet-Belgische moeder 19.8% van de steekproef uit, het gewicht van deze groep wordt door weging dus sterk verhoogd in de analyses.

Uit de respons komt ook naar voren dat Antwerpen (35.4%) het grootste aandeel kinderen telt met een moeder van niet-Belgische origine (met een grote groep afkomstig uit Maghreb-landen), in West-Vlaanderen (16.1%) is dit aandeel het laagst. Oost-Vlaanderen (23.2%), Limburg (24.0%) en Vlaams-Brabant (28.3%) nemen een tussenpositie in.

In vergelijking met de gewogen steekproef van 2013, is het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine hoger in de gewogen steekproef van 2018 (26.9% versus 21.7%) en dit in alle provincies.

Tabel 20 Niet-Belgische afkomst van de moeder bij geboorte naar provincie voor populatie en responsgegevens uit 2013 en 2018 (in rij %, gewogen % voor de respons)

Provincie	2013		2018	
	Basispopulatie (n= 187 063)	Respons (n= 3 373)	Basispopulatie (n= 178 492)	Respons (n= 6 581)
Antwerpen	32.3	32.8	35.0	35.4
Vlaams-Brabant	24.0	22.8	28.2	28.3
West-Vlaanderen	11.8	11.5	17.0	16.1
Oost-Vlaanderen	19.9	14.2	23.3	23.2
Limburg	24.5	21.3	24.8	24.0
Totaal	23.6	21.7	26.9	26.9

Verder dient nog vermeld te worden dat de groep met een moeder van niet-Belgische origine enigszins overlapt met de kansarme groep ($\chi^2=769.1$, $df=4$, $p < .0001$): 28.4% (95% BI: 25.9-30.9) van de groep met een moeder van niet-Belgische origine behoort ook tot de kansarme groep versus 4.5% (95% BI: 3.9-5.1) van de groep met een moeder van Belgische origine (niet in tabel).

7 Samenvatting

In dit hoofdstuk werd dieper ingegaan op een aantal kind-, gezins- en socio-economische kenmerken van de respondenten, waarbij we specifiek aandacht hebben besteed aan de kenmerken en de representativiteit van de steekproef na weging.

In de steekproef van 2018 is 83.3% van de kinderen jonger dan 30 maanden. Van de 2.5-jarigen in de steekproef van 2018 gaat 22.9% niet naar school (m.a.w. 77.1% is schoolgaand: 57.3% voltijds en 19.8% niet-voltijds). In de steekproef van 2013 was dit slechts 7.2% (m.a.w. 92.8% schoolgaand: 61.8% voltijds en 31.0% niet-voltijds). Gewogen voor de totale steekproef, gaat 12.3% van de kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar naar school in 2018 (in 2013 ging het om 19.2%).

Overeenstemmend met de basispopulatie en de steekproef van 2013 woont de overgrote meerderheid van de kinderen (94.2%) in (minstens) één gezin met twee samenwonende of gehuwde partners.

Iets meer dan de helft van de gezinnen (53.8%) kan ofwel dagelijks ofwel wekelijks (d.i. één of meerdere dagen per week) beroep doen op één of meerdere grootouders voor de opvang van hun kindje (hoewel geen zuivere vergelijking mogelijk is met 2013, bedroeg dit aandeel 57.4% in 2013). Met andere woorden 46% van de gezinnen kunnen slechts af en toe of nooit beroep doen op de grootouders voor de opvang van hun kindje. Op de eerste plaats wordt het te ver wonen van de grootouders als reden aangehaald voor hun onbeschikbaarheid en op de tweede plaats dat ze nog arbeidsactief zijn. Een minderheid van de gezinnen geeft aan dat de grootouders niet voor de opvang willen instaan.

Wat betreft opleidingsniveau van de moeder werd vastgesteld dat 60% een diploma hoger onderwijs (hogeschool of universiteit) kon voorleggen. Dit aandeel ligt lager bij de vaders (47%). Ten opzichte van de basispopulatie (54.5%) en de steekproef van 2013 (50.5%) ligt het aandeel moeders met een diploma hoger onderwijs in de steekproef van 2018 hoger waardoor de hoger opgeleide moeders licht zijn oververtegenwoordigd.

Van de moeders werkt 67.8% hetzij voltijds (41.8%) hetzij deeltijds (26.0%), wat hoger is dan gevonden in steekproef van 2013 (64.0%) waarbij vooral het aandeel moeders die voltijds werken hoger is (41.8% versus 35.8%). Populatiegegevens (Het Kind in Vlaanderen, 2017) laten zien dat 72.4% van de kinderen jonger dan 3 jaar een moeder heeft dat werkt, wat iets hoger is dan het aandeel moeders dat werkt (exclusief moeders in tijdelijke arbeidsonderbreking) in deze steekproef (67.8%). Echter indien het aandeel moeders in tijdelijke arbeidsonderbreking wordt meegenomen stijgt het aandeel moeders dat werkt van 67.8% tot 81.2%. Van de vaders werkt 86.1% voltijds en 4.5% deeltijds (lichtjes hoger dan 3.1% in 2013) met een totaal tewerkstellingspercentage van 90.6%.

95.5% van de kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar heeft een werkende moeder en/of werkende vader. Dit sluit aan bij de populatiegegevens qua arbeidsparticipatie, waaruit blijkt dat 91% van de kinderen jonger dan 3 jaar in een gezin leeft met minstens 1 werkende (Het Kind in Vlaanderen, 2017).

Net zoals in 2013 werkt het merendeel van de vaders (71.4%) en de moeders (78.8%) enkel overdag, waarbij wel een aanzienlijk deel geconfronteerd wordt met onverwachte overuren (respectievelijk 24.1% en 16.2%). Dit aandeel is hoger dan in 2013 (18.9% en 11%).

De mediaan van het maandelijks beschikbaar gezinsinkomen situeert zich tussen 3000 en 3 999 euro per maand.

Wat betreft de kansarmoedestatus van het gezin, gebaseerd op de definitie van Kind en Gezin, leeft 11.2% van de kinderen uit de steekproef in kansarmoede. Dit aandeel is het hoogst in Antwerpen

(16.3%) en het laagst in Vlaams-Brabant (6.3%). In deze steekproef zien we dat de kansarmoede groep lichtjes ondervertegenwoordigd is vergeleken met de basispopulatie (13.9%) en vooral in de provincies West- en Oost-Vlaanderen. In vergelijking met de steekproef in 2013 (8.6%) zien we wel dat de kansarme groep hoger vertegenwoordigd is in deze steekproef.

In de steekproef blijkt het aandeel moeders van niet-Belgische origine goed aan te sluiten bij de basispopulatie, namelijk ook 26.9%. Antwerpen (35.4%) telt het grootste aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine (met een grote groep afkomstig uit Maghreb-landen) en in West-Vlaanderen is dit aandeel het laagst (16.1%). In vergelijking met de steekproef in 2013 (21.7%) zien we dat het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine hoger vertegenwoordigd is in deze steekproef.

Kort samengevat: ten opzichte van de (basis)populatie is er in 2018 na de weging nog een oververtegenwoordiging van hoogopgeleide moeders en een ondervertegenwoordiging van kansarme gezinnen in de steekproef van 2018. In vergelijking met 2013 zijn er meer hoogopgeleide moeders, meer (voltijds) werkende moeders, meer werkende ouders met onverwachte overuren, meer kansarme gezinnen en meer kinderen met een moeder van niet-Belgische origine vertegenwoordigd in de steekproef van 2018.

Hoofdstuk 4

Het gebruik van formele en informele opvang en de frequentie en intensiteit van het gebruik

In dit hoofdstuk worden enkele kwantitatieve aspecten van het gebruik van opvang bij niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest beschreven. Hierbij wordt er altijd een onderscheid gemaakt tussen het gebruik van formele opvang en informele opvang. Op basis van de combinatie van deze twee opvangvormen worden er ook vier profielen van gebruik voorgesteld. In het eerste onderdeel wordt het regelmatige, beperkte en niet-gebruik en het gebruik naar intensiteit beschreven. Tot slot is er nagegaan of het gebruik verschilt in functie van de leeftijd van het kind.

Voor de vergelijking met andere jaren zal men omwille van een verschillende bevraging, andere doelgroep en andere berekening van het opvanggebruik²⁴ met veel voorzichtigheid de gegevens moeten vergelijken en is het bijna onmogelijk om de precieze procentuele evolutie te becijferen.

1 Gebruik van formele en informele opvang

Binnen dit kader is het belangrijk te vermelden dat het regelmatig gebruik in 2018 op een andere manier werd gedefinieerd dan in 2013. Dit heeft uiteraard een belangrijke impact op de vergelijkbaarheid van de cijfers tussen 2018 en 2013. We hebben dit waar mogelijk proberen op te vangen - zo werd bv. voor de voorgaande jaren de antwoordoptie 'buitenschoolse opvang' weggelaten en zijn de cijfers herberekend voor de andere antwoordopties. Dit neemt niet weg, dat men de verschillen over de jaren heen altijd met de nodige omzichtigheid moet blijven interpreteren. Dit zal telkens bij de beschrijving van de cijfers duidelijk worden vermeld.

We sommen de belangrijkste verschillen in definitie en berekening hierna op:

- In 2018 wordt regelmatig gebruik gedefinieerd als:
 - wekelijks gebruik makend met een intensiteit van minstens één dag 5 uur of meer (weekenddagen inbegrepen) of
 - minstens drie dagen minder dan 5 uur (weekenddagen inbegrepen).
In 2013 werd deze laatste categorie (minstens drie dagen minder dan 5 uur in de week (weekenddagen inbegrepen)) niet in rekening genomen wanneer gesproken werd over regelmatig gebruik.
- In 2018 werd er enkel nog bij het 'wekelijks' gebruik en niet meer bij het 'af en toe' gebruik (zoals in 2013) naar meer informatie gevraagd betreffende de intensiteit (d.i. dagen en uren).

²⁴ Voor een uitgebreidere omschrijving van de verschillen in bevraging in 2018 met voorgaande jaren zie Hoofdstuk 1 'Probleemstelling en onderzoeksmethode'.

- In 2018 is het opvanggebruik enkel voor ‘niet-schoolgaande’ kinderen tussen 3 maanden en 3 jaren in detail²⁵ bevestigd, terwijl het opvanggebruik in 2013 (en andere jaren) ook is bevestigd bij schoolgaande kinderen.
- Tenslotte hebben een andere weging (zie eerder) en het vervangen van de referentieweek in voorgaande jaren (d.i. week van 1 februari) door de laatste normale week ook een invloed op de berekening van het ‘regelmatig’, en hiermee samenhangend ook ‘beperkt’ opvanggebruik (d.i. ‘wekelijks’ gebruik maar niet met de intensiteit van de regelmatige gebruikers of ‘af en toe’ gebruik).

1.1 Regelmatig, beperkt en geen gebruik van opvang

1.1.1 Opvang (formeel en/of informeel)

In 2018 wordt 87% van de niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maand en 3 jaar (formele en/of informeel) opvangen (zie Tabel 21). 81.3% van de gezinnen maakt regelmatig gebruik van de opvang (regelmatig is ‘wekelijks’ gebruik van opvang met een intensiteit van minstens één dag 5 uur of meer (weekenddagen inbegrepen) of minstens drie dagen minder dan 5 uur (weekenddagen inbegrepen). 5.7% maakt beperkt gebruik van opvang (d.i. ‘wekelijks’ gebruik maar niet met de intensiteit van de regelmatige gebruikers of ‘af en toe’ gebruik (d.i. ‘niet wekelijks maar maandelijks’). 13.0% maakt geen gebruik (zelden of nooit) van opvang. Ten opzichte van het opvanggebruik in 2009 en 2013 zien we een duidelijke stijging van het regelmatig gebruik van (formele en/of informele) opvang. Hoe groot juist de stijging is, is vanwege een andere methodiek in het bevestigen en berekenen moeilijk te bevestigen.

1.1.2 Formele opvang

76.6% van de niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maand en 3 jaar wordt opgevangen in de formele opvang (dit kan in combinatie zijn met informele opvang). Voor 73.8% gaat dit om regelmatig gebruik, voor 2.8% is dit beperkt. 23.4% wordt niet opgevangen in de formele opvang.

1.1.3 Informele opvang

68.7% van de niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maand en 3 jaar wordt opgevangen in de informele opvang (dit kan in combinatie zijn met formele opvang). Voor 39.6% gaat dit om regelmatig gebruik, voor 29.1% is dit beperkt. 31.3% wordt niet opgevangen in de informele opvang.

²⁵ Indien kinderen naar school gingen is er enkel gepeild naar het gebruik van formele opvang tijdens de schooluren.

Tabel 21 Gebruik van opvang (formele en/of informele opvang) voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2009 tot en met 2018 (in gewogen kolom %)

	2009 (n= 4 444)	2013 (n= 3 469)	2018 (BI 95%) (n= 6 027)		
	Formeel en/of informeel	Formeel en/of informeel	Formeel en/of informeel (n= 6 027)	Formeel (n= 6 026)	Informeel (n= 6 025)
Regelmatig ¹	63.2	64.4	81.3 (80.2 – 82.5)	73.8 (72.7 – 75.1)	39.6 (38.3 – 40.8)
Beperkt ²	5.8	5.3	5.7 (5.0 – 6.3)	2.8 (2.3 – 3.2)	29.1 (27.9 – 30.3)
Geen	31.0	30.3	13.0 (12.0 – 14.0)	23.4 (22.2– 24.5)	31.3 (30.1– 32.6)
Totaal	100	100	100	100	100

¹Regelmatig gebruik in 2018: 'wekelijks' gebruik van opvang met als intensiteit minstens één dag 5 uur of meer (weekenddagen inbegrepen) of minstens drie dagen minder dan 5 uur (weekenddagen inbegrepen) voor niet-schoolgaande kinderen. ²Beperkt gebruik: 'wekelijks' gebruik maar niet met de intensiteit van de regelmatige gebruikers of 'af en toe/maandelijks' gebruik

In Tabel 22 worden kinderen ouder dan 2.5 jaar niet in rekening genomen. Hierdoor hebben we voor elk enquêtejaar (2009, 2013 en 2018) eenzelfde basis m.n. niet-schoolgaande kinderen niet ouder dan 2.5 jaar. Deze uitzuivering leidt tot een hoger percentage gebruik in de jaren 2009 en 2013 (dit omdat schoolgaande kinderen in mindere mate worden opgevangen). Desondanks deze stijging ligt het percentage opvanggebruik nog duidelijk hoger in 2018. Ondanks het gelijktrekken van de basis, blijft een zuivere vergelijking niet mogelijk tussen 2009, 2013 en 2018.

Tabel 22 Gebruik van opvang (formele en/of informele opvang) voor niet-schoolgaande kinderen van **3 maanden tot 2,5 jaar** in het Vlaams Gewest in 2009 tot en met 2018 (in gewogen kolom %)

	2009	2013	2018 (BI 95%) (n= 5 825)		
	Formeel en/of informeel	Formeel en/of informeel	Formeel en/of informeel (n= 5 825)	Formeel (n= 5 824)	Informeel (n = 5 823)
Regelmatig ¹	67.6	68.7	81.7 (80.6 – 82.8)	74.3 (73.1 – 75.5)	39.8 (38.5 – 41.1)
Beperkt ²	5.1	4.8	5.5 (4.9 – 6.2)	2.7 (2.2 – 3.1)	29.1 (27.9 – 30.3)
Geen	27.3	27.4	12.8 (11.8 – 13.8)	23.1 (21.8– 24.2)	31.1 (29.9– 32.5)
Totaal	100	100	100	100	100

¹Regelmatig gebruik in 2018: 'wekelijks' gebruik van opvang met als intensiteit minstens één dag 5 uur of meer (weekenddagen inbegrepen) of minstens drie dagen minder dan 5 uur (weekenddagen inbegrepen) voor niet-schoolgaande kinderen. ²Zie tabel 21.

1.2 Vier profielen van opvanggebruik bij niet-schoolgaande kinderen

Dankzij de aparte bevraging in 2018 naar gebruik van formele en informele opvang, kan men vier verschillende profielen van gebruik opstellen voor niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar:

1. Gebruikers (regelmatig of beperkt) van enkel formele opvang;
2. Gebruikers (regelmatig of beperkt) van enkel informele opvang;
3. Gebruikers (regelmatig of beperkt) van formele en informele opvang ('combinatie' gebruikers);
4. Niet-gebruikers (formele en informele) opvang.

58.2% (zie Tabel 23) van de niet-schoolgaande kinderen wordt zowel formeel als informeel opgevangen. Als door deze 'combinatie' groep gebruik wordt gemaakt van formele opvang, dan is dit quasi altijd op regelmatige basis (97.2%). Als er door deze 'combinatie' groep gebruik wordt gemaakt van informele opvang, dan is dit in iets meer dan de helft van de gevallen (56.2%) op regelmatige basis.

18.4% van de niet-schoolgaande kinderen wordt enkel formeel opgevangen (93.9% van deze groep op regelmatige basis).

Afgaande op beide cijfers, betekent dit dat ongeveer drie vierde van de gebruikers van formele opvang, dit combineert met het gebruik van informele opvang. Of anders gezegd, slechts een beperkt aantal gebruikers beantwoordt de opvangnood voor hun niet-schoolgaand kind door enkel beroep te doen op formele opvang.

Hierbij aansluitend slechts 10.4% beantwoordt de opvangnood van hun niet-schoolgaand kind door enkel gebruik te maken van informele opvang (waarvan 65.7% regelmatig) en 13.0% maakt geen gebruik van zowel formele als informele opvang.

Tabel 23 Vier profielen van opvanggebruik voor niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2018 (in gewogen rij %)

Profiel gebruik*	Formele opvang			Informele opvang			Totaal (n= 6 027) (BI 95%)
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen	
Enkel formele opvang	93.9 (92.2-95.6)	6.1 (4.4-7.8)	0			100	18.4 (17.3-19.4)
Enkel informele opvang			100	65.7 (61.6-69.7)	34.3 (30.3-38.4)	0	10.4 (9.6-11.2)
Formele en informele opvang	97.2 (96.6-97.8)	2.8 (2.2-3.9)	0	56.2 (54.5-57.8)	43.8 (42.2-45.5)	0	58.2 (56.9-59.6)
Geen opvang			100			100	13.0 (12.0-14.0)

* Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

2 Intensiteit van het opvanggebruik

2.1 Voltijds versus deeltijds opvanggebruik

In Tabel 24 wordt meer informatie gegeven over de intensiteit waarmee gebruik gemaakt wordt van opvang zowel voor alle kinderen als voor de kinderen die regelmatig worden opgevangen. Hiertoe dienden de respondenten voor elke dag van de week in te vullen of ze op die dag 5 uur of langer beroep deden op opvang, minder dan 5 uur of geen beroep deden op opvang. In het geval dat gezinnen 5 uur of meer per dag beroep deden op opvang werd dit gehercodeerd als een 'volle dag' en minder dan 5 uur opvang als een 'halve dag'. Indien er minstens op vijf van de zeven dagen met volle dagen gebruik wordt gemaakt van opvang spreekt men van 'voltijdse opvang'.

Binnen de groep regelmatige gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) zien we in 2018 dat de meerderheid (76.4%) deeltijds gebruik maakt van opvang. 23.6% van de regelmatige gebruikers maakt voltijds gebruik van formele opvang. Indien er deeltijds gebruik wordt gemaakt van formele opvang, dan betreft dit voornamelijk volle dagen.

Slechts 5% van de regelmatige gebruikers van informele opvang (al dan niet in combinatie met formele opvang) maakt voltijds gebruik van informele opvang en 94.8% deeltijds (opnieuw voornamelijk enkel volle dagen).

In vergelijking met 2013, lijkt aan de ene kant het gebruik van voltijdse opvang gelijk of lichtjes gedaald te zijn voor zowel alle kinderen als voor de kinderen die regelmatig worden opgevangen (de percentages formeel en informeel opgeteld zijn gelijk of beetje lager dan het percentage in 2013). Terwijl het gebruik van deeltijdse opvang lijkt gestegen te zijn. Er kan echter geen zuivere vergelijking worden gemaakt waardoor uitspraken over de werkelijke verschillen en de significanties niet gemaakt kunnen worden.

Tabel 24 Intensiteit van de (formele en/of informele) opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2009 tot en met 2018 (in gewogen kolom %)

	Alle kinderen tussen 3 maand en 3 jaar					Regelmatige gebruikers van opvang				
	2009 (n= 4 444)	2013 (n= 3 368)	2018			2009 (n= 2 808)	2013 (n= 2 283)	2018*		
Intensiteit			Formeel + informeel (n = 6 027)	Formeel (n = 6 026)	Informeel (n = 6 025)			Formeel + informeel (n = 5 103)	Formeel (n = 4 648)	Informeel (n = 2 558)
Regelmatig gebruik opvang										
Voltijds	17.2	20.3		17.4	2.0	26.6	31.7		23.6	5.2
Deeltijds	47.5	43.7		56.4	37.6	73.4	68.3		76.4	94.8
– alleen volle dagen	28.1	27.1		42.6	24.9	43.5	42.3		57.7	62.8
– deel van dag gedurende 5 dagen	1.5	1.2		0.6	0.8	2.4	1.8		0.9	2.0
– deel van dag gedurende enkele dagen	2.6	3.8		1.3	1.6	4.1	5.9		1.7	4.1
– deels volle/deels halve dagen	15.2	11.7		9.9	8.0	23.5	18.2		13.4	20.2
Geen informatie intensiteit				2.0	2.3				2.7	5.7
⇒ Totaal regelmatig gebruik	64.7	63.9	81.3	73.8	39.6	100	100	100	100	100
Beperkt gebruik opvang	4.3	5.3	5.7	2.8	29.1					
Geen opvang	31.0	30.7	12.9	23.4	31.3					
Totaal	100	100	100	100	100					

*Regelmatig gebruik in 2018: 'wekelijks' gebruik van opvang met als intensiteit minstens één dag 5 uur of meer (weekenddagen inbegrepen) of minstens drie dagen minder dan 5 uur (weekenddagen inbegrepen) voor niet-schoolgaande kinderen. In 2018 is er enkel gekeken naar niet-schoolgaande kinderen, terwijl in 2009 en 2013 wel schoolgaande kinderen zijn geïncludeerd.

Wat betreft de intensiteit voor de vier profielen van opvanggebruik (zie Tabel 25) valt op dat het voltijds gebruik van formele opvang hoger is in de groep regelmatige gebruikers van enkel formele opvang dan in de 'combinatie' groep regelmatige gebruikers. In dezelfde lijn is het voltijds gebruik van informele opvang hoger in de groep regelmatige gebruikers van enkel informele opvang dan in de 'combinatie' groep regelmatige gebruikers. Hierbij aansluitend is het beperkt gebruik van informele opvang groter in de 'combinatie' groep regelmatige gebruikers dan in de groep regelmatige gebruikers van enkel informele opvang.

Tabel 25 Intensiteit van de (formele en/of informele) opvang voor de vier profielen van gebruik in 2018 (in gewogen rij %)

	Formele opvang					Informele opvang				
	Regelmatig			Beperkt		Regelmatig			Beperkt	
Profiel gebruik* (n= 6 027)	Vol-tijds	Deel-tijds	Geen info	Beperkt	geen	Vol-tijds	Deel-tijds	Geen info	Beperkt	geen
Enkele formele opvang	40.8	49.6	3.5	6.1	0					100
Enkele informele opvang					100	15.8	45.6	4.3	34.3	0
Formele en informele opvang	17.0	77.8	2.4	2.8	0	0.7	52.4	3.1	43.8	0
Geen opvang					100					100

* Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

Als formele opvang gecombineerd wordt met informele opvang, dan zien we in Tabel 26 dat de meest voorkomende combinatie (49.1%) bestaat uit deeltijds gebruik van formele opvang en deeltijds gebruik van informele opvang. De tweede meest voorkomende combinatie is het deeltijds gebruik van formele opvang en het beperkt gebruik van informele opvang (27.7%). Op de derde plaats komt de combinatie voltijds gebruik van formele opvang en het beperkt gebruik van informele opvang (13.5%). Met andere woorden in de 'combinatie' groep wordt er ofwel deeltijds ofwel beperkt gebruik gemaakt van informele opvang, zelden voltijds.

Tabel 26 De intensiteit van het gebruik formele en informele opvang voor *regelmatige en beperkte* gebruikers van *zowel formele als informele* opvang in 2018 (n= 3 768, in gewogen totaal en cel %)

Informele opvang	Formele opvang				Beperkt	Totaal
	Regelmatig			Geen info		
Regelmatig	Voltijds	Deeltijds	Geen info			
Voltijds	0.5	0.1	0		0.0	0.7
Deeltijds	2.6	49.1	0		0.8	52.4
Geen info	0.4	1.0	1.5		0.3	3.1
Beperkt	13.5	27.7	0.9		1.7	43.8
Totaal	17.0	77.8	2.4		2.8	100

2.2 Opvanggebruik per dag van de week en aantal dagen en uren per week

Wanneer het wekelijks opvanggebruik bekeken wordt per dag van de week (zie Tabel 27) dan komen er verschillen naar voren tussen de dagen. Eerst en vooral is de opvang in het weekend beperkt zowel wat betreft formele als informele opvang (zie verder bij bespreking van opvang op atypische momenten). Voor de formele opvang is woensdag de minst drukke dag (slechts de helft van de niet-schoolgaande kinderen die wekelijks worden opgevangen verblijft die dag 5 uur of meer in de formele opvang). Ook op vrijdag worden er iets minder kinderen in de formele opvang opgevangen, terwijl dinsdag en donderdag de drukste dagen blijken te zijn. Voor de informele opvang is het net omgekeerd en worden de kinderen juist het vaakst opgevangen op woensdag en vrijdag.

Tabel 27 Gebruik van formele en informele opvang per dag van de week voor zij die wekelijks gebruik maken van opvang (in gewogen rij % per type opvang)

Dag van de week	5 uur of meer opvang		5 uur of minder opvang		Geen opvang	
	Formeel (n= 4 612)	Informeel (n= 2 839)	Formeel (n= 4 612)	Informeel (n= 2 839)	Formeel (n= 4 612)	Informeel (n= 2 839)
Maandag	73.3	27.9	3.9	9.3	22.8	62.8
Dinsdag	76.6	27.0	4.3	10.3	19.0	62.7
Woensdag	51.2	29.3	10.9	14.8	37.9	55.9
Donderdag	75.6	27.3	4.7	10.2	19.7	62.5
Vrijdag	66.2	30.1	5.7	10.9	28.1	58.9
Zaterdag	1.3	7.9	0.5	8.4	98.2	83.7
Zondag	0.7	3.7	0.2	3.6	99.0	92.7

Tabel 28 geeft de verdelingen weer van het aantal dagen²⁶ gebruik van formele en informele opvang per week (al dan niet weekend inbegrepen). Wat betreft formele opvang wordt respectievelijk telkens een vierde van de niet-schoolgaande kinderen 3 dagen, 4 dagen of 5 dagen opgevangen. Gemiddeld wordt elk kind gedurende 3.6 dagen per week in de formele opvang opgevangen (ongeacht of het weekend is inbegrepen²⁷). Wat betreft informele opvang zijn 1 dag (32.6% - 35.0%) en 2 dagen (24.9% – 25.8%) de meest voorkomende aantal dagen en wordt elk kind gemiddeld gedurende 1.7 dagen in de week (1.9 dagen indien weekend inbegrepen) informeel opgevangen.

Tabel 28 Aantal dagen per week opvanggebruik (formele en/of informele opvang) voor zij die *wekelijks* gebruik maken van opvang in 2018 (in gewogen kolom %, 95% BI, gemiddelde en mediaan)

Aantal dagen	Formele opvang		Informele opvang	
	Per week (5 dagen) (n = 4 574)	Per week (7 dagen) (n = 4 574)	Per week (5 dagen) (n = 2 765)	Per week (7 dagen) (n = 2 765)
0	0.2 (0.0-0.4)		3.6 (2.9-4.4)	
0.5	0.2 (0.1-0.4)	0.2 (0.1-0.4)	8.0 (7.0-9.1)	7.7 (6.7-8.7)
1	1.5 (1.2-1.9)	1.6 (1.3-2.0)	35.0 (33.2-36.9)	32.6 (30.8-34.4)
1.5	1.3 (1.0-1.7)	1.3 (1.0-1.7)	7.5 (6.5-8.5)	9.1 (8.0-10.2)
2	10.5 (9.6-11.4)	10.5 (9.6-11.4)	24.9 (23.2-26.5)	25.8 (24.1-27.5)
2.5	4.3 (3.7-4.9)	4.3 (3.7-4.9)	5.2 (4.3-6.1)	5.5 (4.6-6.4)
3	25.6 (24.3-26.9)	25.5 (24.2-26.8)	5.4 (4.6-6.3)	6.6 (5.7-7.6)
3.5	3.4 (2.8-3.9)	3.4 (2.9-3.9)	1.6 (1.1-2.1)	2.8 (2.1-3.4)
4	25.8 (24.5-27.1)	25.5 (24.2-26.8)	3.6 (2.9-4.3)	3.9 (3.2-4.6)
4.5	3.6 (2.8-3.9)	3.7 (3.1-4.2)	0.8 (0.5-1.2)	1.0 (0.6-1.4)
5	23.6 (22.3-24.9)	22.9 (21.6-24.2)	4.3 (3.5-5.1)	3.5 (2.8-4.2)
5.5		0.2 (0.1-0.4)		0.2 (0.1-0.4)
6		0.4 (0.2-0.6)		0.4 (0.1-0.6)
6.5		0.0		0.0
7		0.4 (0.2-0.6)		0.9 (0.5-1.3)
Totaal	100	100	100	100
Gemiddelde	3.6 (3.6-3.6)	3.6 (3.6-3.7)	1.7 (1.7-1.8)	1.9 (1.9-2.0)
Mediaan	3.6 (3.4-3.7)	3.6 (3.4-3.7)	1.2 (1.1-1.3)	1.5 (1.4-1.6)

²⁶ Eén dag komt overeen met het gebruik van opvang van 5 uur of meer, een halve dag met het gebruik van opvang voor minder dan 5 uur. Deze berekeningen werden niet in 2013 (Vande Gaer et al., 2013) gedaan.

²⁷ Het gebruik van formele opvang tijdens het weekend is zeer beperkt.

Verder werd er per formele en informele opvang ook het aantal uren opvang in de week bevestigd aan de hand van een meerkeuzevraag. Uit Tabel 29 komt naar voren dat 51.8% van de regelmatige gebruikers minstens 30 uur per week gebruik maakt van de formele opvang (mediaan is 'minstens 30 uur maar minder dan 40 uur'). Een zeer kleine minderheid (2.5%) maakt minstens 50 uur per week gebruik van de formele opvang. Wat betreft de informele opvang maakt 12.8% van de regelmatige gebruikers minstens 30 uur per week hiervan gebruik (mediaan is 'minstens 15 uur maar minder dan 30 uur'). Van de regelmatige gebruikers zien we dat 48.8% minder dan 15 uur in de week gebruik maakt van informele opvang, wat stijgt tot 55.3% indien beperkte gebruikers mee worden opgenomen (mediaan is dan 'minder dan 15 uur').

Tabel 29 Aantal uren opvanggebruik per week (formele en/of informele opvang) in 2018 (in gewogen kolom %, 95% BI)

Aantal uren opvang per week	Formele opvang		Informele opvang	
	Regelmatig* (n = 4 527)	Regelmatig* + beperkt (n = 4 605)	Regelmatig* (n = 2 420)	Regelmatig* + beperkt (n = 2 830)
Minder dan 15 uur	4.6 (3.9-5.2)	5.9 (5.2-6.6)	48.8 (46.7-50.8)	55.3 (53.4-57.2)
Minstens 15 uur maar minder dan 30 uur	43.7 (30.3-33.2)	43.1 (41.7-44.6)	38.4 (36.4-40.4)	33.4 (31.6-35.2)
Minstens 30 uur maar minder dan 40 uur	31.7 (30.3-33.2)	31.3 (29.9-32.7)	7.8 (6.6-8.9)	6.7 (5.8-7.7)
Minstens 40 uur maar minder dan 50 uur	17.6 (16.4-18.7)	17.3 (16.1-18.4)	3.3 (2.6-4.1)	2.9 (2.3-3.5)
Minstens 50 uur	2.5 (2.0-2.9)	2.4 (1.9-2.9)	1.7 (1.1-2.3)	1.7 (1.1-2.3)
Totaal	100	100	100	100

*Regelmatig gebruik in 2018: 'wekelijks' gebruik van opvang met als intensiteit minstens één dag 5 uur of meer (weekenddagen inbegrepen) of minstens drie dagen minder dan 5 uur (weekenddagen inbegrepen) voor niet-schoolgaande kinderen.

Voor de vier profielen van opvanggebruik (zie Tabel 30) is het gemiddeld aantal dagen formele opvang per week hoger voor de groep gebruikers van enkel formele opvang dan voor de 'combinatie' groep gebruikers (4.1 dagen ten opzichte van 3.5 dagen). In dezelfde lijn is het gemiddeld aantal dagen informele opvang per week hoger voor de groep gebruikers van enkel informele opvang dan voor de 'combinatie' groep gebruikers (3.1 tot 3.3 dagen ten opzichte van 1.5 tot 1.6 dagen).

Tabel 30 Aantal dagen en uren opvang in de week voor de vier profielen van opvanggebruik in 2018 (gewogen gemiddelde en mediaan)

Profiel gebruik*	Formele opvang					Informele opvang				
	Aantal dagen				Aantal uren	Aantal dagen				Aantal uren
	Gemiddelde		Mediaan		Mediaan	Gemiddelde		Mediaan		Mediaan
	5 dag	7 dag	5 dag	7 dag		5 dag	7 dag	5 dag	7 dag	
Enkele formele opvang	4.1	4.1	4.0	4.0	30-40 uur					
Enkele informele opvang						3.1	3.3	2.9	3.1	15-30 uur
Formele en informele opvang	3.5	3.5	3.1	3.1	15-30 uur	1.5	1.6	1.0	1.2	<15 uur

*Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

3 Het opvanggebruik naar leeftijd van het kind

Net als in 2013 lijkt het regelmatige gebruik van formele opvang min of meer toe te nemen met de leeftijd van het kind ($\chi^2=94.53$, $df=10$, $p<.0001$; zie Tabel 31): de jongste kinderen (3m – 12m) worden het minst regelmatig opgevangen (tussen 57.2% en 69.1%) en de kinderen vanaf 1 jaar tot 2.5 jaar het meest (tussen 76.9% en 78.3%). De groep van 2.5 tot 3 jaar (30 m – 36 m), weliswaar niet-schoolgaande kinderen, wordt ook minder regelmatig opgevangen in de formele opvang (66.4%). Wat betreft informele opvang is er weinig verschil tussen de leeftijdscategorieën ($\chi^2=9.6$, $df=10$, $p=.4804$), met uitzondering van de jongste (3 m - 6 m) en oudste groep (30 m – 36 m) die minder regelmatig worden opgevangen in de informele opvang in vergelijking met de andere leeftijdsgroepen.

Om meer zicht te krijgen op deze leeftijdsverschillen hebben we ook gekeken naar de redenen voor het niet gebruiken van formele en informele opvang, aangezien de gezinnen met de jongste en oudste kinderen minder gebruik maken van opvang (zie Tabel 31 en 32). Uit deze verdiepende analyses komt naar voren dat gezinnen met de jongste kinderen (3 m – 6 m) vaker aangeven tijdelijk het werk te hebben onderbroken om voor het kindje/de kinderen te kunnen zorgen dan gezinnen met oudere kinderen. Gezinnen met de oudste kinderen (30 m - 36 m, niet-schoolgaande kinderen) geven vaker aan dat het kindje te veel aandacht/verzorging nodig heeft die anderen niet kunnen bieden en dat het kindje niet terecht kan bij grootouders, familie of vrienden (zie Bijlage 4).

Tabel 31 Het opvanggebruik (formele en/of informele opvang) naar leeftijdscategorie in 2018 voor niet-schoolgaande kinderen (in gewogen rij %)

Leeftijdscategorie	Formeel en/of informeel			Formeel			Informeel		
	Regelmatig	beperkt	geen	Regelmatig	beperkt	geen	Regelmatig	beperkt	geen
3 m - 6 m (n= 303 - 304)	64.5	13.4	22.2	57.2	5.2	37.6	34.7	30.6	34.7
6 m - 12 m (n= 1 386)	78.1	5.5	16.5	69.1	3.0	27.9	40.1	27.9	32.1
12 m - 18 m (n= 1 351 - 1 352)	82.8	5.6	11.6	76.9	2.8	20.4	39.0	29.1	31.9
18 m - 24 m (n= 1 419- 1 420)	85.1	4.5	10.4	78.3	2.3	19.3	39.8	30.1	30.1
24 m - 30 m (n= 1 363- 1 364)	84.7	4.9	10.4	76.8	2.0	21.1	41.3	28.8	29.9
30 m - 36 m (n= 202)	75.0	7.8	17.2	66.4	4.1	29.5	35.6	30.0	34.5
Totaal: 3 m tot en met 30 maanden (n= 5 961 - 5 964)	81.7	5.5	12.8	74.3	2.6	23.1	39.8	29.1	31.1
Totaal: 3 m tot en met 32 maanden (n= 6 007 – 6 010)	81.5	5.6	12.8	74.1	2.7	23.2	39.7	29.2	31.1
Totaal 3 m – 3 jaar (n= 6 025 – 6 027)	81.3	5.7	13.0	73.8	2.8	23.4	39.6	29.1	31.3

Voor de vier profielen van opvanggebruik (zie Tabel 32) blijkt dat binnen de jongste groep (3 m – 6 m) er naast meer niet-gebruikers er ook meer gebruikers zijn van enkel informele opvang, maar minder gebruikers van enkel formele opvang en minder gebruikers van zowel formele als informele opvang.

Tabel 32 Het regelmatig en beperkt opvanggebruik volgens de vier profielen van opvanggebruik naar leeftijdscategorie in 2018 (in gewogen rij %, BI 95%)

Leeftijdscategorie	Enkel formele opvang	Enkel informele opvang	Formele en informele opvang	Geen opvang	Totaal	Totaal % formele opvang
3 m - 6 m (n= 304)	12.2 (8.3-16.0)	15.3 (11.2-19.4)	50.0 (44.1-55.9)	22.5 (17.3-27.7)	100	62.2
6 m - 12 m (n= 1 386)	15.6 (13.5-17.7)	11.5 (9.7-13.2)	56.5 (53.7-59.3)	16.5 (14.2-18.7)	100	72.1
12 m - 18 m (n= 1 352)	20.3 (18.1-22.7)	8.8 (7.2-10.3)	59.3 (56.5-62.1)	11.6 (9.6-13.6)	100	79.6
18 m - 24 m (n= 1 420)	19.7 (17.4-21.9)	8.9 (7.4-10.5)	61.0 (58.3-63.7)	10.4 (8.6-12.3)	100	80.7
24 m - 30 m (n= 1 364)	19.6 (17.3-21.8)	10.8 (9.1-12.5)	59.2 (56.4-62.0)	10.4 (8.5-12.3)	100	78.5
30 m - 36 m (n= 202)*	17.3 (11.8-22.8)	12.3 (7.2-17.4)	53.2 (46.0-60.4)	17.2 (11.5-22.9)	100	70.5
Totaal: 3 m tot en met 30 maanden (n= 5 964)	18.3 (17.3-19.4)	10.3 (9.5-11.1)	58.6 (57.2-59.9)	12.8 (11.8-13.8)	100	76.9
Totaal: 3 m tot en met 32 maanden (n= 6 010)	18.3 (17.3-19.4)	10.4 (9.6-11.2)	58.4 (57.1-59.8)	12.9 (11.9-13.8)	100	76.7
Totaal 3 m – 3 jaar (n = 6 028)	18.4 (17.3-19.4)	10.4 (9.6-11.2)	58.2 (56.9-59.6)	13.0 (12.0-14.0)	100	76.6

* Voor niet-schoolgaande kinderen. Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatig als beperkte gebruikers.

Bovenstaande tabellen laten ook toe om de gebruikscijfers uit deze enquête te vergelijken met de registratiegegevens van Kind en Gezin (september 2017). Voor een goede vergelijking wordt er gekeken naar kinderen tussen 3 maanden en 32 maanden (d.i. maximum 2 jaar en 8 maanden) zodat het voornamelijk gaat over niet-schoolgaande kinderen. In deze enquête wordt 76.7% van de kinderen binnen deze leeftijdsgroep (regelmatig of beperkt) formeel opgevangen. Dit aandeel is hoger dan het aandeel 61% (voor kinderen tussen 2 maanden en 32 maanden) uit de registratiegegevens van Kind en Gezin. Het is moeilijk om zicht te krijgen op alle mogelijke verklaringen voor dit verschil, maar sowieso spelen een andere bevragingmethode (objectieve meting door kinderopvanglocaties versus subjectieve bevraging bij gezinnen), de omvang en samenstelling van de steekproef en een ander tijdstip van de bevraging een rol.

Uit verdere analyse van de intensiteit van het regelmatig gebruik van opvang waarbij gekeken werd naar het percentage voltijds gebruik van opvang (zie Tabel 33), blijkt dat er enkel voor de formele opvang een beperkte samenhang is met de leeftijd ($\chi^2=10.65$, $df=5$, $p=.0588$), waarbij de jongste kinderen (onder de 1 jaar) en oudste kinderen (30 m -36 m) iets minder voltijds worden opgevangen in de formele opvang.

Tabel 33 Percentage voltijdse (binnen de regelmatige gebruikers) opvang naar leeftijdscategorie in 2018 (in gewogen rij %, BI 95%)

Leeftijdscategorie	Formeel (n= 4 648)	Informeel (n= 2 558)
3 m - 6 m (n= 114 -183)	21.7 (15.6-27.8)	4.1 (0.6-7.6)
6 m - 12 m (n= 595 - 1 006)	20.4 (17.8-23.0)	6.6 (4.4-8.7)
12 m - 18 m (n= 566 - 1 082)	24.0 (21.3-26.6)	3.4 (1.8-5.0)
18 m - 24 m (n= 604 - 1 148)	25.8 (23.1-28.5)	6.2 (4.2-8.2)
24 m - 30 m (n= 601 - 1 087)	24.7 (22.0-27.4)	4.8 (3.0-6.7)
30 m - 36 m (n= 78 - 142)*	20.1 (13.4-26.7)	3.7 (0.0-7.9)
Totaal	23.6 (22.3-24.8)	5.2 (4.2-6.1)

* Voor niet-schoolgaande kinderen.

4 Samenvatting

In dit hoofdstuk beschreven we het gebruik van opvang door niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 3 jaar²⁸, waarbij we telkens ook een opsplitsing maakten tussen formele en informele opvang.

87% van de gezinnen maakt in 2018 gebruik van formele en/of informele opvang. Voor 81.3% betekende dit een regelmatig gebruik (d.i. wekelijks minstens één dag 5 uur of meer of minstens drie dagen minder dan 5 uur) en voor 5.7% een beperkt gebruik (d.i. wekelijks niet de intensiteit van regelmatig gebruik of af en toe/maandelijks).

13% maakt geen gebruik van opvang, noch van formele, noch van informele opvang.

In 2013 bedroeg het gebruik van formele en/of informele opvang 69.7%, met 64.4% een regelmatig gebruik en 5.3% een beperkt gebruik. Hoewel in **vergelijking met 2013** een stijging op te merken is, moet met deze vaststelling omzichtig worden omgesprongen. Er is immers geen zuivere vergelijking met 2013 meer mogelijk omwille van een aanpassing van de formulering van de vragen en waarbij er eveneens niet meer gewerkt werd met een referentieweek en omwille van de gewijzigde berekening van het regelmatig en beperkt opvanggebruik. Een ander belangrijk verschil is de inclusie van schoolgaande kinderen in 2013 (ze maakten voor 19.2% deel uit van de totale steekproef) waarvan men weet dat ze minder gebruik maken van opvang, terwijl in deze studie schoolgaande kinderen niet zijn opgenomen voor het bepalen van het opvanggebruik. Tot slot hebben er in deze studie meer hoogopgeleide moeders en voltijds werkende moeders deelgenomen dan in de studie van 2013 (zie Hoofdstuk 5 waar wordt aangetoond dat een hogere opleiding en een voltijdse tewerkstelling van de moeder samenhangt met een hoger opvanggebruik).

²⁸ Het gebruik van formele opvang tijdens de schooluren door schoolgaande kinderen is opgenomen in Hoofdstuk 10. Zo wordt 23% van de niet-voltijds schoolgaande kinderen opgevangen in de formele opvang tijdens de schooluren.

In 2018 maakt 76.6% (73.8% regelmatig en 2.8% beperkt) van de gezinnen met niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar gebruik van **formele opvang** (dit kan in combinatie zijn met informele opvang). De jongste kinderen (< 1 jaar) en oudste kinderen (2.5 tot 3 jaar) worden in mindere mate (regelmatig en beperkt) opgevangen in de formele opvang (gaande van 62.4% tot 72.1%) en vanaf één jaar tot 2.5 jaar is het gebruik van formele opvang het hoogst (gaande van 78.5% tot 80.7%).

Het gebruik van de **informele opvang** (dit kan in combinatie zijn met formele opvang) ligt duidelijk lager dan het gebruik van formele opvang: 68.7% (39.6% regelmatig en 29.1% beperkt). Het beperkt gebruik van de informele opvang (mogelijks in combinatie met formele opvang) ligt beduidend hoger dan het beperkt gebruik van formele opvang (mogelijks in combinatie met informele opvang).

De aangepaste formulering van de vragen naar het gebruik, heeft ervoor gezorgd dat er **vier profielen van opvanggebruik** konden worden gedefinieerd:

- Enkel formele (regelmatige en beperkte) opvanggebruikers;
- Enkel informele (regelmatige en beperkte) opvanggebruikers;
- Formele en informele (regelmatige en beperkte) opvanggebruikers ('combinatie' gebruikers);
- Geen (formele en informele) opvanggebruikers.

58.2% gebruikt een combinatie van formele en informele opvang en vormt zodoende de grootste groep. 18.4% maakt enkel van formele opvang gebruik (93.9% van deze groep doet dit op regelmatige wijze). 10.4% beantwoordt de opvangnood door enkel gebruik te maken van informele opvang (waarvan 65.7% op regelmatige wijze) en 13.0% maakt geen gebruik van zowel formele als informele opvang.

Dit betekent dat nog geen 2 op de 10 gezinnen uitsluitend op formele opvang beroep doet om hun opvangnood van hun niet-schoolgaand kind jonger dan 3 jaar te beantwoorden. De gegevens laten ook zien dat ongeveer 3 op de 4 gebruikers van formele opvang dit combineert met het gebruik van informele opvang.

Wanneer de **intensiteit** van het gebruik van de informele en formele opvang onder de loep wordt genomen (dit kan een combinatie zijn van beide opvangvormen), dan blijkt dat 56.4% van de gezinnen deeltijds gebruik (d.i. minder dan 5 dagen 5 uur of meer opvang) maakt van formele opvang en 37.6% van informele opvang t.o.v. 17.4% voltijds gebruik (d.i. minstens 5 dagen 5 uur of meer opvang in de week) van formele opvang en 2.0% van informele opvang. Het meer deeltijds dan voltijds opvanggebruik kon ook worden opgemerkt in 2009 en 2013 maar of er een stijging, daling of stabilisatie is van het deeltijds gebruik ten opzichte van de voorgaande jaren kan omwille van methodologische verschillen niet worden afgeleid.

Binnen de regelmatige gebruikers van opvang zijn er tussen de formele en informele opvang sterke verschillen op te merken wat betreft de verhouding deeltijdse en voltijdse opvang. Ongeveer 3 op de 4 regelmatige gebruikers van formele opvang (dit kan in combinatie zijn met informele opvang) maakt deeltijds gebruik van opvang, terwijl bijna iedere (94.8%) regelmatige gebruiker van informele opvang (dit kan in combinatie zijn met formele opvang) deeltijds gebruik maakt van opvang. Indien kinderen deeltijds formeel en/of informeel worden opgevangen dan verblijven ze voornamelijk volle dagen (d.i. 5 uur of meer) in de opvang.

Als we naar de **dagen in de week** kijken waarop gebruik wordt gemaakt van opvang dan worden kinderen veel minder vaak opgevangen op weekenddagen dan op weekdays. Voor de formele opvang

zijn woensdag en vrijdag de minst drukke dagen, terwijl dinsdag en donderdag de drukste dagen zijn. Voor de informele opvang geldt net het omgekeerde: de drukste dagen zijn woensdag en vrijdag.

Als er wordt gekeken naar het **aantal uren in de week** dat kinderen formeel en informeel worden opgevangen (dit kan een combinatie zijn van beide opvangvormen), wordt ongeveer 51% minstens 30 uur per week in de formele opvang opgevangen (mediaan is 'minstens 30 uur maar minder dan 40 uur' voor regelmatige en beperkte gebruikers). Voor de informele opvang bedraagt dit aandeel slechts 12.8% (mediaan is 'minder dan 15 uur' voor regelmatige en beperkte gebruikers).

Uit de berekening van het **aantal dagen in de week** komt naar voren dat kinderen gemiddeld 3.6 dagen in de week (ongeacht of het weekend is meegerekend) worden opgevangen in de formele opvang en 1.7 dagen in de informele opvang (1.9 dagen indien het weekend wordt meegerekend).

Hoofdstuk 5

Determinanten van gebruik van formele en informele opvang

In dit hoofdstuk is er nagegaan of het opvanggebruik verschilt in functie van de werk- en gezinssituatie en de woonplaats van de ouders (d.i. provincie en verstedelijkingsgraad). Met andere woorden we zijn op zoek gegaan naar de determinanten binnen het gezin die bepalend zijn voor het gebruiken van formele en/of informele opvang voor hun kindje.

1 Het gebruik naar werksituatie van de ouders

1.1 Werksituatie van de moeder²⁹

Net zoals in de voorgaande jaren verschilt het gebruik van formele en informele opvang sterk naargelang de werksituatie van de moeder ($\chi^2=1835.82$, $df=10$, $p<.0001$; zie Tabel 34). Gezinnen met een werkende moeder (voltijds of deeltijds) maken in verhouding meer regelmatig gebruik van (formele en/of informele) opvang. 96.3% van de gezinnen met een voltijds werkende moeder en 91.9% van de gezinnen met een deeltijds werkende moeder maakt regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang. Het opvanggebruik door gezinnen met een moeder in tijdelijke arbeidsonderbreking situeert zich tussen het opvanggebruik door gezinnen met werkende en niet-werkende moeders. In vergelijking met voorgaande jaren (2009 en 2013), is het regelmatige gebruik van formele en/of informele opvang in 2018 gestegen voor zowel gezinnen met een werkende moeder als voor gezinnen met een niet-werkende moeder³⁰. Er is echter geen zuivere vergelijking mogelijk waardoor uitspraken over de werkelijke verschillen en de significanties niet gemaakt kunnen worden.

²⁹ Bij de bevraging naar werksituatie is er een opsplitsing gemaakt tussen 'ik' en 'partner' en niet tussen 'moeder' en 'vader'. Voor 108 observaties was het onmogelijk te weten wat de werksituatie van de moeder en vader was aangezien er werd aangegeven dat meerdere personen de vragenlijst hadden ingevuld. Deze observaties worden dan ook niet in beschouwing genomen voor dit onderdeel.

³⁰ In 2013: 84.3% van de gezinnen met een voltijds werkende moeder en 73.5% van de gezinnen met een deeltijds werkende moeder maakt regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang. 29.2% van de gezinnen met een werkloze moeder maakt regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang.

Tabel 34 Het gebruik van (formele en informele) opvang naar werksituatie van de moeder in 2018 (in gewogen rij %)

Werksituatie Moeder	Formeel en/of informeel (n= 5 480)			Formeel (n= 5 480)			Informeel (n= 5 480)		
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen
Voltijds (of zelfstandige) (n= 2 446)	96.3	1.7	2.1	90.5	1.3	8.2	50.8	28.9	20.3
Deeltijds werkend (n= 1 479)	91.9	4.0	4.2	82.4	2.2	15.4	41.8	35.5	22.7
Tijdelijke arbeidsonderbreking ¹ (n= 804)	74.0	8.9	17.2	66.3	2.7	31.0	34.6	32.6	32.7
Werkloos (n= 275)	37.9	14.6	47.6	34.2	4.9	60.9	9.3	22.9	67.8
Huisvrouw/studente (n= 438)	32.3	12.0	55.6	25.2	4.7	70.0	10.7	14.9	74.4
Andere* (n= 38)	74.3	12.6	13.1	60.6	0.0	39.4	30.6	27.2	42.3

¹ zwangerschapsverlof, ouderschapsverlof, ziekteverlof of invaliditeit, loopbaanonderbreking, onbezoldigd verlof.

* het kleine aantal (en diverse) observaties binnen deze categorie maakt de schattingen onbetrouwbaar.

Het regelmatig gebruik van formele opvang (dit kan in combinatie zijn met informele opvang) bij gezinnen met voltijds werkende moeders is hoger dan bij gezinnen met deeltijds werkende moeders (90.5% versus 82.4%), terwijl het aandeel niet-gebruik van formele opvang hoger is bij gezinnen met deeltijds werkende moeders (15.4% versus 8.2%). Het regelmatig gebruik van informele opvang (dit kan in combinatie zijn met formele opvang) bij gezinnen met voltijds werkende moeders is ook hoger dan bij gezinnen met deeltijds werkende moeders (50.8% versus 41.8%), terwijl het aandeel beperkt gebruik van informele opvang hoger is bij gezinnen met deeltijds werkende moeders (35.5% versus 28.9%). Voor de informele opvang is er geen verschil in het aandeel niet-gebruik tussen gezinnen met voltijds en deeltijds werkende moeders.

Voor de vier profielen van opvanggebruik (zie Tabel 35) zien we dat in verhouding de groep van niet-werkende moeders of moeders in werkonderbreking minder vaak in de 'combinatie' groep (d.i. gebruik van zowel formele als informele opvang) zit maar wel vaker in de niet-gebruikers groep ($\chi^2=1812.44$, $df=15$, $p<.0001$). Het aandeel gezinnen met voltijds werkende moeders in de 'combinatie' groep is hoger dan het aandeel gezinnen met deeltijds werkende moeders in de 'combinatie' groep. Het aandeel gezinnen met voltijds en deeltijds werkende moeders die enkel van formele opvang gebruik maken, loopt vrijwel gelijk. Het al dan niet voltijds werken blijkt dus geen invloed te hebben op het gebruik van enkel formele opvang. De groep werkende (voornamelijk voltijds werkende) moeders maakt, in verhouding, minder gebruik van enkel informele opvang.

Tabel 35 De vier profielen van opvanggebruik naar werksituatie van de moeder in 2018 (in gewogen rij %)

Werksituatie Moeder	Enkel formele opvang	Enkel informele opvang	Formele en informele opvang (combinatie)	Geen opvang	Totaal	Totaal % formele opvang (regelmatig + beperkt)
Voltijds (of zelfstandige) (n= 2 446)	18.3	6.1	73.5	2.1	100	81.8
Deeltijds werkend (n= 1 479)	18.6	11.3	66.0	4.2	100	84.6
Tijdelijke arbeidsonderbreking ¹ (n= 804)	15.6	13.8	53.4	17.2	100	69.0
Werkloos (n= 275)	20.3	13.3	18.9	47.6	100	39.2
Huisvrouw/studente (n= 438)	18.8	14.4	11.2	55.6	100	30.0
Andere (n= 38)*	29.1	26.3	31.4	13.1	100	60.5

¹ zwangerschapsverlof, ouderschapsverlof, ziekteverlof of invaliditeit, loopbaanonderbreking, onbezoldigd verlof. * het kleine aantal (en diverse) observaties binnen deze categorie maakt de schattingen onbetrouwbaar. Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

Wanneer we inzoomen op de regelmatige gebruikers en de werksituatie van de moeder (zie Tabel 36), dan blijkt dat bij 79.5% van de regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang de moeder werkt (49.9% voltijds en 29.6% deeltijds). Nog eens 12.9% heeft het werk tijdelijk onderbroken. Bij 6.9% werkt de moeder niet.

Wanneer we vervolgens inzoomen op het profiel van de niet-gebruikers van formele en informele opvang, ook in Tabel 36, dan blijkt 15.0% van de moeders in deze groep te werken (6.7% voltijds en 8.3% deeltijds) en nog eens 18.5% blijkt in arbeidsonderbreking te zijn. Verder is 65.8% niet-werkend. De samenstelling van de groep niet-gebruikers wijkt m.a.w. af van deze van de regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang. Verder zijn er ook sterke verschillen in de werkstatus van de moeder voor de niet-gebruikers van formele en informele opvang ongeacht het gebruik van de ander type opvang. Voor de niet-gebruikers van formele opvang (ongeacht het gebruik van informele opvang) werkt 32.3% van de moeders terwijl voor de niet-gebruikers van informele opvang (ongeacht het gebruik van formele opvang) 46.3% van de moeders werkt.

Tabel 36 De werksituatie van de moeder naargelang het regelmatig en niet-gebruik van (formele en informele) opvang in 2018 (in gewogen kolom %)

Werksituatie Moeder	Regelmatige gebruiker			Niet-gebruiker		
	Formeel en/of informeel (n= 4 645)	Formeel (n= 4 251)	Informeel (n= 2 303)	Formeel en informeel (n= 573)	Formeel (n= 1 115)	Informeel (n= 1 504)
Voltijds (of zelfstandige)	49.9	51.3	54.6	6.7	14.9	27.3
Deeltijds werkend	29.6	29.0	28.0	8.3	17.4	19.0
Tijdelijke arbeidsonderbreking ¹	12.9	12.7	12.6	18.5	19.0	14.8
Werkloos	2.9	2.8	1.4	22.1	16.1	13.2
Huisvrouw/studente	4.1	3.5	2.8	43.7	31.3	24.6
Andere	0.7	0.6	0.6	0.8	1.3	1.0
Totaal	100	100	100	100	100	100

¹ zwangerschapsverlof, ouderschapsverlof, ziekteverlof of invaliditeit, loopbaanonderbreking, onbezoldigd verlof.

1.2 Werksituatie van de vader

Het gebruik van kinderopvang verschilt eveneens sterk naargelang de werksituatie van de vader ($\chi^2=170.72$, $df=10$, $p<.0001$; zie Tabel 37). Ongeveer 80% van de gezinnen met werkende vaders maakt regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang. Dit aandeel en dat van gezinnen met niet-werkende vaders zijn gestegen ten opzichte van 2013³¹, hoewel dit niet zuiver kan worden vergeleken. Het opvanggebruik door gezinnen met vaders in tijdelijke arbeidsonderbreking situeert zich tussen het opvanggebruik door gezinnen met werkende en niet-werkende vaders.

Tabel 37 Het gebruik van (formele en informele) opvang naar werksituatie van de vader in 2018 (in gewogen rij %)

Werksituatie vader	Formeel en/of informeel (n= 5 196)			Formeel (n= 5 195)			Informeel (n= 5 195)		
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen
Voltijds (of zelfstandige) (n= 4 592)	83.4	4.9	11.8	76.5	2.1	21.4	41.6	29.2	29.1
Deeltijds werkend (n= 244)	81.4	7.1	11.5	73.6	1.3	25.2	34.7	36.6	28.6
Tijdelijke arbeidsonderbreking ¹ (n= 149)	67.4	4.9	27.7	59.7	1.7	38.6	28.4	31.5	40.1
Werkloos (n= 118)	50.8	7.2	42.0	45.3	5.9	48.9	11.4	16.1	72.5
Huisman/student (n= 56)	56.1	6.9	36.9	50.9	0.0	49.1	19.7	25.3	55.0
Andere (n= 36)*	74.4	6.7	18.9	63.4	2.3	34.4	33.0	30.9	36.1

¹ ouderschapsverlof, ziekteverlof of invaliditeit, loopbaanonderbreking, onbezoldigd verlof. * het kleine aantal (en diverse) observaties binnen deze categorie maakt de schattingen onbetrouwbaar.

³¹ In 2013: 68.1% van de gezinnen met een voltijds werkende vader en 59.8% van de gezinnen met een deeltijds werkende vader maakt regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang. 31.3% van de gezinnen met een werkloze vader maakt regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang.

Voor de vier profielen van opvanggebruik (zie Tabel 38) zien we dat in verhouding de groep van niet-werkende vaders of de groep van vaders in werkonderbreking minder in de 'combinatie' groep zitten en meer in de niet-gebruikers groep. Opvallend verder is het hoger gebruik van enkel formele opvang door gezinnen met werkloze vaders (30.5%) dan door gezinnen met werkende vaders (ongeveer 17%).

Tabel 38 De vier profielen van opvanggebruik naar werksituatie van de vader in 2018 (in gewogen rij %)

Werksituatie vader	Enkel formele opvang	Enkel informele opvang	Formele en informele opvang (combinatie)	Geen opvang	Totaal	Totaal % formele opvang (regelmatig + beperkt)
Voltijds (of zelfstandige) (n= 4 592)	17.4	9.7	61.2	11.8	100	78.6
Deeltijds werkend (n= 244)	17.2	13.7	57.7	11.5	100	74.9
Tijdelijke arbeidsonderbreking ¹ (n= 149)	12.3	10.8	49.1	27.7	100	61.4
Werkloos (n= 118)	30.5	6.8	20.7	42.0	100	51.2
Huisman/student (n= 56)	18.1	12.2	32.8	36.9	100	50.9
Andere (n= 36)*	17.3	15.5	48.4	18.9	100	65.7

¹ ouderschapsverlof, ziekteverlof of invaliditeit, loopbaanonderbreking, onbezoldigd verlof. * het kleine aantal (en diverse) observaties binnen deze categorie maakt de schattingen onbetrouwbaar. Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

Wanneer we inzoomen op het profiel van de regelmatige en niet-gebruikers van opvang (zie Tabel 39) dan blijkt van alle regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang ongeveer 95% van de vaders (voltijds of deeltijds) te werken (ten opzichte van 80% van de moeders). Van de niet-gebruikers van formele en informele opvang zijn er ook nog ongeveer 81% van de vaders die werken (ten opzichte van 15% van de moeders). In vergelijking met de werksituatie van de moeder, wijkt de samenstelling van de werksituatie van de vader binnen de groep niet-gebruikers in mindere mate af van deze binnen de groep regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang.

Tabel 39 De werksituatie van de vader naargelang het regelmatig en niet-gebruik van (formele en informele) opvang in 2018 (in gewogen kolom %)

Werksituatie Vader	Regelmatige gebruiker			Niet-gebruiker		
	Formeel en/of informeel (n= 4 407)	Formeel (n= 4 039)	Informeel (n= 2 211)	Formeel en informeel (n= 548)	Formeel (n= 1 055)	Informeel (n= 1 404)
Voltijds (of zelfstandige)	89.7	90.0	91.9	77.0	80.7	82.5
Deeltijds werkend	4.6	4.5	4.0	3.9	4.9	4.2
Tijdelijke arbeidsonderbreking ¹	2.5	2.4	2.1	6.2	4.9	3.8
Werkloos	1.7	1.6	0.8	8.4	5.6	6.3
Huisman/student	0.9	0.9	0.6	3.5	2.7	2.2
Andere	0.7	0.6	0.6	1.1	1.1	0.9
Totaal	100	100	100	100	100	100

¹ ouderschapsverlof, ziekteverlof of invaliditeit, loopbaanonderbreking, onbezoldigd verlof.

1.3 Combinatie van werksituatie van vader en moeder

Het opvanggebruik is ook afhankelijk van de gecombineerde werksituatie van de vader en de moeder. Dit werd ook teruggevonden in 2013. Wanneer enkel de moeder niet-werkende is, of vader en moeder zijn beiden niet-werkend, dan ligt het regelmatig opvanggebruik van formele en/of informele opvang laag (32.4% en 26.8% respectievelijk, zie Tabel 40). De grootste groep regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang merken we op wanneer vader en moeder werken (al dan niet deeltijds) en wanneer een alleenstaande moeder of vader werkt. Onderstaande tabel laat ook zien dat de werksituatie van de moeder meer bepalend is voor het opvanggebruik dan de werksituatie van de vader. Immers, als de vader niet werkt maar de moeder wel (voltijds of deeltijds), is er toch een hoog percentage (81.2%) aan regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang op te merken.

Tabel 40 Het gebruik van (formele en informele) opvang naar werksituatie van beide ouders in 2018 (in gewogen rij %)

Werksituatie ouders	Formeel en/of informeel (n= 5 499)			Formeel (n= 5 499)			Informeel (n= 5 499)		
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen
Vader voltijds, moeder....:									
Vader voltijds, moeder voltijds (n= 2 149)	96.7	1.6	1.7	91.2	1.3	7.5	52.2	28.4	19.4
Vader voltijds, moeder deeltijds (n= 1 242)	93.0	3.5	3.5	83.4	2.1	14.6	43.3	35.3	21.4
Vader voltijds, moeder niet-werkend/op invaliditeit (n= 540)	32.4	14.1	53.5	27.2	4.3	68.5	10.2	18.8	71.1
Vader voltijds, moeder in onderbreking (n= 629)	77.9	7.4	14.8	69.5	2.8	27.7	39.2	31.7	29.1
Vader voltijds, moeder andere (n= 22)	64.0	22.5	13.5	50.8	0.0	49.2	20.5	30.1	49.5
Vader deeltijds, moeder voltijds (n= 91)	96.9	1.1	2.1	90.5	1.1	8.5	48.1	32.1	19.8
Vader deeltijds, moeder deeltijds (n= 104)	87.9	5.0	7.1	78.5	2.1	19.4	32.9	41.5	25.6
Vader niet werkend/op invaliditeit, moeder werkend* (n= 95)	81.2	5.5	13.3	71.4	1.4	27.2	27.6	31.5	40.9
2 niet werkenden (n= 99)	26.8	7.9	65.3	22.0	6.6	71.4	8.3	8.5	83.2
Alleenstaanden:									
Niet-werkende (n= 107)	63.9	12.3	23.8	56.3	6.9	36.7	10.5	27.1	62.4
Werkende (n= 178)	94.1	4.6	1.2	86.0	3.5	10.5	41.1	32.8	26.1
Overige combinaties (n = 243)	69.1	9.1	21.9	61.0	1.4	37.7	27.7	33.1	39.2

* Voltijds of deeltijds.

2 Naar gezinsinkomen

Aangezien het gezinsinkomen sterk samenhangt met de werksituatie van beide ouders is het niet verwonderlijk dat er ook een sterke samenhang is tussen het gezinsinkomen en het gebruik ($\chi^2=797.99$, $df=12$, $p<.0001$), zoals blijkt uit Tabel 41. Hoe hoger het maandelijks netto-gezinsinkomen, hoe hoger het regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang. Dit werd ook vastgesteld in 2013. Vanaf de categorie '2 000 tot 2 999 euro' stijgt het percentage regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang. Het regelmatig gebruik van informele opvang ligt lager in elke inkomensklasse in vergelijking met het regelmatig gebruik van formele opvang. In de hoogste inkomensklasse (> 4999 euro) ligt het percentage regelmatige gebruikers van informele opvang lager dan voor de inkomensklasse 'tussen 4 000 en 4999 euro per maand'.

Tabel 41 Percentage *regelmatig* gebruik (ten opzichte van beperkt en niet-gebruik formele en/of informele opvang) naar gezinsinkomen in 2018 (in gewogen rij %, BI 95%)

Maandelijks netto-gezinsinkomen	Formeel en/of informeel (n= 5 598)	Formeel (n= 5 598)	Informeel (n= 5 598)
Minder dan 999 euro (n = 83)	58.6 (47.4-69.9)	53.8 (42.5-65.1)	20.7 (11.2-30.2)
Tussen 1 000 en 1 999 euro (n = 692)	55.2 (51.3-59.1)	48.3 (44.4-52.2)	18.9 (16.1-21.8)
Tussen 2 000 en 2 999 euro (n = 948)	70.0 (66.8-73.1)	59.7 (56.4-63.0)	31.1 (28.1-34.1)
Tussen 3 000 en 3 999 euro (n = 1 688)	91.9 (90.4-93.4)	85.2 (83.3-87.0)	46.3 (43.9-48.8)
Tussen 4 000 en 4 999 euro (n = 1 074)	96.1 (94.8-97.4)	91.1 (89.3-92.9)	53.4 (50.3-56.5)
Meer dan 4 999 euro (n = 425)	95.1 (92.8-97.5)	91.2 (88.3-94.1)	44.4 (39.5-49.3)

* De antwoordcategorie het 'niet willen geven van een antwoord' (n=688) op de vraag naar netto-gezinsinkomen is niet opgenomen in de tabel.

Voor de vier profielen van opvanggebruik (zie Tabel 42) zien we dat de 'combinatie' groep sterk stijgt vanaf de categorie 'tussen 2 000 en 2 999 euro'. Dus hoe hoger het netto-gezinsinkomen, hoe hoger het gebruik van zowel formele als informele opvang. Het aandeel gebruikers van enkel formele opvang ligt relatief gezien lager vanaf de categorie 'tussen 2 000 en 2 999 euro'. Het aandeel gebruikers van enkel informele opvang en het aandeel niet-gebruikers liggen in verhouding heel laag vanaf de categorie 'tussen 3 000 en 3999 euro'.

Tabel 42 De vier profielen van opvanggebruik naar gezinsinkomen in 2018 (in gewogen rij %)

Netto-gezinsinkomen	Enkel formele opvang	Enkel informele opvang	Formele en informele opvang (combinatie)	Geen opvang	Totaal	Totaal % formele opvang (regelmatig + beperkt)
Minder dan 999 euro (n = 83)	26.1	11.9	31.2	30.7	100	57.3
Tussen 1 000 en 1 999 euro (n = 692)	24.0	11.5	28.9	35.6	100	52.9
Tussen 2 000 en 2 999 euro (n = 948)	17.9	16.7	45.0	20.3	100	62.9
Tussen 3 000 en 3 999 euro (n = 1 688)	14.7	8.2	72.2	4.8	100	86.9
Tussen 4 000 en 4 999 euro (n = 1 074)	15.9	5.7	76.0	2.3	100	91.9
Meer dan 4 999 euro (n = 425)	19.7	4.7	72.4	3.1	100	92.1

* De antwoordcategorie 'het niet willen geven van een antwoord' (n=688) op de vraag naar netto-gezinsinkomen is niet opgenomen in de tabel. Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

3 Naar gezinssituatie

Er wordt slechts een beperkt significant verschil gevonden tussen alleenstaanden (5.7% van de steekproef) en gehuwden of samenwonenden betreft regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang ($\chi^2=6.01$, $df=2$, $p=.0496$, zie Tabel 43). In 2013 werd er geen significant verschil gevonden. Voor het gebruik van formele opvang (kan in combinatie zijn met informele opvang) zijn er geen significante verschillen op te merken tussen gehuwden of samenwonenden en alleenstaanden. Voor het gebruik van informele opvang (kan in combinatie zijn met formele opvang) is dit wel het geval. We zien dat een minder groot aandeel van de alleenstaanden regelmatig gebruik maakt van informele opvang dan gehuwden of samenwonenden (29.8% versus 39.6%). Hierbij aansluitend is het niet-gebruik van informele opvang hoger bij alleenstaanden dan bij gehuwden of samenwonenden (40.4% versus 31.1%)

Tabel 43 Het gebruik van (formele en/of informele) opvang naar gezinssituatie in 2018 (in gewogen rij %)

Gezinssituatie	Formeel en/of informeel			Formeel			Informeel		
	regelmatig	beperkt	geen	regelmatig	beperkt	geen	regelmatig	beperkt	geen
Gehuwd/samenwonend (n= 5 299)	81.4	5.1	13.5	74.5	2.2	23.3	39.6	29.3	31.1
Alleenstaand (n= 319)	81.6	7.8	10.7	73.0	4.8	22.2	29.8	29.8	40.4

Bij alleenstaande ouders met een regelmatig gebruik van (formele en/of informele) opvang worden kinderen relatief gezien meer voltijds opgevangen dan bij gehuwde of samenwonende ouders (zie Tabel 44). Dit werd ook teruggevonden in 2013.

Tabel 44 Intensiteit van de *regelmatige* gebruikers van (formele en/of informele) opvang (naar gezinssituatie in 2018 (in gewogen rij %)

	Formeel			Informeel		
	Voltijds	Deeltijds	Ontbrekende info	Voltijds	Deeltijds	Ontbrekende info
Gehuwd/samenwonend (n= 4 117 – 2 250)	23.5	76.5	0.0	4.8	94.7	0.5
Alleenstaand (n= 239 - 101)	33.2	66.3	0.5	11.9	87.2	0.9

4 Het gebruik door kansarme gezinnen en gezinnen met een moeder van niet-Belgische afkomst

4.1 Gebruik van opvang door kansarme gezinnen

Kinderen die leven in een gezin in kansarmoede maken in vergelijking met kinderen uit niet-kansarme gezinnen veel minder (regelmatig) gebruik van formele en/of informele opvang ($\chi^2=639.78$, $df=4$, $p<.0001$; zie Tabel 45 en 46). Toch is in vergelijking met de voorgaande jaren³² (2009 en 2013) het (regelmatige en beperkte) gebruik van formele en/of informele opvang gestegen voor kansarme gezinnen, zonder uitspraken te doen over de grootte van deze stijging (zie Tabel 46). Bovendien is het verschil betreffende (regelmatig en beperkt) opvanggebruik tussen kansarme en niet-kansarme gezinnen ook kleiner dan in de voorgaande jaren.

Tabel 45 Het gebruik van (formele en/of informele) opvang naar kansarmoede in het gezin in 2018 (in gewogen rij %)

Kansarm	Formeel en/of informeel			Formeel			Informeel		
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen
Ja (n= 567 - 568)	46.7	12.4	40.9	37.5	6.0	56.5	16.0	17.6	66.4
Nee (n= 5 415 - 5 418)	86.0	4.7	9.3	78.8	2.3	19.0	42.8	30.7	26.6
Totaal* (n= 6 025 – 6 027)	81.3	5.7	13.0	73.9	2.8	23.4	39.6	29.1	31.3

* Gegevens met het niet bekend zijn van de kansarmoede status (n= 42) zijn niet opgenomen in de tabel maar zijn wel gebruikt voor de berekening van de totaalpercentages.

Tabel 46 Het gebruik van (formele en/of informele) opvang naar kansarmoede in het gezin in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen rij %)

Kansarm*	2009 Formeel en/of informeel (n= 4 407)			2013 Formeel en/of informeel (n= 3 418)			2018 Formeel en/of informeel (n= 6 027)		
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen
Ja	21.0	8.7	70.4	22.8	7.9	69.3	46.7	12.4	40.9
Nee	65.7	5.6	28.7	68.3	5.1	26.6	86.0	4.7	9.3

* n= aantal kansarmen in 2009: 217; in 2013: 258 en in 2018: 568.

³² Belangrijke opmerking: geen zuivere vergelijking mogelijk voornamelijk door het aandeel schoolgaande kinderen in de populatie gebruikers in voorgaande jaren, een lager aandeel van kansarme gezinnen in voorgaande jaren en een andere bevraging en berekening van het opvanggebruik in voorgaande jaren.

Voor de vier profielen van opvanggebruik (zie Tabel 47) zien we dat er door kansarme gezinnen minder de combinatie formele en informele opvang wordt gebruikt. Kansarme gezinnen maken wel meer gebruik van enkel formele opvang en enkel informele opvang dan niet-kansarme gezinnen.

Tabel 47 De vier profielen van opvanggebruik naar kansarmoede in 2018 (in gewogen rij %)

Kansarm	Enkel formele opvang	Enkel informele opvang	Formele en informele opvang (combinatie)	Geen opvang	Totaal	Totaal % formele opvang (regelmatig + beperkt)
Ja (n = 568)	25.3	15.5	18.1	41.1	100	43.4
Nee (n= 5 418)	17.3	9.7	63.7	9.3	100	81.0
Totaal* (n= 6 028)	18.4	10.4	58.2	13.0	100	76.6

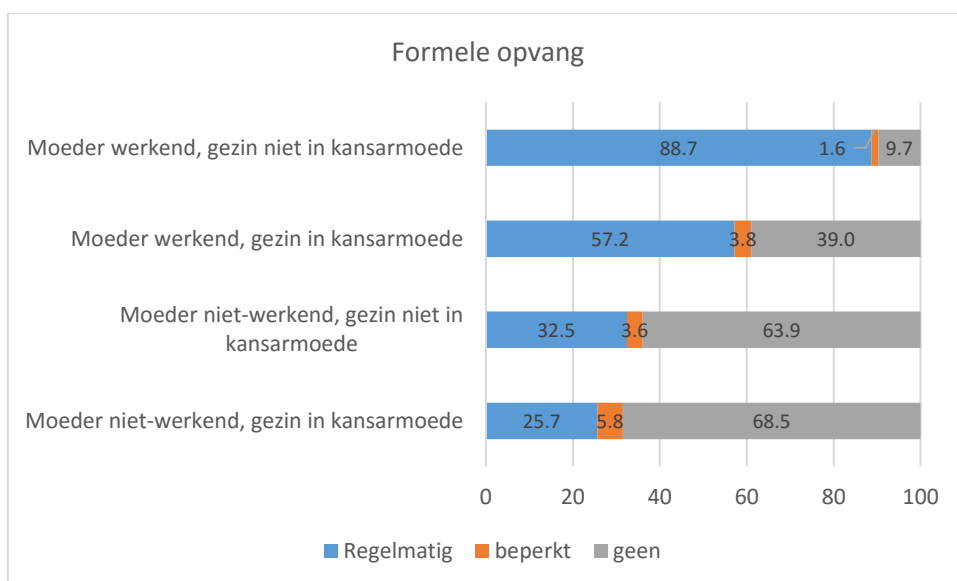
* Gegevens met het niet bekend zijn van de kansarmoede status (n= 42) zijn niet opgenomen in de tabel maar zijn wel gebruikt voor de berekening van de totaalpercentages. Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

Verder hebben we ook gekeken naar de samenhang tussen kansarmoede en werkstatus van de moeder en opvanggebruik³³. Uit onderstaande figuren (Figuur 2 tot en met 4) komt naar voren dat het al dan niet werken van de moeder een grotere samenhang vertoont met het formele als informele opvanggebruik dan de kansarmoede status van het gezin³⁴. Dit omdat het verschil tussen gebruik en niet-gebruik groter is als de werkstatus verandert (kansarmoede constant gehouden) dan als de kansarmoede status verandert (werkstatus constant gehouden).

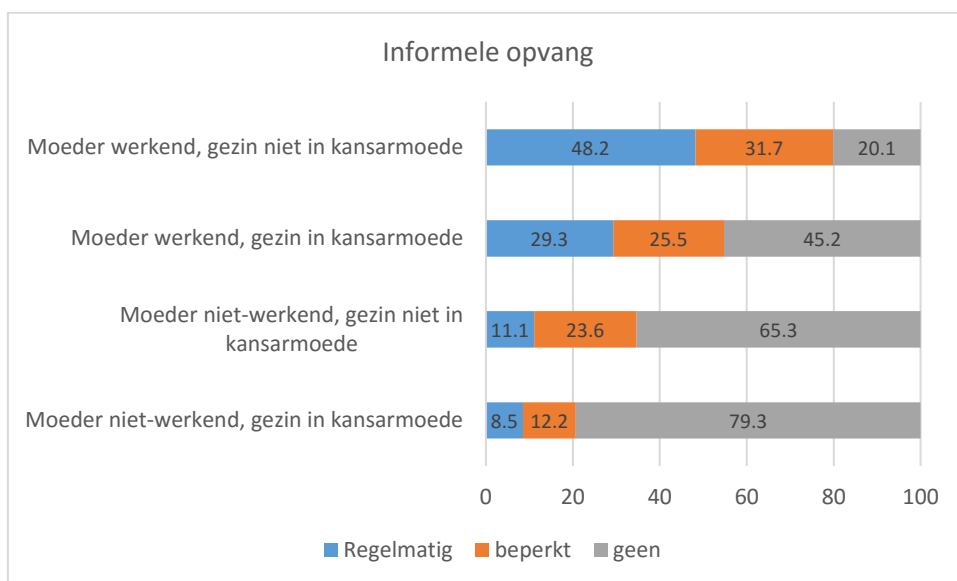
Een volgende vraag die we hebben beantwoord is of kansarmoede een gelijkaardige samenhang vertoont met opvanggebruik bij gezinnen met een werkende moeder als bij gezinnen met een niet-werkende moeder. Om dit na te gaan werden stapsgewijze logistische regressieanalyses uitgevoerd met kansarmoedestatus van het gezin (ja versus nee) en werkstatus van de moeder (werkend versus niet-werkend) als verklarende variabelen en formeel en informeel opvanggebruik (ja -regelmatig of beperkt-versus nee) als één van de responsvariabele. Hieruit bleek dat het model met de twee verklarende variabelen en een interactie tussen de twee verklarende variabelen het beste bij de data paste (Likelihood Ratio formele opvang: $\chi^2=1027.43$, $df=3$, $p<.0001$ en informele opvang: $\chi^2=744.47$, $df=3$, $p<.0001$). Meer bepaald impliceert het model dat kansarmoede meer bepalend is voor een lager (formele en informele) opvanggebruik indien de moeder werkt dan als de moeder niet werkt. Met andere woorden kansarmoede hangt samen met een lager gebruik van formele en informele opvang maar *het verschil* in opvanggebruik tussen kansarme en niet-kansarme gezinnen is meer uitgesproken indien de moeder werkt dan indien de moeder niet werkt.

³³ Het is belangrijk om op het verschil van samenhang en verklaring te wijzen aangezien we in deze studie enkel samenhangen kunnen beschrijven zonder dat er causale uitspraken gemaakt worden.

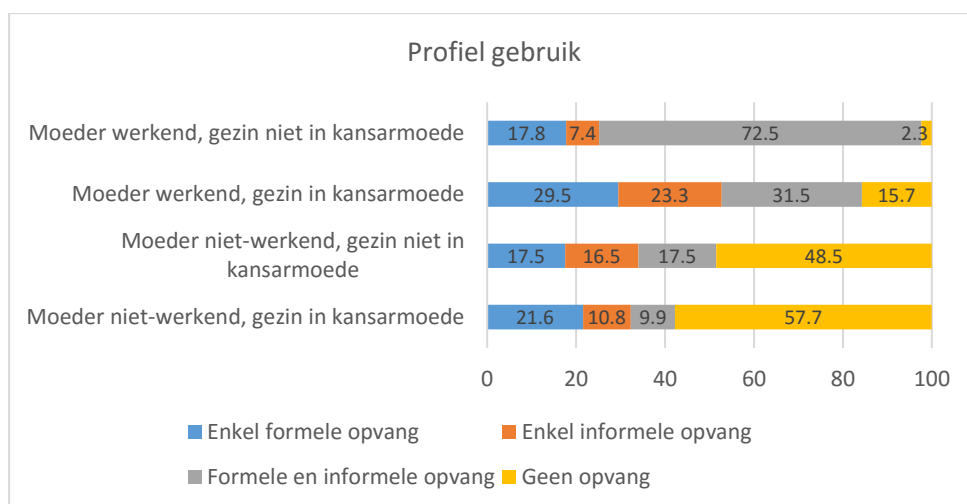
³⁴ In het logistische regressiemodel kwam er ook naar voren dat de parameterschatting van de variabele werkstatus moeder meer dan dubbel zo groot is als die van de variabele kansarmoede. Met andere woorden de werkstatus van de moeder is meer bepalend voor de voorspelling van opvanggebruik dan de kansarmoede status van het gezin.

Figuur 2 Het opvanggebruik van *formele* opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin in kansarmoede versus niet in kansarmoede, naar werkstatus van de moeder

Figuur 3 Het opvanggebruik van *informele* opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin in kansarmoede versus niet in kansarmoede, naar werkstatus van de moeder

Figuur 4 De vier profielen van opvanggebruik in rijpercentages voor kinderen uit een gezin in kansarmoede versus niet in kansarmoede, naar werkstatus van de moeder

Uit Figuur 4 komt ook naar voren dat indien de moeder werkt en deel uitmaakt van een kansarm gezin er opvallend meer beroep gedaan wordt op enkel informele opvang en enkel formele opvang dan wanneer de moeder werkt en geen deel uitmaakt van een kansarm gezin.

4.2 Gebruik van opvang door gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine

Gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine maken in mindere mate gebruik van formele en/of informele opvang dan gezinnen met een moeder van Belgische origine ($\chi^2=1042.35$, $df=4$, $p<.0001$; zie Tabel 48). Dit verschil is groter voor informele opvang dan voor formele opvang: 63.8% van de gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine maken immers geen gebruik van informele opvang (ten opzichte van 18.0% van de gezinnen met een moeder van Belgische origine; zie Bijlage 5 voor meer detail over het opvanggebruik per originecluster). Een mogelijke verklaring hiervoor is de grotere afwezigheid van familie (voornamelijk grootouders) in de buurt. Immers slechts 28.6% van de gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine (ten opzichte van 64% van de gezinnen met een moeder van Belgische origine) zou dagelijks of wekelijks beroep kunnen doen op de grootouders voor opvang van hun kindje. Bovendien wordt door 73.9% van de gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine 'het te veraf wonen' als belangrijkste reden opgegeven waardoor ze slechts af en toe of nooit beroep kunnen doen op grootouders (ten opzichte van 39.1% van de gezinnen met een moeder van Belgische origine; zie Hoofdstuk 3).

Tabel 48 Het gebruik van (formele en informele) opvang naar origine moeder in 2018 (in gewogen rij %)

	Formeel en/of informeel			Formeel			Informeel		
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen
Ja (n=1 201 - 1 202)	55.5	10.6	33.9	48.2	4.9	46.9	15.6	20.6	63.8
Nee (n= 4 755 -4 756)	91.8	3.7	4.5	84.0	1.8	14.2	49.3	32.6	18.0
Totaal* (n= 6025 - 6 026)	81.3	5.7	13.0	73.9	2.8	23.4	39.6	29.1	31.3

* Gegevens van kinderen waarvan de origine van de moeder niet geregistreerd was (n= 69) zijn niet opgenomen in de rijen hierboven, maar zijn wel gebruikt voor de berekening van de totaalpercentages.

In vergelijking met de voorgaande jaren (2009 en 2013) zien we echter dat het regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang is gestegen voor gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine, zonder uitspraken te doen over de grootte van deze stijging (zie Tabel 49). Het verschil in het totale (d.i. regelmatig en beperkt samen genomen) opvanggebruik tussen gezinnen met een moeder van Belgische origine en gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine is ook kleiner dan in de voorgaande jaren.

Tabel 49 Het gebruik van (formele en informele) opvang naar origine moeder in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen rij %)

	2009 Formeel en/of informeel (n= 4 444)			2013 Formeel en/of informeel (n= 3 373)			2018 Formeel en/of informeel (n= 6 027)		
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen
Niet-Belgische origine moeder*									
Ja	32.6	6.1	61.3	34.3	6.5	59.1	55.5	10.6	33.9
Nee	70.8	5.5	23.7	73.0	4.9	22.1	91.8	3.7	4.5

* n= aantal niet-Belgische origine in 2009: 714; in 2013: 614 en in 2018: 1 202.

Voor de vier profielen van opvanggebruik (zie Tabel 50) zien we dat er door gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine minder de combinatie formele en informele opvang wordt gebruikt. Gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine maken wel meer gebruik van enkel formele opvang en enkel informele opvang dan gezinnen met een moeder van Belgische origine. Binnen gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine ligt het aandeel dat enkel gebruik maakt van formele opvang hoger dan het aandeel dat enkel gebruik maakt van informele opvang (29.9% t.o.v. 13.0%) en dit verschil is hoger dan voor gezinnen met een moeder van Belgische origine (13.5% t.o.v. 9.6%). Dit kan samenhangen met de mindere beschikbaarheid van grootouders voor de groep van gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine.

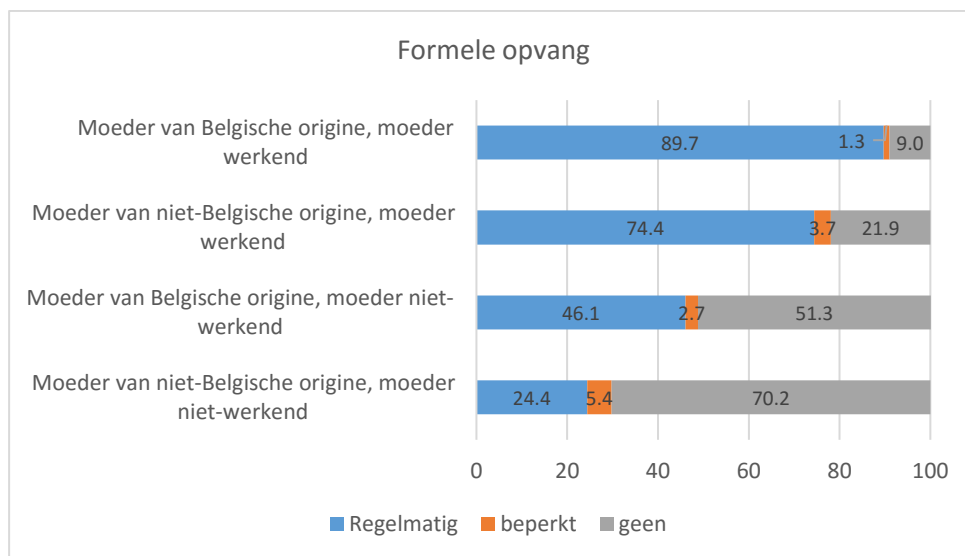
Tabel 50 De vier profielen van opvanggebruik naar origine moeder in 2018 (in gewogen rij %)

Niet-Belgische origine moeder*	Enkel formele opvang	Enkel informele opvang	Formele en informele opvang	Geen opvang	Totaal	Totaal % formele opvang
Ja (n= 1 203)	29.9	13.0	23.1	33.9	100	53.0
Nee (n= 4 756)	13.5	9.6	72.3	4.5	100	85.8
Totaal* (n= 6 028)	18.4	10.4	58.2	13.0	100	76.6

* Gegevens van kinderen waarvan de origine van de moeder niet geregistreerd was (n= 69) zijn niet opgenomen in de rijen hierboven maar zijn wel gebruikt voor de berekening van de totaalpercentages. Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

Verder hebben we ook gekeken naar het verschil in samenhang van origine van de moeder bij de geboorte en werkstatus van de moeder met het opvanggebruik. Uit onderstaande figuren (Figuur 5 tot en met 7) komt naar voren dat het al dan niet werken van de moeder een grotere samenhang vertoont met het formele opvanggebruik dan origine van de moeder³⁵. Dit omdat het verschil tussen gebruik en niet-gebruik van formele opvang groter is als de werkstatus verandert (origine constant gehouden) dan als origine van de moeder verandert (werkstatus constant gehouden). Echter voor informele opvang zien we een gelijkaardig verband voor werkstatus als voor origine van de moeder³⁶.

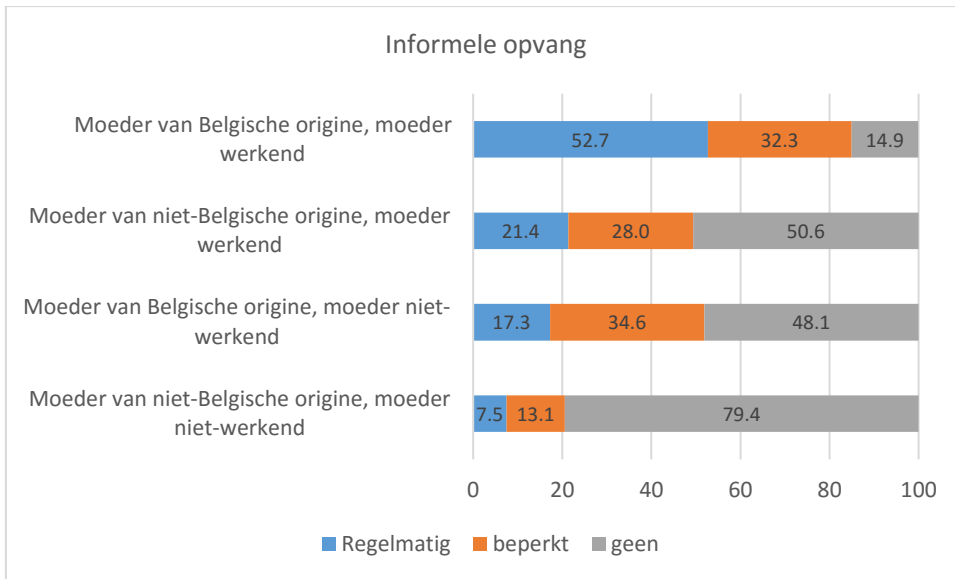
Ook hier werd er nagegaan of de samenhang tussen origine van de moeder bij de geboorte en het opvanggebruik verschillend is naargelang de werkstatus van de moeder. Om dit na te gaan werden stapsgewijze logistische regressieanalyses uitgevoerd met niet-Belgische origine moeder (ja versus nee) en werkstatus moeder (werkend versus niet-werkend) als verklarende variabelen en formeel en informeel opvanggebruik (ja -regelmatig of beperkt- versus nee) als één van de responsvariabele. Hieruit bleek dat het model met enkel de twee verklarende variabelen, zonder inclusie van de interactie tussen de twee variabelen, het beste bij de data paste (Likelihood Ratio formele opvang: $\chi^2=1001.11$, $df=2$, $p<.0001$ en informele opvang: $\chi^2=1021.61$, $df=2$, $p<.0001$). Meer bepaald impliceert het model dat een niet-Belgische origine van de moeder hangt samen met een lager gebruik van formele en informele opvang en dat het verschil in opvanggebruik tussen gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine en gezinnen met een moeder van Belgische origine even uitgesproken is indien de moeder werkt als indien de moeder niet werkt. Hetzelfde kon in 2013 worden vastgesteld.

Figuur 5 Het opvanggebruik van formele opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar werkstatus van de moeder

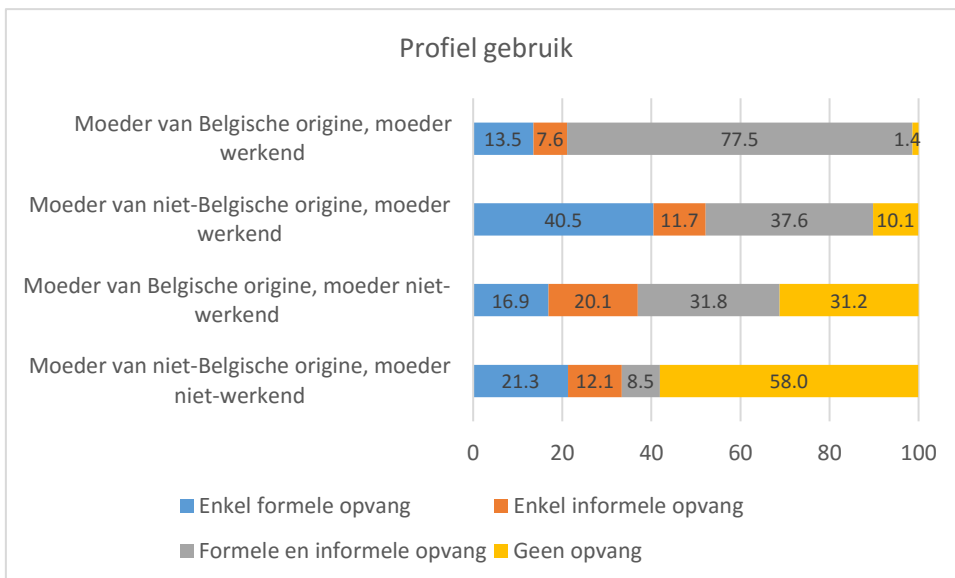
³⁵ In het logistische regressiemodel met formele opvang als responsvariabele kwam er naar voren dat de parameterschatting van de variabele werkstatus moeder meer dan dubbel zo groot is als die van de variabele origine moeder. Met andere woorden de werkstatus van de moeder is meer bepalend voor de voorspelling van het formele opvanggebruik dan origine van de moeder.

³⁶ In het logistische regressiemodel met informele opvang als responsvariabele kwam er ook naar voren dat de parameterschatting van de variabele werkstatus moeder even groot is als deze van de variabele origine moeder. Met andere woorden de werkstatus van de moeder is even bepalend voor de voorspelling van het informele opvanggebruik als origine van de moeder.

Figuur 6 Het opvanggebruik van *informele* opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar werkstatus van de moeder

Op basis van de vier profielen van opvanggebruik (zie Figuur 7) blijkt indien de moeder werkt en van niet-Belgische origine is er opvallend meer beroep wordt gedaan op enkel formele opvang dan in gezinnen met een moeder van Belgische origine. Deze laatste groep combineert in hogere mate het gebruik van formele en informele opvang.

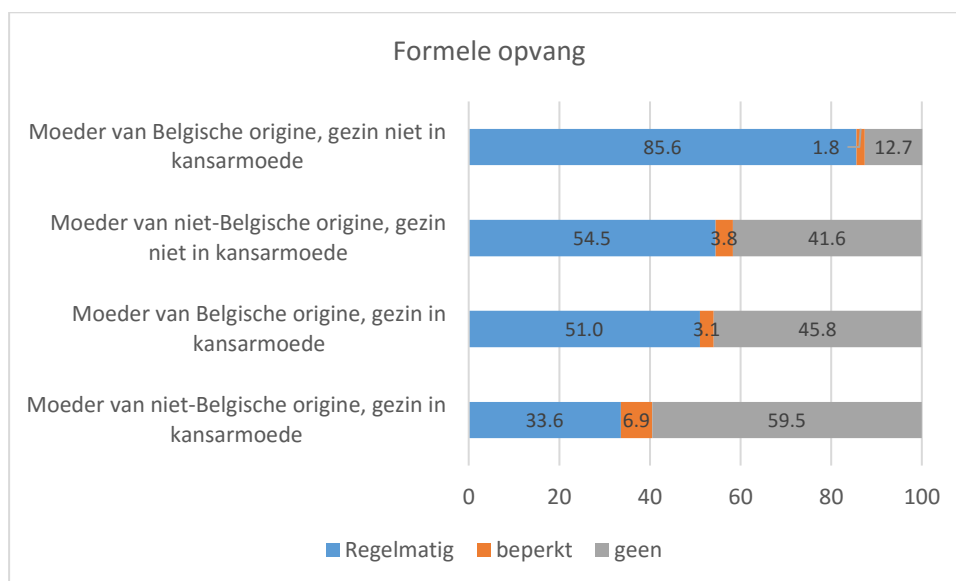

Figuur 7 De vier profielen van opvanggebruik in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar werkstatus van de moeder

4.3 Gebruik van opvang door gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine, al dan niet in een situatie van kansarmoede

Figuur 8 en 10 laten zien dat het verband tussen formele opvang en origine moeder enerzijds en formele opvang en kansarmoede status van het gezin anderzijds even sterk is³⁷. Maar voor de informele opvang (zie Figuur 9) is er een sterker verband met origine moeder dan met de kansarmoedestatus van het gezin³⁸. Dit omdat het verschil tussen gebruik en niet-gebruik van informele opvang groter is als origine moeder verandert (kansarmoede constant gehouden) dan als de kansarmoede status verandert (origine moeder constant gehouden).

Verder komt ook naar voren dat het verschil in opvanggebruik tussen kansarme gezinnen en niet-kansarme gezinnen meer uitgesproken is indien de moeder van Belgische origine is dan indien de moeder van niet-Belgische origine is³⁹. Deze interactie tussen kansarmoede en origine moeder kwam ook naar voren in 2013.

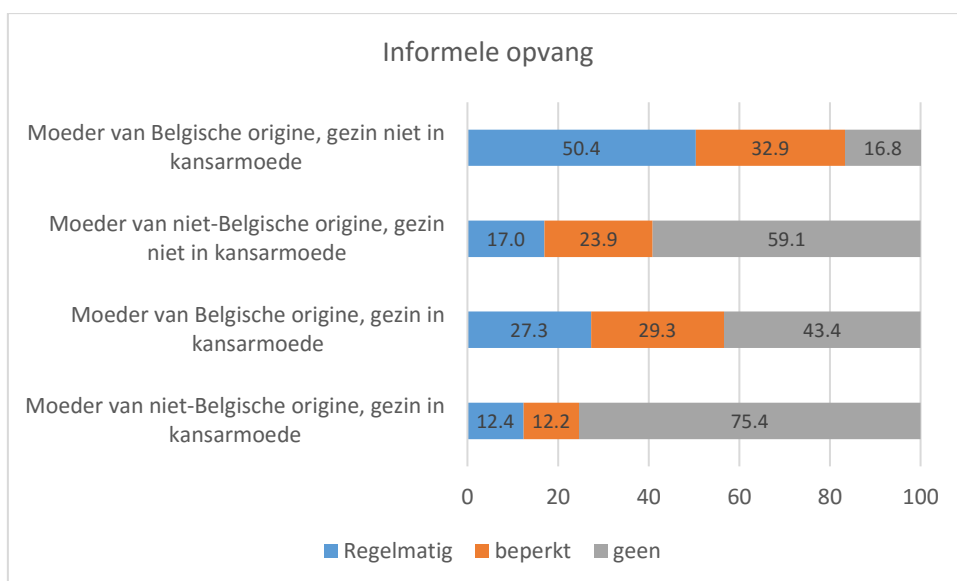

Figuur 8 Het opvanggebruik van *formele* opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar kansarmoedestatus

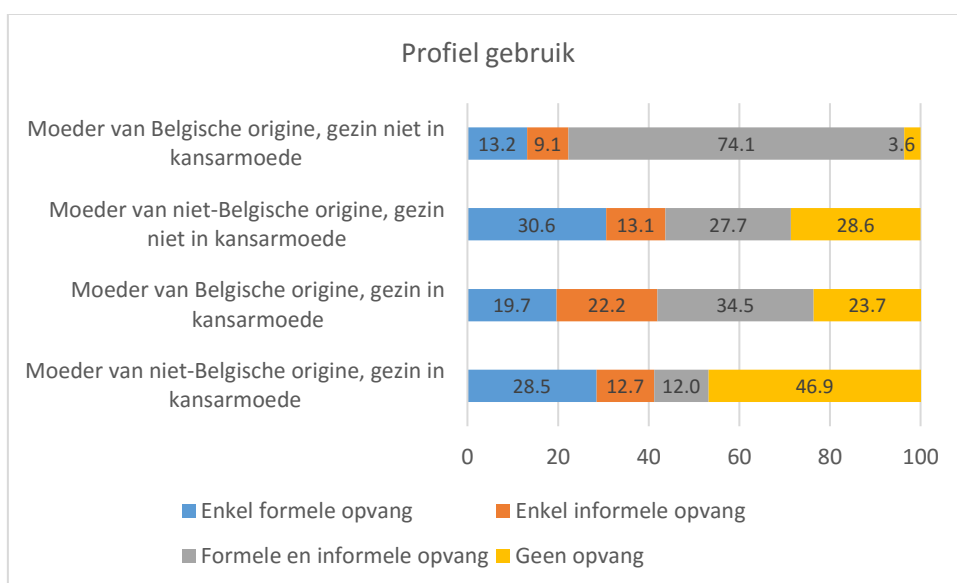
³⁷ In het logistische regressiemodel met formele opvang als responsvariabele kwam er ook naar voren dat de parameterschatting van de variabele origine moeder ongeveer even groot (lichtjes lager) is als deze van de variabele kansarmoede. Met andere woorden origine van de moeder is even bepalend voor de voorspelling van het formele opvanggebruik als kansarmoede status van het gezin.

³⁸ In het logistische regressiemodel met informele opvang als responsvariabele kwam er ook naar voren dat de parameterschatting van de variabele origine moeder groter is als deze van de variabele kansarmoede. Met andere woorden origine van de moeder is meer bepalend voor de voorspelling van het informele opvanggebruik dan kansarmoede status van het gezin.

³⁹ Opnieuw hebben we een significant interactieterm in de logische regressiemodellen (Likelihood Ratio formele opvang: $\chi^2=680.67$, $df=3$, $p<.0001$; Likelihood Ratio informele opvang: $\chi^2=1002.41$, $df=3$, $p<.0001$).

Figuur 9 Het opvanggebruik van *informele* opvang in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar kansarmoedestatus

Figuur 10 De vier profielen van opvanggebruik in rijpercentages voor kinderen uit een gezin met een moeder van Belgische origine versus niet-Belgische origine, naar kansarmoedestatus

5 Het opvanggebruik naar woonplaats

5.1 Het opvanggebruik per provincie

Voor het opvanggebruik vinden we verschillen tussen de provincies ($\chi^2=63.14$, $df=8$, $p<.0001$) die overeenkomen met de resultaten uit voorgaande jaren (2009, 2013): meer regelmatig (formeel en/of informeel) opvanggebruik in West- en Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant en minder regelmatig (formeel en/of informeel) opvanggebruik in Antwerpen en Limburg (zie Tabel 51). Wat betreft formele opvang (al dan in combinatie met informele opvang) wordt er in West-Vlaanderen het meest regelmatig gebruik van gemaakt en het minst in Antwerpen en Limburg. Wat betreft informele opvang (al dan in combinatie met formele opvang) worden er geen verschillen gevonden tussen de provincies (iets meer regelmatig gebruik in Limburg maar dit is niet significant).

Tabel 51 Percentage *regelmatig* gebruik (formele en/of informele) opvang naar provincie in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen rij %)

Provincie*	2009 (n = 4 426)	2013 (n = 3 469)	2018 (BI 95%)		
	Formeel en/of informeel	Formeel en/of informeel	Formeel en/of informeel (n= 6 027)	Formeel (n= 6 026)	Informeel (n= 6 025)
Antwerpen (n= 1 766)	60.6	55.0	76.5 (74.2-78.7)	67.6 (65.2-70.0)	38.9 (36.6-41.3)
Vlaams-Brabant (n= 1 151)	68.0	72.1	83.1 (80.6-85.5)	76.6 (73.9-79.3)	39.3 (36.5-41.9)
West-Vlaanderen (n= 1 006)	66.6	71.3	87.3 (85.0-89.6)	83.4 (80.9-85.9)	38.9 (35.8-42.0)
Oost-Vlaanderen (n= 1 360)	66.3	69.5	83.6 (81.4-85.9)	75.7 (73.2-78.2)	39.2 (36.5-41.9)
Limburg (n= 744)	52.7	58.4	79.4 (76.1-82.7)	70.6 (67.0-74.1)	43.1 (39.4-46.9)
Totaal Vlaams-Gewest	63.2	64.4	81.3 (80.2-82.5)	73.8 (72.7-75.1)	39.6 (38.3-40.8)

* n= aantal per provincie in 2018.

De verschillen tussen de provincies in opvanggebruik stemmen in grote lijnen overeen met de verschillen tussen de provincies voor de werkzaamheidsgraad van de moeders (informatie rond werkzaamheidsgraad van de moeders komende uit deze enquête zelf). Namelijk in Antwerpen en Limburg is dit percentage (aantal moeders aan het werk) het laagst (respectievelijk 71.3% en 79.9%). Voor West-Vlaanderen (86.1%), Vlaams-Brabant (85.8%) en Oost-Vlaanderen (80.9%) is dit percentage hoger. Bovendien zijn er in West-Vlaanderen (50.5%), Vlaams-Brabant (49.2%) en Oost-Vlaanderen (45.3%) meer voltijds werkende moeders dan in Limburg (33.4%) en Antwerpen (35.6%).

Verder stemmen de provinciale verschillen wat betreft het regelmatige gebruik van formele opvang overeen met de provinciale verschillen in het aantal plaatsen per 100 kinderen (zie Hoofdstuk 1): Limburg (38.37 plaatsen) en Antwerpen (39.69 plaatsen) scoren het laagst, West-Vlaanderen het hoogst (49.65 plaatsen), Vlaams-Brabant (44.70 plaatsen) en Oost-Vlaanderen (45.72 plaatsen) nemen een tussenpositie in.

Vervolgens hebben we ook het regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang per provincie gesplitst naar origine van de moeder. Uit Tabel 52 blijkt dat zowel bij de gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine ($\chi^2=19.7$, $df=8$, $p=.0117$) als bij de gezinnen met een moeder van Belgische origine

($\chi^2=16.8$, $df=8$, $p=.0325$) er provinciale verschillen zijn⁴⁰. Voor gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine valt vooral het relatief gezien lager regelmatig gebruik van formele opvang op in de provincies Antwerpen en Limburg (voor gezinnen met een moeder van Belgische origine is dit voornamelijk in Limburg). Anderzijds zien we voor deze provincies een hoger regelmatig gebruik van informele opvang door gezinnen met een moeder van Belgische origine.

Tabel 52 Percentage *regelmatig* gebruik van (formele en/of informele) opvang naar provincie, opgesplitst naar nationaliteit van de moeder bij de geboorte in 2018 (in gewogen rij %)

Provincie	Moeder van Belgische origine (n= 4 756)			Moeder van niet-Belgische origine (n= 1 201 – 1 202)			Totaal* (n= 6 025 – 6 027)		
	Formeel en/of informeel	Formeel	Informeel	Formeel en/of informeel	Formeel	Informeel	Formeel en/of informeel	Formeel	Informeel
Antwerpen	91.6	82.5	52.8	52.3	43.3	15.4	76.5	67.6	38.9
Vlaams-Brabant	92.1	86.0	49.0	60.7	52.4	17.3	83.1	76.6	39.3
West-Vlaanderen	93.5	89.0	43.9	57.8	55.4	17.0	87.3	83.4	38.9
Oost-Vlaanderen	91.8	83.0	47.1	60.2	53.4	14.9	83.6	75.7	39.2
Limburg	89.3	78.8	54.1	47.7	43.3	13.6	79.4	70.6	43.1
Totaal Vlaams-Gewest	91.8	84.0	49.3	55.5	48.2	15.6	81.3	73.8	39.6

* De gegevens van kinderen waarvan de origine niet geregistreerd was (n= 69) zijn wel verrekend in de totaalpercentages.

⁴⁰ Uit logistische regressieanalyses komt naar voren dat de provinciale verschillen niet sterker zijn voor gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine dan voor gezinnen met een moeder van Belgische origine.

5.2 Het opvanggebruik naar verstedelijkingsgraad

Net als in 2013 verschilt het opvanggebruik naargelang de verstedelijkingsgraad ($\chi^2=219.77$, $df=16$, $p<.0001$)⁴¹, waarbij het regelmatig formeel en/of informeel opvanggebruik in verhouding lager ligt in de centrumsteden en grootsteden (zie Tabel 53). Eén van de mogelijke verklaringen voor deze bevinding, is het aandeel moeders van niet-Belgische origine, kansarme gezinnen en moeders die niet werken dat significant hoger is in de centrumsteden (respectievelijk 37.2%, 13.8%, 25.7%) en grootsteden (respectievelijk 55.0%, 28.1%, 43.8%) dan in de totale steekproef (respectievelijk 27.2%, 11.6% en 20.6%) en waarvan reeds is aangetoond (zie hierboven) dat deze groepen minder regelmatig formele en/of informele opvang gebruiken. Uit de logistische regressieanalyses komt ook naar voren dat de verstedelijkingsgraad bovenop origine moeder, kansarmoede status en werkstatus van de moeder (bijna) geen verklarende waarde meer heeft. Dit wijst erop dat het lager regelmatig formeel en/of informeel opvanggebruik in de groot- en centrumsteden grotendeels of volledig verklaard kan worden door de kansarmoede status, origine van de moeder en werkstatus van de moeder binnen de groot- en centrumsteden.

Tabel 53 Het gebruik van (formele en/of informele) opvang naar verstedelijkingsgraad in 2018 (in gewogen rij %)

Verstedelijkingsgraad	Formeel en/of informeel			Formeel			Informeel		
	Regelmatig	beperkt	geen	Regelmatig	beperkt	geen	Regelmatig	beperkt	geen
Centrumsteden (n= 823)	77.9	6.3	15.8	70.9	4.1	25.0	33.7	28.6	37.7
Grootsteden (n= 808-809)	66.2	9.7	24.1	59.1	4.4	36.6	24.5	26.4	49.1
Grootstedelijke rand (n= 274)	88.5	3.8	7.7	82.2	2.0	15.8	40.5	37.0	22.5
Kleinstedelijk provinciaal (n= 620)	80.4	7.4	12.2	73.4	3.8	22.8	43.2	29.2	27.6
Overgangsgebied (n= 1 349)	86.5	3.9	9.7	77.8	1.8	20.5	48.3	27.8	23.9
Platteland (n= 907-908)	87.9	4.0	8.1	81.1	1.8	17.1	46.4	30.6	23.0
Regionaal stedelijke rand (n= 342)	88.6	4.4	7.1	83.1	2.6	14.4	39.6	36.9	23.5
Stedelijk gebied rond Brussel (n= 244-245)	80.5	5.8	13.7	72.3	1.7	26.0	34.8	25.8	39.3
Structuurondersteunende steden (n= 656- 658)	84.2	4.4	11.4	75.6	1.8	22.6	41.4	28.3	30.3
Totaal (n= 6 025- 6 027)	81.3	5.7	13.0	73.9	2.8	23.4	39.6	29.1	31.3

⁴¹ De verstedelijkingsgraad is gebaseerd op de VRIND-classificatie, een ruimtelijke indeling op basis van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen met opsplitsing van het buitengebied op basis van het Strategisch Plan Ruimtelijke Economie waarbij het ruraal overgangsgebied en het ruraal gebied als platteland wordt geclassificeerd (VRIND2004-2005).

6 Samenvatting

Net zoals gerapporteerd in voorgaande onderzoeken (2009, 2013), blijkt de **werksituatie** van de ouders sterk samen te hangen met het formele en informele opvanggebruik. Indien de moeder werkt (hetzij voltijds hetzij deeltijds) wordt er in sterke mate meer regelmatig gebruik gemaakt van formele en/of informele opvang dan indien de moeder niet werkt. Bovendien ligt het regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang bij werkloze moeders (37.9%) en huisvrouwen/studenten (32.3%) gevoelig lager dan bij de werkende moeders (gaande van 91.9% (deeltijds) tot 96.3% (voltijds)). Wat betreft de werksituatie van de vaders ligt het opvanggebruik eveneens het hoogst bij de vaders die werken (hetzij voltijds hetzij deeltijds). De werksituatie van de moeder is echter wel meer bepalend voor het opvanggebruik van formele en/of informele opvang dan de werksituatie van de vader. Verder is het regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang het laagst indien beide ouders niet werken (26.8%), terwijl het regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang het hoogst is indien beide ouders werken (gaande van 87.9% tot 96.9%) of indien een alleenstaande ouder (d.i. moeder of vader) werkt (94.1%).

Aangezien het gezinsinkomen sterk samengaat met de werksituatie van beide ouders is het niet verwonderlijk dat er ook een sterke samenhang werd gevonden tussen het maandelijks **netto-gezinsinkomen** en het formele en/of informele opvanggebruik. Namelijk hoe hoger het maandelijks netto-gezinsinkomen, hoe hoger het regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang. Deze samenhang werd ook reeds in voorgaande jaren gevonden. Bovendien vinden we ook dat naarmate het netto-gezinsinkomen stijgt, het gecombineerd gebruik van formele én informele opvang stijgt.

Qua **gezinssituatie** zijn er geen verschillen in het regelmatig gebruik van formele opvang tussen alleenstaanden en gehuwden of samenwonenden, maar wel in het regelmatig gebruik van informele opvang. Alleenstaanden maken in verhouding minder regelmatig gebruik van informele opvang (29.8% versus 39.6%) en hierdoor is het niet-gebruik van informele opvang ook hoger (40.4% versus 31.1%). Net zoals in voorgaande jaren blijkt dat binnen de regelmatige gebruikers kinderen van alleenstaanden meer voltijds worden opgevangen (formeel: 33.2%; informeel: 11.9%) dan kinderen van gehuwden of samenwonenden (formeel: 23.5%; informeel: 4.8%).

Ook in 2018 wordt opnieuw vastgesteld dat gezinnen in **kansarmoede** in mindere mate regelmatig gebruik maken van formele en/of informele opvang (46.7% versus 86.0%), formele (37.5% versus 78.8%) en informele opvang (16.0% versus 42.8%) dan niet-kansarme gezinnen. Hoewel we omwille van de hoger geschetste verschillen qua vraagstelling en onderzoeksopzet geen uitspraak kunnen doen over de precieze stijging, stellen we ontegensprekelijk vast dat het regelmatige gebruik van formele en/of informele opvang ten opzichte van voorgaande jaren ook is gestegen voor de kansarme gezinnen. Hoewel de kansarmoede status van het gezin bepalend is voor het opvanggebruik, speelt de werkstatus van de moeder een sterkere rol. Bijkomend is het verminderend opvanggebruik door kansarme gezinnen in vergelijking met niet-kansarme gezinnen meer uitgesproken bij gezinnen waar de moeder werkt dan bij gezinnen waar de moeder niet werkt.

Ook gezinnen met een **moeder van niet-Belgische origine** maken minder regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang (91.8% versus 55.5%), formele (48.2% versus 84.0%) en informele (15.6% versus 49.3%) opvang dan gezinnen met een moeder van Belgische origine. Bovendien lijkt het verschil in het gebruik (zowel regelmatig als beperkt) groter te zijn voor de informele opvang dan voor de formele opvang. Een mogelijke verklaring hiervoor is de grotere afwezigheid van de grootouders in de buurt bij moeders van niet-Belgische origine. In vergelijking met voorgaande jaren is het regelmatige

gebruik van formele en/of informele opvang ook gestegen voor gezinnen met een moeder van Belgische origine, zonder opnieuw uitspraken te doen over de grootte van deze stijging.

Opnieuw blijkt het niet werken van de moeder een sterkere voorspeller te zijn voor een lager opvanggebruik dan een niet-Belgische origine van de moeder maar dan enkel voor de formele opvang. Een niet-Belgische origine van de moeder en het niet werken door de moeder zijn namelijk een even sterke voorspeller voor een lager gebruik van informele opvang. In vergelijking met de kansarmoede status van het gezin, blijkt een niet-Belgische origine van de moeder een even sterke voorspeller te zijn voor een lager gebruik van formele opvang, maar een sterkere voorspeller voor een lager gebruik van informele opvang. Bijkomend is het verminderd formele en/of informele opvanggebruik door kansarme gezinnen in vergelijking met niet-kansarme gezinnen meer uitgesproken bij gezinnen met een moeder van Belgische origine dan bij gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine (dit kwam ook naar voren in 2013).

Niet in alle **provincies** maken gezinnen in even grote mate regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang. Net als in 2013 wordt er in de provincies West- en Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant het meest regelmatig gebruik gemaakt van formele en/of informele opvang en het minst in de provincies Antwerpen en Limburg. Deze provinciale verschillen liggen zowel in de lijn van de provinciale verschillen in werkzaamheidsgraad van de moeders als in het aanbod van formele opvang in termen van het aantal opvangplaatsen per 100 kinderen.

Qua **verstedelijkingsgraad** is het regelmatige gebruik van formele en/of informele opvang het laagst in de groot- en centrumsteden, wat grotendeels verklaard kan worden door het grotere aandeel kansarme gezinnen, niet-werkende moeders en moeders van niet-Belgische origine in de groot- en centrumsteden.

Tot slot, het **profiel van de niet-gebruikers** van informele én formele opvang ziet er als volgt uit⁴². Onder de *niet-gebruikers* zijn er, in vergelijking met regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang, meer kinderen onder de 1 jaar (41.2% versus 30.1%), meer niet-werkende moeders (65.8% versus 7.0%), meer niet-werkende vaders (11.9% versus 2.6%), meer gezinnen met een maandelijks netto-inkomen onder de 2 000 euro (42.2% versus 11%), meer gezinnen die leven in kansarmoede (36.5% versus 6.6%), meer moeders van niet-Belgische origine (71.0% versus 18.6%), meer inwoners uit de provincie Antwerpen (41.4% versus 29.8%) en meer inwoners uit grootsteden (29.5% versus 13.0%) en centrumsteden (17.1% versus 13.5%).

⁴² Deze informatie staat niet in een tabel en komt uit bijkomende analyses.

Hoofdstuk 6

Redenen voor het opvanggebruik

In dit hoofdstuk worden de redenen voor het opvanggebruik onderzocht. Uit voorgaande studies kwam vooral de arbeidsparticipatie naar voren als reden voor het gebruik van kinderopvang. Ook werd in dit rapport al gemeld dat de werksituatie van de ouders (en vooral van de moeder) sterk samenhangt met het opvanggebruik (zie Hoofdstuk 5), waarbij het opvanggebruik bij werkende ouders (vooral als de moeder werkt) veel hoger ligt dan bij niet-werkende ouders.

De wijze waarop gevraagd werd naar de redenen voor het opvanggebruik en het niet-gebruik, zijn niet helemaal gelijkaardig aan deze van 2013, vooral de wijze waarop naar de redenen van het niet-gebruik werd gevraagd. De belangrijkste verschillen worden hierna opgesomd:

- In 2018 werden er antwoordcategorieën toegevoegd (d.i. ‘het kindje kan niet terecht bij grootouders, familie of vrienden’) en andere antwoordcategorieën werden weggelaten (d.i. ‘we hebben meerdere kinderen en daarom heb ik het (of mijn partner) het werk onderbroken’ en ‘ik (of mijn partner) ben toch thuis omdat ik ervoor koos om niet te gaan werken’).
- In 2018 is er ook een duidelijkere opsplitsing gemaakt bij het vragen naar de redenen van opvanggebruik tussen formele en informele opvang en tussen thuis zijn omwille van werkloosheid of ziekte versus thuis zijn omwille van ouderschapsverlof, tijdskrediet etc.
- Verder werd in 2013 naar de redenen gevraagd apart voor de moeder en voor de vader (in twee kolommen), terwijl in 2018 enkel door de persoon die de vragenlijst heeft ingevuld de redenen werden opgegeven.
- Omtrent redenen voor het niet-gebruik kon in 2013 meerdere antwoorden worden gegeven (zoveel antwoorden als het aantal opgegeven redenen), terwijl in 2018 enkel de drie belangrijkste redenen konden worden opgegeven.

Omwille van deze verschillen is er geen ‘perfecte’ vergelijking mogelijk over de jaren heen en vooral wat betreft de redenen van het niet-gebruik. Hierdoor worden er voor de redenen van het niet-gebruik geen gegevens over 2013 gerapporteerd.

1 Redenen voor het opvanggebruik

Net zoals in voorgaande jaren⁴³, zijn de meest voorkomende redenen waarom men van (formeel en/of informeel) opvanggebruik maakt, dat men wil blijven verder werken (86.0%) en omdat het beter is voor de ontwikkeling van het kindje (54.0%), zie Tabel 54. In vergelijking met 2013 (hoewel de vergelijking met de nodige omzichtigheid moet gebeuren) blijken in 2018 meer gezinnen aan te geven opvang te gebruiken om hun studies voort te zetten/een opleiding te volgen of om werk te kunnen zoeken.

Zowel door gebruikers van formele én informele opvang (de ‘combinatiegroep’) als door gebruikers van enkel formele opvang worden de redenen ‘om verder te willen blijven werken’ (respectievelijk 90.4% en

⁴³ Zoals vermeld in de inleiding van dit hoofdstuk is er voor redenen voor het opvanggebruik geen perfecte vergelijking mogelijk met voorgaande jaren omwille van een andere vraagstelling.

80.6% versus 70.5%) en 'omdat het beter is voor de ontwikkeling van het kindje' (respectievelijk 56.6% en 57.5% versus 32.8%) significant meer aangehaald dan door gebruikers van enkel informele opvang. Door gebruikers van enkel informele opvang wordt in hogere mate de reden 'om af en toe eens tijd te hebben voor mezelf' aangehaald dan door de gebruikers van formele én informele opvang en gebruikers van enkel formele opvang (27.9% versus respectievelijk 18.1% en 16%).

In vergelijking met de gebruikers van formele én informele opvang (de 'combinatiegroep') wordt er door gebruikers van enkel formele opvang minder aangegeven opvang te gebruiken om te willen verder werken (80.6% versus 90.4%), maar wordt er vaker aangegeven opvang te gebruiken om tijd te hebben voor gezinstaken (20.8% versus 16.5%), studies voort te zetten/een opleiding te volgen (21.2% versus 7.5%) en om op zoek te gaan naar werk (15.1% versus 4.8%).

Voor de andere redenen die spontaan door de gezinnen werden meegegeven kunnen er drie redenen worden onderscheiden die vaak werden aangehaald: 'Ik (of mijn partner) is ziek en heeft rust/ontspanning etc. nodig, 'Ik (en/of mijn partner) móét gaan werken omwille van financiële redenen (niet gelijk aan 'willen')' en 'Omwille van de band met de grootouders die versterkt wordt en de grootouders het zelf graag willen'. Niet verwonderlijk wordt deze laatste reden het meeste aangehaald door gebruikers van enkel informele opvang en niet door gebruikers van enkel formele opvang (2% versus 0%).

Tabel 54 Redenen voor het opvanggebruik in 2013 en 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige en beperkte* gebruikers formele en/of informele opvang, meerdere antwoorden mogelijk)

	2013		2018			
	Moeder	Vader	Ouders (of mee-ouder, etc.)			
	Formeel en/of informeel (n = 1 530)	Formeel en/of informeel (n = 1 529)	Formeel en/of informeel (n= 5 407)	Enkel formeel (n= 1 027)	Enkel informeel (n= 612)	Combinatie: formeel en informeel (n= 3 768)
Ik (en/of mijn partner) wil verder blijven werken	88.8	86.6	86.0 (84.9-87.0)	80.6 (77.9-83.2)	70.5 (66.6-74.4)	90.4 (89.4-91.4)
Ik (en/of mijn partner) wil meer tijd hebben voor gezinstaken (huishouden, andere zorgtaken, ...)	23.3	8.7	18.6 (17.5-19.7)	20.8 (18.2-23.5)	26.4 (22.8-30.1)	16.5 (15.3-17.8)
Ik (en/of mijn partner) wil af en toe eens tijd hebben voor mezelf (zichzelf)	20.7	15.3	18.8 (17.7-19.9)	16.0 (13.6-18.3)	27.9 (24.2-31.6)	18.1 (16.8-19.4)
Ik (en/of mijn partner) vind dat het beter is voor de ontwikkeling van het kindje	55.7	48.8	54.0 (52.6-55.4)	57.5 (54.2-60.7)	32.8 (28.9-36.7)	56.6 (55.0-58.3)
Het laat mij (en/of mijn partner) toe mijn (zijn/haar) studies voort te zetten of een opleiding te volgen	6.7	3.0	11.7 (10.8-12.7)	21.2 (18.4-23.9)	18.7 (15.3-22.0)	7.5 (6.6-8.4)
Het laat mij (en/of mijn partner) toe werk te zoeken	3.9	1.8	8.2 (7.4-9.0)	15.1 (12.7-17.5)	15.2 (12.2-18.3)	4.8 (4.1-5.6)
Andere redenen, waaronder spontaan aangehaald:	2.8	2.0	3.9 (3.4-4.5)	4.8 (3.5-6.2)	9.8 (7.3-12.4)	2.6 (2.1-3.1)
– Ik (of mijn partner) ziek is en rust/ontspanning etc. nodig heeft			0.4 (0.2-0.6)	0.8 (0.2-1.3)	0.6 (0.0-1.3)	0.3 (0.1-0.4)
– Ik (en/of mijn partner) móét gaan werken omwille van financiële redenen (niet gelijk aan 'willen')			1.0 (0.8-1.3)	1.4 (0.6-2.3)	0.9 (0.2-1.7)	0.9 (0.6-1.2)
– Omwille van de band met de grootouders die versterkt wordt en de grootouders het zelf graag willen			0.4 (0.2-0.5)	0.0	2.0 (0.8-3.2)	0.2 (0.0-0.3)

2 Redenen voor niet-gebruik van formele en/of informele kinderopvang

Voor ongeveer 51.6% van de niet-gebruikers (d.i. 13% van alle bevroegde gezinnen) is dit een bewuste keuze met het oog op het welzijn van het kindje (zie Tabel 55; % aanwezig in de top 3). Voor 37.7% van de niet-gebruikers is dit echter de ‘belangrijkste’ reden van het niet laten opvangen van hun kindje.

De helft van de niet-gebruikers is thuis omwille van werkloosheid of ziekte (voor 25.9% is dit de ‘belangrijkste’ reden voor het niet-gebruiken van opvang), terwijl 12.5% het werk onderbrak om het kindje op te vangen (voor 6.2% is dit de ‘belangrijkste’ reden). Ongeveer 15% (voor 3.8% is dit de belangrijkste reden) van de gezinnen geeft aan hun kind niet naar de formele opvang te sturen omwille van negatieve redenen (d.i. geen vertrouwen, slechte ervaringen, niet vertrouwd met cultuur of opvoedingsgewoonten). 11.9% (voor 3.2% de belangrijkste reden) vindt de opvang te duur en bij 3.1% (voor 1.6% de belangrijkste reden) zijn de uren niet aangepast aan de werkuren.

Naast het niet vinden van *geschikte* opvang zijn er ook gezinnen die aangeven geen gebruik te maken van opvang omdat er geen opvang werd gevonden: 11.3% (voor 5.7% de belangrijkste reden) kon niet terecht bij de formele opvang en 12.7% bij de informele opvang (voor 1.7% de belangrijkste reden). In het Hoofdstuk 10 ‘Onvervulde behoefte aan formele opvang’ worden deze resultaten verder gebruikt in functie van het bepalen van de onvervulde behoefte aan formele opvang.

Hierbij nog enkele illustraties van ‘nog andere redenen’ (19%; voor 7.1% de belangrijkste reden) die gezinnen zelf spontaan konden opgeven: (eerste belangrijkste reden) ‘het geven van borstvoeding, enkel werken in het weekend, omdat ik als zelfstandige thuis werk en dit kan combineren met de opvang van mijn zoon, te veel ziektekiemen en ziekten die rondgaan in de opvang, we wachten tot ons kindje 1 jaar is om met formele opvang te starten, hij is nog te jong, mijn vrouw is zwanger en hierdoor toch verplicht moet thuisblijven, mijn man wou het niet’; (tweede belangrijkste reden) ‘ik heb geen auto, moeilijk om mijn kinderen los te laten, ik wil mijn kind zien groot worden, bang voor ziektes, ze begrijpen onze taal niet, ik geef borstvoeding en ik werk niet’; (derde belangrijkste reden) ‘borstvoeding, ik ben zelfstandige met variabele uren, het is niet nodig, te jong’. De nog andere aangehaalde redenen overlapt vaak met de reeds opgegeven redenen en mogelijke antwoordkeuzes.

Tabel 55 De drie belangrijkste redenen voor het niet-gebruik van formele en/of informele opvang in 2018 (niet-gebruikers opvang, in gewogen kolom %)

	Belangrijkste reden (n= 559)	Tweede belangrijkste reden (n= 389)	Derde belangrijkste reden (n= 235)	Aanwezig in de top 3 (n= 559)
Omdat het beter is voor het kindje				
1. Ik (en/of mijn partner) kiezen er bewust voor om zelf voor ons kindje te zorgen omdat we vinden dat dit beter is voor het kindje	37.7	14.4	9.7	51.6
2. Ons kindje heeft (te) veel aandacht/verzorging nodig die niemand anders dan de ouders kunnen bieden	4.1	9.1	6.4	12.9
Omdat we geen opvang vonden				
3. Wij vonden geen formele kinderopvang in de buurt	5.7	5.4	4.6	11.3
4. Het kindje kan niet terecht bij grootouders, familie of vrienden	1.7	7.4	14.4	12.7
Omdat we geen geschikte formele opvang vonden				
5. De opvang in de buurt is niet aangepast aan mijn/onze werkuren (bijvoorbeeld 's morgens vroeg/'s avonds laat, 's nachts, deeltijds, etc.)	1.6	1.1	1.7	3.1
6. Formele kinderopvang is te duur	3.2	7.6	8.4	11.9
7. We hebben geen vertrouwen in de formele kinderopvang	1.8	7.2	6.8	9.5
8. We hebben slechte ervaringen met kinderopvang in het verleden	1.3	0.9	3.3	3.2
9. Het personeel van de kinderopvangvoorziening(en) in de buurt is niet vertrouwd met onze opvoedingsgewoonten	0.7	1.4	1.9	2.4
Andere redenen				
10. Omdat ik (en/of mijn partner) niet werk of ik (en/of mijn partner) thuis ben omwille van werkloosheid of ziekte	25.9	24.6	19.0	50.0
11. Omdat ik (en/of mijn partner) mijn werk heb onderbroken (tijdskrediet, ouderschapsverlof, ...) om voor het kindje/de kinderen te kunnen zorgen	6.2	6.0	5.1	12.5
12. Mijn partner en ik zorgen om de beurt voor het kindje want we kunnen onze werkuren voldoende afstemmen	3.1	4.8	4.4	8.3
13. Nog andere redenen	7.1	10.0	14.3	19.0
Totaal	100	100	100	>100

3 Samenvatting

In dit hoofdstuk onderzochten we de redenen voor het gebruik en niet-gebruik van formele en/of informele kinderopvang. Onveranderd tegenover voorgaande onderzoeken kiezen gezinnen hoofdzakelijk voor het gebruik van formele en/of informele opvang omdat ze verder willen blijven werken. 86% van de regelmatige en beperkte gebruikers van formele en/of informele opvang haalt deze reden aan. Dit aandeel is het hoogst, namelijk 90.4% bij de combinatiegebruikers (gebruikers van zowel formele als informele opvang). Deze reden wordt ook meer aangehaald door gebruikers van enkel formele opvang dan door gebruikers van enkel informele opvang (80.6% versus 70.5%). De formulering van dit motief (ik (en/of mijn partner) *wil* verder blijven werken) was voor sommigen (1%) echter wel ongelukkig, aangezien zij aangaven te *moeten* gaan werken omwille van financiële redenen en aangaven geen keuze te hebben om thuis bij het kindje te blijven.

Als tweede belangrijkste reden voor het gebruik van formele en/of informele opvang wordt aangehaald dat dit beter is voor de ontwikkeling van het kind (door 54% van de regelmatige en beperkte gebruikers van formele en/of informele opvang aangehaald). Opnieuw geven de combinatiegebruikers en de gebruikers van enkel formele opvang deze reden vaker aan dan gebruikers van enkel informele opvang (respectievelijk 56.6% en 57.5% versus 32.8%).

In vergelijking met 2013 geven beperkte en regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang in 2018 iets meer aan opvang te gebruiken om de studies voort te kunnen zetten/een opleiding te kunnen volgen of om werk te kunnen zoeken. Echter een vergelijking met 2013 dient met de nodige omzichtigheid te worden bekeken.

De voornaamste opgegeven redenen voor het niet gebruiken van formele en informele opvang zijn: het (al dan niet tijdelijk) niet werken van één of beide ouders (door 62.5% van de niet-gebruikers aangehaald binnen de top 3 belangrijkste redenen) en om zelf voor het kindje te kunnen zorgen met het oog op het welzijn van het kindje (door 51.6% van de niet-gebruikers aangehaald binnen de top 3 belangrijkste redenen). Deze redenen blijven onveranderd tegenover voorgaande onderzoeken.

Andere opgegeven redenen gaan over het niet vinden van *geschikte* opvang (door 30.1% van de niet-gebruikers aangehaald binnen de top 3) doordat men bijvoorbeeld geen vertrouwen heeft in de opvang of omdat de opvang te duur is of omdat de opvanguren niet zijn aangepast aan de werkuren. Daarnaast wordt er ook aangegeven dat men geen opvang heeft gevonden, namelijk 11.3% van de niet-gebruikers kon niet terecht bij de formele opvang (voor 5.7% was dit de belangrijkste reden) en 12.7% kon niet terecht bij de informele opvang (voor 1.6% was dit de belangrijkste reden).

Hoofdstuk 7

De (meest) gebruikte opvangvormen

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de vorm van de opvang. Eerst worden de gebruikte opvangvormen overlopen bij de regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang, waarbij wordt gefocust op de meest gebruikte opvangvorm. Daarna wordt een overzicht gegeven van de eventueel tweede, derde of vierde (meest gebruikte) opvangvorm. Tot slot komen de gebruikte opvangvormen bij beperkte gebruikers aan bod.

Bij de beschrijving wordt een onderscheid gemaakt tussen formele opvangvormen (zowel gezinsopvang als groepsopvang) met een inkomenstarief (IKT) versus formele opvangvormen die zelf de opvangprijs bepalen die gezinnen moeten betalen (vrije bijdrage). Voor de informele opvang wordt er een onderscheid gemaakt tussen opvang door grootouders, andere familie, burens etc., opvang aan huis en opvang door andere diensten of personen.

1 De gebruikte opvangvormen bij regelmatige gebruikers

Van de gezinnen die *regelmatig* gebruik maken van formele en/of informele opvang doet 54.0% (n= 2 559) beroep op één opvangvorm⁴⁴, 35.6% (n= 1 796) op twee opvangvormen, 8.0% (n= 416) op drie opvangvormen en tenslotte 2.3% (n= 109) op vier opvangvormen (zie Tabel 56).

Tabel 56 Aantal gebruikte opvangvormen van regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %)

	2013 (n= 2 376)	2018 (n= 4 880)
Eén opvangvorm	48.6	54.0
Twee opvangvormen	46.4	35.6
Drie opvangvormen	5.0	8.0
Vier opvangvormen*		2.3
Totaal	100	100

* In 2013 konden de respondenten maximaal drie opvangvormen aanduiden, terwijl in 2018 er vier opvangvormen konden worden geselecteerd.

1.1 Belangrijkste (= meest gebruikte) opvangvorm

In Tabel 57 wordt een overzicht gegeven van de meest gebruikte opvangvorm, door regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang, in 2009, 2013 en 2018. Ten opzichte van 2013⁴⁵ zijn er een aantal verschillen op te merken voor de meest gebruikte opvangvorm. Betreft de formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) zien we een daling in het gebruik van de gezinsopvang

⁴⁴ Er werden in deze studie acht opvangvormen onderscheiden, zie Tabel 57.

⁴⁵ De vergelijking met 2013 is voldoende zuiver aangezien de bevraging hetzelfde is (en de percentages voor 2013 zijn uitgezuiverd voor de antwoordcategorie 'buitenschoolse opvang'), enkel een andere berekening van het 'regelmatige' gebruik van opvang kan voor een lichte vertekening zorgen.

(de onthaalouders) zowel met IKT als met een vrije bijdrage als belangrijkste opvangvorm en een stijging in het gebruik van groepsopvang (de kinderdagverblijven) met IKT als belangrijkste opvangvorm. Deze bevindingen sluiten aan bij de globale aangroei van het aantal plaatsen binnen de groepsopvang met IKT en de daling van het aantal plaatsen binnen de gezinsopvang (zowel met IKT als vrije bijdrage), zie verder uitgewerkt in Hoofdstuk 1.

Betreft de informele opvang (al dan niet in combinatie met formele opvang), is het opvanggebruik door de grootouders niet significant verschillend over de tijd heen, maar is er wel een lichte stijging van het opvanggebruik door andere familie, burens etc. en opvang aan huis. Deze lichte stijging zorgt voor een stijging in het totale gebruik van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm ten opzichte van 2013 (zie Tabel 58).

Net zoals in 2013 is de formele groepsopvang de meest gebruikte opvangvorm: voor 53.9% van de regelmatige gebruikers formele en/of informele opvang in 2018 is dit de meest gebruikte opvangvorm. Van deze gebruikers van groepsopvang maakt 70.3% (d.i. 37.9%/53.9%) gebruik van groepsopvang met IKT. Net zoals in 2013 komt de gezinsopvang op de tweede plaats met een gebruik in 2018 van 24.9% door de regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang. Ruim 8 op de 10 (85.5%) van de gebruikers van gezinsopvang maakt gebruik van gezinsopvang met IKT.

Tabel 57 Meest gebruikte opvangvormen in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, regelmatige gebruikers formele en/of informele opvang)

	2009 ¹ (n= 2 712)	2013 ¹ (n= 2 248)	2018 (n= 4 880)
Formele opvang			
Gezinsopvang IKT	36.9	27.2	21.3 (20.1-22.5)
Gezinsopvang vrije bijdrage		5.5	3.6 (3.0-4.1)
Groepsopvang IKT	38.4	34.2	37.9 (36.5-39.3)
Groepsopvang vrije bijdrage		14.9	16.0 (15.0-17.1)
Informele opvang			
Grootouders	23.0	16.9	18.3 (17.2-19.4)
Andere familieleden, burens, kennissen etc.	1.1	0.8	1.8 (1.4-2.2)
Opvang aan huis	0.5	0.2	0.8 (0.5-1.1)
Bij andere personen of diensten	0.1	0.5	0.3 (0.2-0.5)
Totaal	100	100	100

¹De percentages in 2009 en 2013 verschillen met deze uit het rapport van 2013 aangezien er nog een andere categorie was opgenomen in 2009 en 2013 namelijk 'buitenschoolse opvang' die voor de vergelijkbaarheid hier verwijderd is uit het totaal.

1.2 Gebruik van opvang met een inkomenstarief (IKT) of met een bijdrage bepaald door de opvang (meest gebruikte opvangvorm)

In 2018 maakt 59.2% van de regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang het meeste gebruik van formele opvang (gezins- of groepsopvang) waarbij de bijdrage is gerelateerd aan het inkomen (IKT)⁴⁶, 19.6% maakt het meeste gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage en 21% maakt het meeste gebruik van informele opvang. Deze percentages met betrekking tot de meest gebruikte opvangvorm zijn sterk gelijkaardig aan deze van 2013, hoewel het gebruik van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm lichtjes is gestegen. Het gegeven dat de regelmatige gebruikers meer beroep doen op formele opvang met IKT dan op formele opvang met een bijdrage die bepaald wordt door de opvang (vrije bijdrage) hangt ook samen met het hoger IKT-aanbod (zie Hoofdstuk 1).

Tabel 58 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)

	2013 ¹ (n = 2 248)	2018 (n = 4 880)
Formeel - IKT	61.4	59.2 (57.8-60.6)
Formeel - Vrije bijdrage	20.4	19.6 (18.4-20.7)
Informeel	18.4	21.2 (20.1-22.4)
Totaal	100	100

¹De percentages in 2013 verschillen met deze uit het rapport van 2013 aangezien er nog een andere categorie was opgenomen in 2013 namelijk 'buitenschoolse opvang' die voor de vergelijkbaarheid hier verwijderd is uit het totaal.

1.3 Geografische verschillen

1.3.1 Naar provincie

Net zoals in 2013⁴⁷ worden er provinciale verschillen gevonden ($\chi^2=177.16$, $df=28$, $p<.0001$). Zo is het aandeel gezinnen dat in 2018 beroep doet op informele opvang (voornamelijk de grootouders) als meest gebruikte opvangvorm het hoogst in Limburg. Ook in Antwerpen wordt er meer van informele opvang gebruik gemaakt (zie Tabel 59 en 60), wat ook werd gevonden in 2009. In Limburg wordt er minder gebruik gemaakt van groepsopvang zowel met IKT als met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm, maar wel meer van gezinsopvang met IKT, terwijl het omgekeerde wordt vastgesteld voor Vlaams-Brabant (minder gezinsopvang met IKT maar meer groepsopvang zowel met IKT als met een vrije bijdrage). In West-Vlaanderen wordt er in vergelijking met de andere provincies meer beroep gedaan op gezinsopvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm. Deze bevindingen sluiten opnieuw aan bij de verdeling van het formele opvanglandschap over de provincies (zie Hoofdstuk 1).

⁴⁶ Dit aandeel stijgt tot 75.1% indien enkel wordt gekeken naar de groep van regelmatige gebruikers met formele gezins- of groepsopvang als belangrijkste opvangvorm.

⁴⁷ Omwille van een verschillende bevraging en berekening van het opvanggebruik is er echter geen zuivere vergelijking mogelijk met voorgaande jaren.

Tabel 59 Meest gebruikte opvangvormen volgens provincie in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

	Antwerpen (n= 1 364)	Vlaams- Brabant (n= 948)	West- Vlaanderen (n= 865)	Oost- Vlaanderen (n= 1 108)	Limburg (n= 595)	Totaal (n= 4 880)
Formele opvang						
Gezinsopvang IKT	18.5 (16.4-20.6)	16.0 (13.6-18.4)	22.5 (19.6-25.4)	21.7 (19.2-24.3)	33.7 (29.7-37.6)	21.3 (20.1-22.5)
Gezinsopvang vrije bijdrage	2.0 (1.3-2.8)	3.3 (2.0-4.6)	6.5 (4.8-8.2)	3.9 (2.7-5.2)	2.7 (1.4-4.0)	3.6 (3.0-4.1)
Groepsopvang IKT	37.1 (34.4-39.8)	42.3 (39.0-45.5)	39.9 (36.5-43.2)	37.9 (34.9-40.9)	30.3 (26.3-34.3)	37.9 (36.5-39.3)
Groepsopvang vrije bijdrage	17.5 (15.4-19.6)	21.0 (18.3-23.7)	13.0 (10.6-15.3)	16.9 (14.6-19.1)	7.6 (5.4-9.9)	16.0 (15.0-17.1)
Informele opvang						
Grootouders	20.9 (18.7-23.1)	14.9 (12.6-17.2)	15.2 (12.8-17.5)	17.2 (14.9-19.5)	23.5 (19.9-27.1)	18.3 (17.2-19.4)
Andere familieleden, buren, kennissen etc.	2.2 (1.4-3.1)	1.7 (0.7-2.7)	2.0 (0.9-3.1)	1.2 (0.6-1.9)	1.6 (0.5-2.7)	1.8 (1.4-2.2)
Opvang aan huis	1.3 (0.6-1.9)	0.8 (0.2-1.4)	0.7 (0.1-1.3)	0.7 (0.3-0.2)	0.2 (0.0-0.4)	0.8 (0.5-1.1)
Bij andere personen of diensten	0.4 (0.0-0.8)	0.1 (0.0-0.3)	0.3 (0.0-0.7)	0.4 (0.0-0.8)	0.5 (0.0-1.0)	0.3 (0.2-0.5)
Totaal	100	100	100	100	100	100

Verder zien we dat er in Antwerpen het minst beroep wordt gedaan op formele opvang met IKT (55.6%) als meest gebruikte opvang en het meest in Limburg (64.0%). In Limburg wordt er ook het minst beroep gedaan op formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvang (10.3%), terwijl dit aandeel het hoogst is in Vlaams-Brabant (24.3%).

Tabel 60 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar provincie in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang).

	Antwerpen (n = 1 364)	Vlaams- Brabant (n = 948)	West- Vlaanderen (n = 865)	Oost- Vlaanderen (n = 1 108)	Limburg (n = 595)	Totaal (n = 4 880)
Formeel - IKT	55.6 (52.9-58.3)	58.3 (55.0-61.5)	62.4 (59.0-65.7)	59.7 (56.7-62.6)	64.0 (59.9-68.0)	59.2 (57.8-60.6)
Formeel - Vrije bijdrage	19.6 (17.4-21.7)	24.3 (21.4-27.1)	19.5 (16.8-22.3)	20.8 (18.4-23.3)	10.3 (7.8-12.9)	19.6 (18.4-20.7)
informeel	24.8 (22.5-27.2)	17.5 (15.0-19.9)	18.1 (15.5-20.8)	19.5 (17.1-21.9)	25.7 (22.0-29.5)	21.2 (20.1-22.4)
Totaal	100	100	100	100	100	100

Als er wordt ingezoomd op regelmatige gebruikers van formele opvang en de meeste gebruikte formele opvangvorm (ongeacht IKT of vrije bijdrage), zien we opnieuw dat er in Limburg meer gebruikers zijn van gezinsopvang dan van groepsopvang. Voor de provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen geldt het omgekeerde: minder gebruikers van gezinsopvang en meer gebruikers van groepsopvang.

Tabel 61 Meest gebruikte formele opvangvorm volgens provincie in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige gebruikers formele opvang*)

	Antwerpen (n = 1 013)	Vlaams- Brabant (n = 773)	West- Vlaanderen (n = 701)	Oost- Vlaanderen (n = 879)	Limburg (n = 434)	Totaal (n= 3 800)
Gezinsopvang	27.3 (24.5-30.2)	23.4 (20.3-26.5)	35.4 (31.7-39.1)	31.6 (28.4-34.8)	48.9 (43.9-53.9)	31.5 (29.9-33.0)
Groepsopvang	72.7 (69.8-75.5)	76.6 (73.5-79.7)	64.6 (60.9-68.3)	68.4 (65.2-71.6)	51.1 (46.1-56.1)	68.5 (67.0-70.1)
Totaal	100	100	100	100	100	100

1.3.2 Naar verstedelijkingsgraad⁴⁸

Binnen de regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang wordt er in de groot- en centrumsteden minder beroep gedaan op gezinsopvang met IKT (respectievelijk 9.1% en 15.9% ten opzichte van totaal 21.3%) en de grootouders (respectievelijk 13.1% en 15.7% ten opzichte van totaal 18.3%) maar meer op groepsopvang met IKT (respectievelijk 55.4% en 49.6% ten opzichte van totaal 37.9%) ($\chi^2=327.7$, $df=56$, $p<.0001$; zie Tabel 62). In stedelijk gebied rond Brussel en de grootstedelijke rand is het gebruik van groepsopvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm het hoogst (respectievelijk 27.1% en 22.3% ten opzichte van totaal 16%). Het gebruik van opvang door de grootouders als meest gebruikte opvangvorm is het hoogst in overgangsgebied (22.4% ten opzichte van totaal 18.3%). Deze resultaten komen ook terug in Tabel 63. Meer bepaald zien we dat het gebruik van formele opvang (ongeacht groeps- of gezinsopvang) met IKT het hoogst is in de groot- en centrumsteden en kleinstedelijk provinciaal gebied (respectievelijk 64.4%, 65.5% en 65.8% ten opzichte van totaal 59.2%), terwijl het gebruik van formele opvang (ongeacht groeps- of gezinsopvang) met een vrije bijdrage het hoogst is in stedelijk gebied rond Brussel en de grootstedelijke rand (respectievelijk 29.1% en 25.9% ten opzichte van totaal 19.6%).

⁴⁸ De verstedelijkingsgraad is gebaseerd op de VRIND-classificatie, een ruimtelijke indeling op basis van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen met opsplitsing van het buitengebied op basis van het Strategisch Plan Ruimtelijke Economie waarbij het ruraal overgangsgebied en het ruraal gebied als platteland wordt geclassificeerd (VRIND2004-2005).

Tabel 62 Meest gebruikte opvangvormen naar verstedelijkingsgraad in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

	Centrum- steden (n= 643)	Groot- steden (n= 555)	Groot- stedelijke rand (n= 237)	Kleinsted- elijk provinciaal (n= 498)	Overgangs- gebied (n= 1 142)	Platteland (n= 770)	Regionaal stedelijk (n= 297)	Stedelijk gebied Brussel (n= 193)	Structuur- onder- steunende steden (n= 545)	Totaal (n= 4 880)
Formele opvang										
Gezinsopvang IKT	15.9 (12.9-18.9)	9.1 (6.6-11.5)	23.2 (17.8-28.7)	26.5 (22.5-30.5)	24.1 (21.6-26.7)	26.9 (23.7-30.1)	26.6 (21.5-31.7)	5.4 (2.4-8.5)	26.2 (22.1-30.3)	21.3 (20.1-22.5)
Gezinsopvang vrije bijdrage	3.2 (1.8-4.5)	2.6 (1.1-4.1)	3.6 (1.3-5.9)	3.0 (1.6-4.5)	3.2 (2.0-4.4)	5.2 (3.7-6.8)	7.0 (1.5-4.1)	2.0 (0.0-4.1)	2.9 (1.3-4.5)	3.6 (3.0-4.1)
Groepsopvang IKT	49.6 (45.6-53.6)	55.4 (51.1-59.7)	31.9 (25.8-38.0)	39.2 (34.8-43.7)	29.8 (27.0-32.6)	29.4 (26.1-32.7)	29.1 (2.7-23.9)	44.3 (36.9-51.7)	35.0 (30.8-39.2)	37.9 (36.5-39.3)
Groepsopvang vrije bijdrage	12.7 (10.1-15.2)	13.8 (11.0-16.7)	22.3 (16.8-27.9)	10.6 (7.9-13.3)	18.6 (16.3-20.9)	15.6 (12.9-18.3)	16.9 (12.4-21.4)	27.1 (20.3-33.9)	15.6 (12.4-18.9)	16.0 (15.0-17.1)
Informele opvang										
Grootouders	15.7 (12.9-18.6)	13.1 (10.2-15.9)	16.5 (11.8-21.1)	18.7 (15.3-22.1)	22.4 (19.9-24.9)	20.4 (17.5-23.3)	17.3 (12.9-21.7)	16.2 (10.8-21.6)	18.1 (14.7-21.4)	18.3 (17.2-19.4)
Andere familie- leden, buren, kennissen etc.	1.7 (0.7-2.7)	3.8 (2.1-5.5)	1.2 (0.0-2.5)	1.1 (0.1-2.1)	1.2 (0.5-1.9)	1.8 (0.6-2.9)	1.6 (0.2-3.0)	3.0 (0.0-6.3)	1.4 (0.4-2.4)	1.8 (1.4-2.2)
Opvang aan huis	0.6 (0.0-1.3)	1.3 (0.3-2.4)	1.3 (0.0-2.8)	0.2 (0.0-0.7)	0.7 (0.2-1.2)	0.7 (0.1-1.4)	1.1 (0.0-2.5)	1.5 (0.0-3.2)	0.7 (0.0-1.5)	0.8 (0.5-1.1)
Bij andere personen of diensten	0.6 (0.0-1.3)	0.9 (0.1-1.8)	0.0 (0.0-0.0)	0.5 (0.0-1.2)	0.1 (0.0-0.2)	0.0 (0.0-0.0)	0.3 (0.0-1.0)	0.5 (0.0-1.4)	0.2 (0.0-0.5)	0.3 (0.2-0.5)
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel 63 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar verstedelijkingsgraad in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang).

	Centrum- steden (n= 643)	Groot- steden (n= 555)	Groot- stedelijke rand (n= 237)	Kleinsted- elijk provinciaal (n= 498)	Overgangs- gebied (n= 1 142)	Platteland (n= 770)	Regionaal stedelijk (n= 297)	Stedelijk gebied Brussel (n= 193)	Structuur- onder- steunende steden (n= 545)	Totaal (n= 4 880)
Formeel - IKT	65.5 (61.8-69.2)	64.4 (60.3-68.6)	55.1 (48.7-61.6)	65.8 (61.5-70.0)	54.0 (51.0-57.0)	56.3 (52.6-59.9)	55.7 (49.9-61.5)	49.7 (42.3-57.2)	61.1 (56.8-65.5)	59.2 (57.8-60.6)
Formeel - Vrije bijdrage	15.8 (13.0-18.6)	16.4 (13.3-19.6)	25.9 (20.1-31.7)	13.6 (10.6-16.6)	21.7 (19.3-24.2)	20.9 (17.9-23.9)	23.9 (18.9-29.0)	29.1 (22.2-36.0)	18.5 (15.0-22.0)	19.6 (18.4-20.7)
Informeel	18.7 (15.6-21.7)	19.1 (15.8-22.5)	18.9 (14.0-23.9)	20.6 (17.1-24.2)	24.3 (21.7-26.9)	22.9 (19.8-26.0)	20.4 (15.7-25.0)	21.1 (15.0-27.3)	20.3 (16.8-23.9)	21.2 (20.1-22.4)
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Als er wordt ingezoomd op regelmatige gebruikers van formele opvang en de belangrijkste opvangvorm (ongeacht IKT of vrije bijdrage), zien we dat er in regionaal stedelijk gebied en op het platteland het meest gebruik wordt gemaakt van gezinsopvang (respectievelijk 41.9% en 41.8% ten opzichte van totaal 31.5%). In stedelijk gebied rond Brussel, groot- en centrumsteden wordt er het meest beroep gedaan op groepsopvang (respectievelijk 90.4%, 85.5% en 76.7% ten opzichte van totaal 68.5%) (zie Tabel 64).

Tabel 64 Meest gebruikte formele opvangvorm naar verstedelijkingsgraad in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige gebruikers formele opvang*)

	Centrum- steden (n= 517)	Groot- steden (n= 444)	Groot- stedelijke rand (n= 189)	Kleinsted- elijk provinciaal (n= 389)	Overgangs- gebied (n= 857)	Platteland (n= 594)	Regionaal stedelijk (n= 234)	Stedelijk gebied Brussel (n= 152)	Structuur- onder- steunende steden (n= 424)	Totaal (n= 3 800)
Gezinsopvang	23.3 (19.5-27.1)	14.5 (11.0-17.9)	33.3 (26.5-40.1)	37.2 (32.3-42.2)	35.7 (32.3-39.0)	41.8 (37.8-45.8)	41.9 (35.4-48.3)	9.6 (5.0-14.2)	36.3 (31.3-41.3)	31.5 (29.9-33.0)
Groepsopvang	76.7 (72.9-80.5)	85.5 (82.1-89.0)	66.7 (59.9-73.5)	62.8 (57.8-67.7)	64.3 (61.0-67.7)	58.2 (54.2-62.2)	58.1 (51.7-64.6)	90.4 (85.8-95.0)	63.7 (58.7-68.7)	68.5 (67.0-70.1)
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

2 De meest gebruikte opvangvorm door regelmatige gebruikers naar inkomen, opleidingsniveau en gezinssituatie

2.1 Het inkomen

In dit onderdeel wordt de volgende hypothese getoetst: lagere gezinsinkomens zullen vooral gebruik maken van opvang waarbij er rekening wordt gehouden met het gezinsinkomen om de bijdrage te berekenen (IKT) of waarbij er een lagere (of geen) kostprijs aan verbonden is (informele opvang) (voor zover men die keuze heeft). Voor hogere inkomens zou het minder uitmaken zodat men zich evenzeer zal wenden tot de formele opvang die geen rekening houdt met het inkomen bij de berekening van de bijdrage.

Uit Tabel 65 (en Figuur 11) kan afgeleid worden dat deze hypothese enigszins bevestigd wordt ($\chi^2=123.62$, $df=12$, $p<.0001$). Hogere inkomens maken inderdaad meer gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage en lagere inkomens meer van formele opvang met IKT. Het gebruik van de informele opvang als meest gebruikte opvangvorm hangt dan weer wat minder sterk (significant) samen met het maandelijks netto-gezinsinkomen⁴⁹, hoewel er wel een trend is van een daling in het gebruik van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm als het netto-gezinsinkomen toeneemt. Deze bevindingen kwamen ook terug in 2013⁵⁰.

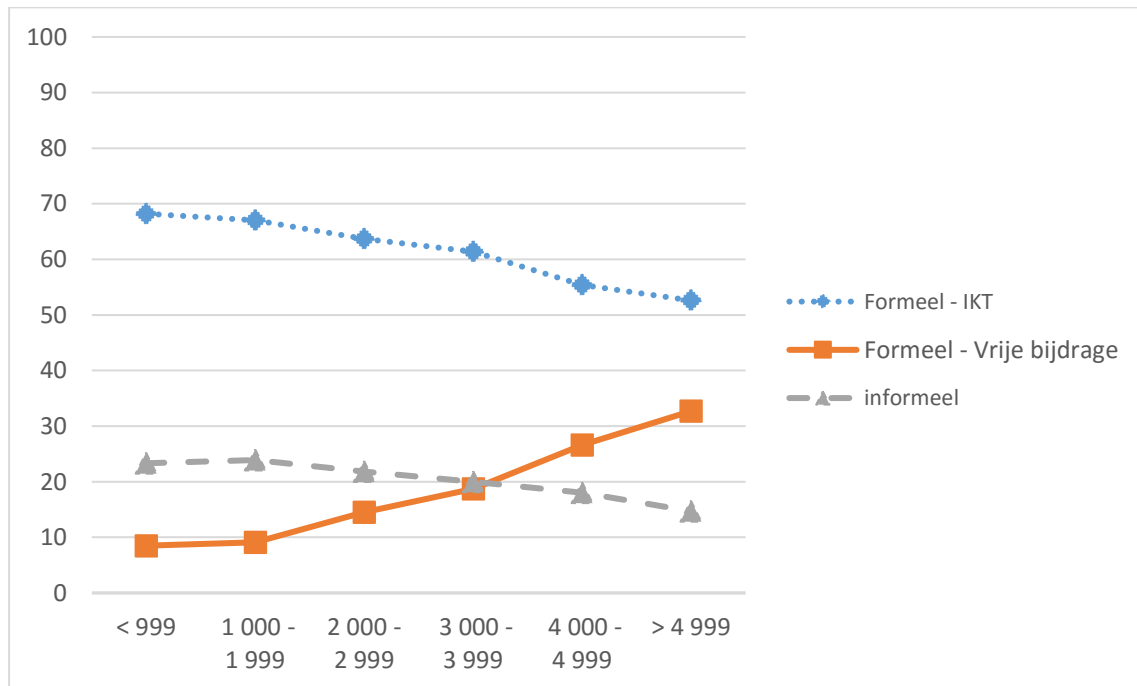
⁴⁹ Er zijn weinig significante verschillen en dit heeft veel te maken met het beperkt aantal observaties van gezinnen met een laag maandelijks netto-gezinsinkomen en die op de eerste plaats (als belangrijkste opvangvorm) gebruik maken van informele opvang.

⁵⁰ Omwille van een verschillende bevraging en berekening van het opvanggebruik is er echter geen zuivere vergelijking mogelijk met voorgaande jaren.

Tabel 65 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar maandelijks netto-gezinsinkomen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)

	Minder dan 999 euro (n = 52)	Tussen 1 000 en 1 999 euro (n = 416)	Tussen 2 000 en 2 999 euro (n = 696)	Tussen 3 000 en 3 999 euro (n = 1 571)	Tussen 4 000 en 4 999 euro (n = 1 035)	Meer dan 4 999 euro (n = 408)	Totaal* (n = 4 880)
Formeel - IKT	68.2 (55.6-80.9)	67.0 (62.4-71.7)	63.7 (60.0-67.3)	61.4 (58.9-63.9)	55.4 (52.3-58.6)	52.6 (47.5-57.7)	59.2 (57.8-60.6)
Formeel - Vrije bijdrage	8.5 (1.2-15.8)	9.1 (6.3-11.9)	14.5 (11.8-17.2)	18.7 (16.6-20.7)	26.6 (23.8-29.4)	32.7 (27.9-37.5)	19.6 (18.4-20.7)
informeel	23.3 (12.1-34.5)	23.9 (19.7-28.1)	21.8 (18.7-25.0)	20.0 (18.0-22.0)	18.0 (15.6-20.4)	14.7 (11.2-18.2)	21.2 (20.1-22.4)
Totaal	100	100	100	100	100	100	100

*De gegevens met betrekking tot het niet willen geven van een antwoord op vraag naar inkomen (n = 563) zijn niet toegevoegd aan de tabel maar zijn wel gebruikt voor de berekening van de totaalpercentages.

Figuur 11 De meest gebruikte opvangvorm naargelang het maandelijks netto-inkomen van het gezin (in gewogen %, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

2.2 Het opleidingsniveau

Wat betreft het gebruik van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm zien we weinig significante verschillen volgens opleidingsniveau zowel bij de moeder als bij de vader (zie Tabel 66 en 67), hoewel we een trend (net zoals in 2013⁵¹) kunnen opmerken van meer formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm bij lagere opleidingsniveaus. Er is wel een hoger significant gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage en een lager gebruik van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm bij vaders en moeders met een hogeschool of universiteitsdiploma (moeder: $\chi^2=76.83$, $df=8$, $p<.0001$; vader: $\chi^2=72.3$, $df=8$, $p<.0001$)⁵².

Tabel 66 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar opleidingsniveau van de moeder in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, regelmatige gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)

	Geen diploma of lager onderwijs (n= 55)	Lager secundair onderwijs (n= 203)	Hoger secundair onderwijs (n= 1 165)	Hogeschool of universiteit (n= 3 190)	Ander* (n= 32)	Totaal (n = 4 880)
Formeel - IKT	59.0 (45.5-72.4)	67.2 (60.4-73.9)	60.1 (57.9-63.7)	58.8 (57.1-60.6)	58.6 (39.2-77.9)	59.2 (57.8-60.6)
Formeel - Vrije bijdrage	15.7 (5.9-25.5)	9.8 (5.2-14.4)	13.8 (11.7-15.8)	22.9 (21.3-24.4)	5.5 (0.0-13.2)	19.6 (18.4-20.7)
informeel	25.3 (13.3-37.3)	23.0 (17.2-28.8)	25.5 (22.9-28.0)	18.3 (16.9-19.7)	35.9 (16.9-55.0)	21.2 (20.1-22.4)
Totaal	100	100	100	100	100	100

* het kleine aantal (en diverse) observaties binnen deze categorie maakt de schattingen onbetrouwbaar.

Tabel 67 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar opleidingsniveau van de vader in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, regelmatige gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)

	Geen diploma of lager onderwijs (n= 89)	Lager secundair onderwijs (n= 256)	Hoger secundair onderwijs (n= 1 680)	Hogeschool of universiteit (n= 2 323)	Ander* (n= 59)	Totaal (n = 4 880)
Formeel - IKT	64.0 (53.7-74.4)	60.0 (53.8-66.1)	58.8 (56.3-61.2)	59.0 (57.0-61.1)	65.9 (52.7-79.2)	59.2 (57.8-60.6)
Formeel - Vrije bijdrage	15.8 (8.3-23.2)	11.6 (7.7-15.6)	16.7 (14.9-18.6)	24.3 (22.5-26.1)	15.7 (6.0-25.4)	19.6 (18.4-20.7)
informeel	20.2 (11.4-29.0)	28.4 (22.8-34.0)	24.5 (22.4-26.6)	16.7 (15.1-18.2)	18.4 (7.3-29.5)	21.2 (20.1-22.4)
Totaal	100	100	100	100	100	100

* het kleine aantal (en diverse) observaties binnen deze categorie maakt de schattingen onbetrouwbaar.

⁵¹ Omwille van een verschillende bevraging en berekening van het opvanggebruik is er echter geen zuivere vergelijking mogelijk met voorgaande jaren.

⁵² Deze bevindingen werden niet teruggevonden in 2013.

2.3 De gezinssituatie

Van de regelmatige gebruikers zien we dat alleenstaanden meer gebruik maken van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm en minder van formele opvang met een vrije bijdrage dan gehuwden of samenwonenden ($\chi^2=13.86$, $df=2$, $p=.0010$; zie Tabel 68). Dit kwam ook reeds naar voren in 2013. Wat betreft informele opvang als meest gebruikte opvangvorm zijn er (net zoals in 2013⁵³) geen significante verschillen naar gezinssituatie.

Tabel 68 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar gezinssituatie in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)

	2013*		2018 (BI 95%)	
	Gehuwd/ Samenwonend (n= 2 120)	Alleenstaand (n= 102)	Gehuwd/ Samenwonend (n= 4 490)	Alleenstaand (n= 266)
Formeel - IKT	60.9	73.3	59.3 (57.8-60.8)	67.5 (61.6-73.4)
Formeel - Vrije bijdrage	21.0	10.2	20.2 (19.0-21.4)	10.9 (7.1-14.7)
Informeel	18.1	16.5	20.5 (19.2-21.7)	21.6 (16.4-26.9)
Totaal	100	100	100	100

*De percentages in 2013 verschillen met deze uit het rapport van 2013 aangezien er nog een andere categorie was opgenomen in 2013 namelijk 'buitenschoolse opvang' die voor de vergelijkbaarheid hier verwijderd is uit het totaal.

3 De meest gebruikte opvangvorm door regelmatige gebruikers bij kansarme gezinnen en gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine

In deze sectie worden de opvangvormen besproken die gebruikt worden door kansarme gezinnen en gezinnen waarbij de moeder van niet-Belgische origine is. Opnieuw betreft het hier alleen de meest gebruikte opvangvorm door regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang.

3.1 Kansarme gezinnen

Hoewel het gebruik van groepsopvang als meest gebruikte opvangvorm ongeveer gelijk is bij kansarme en niet-kansarme gezinnen (zie Tabel 69), maakt een kansarm gezin meer gebruik van groepsopvang waar de opvangprijs volgens het inkomen bepaald wordt (IKT) (50.5% versus 36.9%) en minder gebruik van groepsopvang waar de opvangprijs door de opvang vrij bepaald wordt (4.3% versus 16.9%) dan een niet-kansarm gezin. Ook voor het gebruik van gezinsopvang zien we voor een deel hetzelfde fenomeen: minder gebruik van gezinsopvang waar de opvangprijs door de opvang vrij bepaald wordt door een kansarm gezin in vergelijking met een niet-kansarm gezin (0.3% versus 3.8%). Kansarme gezinnen maken in mindere mate gebruik van gezinsopvang dan niet-kansarme gezinnen (19.8% versus 25.3%) en het gebruik van gezinsopvang met IKT ligt bij kansarme gezinnen niet hoger dan bij niet-kansarme gezinnen.

⁵³ Omwille van een verschillende bevraging en berekening van het opvanggebruik is er echter geen zuivere vergelijking mogelijk met voorgaande jaren.

Tabel 69 Meest gebruikte opvangvormen naar kansarmoede status van het gezin in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

	Kansarm gezin (n= 263)	Niet-kansarm gezin (n= 4 587)	Totaal* (n= 4 880)
Formele opvang			
Gezinsopvang IKT	19.5 (14.6-24.4)	21.5 (20.3-22.7)	21.3 (20.1-22.5)
Gezinsopvang vrije bijdrage	0.3 (0.0-0.9)	3.8 (3.2-4.4)	3.6 (3.0-4.1)
Groepsopvang IKT	50.5 (44.2-56.8)	36.9 (35.5-38.4)	37.9 (36.5-39.3)
Groepsopvang vrije bijdrage	4.3 (1.8-6.9)	16.9 (15.8-18.0)	16.0 (15.0-17.1)
Informele opvang			
Grootouders	19.2 (14.5-24.0)	18.2 (17.1-19.4)	18.3 (17.2-19.4)
Andere familieleden, buren, kennissen etc.	3.9 (1.4-6.3)	1.6 (1.2-2.0)	1.8 (1.4-2.2)
Opvang aan huis	0.7 (0.0-1.7)	0.8 (0.5-1.1)	0.8 (0.5-1.1)
Bij andere personen of diensten	1.6 (0.0-3.2)	0.2 (0.1-0.4)	0.3 (0.2-0.5)
Totaal	100	100	100

*Gezinnen waarbij informatie over kansarmoede ontbreekt (n = 30) staan niet in deze tabel maar zijn wel gebruikt voor de berekening van de totaalpercentages.

Aansluitend bij bovenstaande resultaten, komt duidelijk naar voren dat kansarme gezinnen meer gebruik maken van formele opvang met IKT en minder gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvang dan niet-kansarme gezinnen (zie Tabel 70). Dit werd ook reeds teruggevonden in 2013⁵⁴. Wat betreft informele opvang als meest gebruikte opvang zijn er (net zoals in 2013) geen significante verschillen tussen kansarme en niet-kansarme gezinnen. Deze bevindingen sluiten aan bij de eerder besproken resultaten rond het verband tussen het maandelijks netto-gezinsinkomen en het gebruik van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm (zie hierboven).

⁵⁴ Omwille van een verschillende bevraging en berekening van het opvanggebruik is er echter geen zuivere vergelijking mogelijk met voorgaande jaren.

Tabel 70 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar kansarmoede in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, regelmatige gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)

	2013**		2018		
	Kansarm (n = 56)	Niet-kansarm (n= 2 142)	Kansarm (n= 263)	Niet-kansarm (n= 4 587)	Totaal* (n = 4 880)
Formeel - IKT	86.2	60.9	70.0 (64.4-75.7)	58.4 (56.9-59.9)	59.2 (57.8-60.6)
Formeel - Vrije bijdrage	5.0	20.8	4.6 (2.0-7.3)	20.7 (19.5-21.9)	19.6 (18.4-20.7)
informeel	8.7	18.3	25.4 (20.0-30.7)	20.9 (19.7-22.1)	21.2 (20.1-22.4)
Totaal	100	100	100	100	100

*Gezinnen waarbij informatie over kansarmoede ontbreekt (n = 30) staan niet in deze tabel maar zijn wel gebruikt voor de berekening van de totaalpercentages. ** De percentages voor 2013 verschillen met deze uit het rapport van 2013 aangezien er nog een andere categorie was opgenomen namelijk 'buitenschoolse opvang' die voor de vergelijkbaarheid hier verwijderd is uit het totaal.

3.2 Gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine

Van de groep regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang worden kinderen met een moeder van niet-Belgische origine minder vaak opgevangen in de gezinsopvang (19.5% versus 26.1%) en meer in de groepsopvang (63.6% versus 51.6%) dan kinderen met een moeder van Belgische origine ($\chi^2=167.80$, $df=14$, $p<.0001$; zie Tabel 71).

Tabel 71 Meest gebruikte opvangvormen naar origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, regelmatige gebruikers formele en/of informele opvang)

	Niet-Belgische moeder (n= 631)	Belgische moeder (n= 4 202)	Totaal* (n= 4 880)
Formele opvang			
Gezinsopvang IKT	17.6 (14.5-20.6)	22.3 (21.0 -23.5)	21.3 (20.1-22.5)
Gezinsopvang vrije bijdrage	1.9 (0.8-3.0)	3.8 (3.2-4.3)	3.6 (3.0-4.1)
Groepsopvang IKT	52.7 (48.7-56.6)	34.6 (33.1-36.1)	37.9 (36.5-39.3)
Groepsopvang vrije bijdrage	10.9 (8.5-13.3)	17.0 (15.8-18.1)	16.0 (15.0-17.1)
Informele opvang			
Grootouders	11.0 (8.5-13.5)	20.2 (18.9-21.4)	18.3 (17.2-19.4)
Andere familieleden, buren, etc.	3.5 (2.1-5.0)	1.3 (1.0-1.7)	1.8 (1.4-2.2)
Opvang aan huis	1.8 (0.8-2.8)	0.7 (0.4-0.9)	0.8 (0.5-1.1)
Bij andere personen of diensten	0.7 (0.0-1.4)	0.3 (0.1-0.4)	0.3 (0.2-0.5)
Totaal	100	100	100

*Voor kinderen waarbij origine moeder niet is gekend (n = 47) staan niet in deze tabel zijn wel gebruikt voor de berekening van de totaalpercentages.

Gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine maken in hogere mate gebruik van groepsopvang waar de opvangprijs volgens het inkomen bepaald wordt (IKT) als meest gebruikte opvangvorm dan gezinnen met een moeder van Belgische origine (52.7% versus 34.6%), terwijl het gebruik van groepsopvang met een vrije bijdrage lager is (10.9% versus 17.0%). Gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine maken in mindere mate gebruik van gezinsopvang als meest gebruikte opvangvorm dan gezinnen met een moeder met een Belgische origine, zowel van gezinsopvang met IKT (17.6% versus 22.3%) als van gezinsopvang met vrije bijdrage s (1.9% versus 3.8%).

Wat betreft de informele opvang als meest gebruikte opvang, zien we dat gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine in mindere mate dan gezinnen met een moeder van Belgische origine worden opgevangen door de grootouders (11.0% versus 20.2%), maar wel meer door andere familieleden, burens etc. (3.5% versus 1.3%). Algemeen genomen worden kinderen met een moeder van niet-Belgische origine in mindere mate opgevangen in de informele opvang dan kinderen met een moeder van Belgische origine (17.0% versus 22.4%). De bevinding dat deze groep minder kan terugvallen op de grootouders werd (zie ook Hoofdstuk 4) reeds in 2013 gerapporteerd en is voornamelijk te wijten aan de onbeschikbaarheid van de grootouders omwille van het veraf wonen.

Tabel 72 laat aansluitend zien dat kinderen met een moeder van niet-Belgische origine in mindere mate worden opgevangen in de formele opvang met een vrije bijdrage dan kinderen met een moeder van Belgische origine (12.8% versus 20.7%), maar in meerdere mate in de formele opvang met IKT (70.2% versus 56.9%).

Tabel 72 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang naar origine moeder in 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang, meest gebruikte opvang)

	Niet-Belgische moeder (n= 631)	Belgische moeder (n= 4 202)	Totaal* (n= 4 880)
Formeel - IKT	70.2 (66.6-73.8)	56.9 (55.4-58.4)	59.2 (57.8-60.6)
Formeel - Vrije bijdrage	12.8 (10.2-15.4)	20.7 (19.5-22.0)	19.6 (18.4-20.7)
informeel	17.0 (14.0-19.9)	22.4 (21.1-23.6)	21.2 (20.1-22.4)
Totaal	100	100	100

*Voor kinderen waarbij origine moeder niet is gekend (n = 47) staan niet in deze tabel zijn wel gebruikt voor de berekening van de totaalpercentages.

4 Het profiel van de regelmatige gebruikers van formele opvang met een bijdrage die vrij bepaald wordt door de opvang (vrije bijdrage)⁵⁵ als meest gebruikte opvangvorm

Samengevat (d.i. gebaseerd op de verschillende tabellen in dit hoofdstuk en waarbij de percentages worden afgezet tegenover enerzijds het gebruik van formele opvang met IKT en anderzijds het gebruik van informele opvang als de meest gebruikte opvangvorm) kan het profiel van regelmatige gebruikers van formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm als volgt worden uitgetekend:

- Globaal genomen maakt **19.6%** van de gezinnen gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage (afgezet tegenover gebruik formele opvang met IKT en informele opvang; zie Tabel 58) als meest gebruikte opvangvorm (het gaat zowel over gezins- als groepsopvang). Dit aandeel is het hoogst in Vlaams-Brabant (24.3%) en het laagst in Limburg (10.3%), zie Tabel 60. Deze provinciale verschillen corresponderen met de provinciale verschillen in het aanbod van formele opvangvoorzieningen die een vrije opvangprijs hanteren. Zo bedraagt het aanbod van deze voorzieningen in Vlaams-Brabant 31.1% en in Limburg slechts 13.5%, terwijl in het Vlaams-Gewest in 2018 het totale aanbod 24.2% bedraagt (zie Hoofdstuk 1). Het aantal gezinnen dat gebruik maakt van formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm is ook het hoogst in het stedelijk gebied rond Brussel (29.1%) en de grootstedelijke rand (25.9%), zie Tabel 63.
- Betreffende maandelijks netto-gezinsinkomen zien we dat het aandeel regelmatige gebruikers van formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm het hoogst is bij gezinnen met de hoogste inkomens (> 4 000 euro per maand), namelijk 32.7%, zie Tabel 65.
- De hoogste opleidingsniveaus (d.i. hogeschool of universiteit) hebben het grootste aandeel regelmatige gebruikers van formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm, dit geldt zowel voor de moeders (22.9%) als voor de vaders (24.3%), zie Tabellen 66 en 67.
- Formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm komt ook meer voor bij gehuwden of samenwonenden dan bij alleenstaanden (20.2% versus 10.9%; zie Tabel 68), bij niet-kansarme gezinnen dan bij kansarme gezinnen (20.7% versus 4.6%; zie Tabel 70) en bij gezinnen met een moeder van Belgische origine dan bij gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine (20.7% versus 12.8%; zie Tabel 72).

⁵⁵ Dit wil zeggen ofwel groepsopvang ofwel gezinsopvang waarvan de bijdrage die ouders moeten betalen vrij bepaald wordt.

5 Het profiel van de regelmatige gebruikers van formele opvang met een inkomensgerelateerde bijdrage (IKT)⁵⁶ als meest gebruikte opvangvorm

Samengevat (d.i. gebaseerd op de verschillende tabellen in dit hoofdstuk en waarbij de percentages worden afgezet tegenover enerzijds het gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage en anderzijds het gebruik van informele opvang als de meest gebruikte opvangvorm) kan het profiel van regelmatige gebruikers van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm als volgt worden uitgetekend:

- Globaal genomen maakt **59.2%** van de gezinnen gebruik van formele opvang met IKT (afgezet tegenover gebruik formele opvang met een vrije bijdrage en informele opvang; zie Tabel 58) als meest gebruikte opvangvorm (het gaat zowel over gezins- als groepsopvang). Dit aandeel is het hoogst in Limburg (64.0%; zie Tabel 60), waar ook het aanbod van opvangvoorzieningen met IKT het hoogst is (86.5% versus totaal 75.8%, zie Hoofdstuk 1). Het aandeel gezinnen dat gebruik maakt van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm is ook het hoogst in groot- en centrumsteden (respectievelijk 64.4% en 65.5%) en in kleinstedelijk provinciaal gebied (65.8%), zie Tabel 63.
- Betreffende maandelijks netto-gezinsinkomen zien we dat het aandeel regelmatige gebruikers van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm het hoogst is bij gezinnen met de laagste inkomens (< 2 000 euro per maand), namelijk gaande van 67.0% (tussen 1 000 en 1 999 euro per maand) tot 68.2% (< 999 euro per maand), zie Tabel 65.
- Betreffende opleidingsniveau van de moeder en vader, zien we dat het aandeel regelmatige gebruikers van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm het hoogst is als de moeder een diploma van het lager secundair onderwijs heeft (67.2%; zie Tabel 66) en de vader geen diploma heeft of een diploma lager onderwijs (64.0%; zie Tabel 67).
- Formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm komt ook meer voor bij alleenstaanden dan bij gehuwden of samenwonenden (67.5% versus 59.3%), bij kansarme gezinnen dan bij niet-kansarme gezinnen (70.0% versus 58.4%) en bij gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine dan bij gezinnen met een moeder van Belgische origine (70.2% versus 56.9%).

⁵⁶ Dit wil zeggen ofwel groepsopvang ofwel gezinsopvang die gebruik maakt van een IKT-bijdragesysteem. Dit percentage wordt afgezet tegen enerzijds het gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage en anderzijds het gebruik van informele opvang als de belangrijkste (meest gebruikte) opvangvorm.

6 Het profiel van de regelmatige gebruikers van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm⁵⁷

Samengevat (d.i. gebaseerd op de verschillende tabellen in dit hoofdstuk en waarbij de percentages worden afgezet tegenover enerzijds het gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage en anderzijds het gebruik van formele opvang met IKT als de meest gebruikte opvangvorm) kan het profiel van regelmatige gebruikers van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm als volgt worden uitgetekend:

- Globaal genomen doet **21.2%** van de gezinnen beroep op informele opvang als meest gebruikte opvangvorm. Dit aandeel is het hoogst in Limburg (25.7%) en Antwerpen (24.8%), zie Tabel 60. Betreffende verstedelijkingsgraad, is dit aandeel het hoogst in het overgangsgebied (24.3%), zie Tabel 63.
- Betreffende maandelijks netto-gezinsinkomen zien we dat het aandeel regelmatige gebruikers van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm het hoogst is bij gezinnen met de laagste inkomens (< 2 000 euro per maand), namelijk gaande van 23.3% (< 999 euro per maand) tot 23.9% (tussen 1 000 en 1 999 euro per maand).
- Gezinnen met een moeder met een lager opleidingsniveau dan hogeschool of universiteit hebben een groter aandeel regelmatige gebruikers van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm (gaande van 23.0% tot 25.5%). Dit aandeel is ook het hoogst bij gezinnen waarbij de vader een diploma van lager secundair onderwijs heeft (28.4%).
- Informele opvang als meest gebruikte opvangvorm komt ook meer voor bij gezinnen met een Belgische moeder dan bij gezinnen met een niet-Belgische moeder (22.4% versus 17.0%; zie Tabel 72). Wat betreft gezinssituatie en kansarmoede status van het gezin worden er geen significante verschillen gevonden.

7 Tweede, derde en vierde belangrijkste opvangvorm bij regelmatige gebruikers

Zoals eerder aangehaald, maakt 35.6% van de gezinnen gebruik van een tweede opvangvorm, 8.0% van een derde opvangvorm en 2.3% van een vierde opvangvorm (zie Tabel 56). Als tweede opvangvorm komen de grootouders prominent in beeld, namelijk in 80.7% (95% BI: 79.0-82.4) van de gevallen. Naast de grootouders worden vooral andere familieleden, burens, kennissen etc. (8.9%, 95% BI: 7.6-10.1) ingeschakeld als tweede opvangvorm. In die zin is de complementaire opvang (of de tweede meest gebruikte opvangvorm) voornamelijk een informele aangelegenheid.

Als derde opvangvorm verdwijnen de grootouders meer naar de achtergrond (15.1%, 95% BI: 11.9-18.4) en worden er meer andere familieleden, vrienden etc. ingeschakeld (66.4%, 95% BI: 62.1-70.6) zowel als opvang aan huis (11.3%, 95% BI: 8.5-14.2) en andere personen of diensten (4.2%, 95% BI: 2.4-5.9). Als vierde opvangvorm is de situatie als volgt: 7.0% grootouders (95% BI: 2.2-11.8), 42.7% andere familieleden, vrienden etc. (95% BI: 32.7-52.6), 20.7% opvang aan huis (95% BI: 12.1-29.4) en 23.5% andere personen of diensten (95% BI: 15.5-31.5).

⁵⁷ Dit wil zeggen informele opvang (bv. grootouders, andere familieleden, burens, kennissen etc., opvang aan huis en andere personen of diensten) die wordt opgegeven als de belangrijkste (meest gebruikte) opvangvorm.

Alles samengenomen (d.w.z. hetzij als (eerste) belangrijkste, hetzij eerder aanvullend als tweede, derde of vierde opvangvorm) vervullen de grootouders voor 56.6% (95% BI: 55.1-58.1) van de regelmatige gebruikers een opvangfunctie. Dit percentage ligt dicht bij dat van 2013 (hoewel niet zuiver te vergelijken door een verschillende bevraging en berekening van regelmatig en beperkt gebruik en het niet bevragen van een vierde meeste gebruikte opvangvorm in 2013), namelijk 51.8% (95% BI: 49.2-54.4).

8 Beperkte gebruikers van opvang

Voor de gezinnen die slechts beperkt gebruik maken van formele en/of informele opvang (d.w.z. 'wekelijks' maar geen dag 5 uur of meer en minder dan driemaal minder dan 5 uur per dag (weekenddagen inbegrepen) of 'af en toe' opvang wat overeenkomt met maandelijks; het gaat om 5.7% van de gezinnen met niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar) worden de grootouders het meest gekozen als opvangvorm (zie Tabel 73), wat ook naar voren kwam in 2009 en 2013⁵⁸. Namelijk 49.1% van de beperkte gebruikers doet een beroep op de grootouders. Op de tweede plaats komt de groepsopvang met IKT (14.7%) en op de derde plaats andere familieleden, burens of kennissen, etc. (12.4%).

Tabel 73 Meest gebruikte opvangvormen bij beperkte gebruikers van formele en/of informele opvang in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%)

	2009* (n= 230)	2013* (n= 173)	2018 (n= 293)
Formele opvang			
Gezinsopvang IKT	25.9	21.4	7.8 (4.7-10.9)
Gezinsopvang vrije bijdrage		3.5	2.5 (0.6-4.4)
Groepsopvang IKT	26.7	22.0	14.7 (10.5-19.0)
Groepsopvang vrije bijdrage		8.9	3.4 (1.2-5.6)
Informele opvang			
Grootouders	41.3	38.8	49.1 (43.0-55.2)
Andere familieleden, burens, kennissen etc.	2.1	3.1	12.4 (8.4-16.5)
Opvang aan huis	0.0	0.3	5.1 (2.5-7.8)
Bij andere personen of diensten	3.3	2.2	4.9 (2.1-7.6)
Totaal	100	100	100

* De percentages in 2009 en 2013 verschillen met deze uit het rapport van 2013 aangezien er nog een andere categorie was opgenomen in 2013 namelijk 'buitenschoolse opvang' die voor de vergelijkbaarheid hier verwijderd is uit het totaal.

Ter vergelijking: het aandeel regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang dat beroep doet op grootouders als belangrijkste opvangvorm bedraagt 18.3%. Bij de beperkte gebruikers van formele en/of informele opvang bedraagt dit 49.1%. Dit verschil is groot en was in 2013 al zo (het verschil

⁵⁸ Hoewel de gegevens van 2018 niet zuiver te vergelijken zijn met de gegevens uit 2009 en 2013 door een verschillende bevraging en berekening van het opvanggebruik.

was wel iets kleiner). Voor een beperkt gebruik van formele en/of informele opvang, lijkt men m.a.w. in veel grotere mate beroep te doen op de grootouders. Het aandeel van de informele opvang bij de beperkte gebruikers lijkt ten opzichte van 2013 sterk te zijn gestegen, hoewel we voorzichtig moeten zijn met het vergelijken over de jaren heen (omwille van bijvoorbeeld andere definitie en bevraging regelmatig en beperkt gebruik).

In vergelijking met de regelmatige gebruikers neemt de informele opvang een grotere plaats in bij de beperkte gebruikers, namelijk 71.5% ten opzichte van 21.2% (zie Tabel 74). Dit wil ook zeggen dat door de beperkte gebruikers minder gebruik wordt gemaakt van formele opvang als meest gebruikte opvangvorm dan door de regelmatige gebruikers. Indien er wel gebruik wordt gemaakt van formele opvang als meest gebruikte opvangvorm door de beperkte gebruikers dan zien we, zoals bij de regelmatige gebruikers, dat er een veel hoger gebruik is van formele opvang met IKT dan van formele opvang met een vrije bijdrage (22.6% versus 5.9%).

Tabel 74 Gebruik van formele opvang met IKT of vrije bijdrage en informele opvang door beperkte versus regelmatige gebruikers van (formele en/of informele) opvang in 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, meest gebruikte opvang)

	2013*		2018	
	Regelmatig (n= 2 248)	Beperkt (n= 173)	Regelmatig (n= 4 880)	Beperkt (n= 293)
Formeel - IKT	61.6	44.3	59.2 (57.8-60.6)	22.6 (17.6-27.6)
Formeel - Vrije bijdrage	20.4	12.6	19.6 (18.4-20.7)	5.9 (3.1-8.8)
Informeel	18.1	43.0	21.2 (20.1-22.4)	71.5 (66.1-76.9)
Totaal	100	100	100	100

* De percentages in 2013 verschillen met deze uit het rapport van 2013 aangezien er nog een andere categorie was opgenomen in 2013 namelijk 'buitenschoolse opvang' die voor de vergelijkbaarheid hier verwijderd is uit het totaal.

9 Samenvatting

Dit hoofdstuk ging over de meest gebruikte opvangvorm door *regelmatige* gebruikers van formele en/of informele opvang. Daarnaast kwamen ook de tweede, derde of vierde gebruikte opvangvorm aan bod.

In 2018 geeft iets meer dan de helft van de gezinnen (53.9%; in 2013: 46%) die regelmatig gebruik maken van formele en/of informele opvang aan dat ze het meest beroep doen op groepsopvang (de kinderdagverblijven). Ongeveer 70% van de gezinnen die gebruik maken van groepsopvang als belangrijkste opvangvorm, gaven aan dat deze groepsopvang met een inkomensgerelateerde bijdrage (IKT) werkt. Vervolgens is de gezinsopvang (de onthaalouders) voor ongeveer ¼ van de gezinnen (24.9%; in 2013: 31%) de meest gebruikte opvangvorm. Ongeveer 86% van de gezinnen waarvoor gezinsopvang de meest gebruikte opvangvorm is, geven aan dat de bijdrage voor deze opvang afhangt van het gezinsinkomen (IKT). Tot slot, geeft 21.2% van de gezinnen die regelmatig gebruik maken van formele en/of informele opvang aan dat ze het meest beroep doen op informele opvang (bv. grootouders, andere familieleden, burens, kennissen).

Ten opzichte van 2013 zien we een daling van het gebruik van de gezinsopvang (zowel met IKT of vrije bijdrage) en een stijging van de groepsopvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm. Deze bevindingen sluiten aan bij de globale aangroei van het aantal plaatsen binnen de groepsopvang met

IKT en de daling van het aantal plaatsen binnen de gezinsopvang (zowel met IKT als vrije bijdrage), zie Hoofdstuk 1. Net als in 2013, is het gebruik van formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm veel hoger dan formele opvang met een vrije bijdrage (59.2% versus 19.6%). De cijfers m.b.t. het kinderopvanglandschap in 2018 laten ook zien dat het formele IKT-aanbod veel hoger is dan het formele aanbod met een vrije bijdrage (75.8% versus 24.2%). De resultaten komende uit deze survey laten zien dat in 75% van de gevallen de formele opvang als meest gebruikte opvangvorm een inkomensgerelateerd tarief hanteert.

Aangaande informele opvang als meest gebruikte opvangvorm, is het opvanggebruik door de grootouders niet significant verschillend over de tijd heen (18.3% in 2018 en 16.9% in 2013), maar is er wel een lichte stijging van het opvanggebruik door andere familie, burens etc. (1.8% in 2018 en 0.8% in 2013) en opvang aan huis (0.8% in 2018 en 0.2% in 2013). Deze lichte stijging zorgt voor een stijging in het totale gebruik van informele opvang ten opzichte van 2013 (21.2% versus 18.4%) als meest gebruikte opvangvorm.

Ook de geografische verschillen werden in kaart gebracht. Zo wordt er in Limburg (ook in 2013) en in Antwerpen (ook in 2009) in vergelijking met de andere provincies het meeste beroep gedaan op informele opvang als belangrijkste opvangvorm en voornamelijk op de grootouders. Verder wordt er in Antwerpen het minst beroep gedaan op formele opvang met IKT als meest gebruikte opvangvorm en in Limburg het meest (met een hoger aandeel gezinsopvang met IKT dan in de andere provincies). In Limburg wordt er ook het minst beroep gedaan op formele opvang met een vrije bijdrage, terwijl deze het hoogst is in Vlaams-Brabant (ook in 2013). Deze bevindingen sluiten opnieuw aan bij het beschikbare formele aanbod binnen de provincies (zie Tabel 2 in Hoofdstuk 1).

Betreffende verstedelijkingsgraad vinden we dat het gebruik van formele opvang met IKT als belangrijkste opvangvorm (voornamelijk groepsopvang) het hoogst is in de groot- en centrumsteden en kleinstedelijk provinciaal gebied, terwijl het gebruik van formele opvang met vrije bijdrage als belangrijkste opvangvorm (voornamelijk groepsopvang) het hoogst is in het stedelijk gebied rond Brussel en de grootstedelijke rand. Het gebruik van informele opvang als belangrijkste opvangvorm is het hoogst in het overgangsgebied.

Het gebruik van formele opvang (ongeacht groeps- of gezinsopvang) met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm stijgt naarmate het maandelijks netto-gezinsinkomen stijgt. Als spiegelbeeld hiervan maken lagere inkomens meer gebruik van formele opvang (ongeacht groeps- of gezinsopvang) met IKT als belangrijkste opvangvorm. Echter, zelfs bij de hoogste inkomenscategorieën (> 4 999 euro per maand) maken gezinnen nog steeds meer gebruik van formele opvang (ongeacht groeps- of gezinsopvang) met IKT dan van formele opvang met een vrije bijdrage (ongeveer 52.6% versus 32.7%; zie Tabel 65). Het aantal opvanglocaties met IKT-systeem ligt ook hoger dan het aantal opvanglocaties met een vrij bijdragesysteem. Met andere woorden het IKT-aanbod is groter.

Wanneer er wordt gekeken naar het opleidingsniveau van de ouders dan zien we dat wanneer ofwel de moeder ofwel de vader een hogeschool of universiteitsdiploma heeft er een hoger gebruik is van formele opvang (ongeacht groeps- of gezinsopvang) met een vrije bijdrage en een lager gebruik van informele opvang als meest gebruikte opvangvorm dan indien ze een lagere opleidingsachtergrond hebben.

Verder zien we dat alleenstaanden meer gebruik maken van formele opvang (ongeacht groeps- of gezinsopvang) met IKT en minder van formele opvang met een vrije bijdrage als belangrijkste opvangvorm dan gehuwden of samenwonenden.

Ook kansarme gezinnen maken duidelijk meer gebruik van formele opvang (voornamelijk groepsopvang) met IKT en minder van formele opvang met een vrije bijdrage als belangrijkste opvangvorm dan niet-kansarme gezinnen.

Gelijkaardig aan de bevindingen met betrekking tot kansarmoede status, maken gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine meer gebruik van formele opvang (voornamelijk groepsopvang) met IKT en minder gebruik van formele opvang met een vrije bijdrage als belangrijkste opvangvorm dan gezinnen met een moeder van Belgische origine. Wat betreft informele opvang, zien we dat gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine minder vaak beroep doen op grootouders (11% versus 20.2%) als meest gebruikte opvangvorm, maar wel meer op andere familieleden, burens etc. (3.5% versus 1.3%) dan gezinnen met een moeder van Belgische origine. De bevinding dat gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine minder kunnen terugvallen op de grootouders werd (zie Hoofdstuk 4) reeds in 2013 gerapporteerd en is voornamelijk te wijten aan de onbeschikbaarheid van de grootouders omwille van het veraf wonen.

Iets meer dan de helft van de gezinnen die regelmatig gebruik maken van formele en/of informele opvang, maakt gebruik van slechts één opvangvorm voor hun kindje (54%). 35.6% doet beroep op een tweede opvangvorm, 8.0% op een derde en 2.3% op een vierde opvangvorm. Voor de primaire opvang wordt door ongeveer $\frac{3}{4}$ van de regelmatige gebruikers beroep gedaan op formele opvang (zie hierboven). Net als in 2009 en 2013 zijn de grootouders de belangrijkste opvangvorm binnen de secundaire opvang (80.7%). Als derde en vierde opvangvorm bij de regelmatige gebruikers worden vooral andere familieleden, vrienden, etc. ingeschakeld (66.4% als derde opvangvorm en 42.7% als vierde opvangvorm). Alles samen genomen (d.w.z. hetzij als belangrijkste, hetzij eerder aanvullend als tweede, derde of vierde opvanginstantie) vervullen grootouders voor 56.6% van de regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang een opvangfunctie.

De meest gebruikte of belangrijkste opvangvorm werd ook nagegaan voor de kleine groep van *beperkte* gebruikers van formele en/of informele opvang (5.7% van de gezinnen met niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar). In deze groep zijn de grootouders de meest gebruikte vorm van opvang (49.1%). Op de tweede plaats komt de groepsopvang met IKT (14.7%) en op de derde plaats andere familieleden, burens of kennissen, etc. (12.4%). In vergelijking met de regelmatige gebruikers neemt de informele opvang een ruimere plaats in bij de gezinnen die slechts beperkt gebruik maken van opvang (71.5% versus 21.2%). Het aandeel informele opvang door beperkte gebruikers is ten opzichte van 2013 gestegen (van 43% tot 71.5%), maar omwille van methodologische verschillen tussen de jaren kan men hierover geen sluitende conclusie trekken.

Hoofdstuk 8

De keuze van de opvangvorm

In dit hoofdstuk gaan we na waarom gezinnen voor bepaalde opvangvormen kiezen. In de bevraging werd er eerst gepolst naar de redenen voor de effectieve opvangkeuze van de meest gebruikte opvangvorm. Een aantal opsommingen van mogelijke redenen gebruikt in 2013, werden in 2018 overgenomen (opvoedkundige redenen, de dienstverlening en ander toevallige redenen). Toch zijn er een aantal verschillen. Zo zijn er een aantal redenen toegevoegd (d.i. 'Ik veel goeds heb gehoord over deze opvang (via vrienden, kennissen, ...)', 'Ik geen andere opvangvorm wou', 'Ik dit de beste opvang vind voor mijn kind') en andere redenen weggelaten (d.i. 'Er is een goede uitrusting', 'mijn kindje vindt het er plezierig', 'men houdt er rekening met het thuismilieu van het kindje', 'ik sta achter de opvoedkundige aanpak', 'de verzorging is er goed', 'ik word er geïnformeerd en actief betrokken', 'men biedt ook opvang voor zieke kinderen (aan huis) aan'). Omwille van deze verschillen is er binnen dit kader geen 'perfecte' vergelijking mogelijk met voorgaande jaren.

Naast de feitelijke keuze werd ook de eerste keuze of principiële voorkeur en de redenen voor deze principiële voorkeur bevestigd. De vraag met betrekking tot de principiële voorkeur is niet meer vergelijkbaar met 2013 aangezien er een aantal antwoordmogelijkheden (d.i. buitenschoolse opvang, mogelijke combinatieopvangvormen en het zelf als ouder willen opvangen) zijn weggelaten in de vraag van 2018. Bovendien werd de principiële voorkeur en de redenen hiervoor enkel nog bevestigd indien men eerst aangaf dat de meest gebruikte opvangvorm niet overeenkwam met de principiële voorkeur, terwijl in 2013 de vraag naar principiële voorkeur en de daarbij horende redenen is gesteld aan iedereen.

1 Redenen voor de keuze

1.1 Redenen voor de feitelijke keuze

Uit tabel 75 blijkt dat gezinnen zeer verscheidende redenen hebben om voor de meest gebruikte opvangvorm te kiezen. De belangrijkste redenen zijn het kunnen spelen of omgaan met andere kinderen (72%), de stimulatie van de ontwikkeling van het kindje (67.3%), het goed bereikbaar zijn van de opvang (59.4%) en het meest vertrouwen erin hebben (55.1%). Diezelfde redenen werden ook als belangrijkste redenen opgegeven in 2013. Echter de reden dat het kind nergens anders terecht kon, wordt door 19.5% van de gezinnen aangehaald in 2018, terwijl een gelijkaardige reden ('ik vond geen andere opvang') in 2013 slechts door 11.4% van de gezinnen werd aangehaald⁵⁹.

Veel van de 'andere' redenen die spontaan werden aangehaald, konden worden teruggebracht tot één van de antwoordmogelijkheden, maar toch bleven sommige redenen zich onderscheiden van de rest. Zo wordt er aangehaald door diegenen waarbij de grootouders de meest gebruikte opvangvorm zijn, dat ze hiervoor kiezen om de band tussen kleinkind en grootouder te versterken en omdat de grootouders dit zelf graag hebben. Aansluitend bij de reden 'er het meeste vertrouwen in hebben' werd ook nog spontaan opgegeven/gespecificeerd dat men bij het bezoek van de opvang een goed gevoel of een

⁵⁹ Een verklaring voor dit significant verschil is moeilijk te onderzoeken ook omwille van de methodologische verschillen tussen de jaren.

goede eerste indruk had. Andere redenen zijn bijvoorbeeld de kleinschaligheid of huiselijke sfeer in de opvang en het feit dat men er als ouder of grootouder werkt of zelf onthaalouder is.

Tabel 75 Redenen voor de keuze van de meest gebruikte opvang in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige en beperkte* gebruikers formele en/of informele opvang, meerdere antwoorden mogelijk)

	2018 (n= 5 173)
1. Mijn kind er kan spelen/omgaan met andere kinderen	72.0 (70.7-73.3)
2. De ontwikkeling van de kinderen er goed wordt gestimuleerd	67.3 (66.0-68.7)
3. Ik deze opvang goed kende (bv. door opvang van broertje(s)/zusje(s))	38.0 (36.6-39.4)
4. Ik veel goeds heb gehoord over deze opvang (via vrienden, kennissen,...)	37.5 (36.2-38.9)
5. Deze opvang het gemakkelijkst bereikbaar voor mij is	59.4 (58.0-60.8)
6. Mijn kind nergens anders terecht kon	19.5 (18.4-20.7)
7. Ik geen andere opvangvorm wou	22.8 (21.7-24.0)
8. De soepelheid i.v.m. de openingsuren	40.9 (39.5-42.3)
9. Men rekening houdt met de eigenheid van het kindje (persoonlijkheid, specifieke zorgen,)	46.3 (44.9-47.8)
10. Ik er het meest vertrouwen in heb	55.1 (53.6-56.5)
11. Mijn kindje er ook terecht kan in vakantieperiodes	45.0 (43.5-46.4)
12. Mijn kindje er ook kan blijven tijdens schooldagen wanneer het naar school zou gaan	21.0 (19.9-22.2)
13. Broertje(s)/zusje(s) er ook zijn of terecht kunnen	26.3 (25.0-27.5)
14. Ik dit de beste opvang vind voor mijn kind	50.6 (49.1-52.0)
15. De kostprijs meevalt in vergelijking met andere opvang	28.5 (27.2-29.8)
16. Andere redenen, waaronder spontaan aangehaald:	12.0 (11.1-12.9)
- Omwille van de band met de grootouders die versterkt wordt en de grootouders het zelf graag willen	1.3 (1.0-1.6)
- Omwille van het goed gevoel of de goede eerste indruk	0.7 (0.5-1.0)
- Omwille van de kleinschaligheid/huiselijke sfeer	0.7 (0.5-0.9)
- Omwille dat ouder of grootouder er zelf werkt of onthaalouder is	0.8 (0.5-1.0)

1.2 Redenen voor de feitelijke keuze naargelang de opvangvorm

In Tabel 76 kan men dezelfde redenen terugvinden, maar dan opgedeeld naar de meest gebruikte opvangvorm (enkel voor de vijf meest voorkomende opvangvormen). Net zoals in 2013, blijken de opvoedkundige redenen (de aanwezigheid van andere kinderen en de stimulatie van de ontwikkeling) die over het algemeen (over alle opvangvormen heen) vaak worden aangehaald, minder van toepassing op de grootouders in vergelijking met de andere opvangvormen. Voor elke opvangvorm wordt in vrijwel gelijke mate aangegeven er vertrouwen in te hebben (hoewel de percentages iets lager liggen voor wat betreft de groepsovang). Daarnaast valt op dat dienstverleningsaspecten van de opvang (ook beschikbaar tijdens schooldagen als het kindje naar school zou gaan, andere kinderen binnen het gezin kunnen er ook terecht en de kostprijs valt mee) het hoogst scoren als grootouders de meest gebruikte opvangvorm zijn.

Tabel 76 Redenen voor de keuze van de meest gebruikte opvang naargelang de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige en beperkte* gebruikers formele en/of informele opvang, meerdere antwoorden mogelijk)

	Gezinsopvang		Groepsopvang		Grootouders (n= 1 068)	Totaal (n= 5 173)
	IKT (n= 1 078)	Vrij (n= 181)	IKT (n= 1 846)	Vrij (n= 807)		
1. Mijn kind er kan spelen/omgaan met andere kinderen*	83.1	76.1	83.1	82.0	38.7	72.0
2. De ontwikkeling van de kinderen er goed wordt gestimuleerd*	71.5	64.5	76.0	71.6	49.8	67.3
3. Ik deze opvang goed kende (bv. door opvang van broertje(s)/zusje(s))*	39.2	32.4	36.7	36.4	42.9	38.0
4. Ik veel goeds heb gehoord over deze opvang (via vrienden, kennissen,...)*	40.0	36.5	43.0	35.0	29.7	37.5
5. Deze opvang het gemakkelijkst bereikbaar voor mij is*	61.5	56.3	64.4	59.1	52.7	59.4
6. Mijn kind nergens anders terecht kon*	20.8	17.7	19.9	20.8	16.3	19.5
7. Ik geen andere opvangvorm wou*	24.5	19.2	21.8	17.8	27.7	22.8
8. De soepelheid i.v.m. de openingsuren	37.3	46.8	43.8	44.2	38.3	40.9
9. Men rekening houdt met de eigenheid van het kindje (persoonlijkheid, specifieke zorgen, ...)*	52.8	49.6	47.2	44.8	42.1	46.3
10. Ik er het meest vertrouwen in heb*	59.8	58.5	52.7	50.2	59.3	55.1
11. Mijn kindje er ook terecht kan in vakantieperiodes	46.0	48.8	44.2	47.6	45.5	45.0
12. Mijn kindje er ook kan blijven tijdens schooldagen wanneer het naar school zou gaan*	18.6	22.2	16.4	16.0	35.8	21.0
13. Broertje(s)/zusje(s) er ook zijn of terecht kunnen*	27.9	23.8	23.0	24.1	32.2	26.3
14. Ik dit de beste opvang vind voor mijn kind*	55.3	54.3	51.4	48.4	48.3	50.6
15. De kostprijs meevalt in vergelijking met andere opvang*	31.7	27.0	29.6	11.9	37.5	28.5
16. Andere redenen, waaronder spontaan aangehaald*:	11.3	11.0	10.1	10.7	16.4	12.0
- Omwille van de band met de grootouders die versterkt wordt en de grootouders het zelf graag willen*	0.1	0.0	0.0	0.1	5.8	1.3
- Omwille van het goed gevoel of de goede eerste indruk	1.1	1.5	0.8	1.3	0.0	0.7
- Omwille van de kleinschaligheid/huiselijke sfeer*	2.4	0.5	0.2	0.4	0.2	0.7
- Omwille dat ouder of grootouder er zelf werkt of onthaalouder is	0.8	0.0	1.2	0.1	0.6	0.8

* Significante verschillen ($p < .05$) tussen de opvangvormen.

Voor de formele opvangvormen zijn de redenen om voor deze opvangvormen te kiezen meer gelijkwaardig. Het feit dat sommige groepsopvanglocaties met een vrije bijdrage werken, vertaalt zich in de observatie dat minder gezinnen (slechts 11.9%) voor deze opvangvorm vinden dat de kostprijs meevalt in vergelijking met andere formele opvangvormen (gaande van 27.0% tot 31.7%). Verder valt op dat voor de gezinsopvang (vooral met IKT) in vergelijking met de groepsopvang, er door meer gezinnen wordt aangegeven voor dit type opvang te kiezen omdat men er rekening houdt met de eigenheid van het kindje. Hierbij aansluitend wordt er door meer gezinnen voor de gezinsopvang (met IKT) de reden opgeven 'omwille van de huiselijke sfeer of kleinschaligheid'.

Tenslotte komt naar voren dat gezinnen die gebruik maken van gezinsopvang met een vrije bijdrage in vergelijking met gezinnen die gebruik maken van andere formele opvangvormen meer aangeven voor deze vorm te kiezen omwille van het kunnen blijven in de opvang tijdens schooldagen als het kindje naar school zou gaan (22.2% ten opzichte van 16.0%-18.6%) en iets minder omwille van de aanwezigheid van andere kinderen (76.1% ten opzichte van 82.0%-83.1%).

1.3 Principiële voorkeur

1.3.1 Principiële voorkeur

Uit de bevraging komt naar voor dat 11.2% van de (beperkte en regelmatige) gebruikers niet op hun plaats van voorkeur zitten (zie Tabel 77). Dit aandeel is ongeveer gelijk ongeacht het type van meest gebruikte opvangvorm, behalve voor de gebruikers van groepsopvang met een vrije bijdrage waar dit aandeel stijgt tot ongeveer 15%. Van de gebruikers die niet in de meest gebruikte opvang van hun keuze zitten, heeft een groter aandeel een voorkeur voor groepsopvang (57.1% (=6.4%/11.2%)) dan voor gezinsopvang (25.9% (=2.9%/11.2%)) of informele opvang (17.0% (=1.9%/11.2%)). Ook binnen de gebruikers van groepsopvang die aangeven niet op hun plaats van voorkeur te zitten, zien we dat de zij voornamelijk gebruik willen maken van een andere groepsopvang.

Tabel 77 Principiële voorkeur naargelang de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige en beperkte* gebruikers formele en/of informele opvang, slechts één antwoord mogelijk)

Vraag: Is de meest gebruikte opvang de opvangvorm van jouw eerste keuze?	Gezinsopvang		Groepsopvang		Informele opvang	Totaal**
	IKT (n= 1 064)	Vrij (n= 175)	IKT (n= 1 822)	Vrij (n= 795)	Groot-ouders (n= 1 068)	(n= 5 027)
A. Ja, mijn kindje wordt opgevangen daar waar ik wou dat het werd opgevangen	89.6	89.1	90.2	85.3	89.2	88.8
Nee, want...	10.4	10.9	9.8	14.7	10.8	11.2
Voorkeur: groepsopvang (57.1% van diegenen die niet in hun voorkeur zitten)						
B. ik wou dat mijn kindje opgevangen werd in een kinderdagverblijf of crèche (groepsopvang) terwijl de opvang die ik nu het meest gebruik geen groepsopvang is	5.8	5.5	0.5* (n= 8)	0.5* (n=4)	5.0	3.0
C. ik wou dat mijn kindje opgevangen werd in een ander kinderdagverblijf of crèche (groepsopvang) dan de groepsopvang waar mijn kindje nu het meest naar toe gaat	0.8* (n= 9)	0.0	4.8	8.1	0.9* (n= 10)	3.4
Voorkeur: Gezinsopvang (25.9% van diegenen die niet in hun voorkeur zitten)						
D. ik wou dat mijn kindje opgevangen werd bij een onthaalouder (gezinsopvang) terwijl de opvang die ik nu het meest gebruik geen gezinsopvang is	0.3* (n= 2)	0.0	1.8	2.8	2.1	1.7
E. ik wou dat mijn kindje opgevangen werd bij een andere onthaalouder (gezinsopvang) dan de gezinsopvang waar mijn kindje nu het meest naar toe gaat	2.4	4.4	0.5* (n= 9)	0.7* (n=3)	1.0* (n= 11)	1.2
Voorkeur: informele opvang (17.0% van diegenen die niet in hun voorkeur zitten)						
F. ik wou dat mijn kindje informeel werd opgevangen terwijl de opvang waarvan ik nu het meest gebruik maak formele opvang is	1.1	1.0	2.2	2.7	1.9* (n= 18)	1.9
Totaal	100	100	100	100	100	100
% foutief ingevuld	1.1 (n=11)	0.0 (n= 0)	1.0 (n= 17)	1.2 (n=7)	3.8 (n= 39)	1.5 (n= 74)

*Per opvangvorm zijn er ook een aantal antwoorden opgegeven die foutief zijn (de aantallen staan erbij), in totaal gaat het om 74 foutieve antwoorden. ** Voor het berekenen van de percentages voor de kolom 'totaal' zijn ook de andere vormen van informele opvang opgenomen.

In Tabel 78 komt de gewenste opvangvorm van de principiële voorkeur duidelijker naar voren voor de gebruikers die aangeven niet op hun plaats van voorkeur te zitten (enkel bevraagd in de websurvey door middel van drie vragen, één vraag per voorkeursopvang). Van de gebruikers die niet in hun opvangvorm van voorkeur zijn terechtgekomen, wilt er 53.3% beroep doen op groepsopvang met IKT, 19.3% op gezinsopvang met IKT, 9.4% op groepsopvang met een vrije bijdrage en 9.3% op informele opvang door de grootouders.

Tabel 78 De gewenste opvangvorm van de principiële voorkeur indien meest gebruikte opvangvorm niet voorkeursopvangvorm is in 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige en beperkte* gebruikers, enkel bevraagd in de websurvey)

Gewenste opvangvorm van de principiële voorkeur	% binnen voorkeursopvang (groeps-, gezins- en informele opvang)**	Totaal t.o.v. aantal indien feitelijke opvang niet voorkeursopvangvorm (n= 251)*
Vraag: Welk soort groepsopvang is dan de opvang van jouw eerste keuze? (n= 155)		
IKT	85.0	53.3
Vrij	15.0	9.4
	100	
Vraag: Welk soort gezinsopvang is dan de opvang van jouw eerste keuze? (n= 62)		
IKT	84.7	19.3
Vrij	15.3	3.5
	100	
Vraag: Welk soort informele opvang is dan de opvang van jouw eerste keuze? (n= 34)		
Grootouders	64.6	9.3
Andere familie, burens, etc.	11.3	1.6
Opvang aan huis	9.3	1.3
Andere (= ouders van kind zelf)	14.7	2.1
	100	100

* Percentages na weglating foutieve antwoorden. ** Binnen type opvangvorm is er telkens één vraag gesteld. Als enige voorbeeld 'andere' binnen de informele opvang gaat het om de ouders van het kind zelf.

1.3.2 Redenen voor de principiële voorkeur

Een aparte vraag peilde naar de redenen voor deze principiële voorkeur indien men niet in de opvangvorm van voorkeur is terechtgekomen (enkel bevraagd in de websurvey, zie Tabel 79). Net zoals in 2013 zien we dat opvoedkundige redenen het vaakst als 1ste reden wordt vermeld en het vaakst wordt opgegeven in de top 3 van belangrijkste redenen (voor 60.4% aanwezig in de top 3). Op de tweede plaats staat de kwaliteit van de verzorging (voor 44.9% aanwezig in top 3). Hoewel de kostprijs nog door 12,6% als 1ste reden wordt vermeld, komt deze reden in mindere mate voor in de top drie (24.1%) ten voordele van de redenen de goede bereikbaarheid (38.2%) en de soepelheid van openingsuren (34.7%).

Tabel 79 Redenen voor de principiële voorkeur indien meest gebruikte opvangvorm niet voorkeursopvangvorm is, de drie belangrijkste redenen en % aanwezigheid in de top 3 in 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige en beperkte* gebruikers, enkel bevraagd in websurvey)

	1 ^e reden (n= 237)	2 ^e reden (n= 210)	3 ^e reden (n= 165)	% aanwezig in top 3 (n= 237)
1. Om opvoedkundige redenen (bv. de ontwikkeling van de kinderen wordt er gestimuleerd, de aanwezigheid van andere kinderen, ...)	34.2	20.2	12.2	60.4
2. Omwille van de kwaliteit van de verzorging	14.3	22.5	15.6	44.9
3. Omwille van de kostprijs	12.6	6.6	8.2	24.1
4. Omwille van de soepelheid i.v.m. de opvanguren	9.7	18.9	12.2	34.7
5. Omwille van de goede bereikbaarheid	9.0	16.4	21.5	38.2
6. Er is meer inspraak en actieve betrokkenheid	3.5	5.0	14.0	17.5
7. Ik heb er meer vertrouwen in, ik had goede ervaringen met andere kinderen, ...	7.1	6.6	13.6	22.2
8. Andere redenen*	9.7	3.9	2.6	14.9
Totaal	100	100	100	>100

*voorbeelden van andere redenen: omwille van de band met de grootouders die dan versterkt wordt, omwille van de kleinschaligheid/huiselijke sfeer, omwille van minder blootstelling aan ziektes voor het kind, etc.

Tabel 80 geeft weer of er wat betreft de redenen voor de principiële voorkeur verschillen zijn naargelang de opvangvorm waarnaar de principiële voorkeur uitgaat. Er dient wel opgemerkt te worden dat het (voor bepaalde opvangvormen) om kleine aantallen gaat. In de tabel wordt per principiële voorkeur het aandeel gezinnen aangegeven dat de reden in hun top drie hebben opgenomen om hun principiële voorkeur te verantwoorden. Er zijn wel een aantal opvallende verschillen. Zo spelen er andere redenen een rol bij de voorkeur voor grootouders dan bij de voorkeur voor formele opvang. Men kiest opvallend minder vaak voor opvoedkundige redenen bij voorkeur voor grootouders, maar veel vaker voor de kostprijs, soepelheid wat betreft de opvanguren en omwille van het vertrouwen.

Verder zijn er nog binnen de formele opvang interessante verschillen. Indien men principieel de voorkeur geeft aan formele opvang met een vrije bijdrage (zowel groeps- als gezinsopvang), dan haalt men vaker de reden aan van soepelheid in opvanguren en de kwaliteit van verzorging. Voor de principiële voorkeur voor groepsopvang (zowel met IKT als vrije bijdrage) wordt vaker dan voor de principiële voorkeur voor gezinsopvang, de goede bereikbaarheid aangehaald. Anderzijds indien men principieel de voorkeur geeft aan gezinsopvang, wordt vaker de reden van meer inspraak en actieve betrokkenheid aangehaald.

Tabel 80 Redenen voor de principiële voorkeur indien geen overeenstemming met feitelijk gemaakte keuze, naargelang de principiële voorkeursopvang in 2018 (in gewogen % voor aanwezigheid in de top 3 van belangrijkste redenen, *regelmatige en beperkte* gebruikers, enkel bevroegd in websurvey)

	Groepsopvang		Gezinsopvang		Informele opvang	Totaal
	IKT (n= 123)	Vrij (n= 26)	IKT (n= 46)	Vrij (n= 7)	Grootouders (n= 25)	(n= 237)
1. Opvoedkundig	66.6	63.7	61.0	68.5	30.4	60.4
2. Kwaliteit verzorging	36.9	52.6	49.2	58.1	54.5	44.9
3. Kostprijs	25.2	17.0	16.1	17.9	36.9	24.1
4. Soepelheid uren	35.5	45.3	19.0	49.7	46.9	34.7
5. Bereikbaarheid	42.2	47.4	32.8	38.2	24.6	38.2
6. Inspraak, betrokkenheid	12.2	0.0	43.8	0.0	22.2	17.5
7. Vertrouwen, goede ervaring	18.7	22.0	19.9	12.0	34.3	22.2
8. Andere redenen	12.1	12.4	25.6	24.0	10.5	14.9
Totaal	>100	>100	>100	>100	>100	>100

2 Samenvatting

In dit hoofdstuk werden de redenen van de feitelijke en principiële keuze van de meest gebruikte opvangvorm onderzocht. Wat betreft de redenen van beperkte en regelmatige gebruikers om voor de meest gebruikte opvangvorm te kiezen, werden net als in 2013 (hoewel geen zuivere vergelijking mogelijk) de volgende redenen het vaakst opgegeven: het kunnen spelen of omgaan met andere kinderen (72%), de stimulatie van de ontwikkeling van het kindje (67.3%), het praktisch goed bereikbaar zijn van de opvang (59.4%) en het meest vertrouwen erin hebben (55.1%). Wat echter ten opzichte van 2013 opvallend is, is de stijging van het aandeel gezinnen dat aangeeft nergens anders terecht te kunnen (19.5% versus 11.4%). Het is echter onduidelijk hoe men deze stijging dient te interpreteren omwille van de methodologische verschillen tussen de jaren.

Wanneer we kijken naar de redenen voor de feitelijke opvangkeuze volgens de meest gebruikte opvangvorm, dan vallen de volgende zaken op:

- Als grootouders de meest gebruikte opvangvorm zijn, dan werd hiervoor in vergelijking met de redenen opgesomd voor formele opvang, in mindere mate gekozen omwille van, opvoedkundige redenen (d.i. de aanwezigheid van andere kinderen en de stimulatie van de ontwikkeling). Dienstverleningsredenen (d.i. de beschikbaarheid later tijdens schooldagen, de opvangmogelijkheden voor andere kinderen binnen het gezin en het meevallen van de kostprijs) worden dan wel weer meer vermeld binnen dit kader. Verder geeft een gelijkaardig aandeel gezinnen in vergelijking met de andere gebruikte opvangvormen aan (en zelfs meer indien de meest gekozen opvangvorm groepsopvang is) vertrouwen te hebben in de grootouders.
- Als groepsopvang met een vrije bijdrage de meest gebruikte opvangvorm is, wordt hiervoor in mindere mate gekozen omwille van het meevallen van de kostprijs.
- De gezinsopvang wordt meer gekozen omdat er rekening wordt gehouden met de eigenheid (persoonlijkheid, specifieke zorgen, etc.) van het kindje en omwille van de huiselijke sfeer of kleinschaligheid. De gezinsopvang met een vrije bijdrage wordt door de gebruikers minder

gekozen omwille van de aanwezigheid van andere kinderen, maar meer omwille van de beschikbaarheid later als het kind naar school zou gaan.

Bij het bevragen van de principiële voorkeur valt op dat de grote meerderheid van de beperkte en regelmatige gebruikers (ongeveer 89%) in de opvang van hun voorkeur zitten, maar bij ongeveer 10% tot 15% (afhankelijk van de meest gebruikte opvangvorm) is dit toch niet het geval. De grootste discrepantie (15%) is te vinden bij gebruikers van groepsopvang met een vrije bijdrage.

Voor de gebruikers die niet op hun plaats van voorkeur zitten (m.a.w. waarbij er een discrepantie is tussen de opvangvorm van het feitelijk gebruik en de principiële voorkeur) zien we dat iets meer dan de helft (53.3%) beroep wil doen op groepsopvang met IKT. Op de tweede plaats komt gezinsopvang met IKT (19.3%) en op een gezamenlijke derde plaats groepsopvang met een vrije bijdrage en de grootouders (respectievelijk 9.4% en 9.3%).

Wanneer er gepeild wordt naar de algemene redenen voor de principiële voorkeur bij de gebruikers die niet in hun voorkeursopvang zitten, dan halen de gebruikers (60.4%) vooral opvoedkundige redenen aan binnen de top drie van belangrijkste redenen. Vervolgens wordt de kwaliteit van de verzorging (44.9%) aangehaald en eveneens de goede bereikbaarheid (38.2%) en de soepelheid van de openingsuren (34.7%). Hoewel de kostprijs in vergelijking met deze laatste twee redenen vaker als 1ste reden wordt vermeld (12.6% versus 9.0%-9.7%), zien we de kostprijs minder vaak opduiken binnen de top drie van belangrijkste redenen (24.1%).

De redenen voor de principiële voorkeur verschillen naargelang de opvangvorm waarnaar de principiële voorkeur uitgaat. Opvoedkundige redenen liggen minder vaak aan de basis voor een principiële voorkeur voor grootouders. Vaker worden de kostprijs, de soepelheid wat betreft de opvanguren en het vertrouwen als reden vermeld.

Tot slot zijn er binnen de formele opvang ook nog interessante verschillen. Indien de principiële voorkeur formele opvang met een vrije bijdrage is (zowel groeps- als gezinsopvang) haalt men vaker de reden aan van soepelheid in opvanguren en kwaliteit van de verzorging. De goede bereikbaarheid van de opvang wordt vaker aangehaald als reden voor een principiële voorkeur voor groepsopvang (zowel met IKT als vrije bijdrage), terwijl meer inspraak en actieve betrokkenheid vaker wordt aangehaald als reden voor de principiële voorkeur voor gezinsopvang.

Hoofdstuk 9

Het gebruik van opvang op atypische momenten

Met opvang op atypische momenten wordt vroege opvang bedoeld (voor 7 uur), late opvang (na 18 uur), langdurige opvang (meer dan 11 uur per dag), nachtopvang en opvang tijdens het weekend (zaterdag en zondag).

Net als in voorgaande jaren waren er in 2018 regelmatig commentaren van de ouders op de vraag ‘Heb je nog opmerkingen over jouw ervaring met kinderopvang in Vlaanderen?’ die te maken hebben met het niet vinden van opvang in functie van hun noden aan opvang op atypische momenten. Zo werd er regelmatig aangehaald dat de opvanglocaties te weinig flexibel zijn en niet altijd zijn aangepast aan de werkuren van de ouders (voorbeelden: ‘de opvang mag vroeger open gaan voor mensen die in de zorg werken, mijn partner en ik zijn zorgkundige en verpleegkundige en werken met vroege en late uren’; het is zeer moeilijk om opvang te regelen voor ouders met een variabel uurrooster’, ‘het was moeilijk tijdig een opvang te vinden die flexibel was met de opvanguren’, ‘alle jobs vereisen meer en meer flexibiliteit, maar kinderopvang is niet mee geëvolueerd. Kinderopvang op maat zou ideaal zijn!’, ‘jammer dat er zo weinig opvang voor 7 uur ’s morgens mogelijk is’, ‘zeer weinig opvang te vinden na 18 uur ’s avonds, ‘er is weinig aanbod om ’s avonds opvang te vinden’). Ook de mogelijkheid van het combineren van werk in ploegen met de kinderopvang is een veel geuite bezorgdheid (voorbeelden: ‘voor ouders die beiden werken in een ploegensysteem is er geen oplossing in de formele opvang’, ‘het zou gemakkelijker zijn als kinderopvang meer flexibel zou zijn voor mensen die in shiften staan’, ‘ik werk in ploegen, als ik niet zou kunnen rekenen op mijn familie die haar brengt of haalt dan zou ik ander werk moeten doen’).

In 2018 werd het gebruik van opvang op atypische momenten ook expliciet bevraagd net als tijdens voorgaande jaren. Er zijn wel enkele verschillen in de bevraging met de andere jaren. Eerst en vooral is er in 2018 voor het gebruik van opvang op atypische momenten een opsplitsing gemaakt tussen formele en informele opvang⁶⁰. Ten tweede is het gebruik van opvang op atypische momenten niet meer gelinkt aan de meest gebruikte opvangvorm maar aan alle gebruikte opvangvormen. Verder werd de buitenschoolse opvang voor schoolgaande kinderen niet meer opgenomen in 2018, waarvan de openingsuren anders en meer flexibel zijn dan voor de voorschoolse opvang. Door deze verschillen is het weinig zinvol uitspraken te doen over de jaren heen. De meeste gerapporteerde cijfers in dit hoofdstuk hebben enkel betrekking op kinderen die regelmatig opvang gebruiken, tenzij anders aangegeven⁶¹.

⁶⁰ Werd enkel gevraagd indien ze aangaven ‘wekelijks’ formele respectievelijk informele opvang te gebruiken. Werd dus niet aan iedereen gevraagd.

⁶¹ Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

1 Kenmerken van gebruik opvang op atypische momenten

16.4% van de gebruikers van formele en/of informele opvang maakt gebruik van formele opvang op atypische momenten. Voor informele opvang stijgt dit percentage tot 48.3% (zie Tabel 81). In totaal doet 35.3% beroep op formele en/of informele opvang op atypische momenten. De percentages voor de regelmatige gebruikers liggen hoger dan deze voor de beperkte gebruikers. Het aandeel gebruik van formele en/of informele opvang op atypische momenten is gestegen in vergelijking met voorgaande jaren (2009: 21.5% en 2013: 20.2%). Echter een zuivere vergelijking is niet mogelijk (voornamelijk omwille van de opsplitsing tussen formeel en informeel gebruik in 2018).

Tabel 81 Het gebruik van opvang op atypische momenten voor regelmatige en beperkte gebruikers van formele en/of informele opvang in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%)

	Regelmatige gebruikers			Beperkte gebruikers*			Totaal (regelmatige + beperkte gebruikers)		
	Formele opvang (n= 4 424)	Informele opvang (n= 2 716)	Formeel en/of informeel (n= 4 856)	Formele opvang (n= 44)	Informele opvang (n= 73)	Formeel en/of informeel (n= 102)	Formele opvang (n= 4 468)	Informele opvang (n= 2 789)	Formeel en/of informeel (n= 4 958)
Voor 7 uur 's morgens	5.8 (5.1-6.5)	14.4 (13.0-15.8)	11.8 (10.9-12.7)	9.2 (0.0-18.5)	10.0 (1.7-18.3)	10.4 (3.5-17.3)	5.8 (5.1-6.6)	14.3 (12.9-15.6)	11.8 (10.8-12.7)
Na 18 uur 's avonds	9.3 (8.5-10.2)	34.5 (32.7-36.3)	24.3 (23.0-25.5)	1.8 (0.0-5.4)	20.8 (10.4- 31.2)	15.6 (7.8-23.3)	9.2 (8.4- 10.1)	34.1 (32.3-35.9)	24.1 (22.8-25.3)
's Nachts	0.4 (0.2-0.6)	15.3 (13.9-16.7)	8.5 (7.7-9.3)	0.0	7.8 (0.0-15.7)	5.6 (0.0-11.2)	0.4 (0.2-0.6)	15.1 (13.7-16.4)	8.4 (7.7-9.2)
Langer dan 11 uur per dag	2.4 (1.9-2.8)	13.7 (12.4-15.1)	9.1 (8.3-9.9)	0.0	6.7 (0.0-14.4)	4.8 (0.0-10.3)	2.3 (1.9-2.8)	13.5 (12.2-14.8)	9.0 (8.2-9.8)
Weekendopvang	1.9 (1.5-2.4)	18.9 (17.3-20.4)	11.5 (10.6-12.4)	0.0	8.5 (2.1-15.0)	6.1 (1.5-10.7)	1.9 (1.5-2.3)	18.6 (17.0-20.1)	11.4 (10.4-12.3)
Globaal opvang op atypische momenten	16.4 (15.3-17.6)	48.9 (46.9-50.8)	35.5 (34.1-36.9)	11.0 (1.2-20.8)	29.6 (18.4- 40.8)	25.1 (16.2- 34.1)	16.4 (15.2- 17.5)	48.3 (46.4-50.2)	35.3 (33.9-36.7)

* Voor analyses uit dit hoofdstuk enkel 'wekelijkse' opvang en maximaal twee dagen minder dan 5 uur opvang.

Kijkend naar opvang op atypische momenten komen opvang voor 7 uur en na 18 uur het meeste voor binnen de formele opvang. Binnen de informele opvang komen opvang na 18 uur en opvang tijdens het weekend het meeste voor. Voor opvang na 18 uur, tijdens de nacht, het weekend en langer dan 11 uur zien we sterke verschillen tussen enerzijds formele en anderzijds informele opvang met een hoger gebruik op deze atypische momenten in de informele opvang. Uit deze cijfers blijkt dat informele opvang meer flexibel is en op atypische momenten (aanvullend aan formele opvang) kan worden ingezet.

Wanneer we kijken naar het gebruik van opvang op atypische momenten voor de profielen van opvanggebruik dan zien we dezelfde resultaten terugkomen: vooral opvang na 18 uur 's avonds en voor 7 uur 's morgens wanneer enkel op formele opvang wordt beroep gedaan en vooral opvang na 18 uur 's avonds, in het weekend en voor 7 uur 's morgens bij gebruikers van enkel informele opvang (zie Tabel 82).

Tabel 82 Het gebruik van (formele en/of informele) opvang op atypische momenten voor de profielen van opvanggebruik in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%)

	Enkel formeel	Enkel informeel	Formeel én informeel (combinatie)	
	Formele opvang (n= 939)	Informele opvang (n= 439)	Formele opvang (n= 3 529)	Informele opvang (n= 2 009)
Voor 7 uur 's morgens	4.6 (3.2-6.0)	19.5 (15.6-23.4)	6.2 (5.4-7.1)	13.2 (11.8-14.6)
Na 18 uur 's avonds	8.7 (6.8-10.6)	34.7 (30.0-39.4)	9.4 (8.4-10.4)	34.0 (32.0-35.9)
's Nachts	0.3 (0.0-0.6)	12.5 (9.2-15.8)	0.4 (0.2-0.6)	15.6 (14.1-17.1)
Langer dan 11 uur per dag	2.5 (1.5-3.5)	14.4 (10.9-18.0)	2.3 (1.7-2.8)	13.4 (12.0-14.7)
Weekendopvang	2.0 (1.0-2.9)	21.2 (17.2-25.3)	1.9 (1.4-2.4)	18.0 (16.4-19.6)
Globaal opvang op atypische momenten	15.4 (13.0-17.9)	50.6 (45.7-55.4)	16.6 (15.4-17.9)	47.8 (45.7-49.9)

* Voor het bepalen van de vier profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

In Tabel 83 wordt er weergegeven op welke opvangvorm men het meest beroep doet voor zij die ook op atypische momenten gebruik maken van opvang (kolom %) en ook per meest gebruikte opvangvorm het aandeel gezinnen dat gebruik maakt van opvang op atypische momenten (rij %). Uit de rijpercentages komt naar voren dat binnen de gezinsopvang met een vrije bijdrage (gegeven dat formele opvang de meest gebruikte opvang is) het gebruik op atypische momenten het hoogst is. Uit de kolompercentages komt naar voren dat voor de gebruikers van informele opvang op atypische momenten er meer beroep wordt gedaan op de grootouders dan voor de totale groep regelmatige gebruikers (32.9% ten opzichte van totaal 18.3%).

Tabel 83 Het gebruik van opvang op atypische momenten per meest gebruikte opvangvorm voor *regelmatige* gebruikers van formele en/of informele opvang in 2018 (in gewogen rij en kolom % en BI 95%)

Meest gebruikte opvangvorm	Atypisch formele opvang (n = 697)		Atypisch informele opvang (n = 1 309)		Atypisch formele en/of informele opvang (n = 1 716)		Totaal (n = 4 880)
	Rij %	Kolom %	Rij %	Kolom %	Rij %	Kolom %	Kolom %
Formele opvang							
Gezinsopvang IKT	13.1 (10.9-15.2)	18.6 (15.6-21.6)	44.4 (40.1-48.6)	18.5 (16.3-20.6)	32.1 (25.2-34.1)	18.7 (16.8-20.6)	21.3 (20.1-22.5)
Gezinsopvang vrije bijdrage	23.9 (16.5-31.3)	5.7 (3.7-7.7)	42.4 (32.0-52.8)	2.8 (1.9-3.7)	35.9 (28.1-43.8)	3.6 (2.6-4.6)	3.6 (3.0-4.1)
Groepsopvang IKT	15.5 (13.8-17.3)	39.5 (35.7-43.3)	47.1 (43.5-50.8)	27.8 (25.3-30.3)	29.8 (27.6-72.4)	31.8 (29.5-34.1)	37.9 (36.5-39.3)
Groepsopvang vrije bijdrage	18.1 (15.4-20.9)	19.7 (16.6-22.7)	43.7 (38.6-48.7)	13.4 (11.5-15.3)	33.4 (30.0-36.8)	15.1 (13.4-16.9)	16.0 (15.0-17.1)
Informele opvang							
Grootouders	17.6 (14.3-20.9)	13.3 (10.7-15.9)	55.0 (51.4-58.6)	32.9 (30.3-35.5)	51.6 (48.2-55.0)	26.5 (24.3-28.6)	18.3 (17.2-19.4)
Andere familieleden, buren, kennissen etc.	27.8 (14.6-41.0)	2.1 (1.0-3.1)	61.4 (46.0-76.8)	2.3 (1.4-3.2)	45.3 (33.5-57.1)	2.3 (1.6-3.1)	1.8 (1.4-2.2)
Opvang aan huis	31.9 (8.0-66.7)	1.0 (0.2-1.8)	67.3 (48.6-86.1)	1.7 (1.0-2.5)	64.0 (46.6-81.4)	1.4 (0.8-2.1)	0.8 (0.5-1.1)
Bij andere personen of diensten	12.5 (0.0-42.1)	0.1 (0.0-0.4)	65.6 (27.5-100)	0.6 (0.1-1.0)	52.7 (23.2-82.2)	0.5 (0.1-0.9)	0.3 (0.2-0.5)
Totaal		100		100		100	100

1.1 Opvang voor 7 uur 's morgens

Voor de meeste kinderen start de opvang na 7 uur 's morgens maar 5.8% wordt minstens éénmaal per week voor 7 uur opgevangen in de formele opvang. 14.4% van de kinderen wordt minstens éénmaal per week voor 7 uur 's morgens opgevangen in de informele opvang (zie Tabel 84). Samengenomen wordt 11.8% van de kinderen minstens éénmaal per week voor 7 uur 's morgens opgevangen in de formele en/of informele opvang. Dit aandeel is gestegen ten opzichte van voorgaande jaren, hoewel een zuivere vergelijking niet mogelijk is (voornamelijk omwille van de opsplitsing tussen formeel en informeel gebruik in 2018).

In de formele opvang gebeurt de opvang voor 7 uur 's morgens voor 1.3% van de kinderen iedere dag (in een 5-dagenweek) en dit aandeel bedraagt 1.7% in de informele opvang. Samengenomen wordt 2.5% van de kinderen iedere dag (in een 5-dagenweek) opgevangen voor 7 uur 's morgens in de formele en/of informele opvang.

Tabel 84 Aantal dagen per week met opvang voor 7 uur 's morgens in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Aantal dagen opvang voor 7 uur per week	2009 Formeel en/of informeel (n= 2 807)	2013 Formeel en/of informeel (n= 2 384)	2018		
			Formeel (n= 4 424)	Informeel (n= 2 716)	Formeel en/of Informeel (n= 4 856)
0	92.8	93.6	94.2	85.6	88.2
1	2.2	1.3	0.9	7.5	4.2
2	1.6	2.0	1.3	3.3	2.2
3	0.9	0.8	1.2	1.1	1.5
4	1.2	0.8	1.1	0.9	1.4
5	1.1	1.4	1.0	1.1	1.8
Meer dan 5	0.3	0.2	0.3	0.6	0.7
Totaal	100	100	100	100	100
% regelmatige gebruikers dat voor 7 uur opvang gebruikt	7.3	6.4	5.8	14.4	11.8

1.2 Opvang na 18 uur

9.3% van de regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang maakt minstens éénmaal per week gebruik van formele opvang na 18 uur en 34.5% van informele opvang na 18 uur (zie Tabel 85). Voor de formele en/of informele opvang samen wordt 24.3% van de kinderen minstens éénmaal per week na 18 uur opgevangen. Dit aandeel is opnieuw gestegen ten opzichte van voorgaande jaren, hoewel een zuivere vergelijking niet mogelijk is (voornamelijk omwille van de opsplitsing tussen formeel en informeel gebruik in 2018).

In de formele opvang gebeurt de opvang na 18 uur 's avonds voor 1.4% van de kinderen iedere dag (in een 5-dagenweek) en dit aandeel bedraagt 2.2% in de informele opvang. Samengenomen wordt 3.2% van de kinderen iedere dag (in een 5-dagenweek) opgevangen na 18 uur 's avonds in de formele en/of informele opvang.

 Tabel 85 Aantal dagen per week met opvang na 18 uur in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Aantal dagen opvang na 18 uur per week	2009 Formeel en/of informeel (n= 2 808)	2013 Formeel en/of informeel (n= 2 384)	2018		
			Formeel (n= 4 424)	Informeel (n= 2 716)	Formeel en/of Informeel (n= 4 856)
0	86.3	88.0	90.7	65.5	75.7
1	4.9	5.0	3.0	19.8	10.6
2	3.6	2.7	2.3	8.5	5.9
3	1.6	1.8	1.7	2.7	2.9
4	1.6	0.9	1.0	1.3	1.7
5	2.0	1.6	1.2	1.2	2.1
Meer dan 5	0.0	0.2	0.2	1.0	1.1
Totaal	100	100	100	100	100
% regelmatige gebruikers dat na 18 uur opvang gebruikt	13.7	12.0	9.3	34.5	24.3

Voor de regelmatige gebruikers die formele opvang na 18 uur gebruiken zien we dat ze meer dan de totale groep van regelmatige gebruikers beroep doen op groepsopvang (IKT en vrije bijdrage samengenomen) als meest gebruikte opvangvorm (67.2% ten opzichte van totaal 53.9%; zie Tabel 86). Voor de regelmatige gebruikers die informele opvang na 18 uur gebruiken zien we dat ze meer dan de totale groep van regelmatige gebruikers beroep doen op de grootouders als meest gebruikte opvangvorm (32.0% ten opzichte van 18.3%).

Tabel 86 Het gebruik van opvang na 18 uur volgens de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Meest gebruikte opvangvorm	Atypisch formele opvang na 18 uur (n = 416)	Atypisch informele opvang na 18 uur (n= 940)	Atypisch formele en/of informele opvang na 18 uur (n =1 204)	Totaal (n= 4 880)
Formele opvang				
Gezinsopvang IKT	12.6 (9.3-15.9)	17.4 (14.9-19.9)	15.8 (13.7-18.0)	21.3 (20.1-22.5)
Gezinsopvang vrije bijdrage	7.0 (3.9-10.1)	3.1 (2.0-4.2)	4.0 (2.7-5.3)	3.6 (3.0-4.1)
Groepsopvang IKT	44.7 (39.7-49.7)	28.3 (25.3-31.2)	33.2 (30.4-35.9)	37.9 (36.5-39.3)
Groepsopvang vrije bijdrage	22.5 (18.4-26.6)	13.8 (11.6-16.1)	16.0 (13.9-18.2)	16.0 (15.0-17.1)
Informele opvang				
Grootouders	10.3 (7.4-13.1)	32.0 (29.0-35.1)	26.2 (23.7-28.8)	18.3 (17.2-19.4)
Andere familieleden, buren, kennissen etc.	2.1 (0.7-3.4)	2.7 (1.5-3.8)	2.6 (1.6-3.5)	1.8 (1.4-2.2)
Opvang aan huis	0.6 (0.0-1.4)	1.9 (1.0-2.8)	1.5 (0.8-2.3)	0.8 (0.5-1.1)
Bij andere personen of diensten	0.2 (0.0-0.7)	0.7 (0.1-1.3)	0.6 (0.2-1.1)	0.3 (0.2-0.5)
Totaal	100	100	100	100

1.3 Opvang 's nachts

Minder dan 1% van kinderen wordt minstens éénmaal per week tijdens de nacht formeel opgevangen (namelijk 0.4%; zie Tabel 87). Een veel groter percentage, ongeveer 15% van kinderen wordt minstens éénmaal per week tijdens de nacht informeel opgevangen. Voor de formele en/of informele opvang samen wordt 8.5% van de kinderen minstens éénmaal per week 's nachts opgevangen. Dit aandeel is opnieuw gestegen ten opzichte van voorgaande jaren, hoewel een zuivere vergelijking niet mogelijk is (voornamelijk omwille van de opsplitsing tussen formeel en informeel gebruik in 2018).

Tabel 87 Aantal dagen per week met opvang 's nachts in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Aantal dagen opvang 's nachts per week	2009 Formeel en/of informeel (n= 2 808)	2013 Formeel en/of informeel (n= 2 384)	2018		
			Formeel (n= 4 424)	Informeel (n= 2 716)	Formeel en/of informeel (n= 4 856)
0	96.1	95.7	99.6	84.7	91.5
1	3.9	4.3	0.2	12.0	6.5
2			0.2	2.2	1.4
3 of meer			0.0	1.1	0.7
Totaal	100	100	100	100	100
% regelmatige gebruikers dat 's nachts opvang gebruiken	3.9	4.3	0.4	15.3	8.5

Indien men 's nachts formele opvang gebruikt dan is gezinsopvang met IKT de meest gebruikte opvangvorm (echter door het beperkt aantal observaties is de onzekerheid betreffende de geschatte percentages groot). Grootouders zijn de meest gebruikte informele opvangvorm indien men 's nachts op informele opvang beroep doet (zie Tabel 88).

Tabel 88 Het gebruik van opvang 's nachts volgens de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Meest gebruikte opvangvorm	Atypisch formele opvang 's nachts (n = 15)	Atypisch informele opvang 's nachts (n= 421)	Atypisch formele en/of informele opvang 's nachts (n =430)	Totaal (n= 4 880)
Formele opvang				
Gezinsopvang IKT	40.1 (13.3-68.6)	19.4 (15.4-23.3)	19.6 (15.7-23.5)	21.3 (20.1-22.5)
Gezinsopvang vrije bijdrage	5.9 (0.0-18.8)	4.0 (2.2-5.9)	4.2 (2.3-6.0)	3.6 (3.0-4.1)
Groepsopvang IKT	22.3 (0.0-47.5)	25.8 (21.5-30.1)	25.8 (21.7-30.1)	37.9 (36.5-39.3)
Groepsopvang vrije bijdrage	0.0	12.7 (9.5-15.9)	12.4 (9.3-15.6)	16.0 (15.0-17.1)
Informele opvang				
Grootouders	19.7 (0.0-42.5)	35.2 (30.6-39.9)	34.7 (30.1-39.3)	18.3 (17.2-19.4)
Andere familieleden, burens, kennissen etc.	0.0	1.5 (0.3-2.7)	1.5 (0.3-2.7)	1.8 (1.4-2.2)
Opvang aan huis	5.9 (0.0-18.7)	1.0 (0.0-2.0)	1.2 (0.1-2.3)	0.8 (0.5-1.1)
Bij andere personen of diensten	6.0 (0.0-19.1)	0.4 (0.0-1.1)	0.6 (0.0-1.4)	0.3 (0.2-0.5)
Totaal	100	100	100	100

1.4 Opvang langer dan 11 uur per dag

2.4% van de kinderen wordt minstens éénmaal per week langer dan 11 uur per dag in de formele opvang opgevangen, wat stijgt tot 13.7% in de informele opvang (zie Tabel 89). Voor de formele en/of informele opvang samen wordt 9.1% van de kinderen minstens éénmaal per week langer dan 11 uur per dag opgevangen. Dit aandeel is opnieuw gestegen ten opzichte van voorgaande jaren, hoewel een zuivere vergelijking niet mogelijk is (voornamelijk omwille van de opsplitsing tussen formeel en informeel gebruik in 2018). Opvang langer dan 11 uur vindt meestal plaats gedurende 1 dag in de week.

Tabel 89 Aantal dagen per week met opvang langer dan 11 uur in 2009, 2013 en 2018 (in gewogen kolom %, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Aantal dagen opvang langer dan 11 uur per week	2009 Formeel en/of informeel (n= 2 808)	2013 Formeel en/of informeel (n= 2 384)	2018		
			Formeel (n= 4 424)	Informeel (n= 2 716)	Formeel en/of informeel (n= 4 856)
0	95.4	94.9	97.6	86.3	90.9
1	4.6	3.0	0.8	10.0	5.6
2		0.9	0.7	2.1	1.7
3 of meer		1.2	0.9	1.6	1.8
Totaal	100	100	100	100	100
% regelmatige gebruikers dat langer dan 11 uur per dag opvang gebruiken	4.6	5.1	2.4	13.7	9.1

1.5 Opvang tijdens het weekend

1.9% van kinderen wordt in het weekend (zaterdag en/of zondag) in de formele opvang opgevangen, wat stijgt tot 18.9% in informele opvang (zie Tabel 81). Voor de formele en/of informele opvang samen wordt 11.5% van de kinderen in het weekend opgevangen. Dit aandeel is opnieuw gestegen ten opzichte van voorgaande jaren (2009: 5%, 2013: 4.5%), hoewel een zuivere vergelijking niet mogelijk is.

2 Opvang op atypische momenten naargelang de leeftijd van het kind

Hoewel geen significante verschillen worden gevonden tussen de leeftijdscategorieën zijn de percentages van opvang op atypische momenten het hoogst voor de oudste leeftijdsgroep van 2.5 tot 3 jaar (zie Tabel 90).

Tabel 90 Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de leeftijd in 2013 en 2018 (in gewogen rij % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Leeftijdscategorie*	2013	2018		
	Formeel en/of informeel (n= 2 384)	Formeel (n= 4 424)	Informeel (n= 2 716)	Formeel en/of informeel (n= 4 856)
3 m - 6 m (n= 190)	18.7	20.4 (13.4-27.4)	48.5 (38.9-58.2)	37.5 (30.2-44.8)
6 m - 12 m (n= 1 086)		15.6 (13.2-17.9)	50.4 (46.4-54.4)	37.0 (34.1-40.0)
12 m - 18 m (n= 1 111)	19.8	16.8 (14.4-19.2)	47.4 (43.3-51.4)	35.8 (32.8-38.7)
18 m - 24 m (n= 1 185)	18.0	15.6 (13.3-17.8)	51.0 (46.0-55.0)	34.4 (31.6-37.2)
24 m - 30 m (n= 1 134)	17.2	16.4 (14.0-18.8)	46.0 (42.0-49.9)	33.9 (31.1-36.7)
30 m - 36 m (n= 150)	29.4	20.0 (13.2-26.9)	52.6 (42.0-63.3)	39.8 (31.9-47.8)
Totaal	20.2	16.4 (15.3-17.6)	48.9 (46.9-50.8)	35.5 (34.1-36.9)

* De aantallen (n) per leeftijdscategorie zijn deze voor de kruising met het atypisch gebruik voor formele en/of informele opvang samen in 2018.

3 Opvang op atypische momenten naargelang de provincie

Net zoals in 2013, hoewel geen zuivere vergelijking mogelijk is, spant de provincie West-Vlaanderen de kroon voor het gebruik van zowel formele als informele opvang op atypische momenten (formeel: $\chi^2=59.39$, $df=4$, $p<.0001$; informeel: $\chi^2=15.09$, $df=4$, $p=.0045$; formeel en/of informeel: $\chi^2=26.17$, $df=4$, $p<.0001$; zie Tabel 91). De andere provincies scoren lager en verschillen onderling weinig.

Tabel 91 Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de provincie in 2013 en 2018 (in gewogen rij % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Provincie*	2013	2018		
	Formeel en/of informeel (n= 2 384)	Formeel (n= 4 424)	Informeel (n= 2 716)	Formeel en/of informeel (n= 4 856)
Antwerpen (n= 1 358)	16.5	14.6 (12.5-16.6)	45.6 (42.0-49.2)	33.4 (30.8-36.0)
Vlaams-Brabant (n= 938)	17.1	12.3 (9.9-14.6)	47.6 (43.1-52.0)	32.6 (29.5-35.7)
West-Vlaanderen (n= 499)	26.4	25.6 (22.5-28.7)	57.3 (52.7-62.0)	42.5 (39.1-45.9)
Oost-Vlaanderen (n= 1 117)	20.5	14.9 (12.6-17.1)	49.1 (44.9-53.2)	33.7 (30.8-36.5)
Limburg (n= 578)	21.5	16.2 (12.9-19.6)	47.4 (42.2-52.7)	38.9 (34.7-43.1)

* De aantallen (n) per provincie zijn deze voor de kruising met het atypisch gebruik voor formele en/of informele opvang samen.

4 Opvang op atypische momenten naargelang de gezins- en werksituatie

4.1 De gezinssituatie

Het gebruik van formele en/of informele opvang op atypische momenten ligt hoger bij alleenstaanden dan bij gehuwden of samenwonenden (43.1% ten opzichte van 34.7%; $\chi^2=7.54$, $df=1$, $p=.0060$; zie Tabel 92). In 2013 was dit verschil niet significant maar wel in 2009, er is echter geen zuivere vergelijking mogelijk met voorgaande jaren. Hoewel het gebruik van formele opvang op atypische momenten verschilt niet tussen alleenstaanden en gehuwden of samenwonenden, is er wel een verschil in het gebruik van informele opvang op atypische momenten waarbij alleenstaanden veel grotere gebruikers zijn dan gehuwden of samenwonenden (72% ten opzichte van 47.5%).

Tabel 92 Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de gezinssituatie in 2013 en 2018 (in gewogen rij % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Gezinssituatie*	2013	2018		
	Formeel en/of informeel (n= 2 268)	Formeel (n= 4 424)	Informeel (n= 2 716)	Formeel en/of informeel (n= 4 856)
Gehuwd/samenwonend (n= 4 405)	19..8	15.7 (14.6-16.9)	47.5 (45.5-49.5)	34.7 (33.2-36.1)
Alleenstaand (n= 263)	25.1	18.9 (13.3-24.4)	72.0 (63.9-80.1)	43.1 (36.8-49.4)

* De aantallen (n) per gezinssituatie zijn deze voor de kruising met het atypisch gebruik voor formele en/of informele opvang samen.

4.2 Werksituatie

In dit onderdeel wordt de werksituatie van de moeder en de vader opgedeeld naar de werkuren en het werkregime. Betreffende werkregime van de moeder zien we vooral meer gebruik van opvang op atypische momenten bij voltijds werkende moeders (formeel: $\chi^2=15.44$, $df=5$, $p=.0087$; informeel: $\chi^2=18.57$, $df=5$, $p=.0023$; formeel en/of informeel: $\chi^2=31.42$, $df=5$, $p<.0001$; zie Tabel 93). Dit kwam ook naar voren in 2013, hoewel geen zuivere vergelijking mogelijk is. Voor het werkregime van de vader vinden we geen significante verschillen (behalve voor de categorie 'andere' die als de minst betrouwbaar ingevulde categorie kan worden beschouwd; zie Tabel 94). In 2013 was er wel nog een verschil waarbij voltijds werkende vaders meer gebruik maken van opvang op atypische momenten dan deeltijds werkende vaders.

Tabel 93 Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang het werkregime van de moeder in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Werksituatie moeder**	2013	2018		
	Formeel en/of informeel (n= 2 368)	Formeel (n= 4 154)	Informeel (n= 2 574)	Formeel en/of informeel (n= 4 559)
Voltijds werkend (n= 2 327)	22.8	17.4 (15.7-19.0)	51.5 (48.8-54.2)	39.1 (37.1-41.2)
Deeltijds werkend (n= 1 349)	18.9	13.9 (11.9-16.0)	43.5 (40.0-47.2)	31.6 (29.1-34.1)
Tijdelijke arbeidsonderbreking*(n= 597)	18.6	12.1 (9.3-14.9)	44.8 (39.2-50.3)	30.2 (26.4-34.0)
Werkloos (n= 108)	13.2	16.6 (9.1-24.0)	63.7 (45.0-82.5)	28.0 (19.3-36.7)
Huisvrouw/studente (n= 153)	9.1	16.8 (9.9-23.6)	57.7 (44.3-71.1)	31.3 (23.7-38.9)
Andere (n= 25)	14.6	32.7 (10.6-54.8)	67.9 (37.9-97.9)	42.3 (22.6-62.1)

*zwangerschapsverlof, ouderschapsverlof, ziekteverlof of invaliditeit, loopbaanonderbreking, onbezoldigd verlof. ** De kleine aantallen zorgen voor weinig onderlinge significante verschillen omwille van de grote onzekerheid in de schattingen wat zich ook weerspiegelt in de grote betrouwbaarheidsintervallen bij sommige werksituaties. De aantallen (n) per werksituatie van de moeder zijn deze voor de kruising met het atypisch gebruik voor formele en/of informele opvang samen.

 Tabel 94 Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang het werkregime van de vader in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Werksituatie vader**	2013	2018		
	Formeel en/of informeel (n= 2 328)	Formeel (n= 3 947)	Informeel (n= 2 458)	Formeel en/of informeel (n= 4 324)
Voltijds werkend (n= 3 895)	19.6	15.6 (14.4-16.9)	47.2 (45.1-49.4)	34.9 (33.4-36.5)
Deeltijds werkend (n= 202)	14.3	11.0 (6.3-15.7)	41.4 (31.9-50.9)	28.4 (22.1-34.8)
Tijdelijke arbeidsonderbreking* (n= 104)	25.7	11.7 (5.1-18.3)	54.9 (40.7-69.1)	30.5 (21.3-39.8)
Werkloos (n= 64)	24.4	16.6 (6.9-26.3)	58.7 (34.0-83.4)	28.5 (17.3-39.6)
Huisman/student (n= 34)	42.6	16.1 (3.0-29.3)	70.5 (48.4-92.7)	36.9 (20.4-53.3)
Andere (n= 25)	37.3	39.7 (16.8-62.7)	77.2 (49.4-100)	51.8 (31.7-71.9)

*ouderschapsverlof, ziekteverlof of invaliditeit, loopbaanonderbreking, onbezoldigd verlof. **De kleine aantallen zorgen voor weinig onderlinge significante verschillen omwille van de grote onzekerheid in de schattingen wat zich ook weerspiegelt in de grote betrouwbaarheidsintervallen bij sommige werksituaties. De aantallen (n) per werksituatie van de vader zijn deze voor de kruising met het gebruik voor formele en/of informele opvang samen.

Wanneer we kijken naar de combinatie van het werkregime van beide ouders, lijkt dit wel meer invloed te hebben op het gebruik van opvang op atypische momenten (formeel: $\chi^2=20.93$, $df=11$, $p=.0341$; informeel: $\chi^2=57.08$, $df=11$, $p<.0001$; formeel en/of informeel: $\chi^2=47.16$, $df=11$, $p<.0001$; zie Tabel 95). Gezinnen waarin beide ouders voltijds werken maken meer gebruik van formele en/of informele opvang

op atypische momenten (38.8%) dan gezinnen met een voltijds werkende vader en een deeltijds werkende moeder (31%) of een voltijds werkende vader en een moeder in tijdelijke arbeidsonderbreking (29.8%) en gezinnen waarbij beide ouders deeltijds werken (26.5%). Ook het hoog gebruik van formele en/of informele opvang op atypische momenten bij gezinnen met een werkende alleenstaande ouder valt op (48.5%). Deze bevindingen kwamen ook in 2013 naar voren, hoewel geen zuivere vergelijking mogelijk is.

Tabel 95 Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang het werkregime van de ouders in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Werksituatie ouders*	2013	2018		
	Formeel en/of informeel	Formeel (n= 4 169)	Informeel (n= 2 580)	Formeel en/of informeel (n= 4 575)
Vader voltijds, moeder...:				
Vader voltijds, moeder voltijds (n= 2 054)	22.4	17.3 (15.5-19.0)	50.3 (47.5-53.2)	38.8 (36.6-40.9)
Vader voltijds, moeder deeltijds (n= 1 142)	19.0	14.0 (11.8-16.2)	41.4 (37.6-45.3)	31.0 (28.3-33.8)
Vader voltijds, moeder niet-werkend/op invaliditeit (n= 188)	10.2	14.6 (8.9-20.3)	62.6 (50.4-74.7)	31.0 (24.1-37.9)
Vader voltijds, moeder in onderbreking (n= 488)	16.8	12.2 (9.0-15.3)	42.2 (36.3-48.1)	29.8 (25.7-33.9)
Vader voltijds, moeder andere (n= 14)	12.7	44.0 (13.8-74.2)	63.1 (21.0-100)	49.4 (22.4-76.4)
Vader deeltijds, moeder voltijds (n= 87)	28.3	10.4 (3.9-16.9)	43.1 (29.5-56.7)	30.7 (21.0-40.5)
Vader deeltijds, moeder deeltijds (n= 94)		13.0 (5.2-20.8)	37.5 (23.1-51.8)	26.5 (17.4-35.6)
Vader niet werkend/op invaliditeit, moeder werkend (n= 73)	32.4	16.4 (7.3-25.5)	71.4 (53.1-89.7)	34.3 (23.1-45.5)
2 niet werkenden (n= 27)	6.6	11.7 (0.0-24.7)	39.4 (4.1-74.7)	21.5 (5.6-37.5)
Alleenstaanden:				
Niet-werkende (n= 68)	4.2	21.7 (11.2-32.2)	67.8 (41.5-94.1)	28.9 (18.0-39.7)
Werkende (n= 168)	35.3	18.7 (11.5-26.0)	71.6 (62.4-80.9)	48.5 (40.5-56.5)
Overige combinaties (n= 172)	19.4	15.7 (9.7-21.8)	61.2 (50.5-71.8)	37.3 (29.8-44.8)

* De kleine aantallen zorgen voor weinig onderlinge significante verschillen omwille van de grote onzekerheid in de schattingen wat zich ook weerspiegelt in de grote betrouwbaarheidsintervallen bij sommige werksituaties. De aantallen (n) per werksituatie van de ouders zijn deze voor de kruising met het gebruik voor formele en/of informele opvang samen.

De werkuren van de moeder (formeel: $\chi^2=83.78$, $df=7$, $p<.0001$; informeel: $\chi^2=132.89$, $df=7$, $p<.0001$; formeel en/of informeel: $\chi^2=141.16$, $df=7$, $p<.0001$; zie Tabel 96) en de vader (formeel: $\chi^2=16.05$, $df=7$, $p=.0247$; informeel: $\chi^2=55.30$, $df=7$, $p<.0001$; formeel en/of informeel: $\chi^2=42.76$, $df=7$, $p<.0001$; zie Tabel 97) hangen ook samen met het gebruik van opvang tijdens atypische momenten. Vooral het lage

gebruik van formele en/of informele opvang op atypische momenten door de gezinnen waar de vader of de moeder enkel werkuren overdag in de week heeft, is opvallend en kwam reeds in 2013 naar voren (hoewel geen zuivere vergelijking mogelijk is). Het hoogste gebruik van formele en/of informele opvang op atypische momenten komt voor indien moeder of vader in een ploegenstelsel werkt, iedere week wisselende uren heeft of werkuren overdag heeft maar met onverwachte overuren.

Tabel 96 Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de werkuren van de moeder in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Werkuren moeder indien werkend*	2013	2018		
	Formeel en/of informeel (n= 2 192)	Formeel (n= 3 211)	Informeel (n= 2 035)	Formeel en/of informeel (n= 3 490)
Enkel werkuren overdag in de week (n= 2 192)	14.5	11.7 (10.3-13.2)	38.8 (36.0-41.5)	28.8 (26.8-30.7)
Enkel werkuren overdag in de week maar met onverwachte overuren (n= 599)	25.9	22.4 (18.9-26.0)	59.6 (54.4-64.8)	46.2 (42.1-50.4)
Ploegenstelsel: vroeg en laat (n= 147)	31.9	33.6 (24.3-42.9)	59.1 (48.7-69.5)	50.4 (41.9-58.9)
Ploegenstelsel: vroeg, laat en 's nachts (n= 77)	48.6	26.4 (16.6-37.3)	72.5 (59.1-85.8)	52.0 (40.8-63.3)
Enkel nachtwerk (n= 12)	52.6	32.1 (0.7-63.6)	63.9 (22.0-100)	40.5 (12.2-68.7)
Enkel weekendwerk (n= 4)	0.0	0.0	100	24.8 (0.0-66.9)
Iedere week wisselende uren (n= 270)	36.3	22.1 (16.9-27.2)	71.6 (64.3-78.8)	49.8 (43.6-55.9)
Andere werkuren (n= 189)	35.5	22.7 (16.2-29.2)	75.2 (67.8-82.7)	56.7 (49.5-64.0)

* De kleine aantallen zorgen voor weinig onderlinge significante verschillen omwille van de grote onzekerheid in de schattingen wat zich ook weerspiegelt in de grote betrouwbaarheidsintervallen bij sommige werksituaties. De aantallen (n) per werkuren van de moeder zijn deze voor de kruising met het gebruik voor formele en/of informele opvang samen.

Tabel 97 Het gebruik van opvang op atypische momenten naargelang de werkuren van de vader in 2013 en 2018 (in gewogen % en BI 95%, *regelmatige* gebruikers formele en/of informele opvang)

Werkuren vader indien werkend*	2013	2018		
	Formeel en/of informeel (n= 2 041)	Formeel (n= 3 661)	Informeel (n= 2 298)	Formeel en/of informeel (n= 3 995)
Enkel werkuren overdag in de week (n= 1 935)	15.3	13.3 (11.6-14.9)	38.7 (35.7-41.6)	29.6 (27.5-31.6)
Enkel werkuren overdag in de week maar met onverwachte overuren (n= 1 035)	26.3	18.7 (16.1-21.2)	52.5 (48.5-56.6)	39.6 (36.5-42.7)
Ploegenstelsel: vroeg en laat (n= 202)	29.6	13.6 (8.1-19.0)	57.7 (47.9-67.4)	34.7 (27.2-40.9)
Ploegenstelsel: vroeg, laat en 's nachts (n= 164)	16.1	16.6 (9.8-23.4)	50.8 (40.6-61.0)	38.0 (30.3-45.7)
Enkel nachtwerk (n= 48)	51.7	13.1 (3.2-22.9)	38.0 (15.6-60.3)	22.2 (10.4-34.0)
Enkel weekendwerk (n= 9)	39.0	20.6 (0.0-55.2)	39.0 (0.0-96.1)	28.5 (0.0-60.8)
Iedere week wisselende uren (n= 332)	17.4	13.5 (9.5-17.4)	52.8 (45.8-59.8)	38.4 (33.0-43.7)
Andere werkuren (n= 270)	26.1	18.2 (13.4-23.1)	62.5 (54.9-70.0)	42.4 (36.3-48.4)

* De kleine aantallen zorgen voor weinig onderlinge significante verschillen omwille van de grote onzekerheid in de schattingen wat zich ook weerspiegelt in de grote betrouwbaarheidsintervallen bij sommige werksituaties. De aantallen (n) per werkuren van de vader zijn deze voor de kruising met het gebruik voor formele en/of informele opvang samen.

5 Samenvatting

Met opvang op atypische momenten wordt vroege opvang bedoeld (voor 7 uur), late opvang (na 18 uur), langdurige opvang (meer dan 11 uur per dag), nachtopvang en opvang tijdens het weekend (zaterdag en zondag). De bevindingen uit dit hoofdstuk geven ons een beter zicht op het huidig gebruik van opvang op atypische momenten in 2018.

Ongeveer **36%** van de gezinnen die regelmatig formele en/of informele opvang gebruiken maken gebruik van één of meerdere opvangvormen op atypische momenten (tijdens één of meerdere dagen in de week). Voor de formele opvang bedroeg dit percentage 16.4% wat stijgt tot 48.9% voor de informele opvang. Zowel voor de formele als informele opvang is opvang na 18 uur de meest voorkomende vorm van opvang op een atypisch moment (respectievelijk 9.3% en 34.5% van de regelmatige gebruikers). Opvallend is dat opvang langer dan 11 uur per dag, opvang 's nachts en tijdens het weekend zelden voorkomt in de formele opvang maar toch een belangrijk deel uitmaakt van de informele opvang. Dit duidt erop dat de informele opvang meer flexibel is, en mogelijks naast de formele opvang wordt ingezet.

Kijkend naar de meest gebruikte opvangvorm zien we dat het aandeel formele opvang op atypische momenten door regelmatige gebruikers het hoogst is als de meest gebruikte opvangvorm 'gezinsopvang met een vrije bijdrage' betreft (23.9% versus 13.1% voor gezinsopvang met IKT tot 18.1% groepsopvang met vrije bijdrage). De groep regelmatige gebruikers dat formele opvang gebruikt na 18 uur doet het meest beroep op de groepsopvang (zowel met IKT als met een vrije bijdrage). De groep regelmatige gebruikers die gebruik maakt van informele opvang op atypische momenten doet het meest beroep op de grootouders.

Kijkend naar de leeftijd van het kind en de provincies, wordt er net zoals in 2013 (hoewel geen zuivere vergelijking mogelijk is) gevonden dat het formele en/of informele opvanggebruik op atypische momenten hoger is bij de oudste kinderen (2.5 jaar tot 3 jaar; 39.8%) en in West-Vlaanderen (42.5%). Overeenkomstig met 2009 (niet met 2013) wordt er ook een significant verschil gevonden tussen samenwonenden/gehuwden en alleenstaanden, waarbij alleenstaanden grotere gebruikers zijn van formele en/of informele opvang op atypische momenten (43.1% versus 34.7%) en dit voornamelijk binnen de informele opvang (72% versus 47.5%).

Tot slot betreffende werkregime van beide ouders, is het gebruik van formele en/of informele opvang op atypische momenten hoger indien beide ouders voltijds werken (38.8%) dan indien de vader voltijds werkt en de moeder deeltijds (31%), de vader voltijds en de moeder in tijdelijke arbeidsonderbreking is (29.8%) of indien beide ouders deeltijds werken (26.5%). Ook het hoog gebruik van formele en/of informele opvang tijdens atypische momenten bij gezinnen met een werkende alleenstaande ouder valt op (48.5%). Deze bevindingen kwamen ook in 2013 naar voren, hoewel geen zuivere vergelijking mogelijk is.

Ook de werkuren van de moeder en vader hangen samen met het gebruik van opvang op atypische momenten. Zo maken gezinnen waar de moeder of de vader enkel werkuren overdag het minst gebruik van formele en/of informele opvang op atypische momenten (moeder: 28.8%; vader: 29.6%). Het opvanggebruik op atypische momenten is het hoogst bij gezinnen waarbij de moeder of vader werkuren overdag heeft maar met onverwachte overuren (moeder: 46.2%; vader: 39.6%), in een ploegenstelsel werkt (moeder: 50.4% (vroeg en laat) - 52.0% (vroeg, laat en 's nachts); vader: 34.7% (vroeg en laat) - 38.0% (vroeg, laat en 's nachts)) of iedere week wisselende uren heeft (moeder: 49.8%; vader: 38.4%).

Hoofdstuk 10

Onvervulde behoefte aan formele opvang

Om de niet-vervulde behoefte aan formele kinderopvang te kunnen inschatten werd zowel aan schoolgaande als aan niet-schoolgaande kinderen de vraag gesteld of er (méér) gebruik van formele opvang zou willen worden gemaakt.

Binnen de groep van **niet-schoolgaande kinderen** werden drie specifieke subgroepen onderscheiden:

- de huidige gebruikers van formele opvang (dit kan in combinatie zijn met informele opvang);
Deze groep gebruikers konden ook redenen aankruisen waarom er niet méér gebruik kan worden gemaakt van formele opvang. De volgende drie redenen werden het meest aangehaald: 'er is te weinig plaats in de opvang', 'de opvang is te duur' en 'de openingsuren van de opvang passen niet'. Voor de meest zuivere berekening van de totale onvervulde behoefte aan formele opvang werd er enkel gekeken naar het aandeel gebruikers van formele opvang dat aangaf dat er te weinig plaats was en daardoor minder beroep kon doen op formele opvang dan gewenst;
- de huidige gebruikers van enkel informele opvang;
- en de huidige niet-gebruikers van opvang (d.i. geen gebruik van formele én informele opvang).

De omvang van de niet-vervulde behoefte aan formele kinderopvang werd ook nagegaan bij de groep **schoolgaande kinderen**, meer bepaald bij twee specifieke subgroepen die aangaven (meer) gebruik te willen maken van formele opvang *tijdens de schooluren*. Deze twee groepen zijn:

- gezinnen die noodgedwongen hun kind voltijds naar school sturen omdat er geen gebruik kan worden gemaakt van opvang tijdens de schooluren en willen gebruik maken van formele opvang tijdens de schooluren;
- gezinnen met niet-voltijds schoolgaande kinderen, die toch nog van formele opvang zouden willen gebruik maken tijdens de schooluren.

Eerst wordt in dit hoofdstuk per groep binnen niet-schoolgaande en schoolgaande kinderen het aandeel en de omvang van de niet-vervulde behoefte besproken. Daarna wordt er een overzicht gegeven van het aandeel en de omvang van de totale onvervulde behoefte aan formele kinderopvang voor alle kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest en wordt ook dit laatste hoofdstuk afgesloten met een samenvatting.

1 Onvervulde behoefte bij niet-schoolgaande kinderen

1.1 Onvervulde behoefte bij gebruikers van formele opvang

1.1.1 Aandeel met een extra nood aan formele opvang

Van de huidige gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) geeft 11.5% aan nog méér gebruik te willen maken van formele opvang (zie Tabel 98). Dit percentage is hoger ($\chi^2=12.52$, $df=1$, $p=.0004$) bij gebruikers van enkel formele opvang (14.6%) dan bij gebruikers die formele opvang combineren met informele opvang (10.5%). Dit percentage is ook hoger ($\chi^2=4.63$, $df=1$, $p=.0314$) bij beperkte gebruikers dan bij regelmatige gebruikers (17.5%⁶² ten opzichte van 11.3%).

Tabel 98 Extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang naar profiel van gebruik en intensiteit van gebruik in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI)

Vraag: 'Zou je op dit moment méér gebruik willen maken van formele opvang?'	Profiel*				Intensiteit				Totaal (n = 4 487)	
	Enkele formele opvang* (n = 961)		Formele en informele opvang* (n = 3 526)		Beperkte gebruikers formele opvang (n = 120)		Regelmatige gebruikers formele opvang (n = 4 367)			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	131	14.6 (12.2-17.1)	358	10.5 (9.4-11.6)	20	17.5 (10.4-24.6)	469	11.3 (10.3-12.3)	489	11.5 (10.5-12.5)
Nee	830	85.4 (82.9-87.8)	3 168	89.5 (90.6-77.0)	100	82.5 (75.4-89.6)	3 898	88.7 (87.7-89.7)	3 998	88.5 (87.5-89.5)

* Voor het bepalen van de profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

In Tabel 99 wordt de vergelijking gemaakt tussen gezinsopvang en groepsopvang indien deze de meest gebruikte formele opvangvorm is, hieruit blijkt dat het aandeel gebruikers met een extra nood aan formele opvang niet significant verschilt tussen deze opvangvormen ($\chi^2=0.02$, $df=1$, $p=.8843$). Het aandeel gebruikers met een extra nood aan formele opvang is ook niet significant verschillend tussen gebruikers van formele opvang met IKT en gebruikers van formele opvang met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm ($\chi^2=3.77$, $df=2$, $p=.1519$).

Tabel 99 Extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar meest gebruikte formele opvangvorm en met IKT of vrije bijdrage (in gewogen kolom % en 95% BI, *regelmatige en beperkte* gebruikers)

Vraag: 'Zou je op dit moment méér gebruik willen maken van formele opvang?'	Gezinsopvang (n = 1 224)		Groepsopvang (n = 2 605)		IKT (n = 2 862)		Vrije bijdrage (n = 967)		Totaal* (n = 4 487)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	135	11.2 (9.4-13.1)	304	11.3 (10.1-12.6)	304	11.3 (10.1-12.6)	100	10.5 (8.5-12.5)	489	11.5 (10.5-12.5)
Nee	1 089	88.8 (86.9-90.6)	2 558	89.1 (87.4-89.9)	2 558	89.1 (87.4-89.9)	867	89.5 (87.5-91.5)	3 998	88.5 (87.5-89.5)

* sommige gebruikers van formele opvang staan niet in deze tabel omdat hun meest gebruikte opvangvorm informele opvang was (n = 658), ze zijn wel opgenomen in het kolomtotaal.

⁶² Veel onzekerheid rond schatting van percentage wegens klein aantal beperkte gebruikers formele opvang met een onvervulde behoefte.

Voor het bepalen van het socio-economisch profiel van de formele gebruikers met een extra nood aan formele opvang, zijn we gaan kijken naar de één op één relatie tussen de onvervulde behoefte en de volgende drie variabelen⁶³: de werksituatie van de moeder ($\chi^2=58.39$, $df=1$, $p<.0001$), de kansarmoede status van het gezin ($\chi^2=36.61$, $df=2$, $p<.0001$) en de origine van de moeder ($\chi^2=65.02$, $df=2$, $p<.0001$). Voor elk van deze drie variabelen vinden we een significante samenhang (zie Tabel 100); meer bepaald ligt de extra nood aan formele opvang hoger bij gezinnen in kansarmoede, bij gezinnen met een niet-werkende moeder en bij gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine (respectievelijk 22.4%, 24.7% en 19.8% ten opzichte van totaal 11.5%).

Kortom, de extra nood aan formele opvang is sterker aanwezig bij gezinnen met een niet-werkende moeder, met een moeder van niet-Belgische origine en bij kansarme gezinnen. Dit wordt bevestigd in bijkomende analyses waarbij gebruikers van formele opvang met en zonder een extra nood aan formele opvang worden vergeleken: binnen de gebruikers van formele opvang met een extra nood aan formele opvang zien we dat er ongeveer dubbel zoveel niet-werkende moeders (19.4% versus 7.9%), moeders van niet-Belgische origine (31.5% versus 16.6%) en kansarmen (12.2% versus 5.5%) zijn dan binnen de gebruikers van formele opvang zonder een onvervulde behoefte (niet in tabel).

Tabel 100 Extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, *regelmatige en beperkte* gebruikers)

Vraag: 'Zou je op dit moment méér gebruik willen maken van formele opvang?'	Werksituatie moeder		Kansarmoede gezin		Origine moeder		Totaal* (n= 4 487)
	Werkend** (n = 3 515)	Niet-werkend (n = 293)	Nee (n = 4 225)	Ja (n = 231)	Belg (n = 3 851)	Niet-Belg (n = 591)	
Ja	10.4 (9.3-11.4)	24.7 (19.4-29.9)	10.7 (9.7-11.7)	22.4 (16.9-28.0)	9.5 (8.6-10.4)	19.8 (16.5-23.1)	11.5 (10.5-12.5)
Nee	89.6 (88.6-90.7)	75.3 (70.1-80.6)	89.3 (88.3-90.3)	77.6 (72.0-83.1)	90.5 (89.6-91.4)	80.2 (76.9-83.5)	88.5 (87.5-89.5)

* sommige gebruikers van formele opvang staan niet in deze tabel zoals gebruikers waarbij de moeder tijdelijk het werk heeft onderbroken of een andere werksituatie heeft, waarvan de kansarmoede status van het gezin en de afkomst van de moeder niet gekend is, ze zijn wel opgenomen in het kolomtotaal. ** Indien de moeder werkt is de extra nood aan formele opvang het laagst indien de moeder enkel werkt overdag in de week.

Als we kijken naar de provinciale verschillen in extra nood aan formele opvang (zie Tabel 101), zien we weinig verschillen tussen de provincies, met uitzondering van de provincie Limburg. In Limburg wordt er door minder gebruikers van formele opvang (al dan in combinatie van informele opvang) een extra nood aan formele opvang ervaren dan in de andere provincies (8.6% ten opzichte van totaal 11.5%).

⁶³ Voor werksituatie van de moeder: werken en niet werken; voor kansarmoede status: ja, nee en onbekend; afkomst moeder: Belgisch, Niet-Belgisch en onbekend.

Tabel 101 Extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar provincie in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, *regelmatige en beperkte* gebruikers)

Vraag: 'Zou je op dit moment méér gebruik willen maken van formele opvang?'	Antwerpen (n= 1 233)	Limburg (n= 540)	Oost-Vlaanderen (n= 1 022)	Vlaams-Brabant (n= 865)	West-Vlaanderen (n= 827)	Totaal (n= 4 487)
Ja	12.6 (10.6-14.7)	8.6 (6.1-11.1)	11.8 (9.7-13.9)	10.5 (8.4-12.6)	12.3 (9.9-14.6)	11.5 (10.5-12.5)
Nee	87.4 (85.3-89.4)	91.4 (88.9-93.9)	88.2 (86.1-90.3)	89.5 (87.4-91.6)	87.7 (85.4-90.1)	88.5 (87.5-89.5)

1.1.2 Omvang van de extra nood aan formele opvang

Naar gemiddeld aantal dagen, komen we tot een extra nood van gemiddeld 1.9 dagen per week indien weekend buiten beschouwing wordt gelaten (mediaan 1.2 dagen) en van gemiddeld 2.2 dagen indien weekend wordt mee genomen (mediaan 1.6 dagen) (zie Tabel 102). Niet alleen is de extra nood aan formele opvang sterker aanwezig bij gebruikers van enkel formele opvang in vergelijking met gebruikers die formele én informele opvang combineren (zie hierboven), maar is er ook binnen deze groep gebruikers voor een hoger aantal dagen extra nood aan formele opvang namelijk gemiddeld 2.4 dagen versus 1.7 dagen (5-dagenweek).

Tabel 102 Aantal dagen extra nood aan formele opvang per week (al dan niet weekend inbegrepen) bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers, in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan)

Aantal dagen	Enkel formele gebruikers (n = 124)		Formele en informele gebruikers (n = 352)		Totaal (regelmatig + beperkt) (n = 476)	
	Per week (5 dagen)	Per week en weekend (7 dagen)	Per week (5 dagen)	Per week en weekend (7 dagen)	Per week (5 dagen)	Per week en weekend (7 dagen)
0	11.5		10.9		11.1	
0.5	6.5	6.4	8.5	9.4	7.9	8.5
1	19.6	25.8	31.6	35.2	28.1	32.4
1.5	2.2	1.9	9.5	9.3	7.4	7.1
2	8.8	10.9	14.8	17.2	13.0	15.3
2.5	16.0	11.6	7.8	6.9	10.2	8.3
3	6.1	7.0	3.0	4.6	3.9	5.3
3.5	1.7	6.6	0.3	2.2	0.7	3.5
4	4.7	5.9	3.7	3.2	4.0	4.0
4.5	3.1	3.1	1.9	2.4	2.2	2.7
5	19.7	17.9	7.9	8.5	11.4	11.3
5.5		0.0		0.6		0.5
6		2.0		0.4		0.9
6.5		0.0		0.0		0.0
7		0.7		0.0		0.2
Totaal	100	100	100	100	100	100
Gemiddelde	2.4 (2.1-2.7)	2.7 (2.4-3.0)	1.7 (1.6-1.9)	2.0 (1.8-2.1)	1.9 (1.8-2.1)	2.2 (2.1-2.4)
Mediaan	2.0 (1.6-2.5)	2.2 (1.8-2.6)	1.0 (0.8-1.1)	1.3 (1.1-1.5)	1.2 (1.0-1.4)	1.6 (1.3-1.8)

Niet alleen is de extra nood aan formele opvang sterker aanwezig bij kansarme gezinnen en gezinnen met een niet-werkende moeder en met een moeder van niet-Belgische origine, maar ligt ook de omvang van die extra nood in gemiddeld aantal dagen hoger (respectievelijk 3.2, 3.1 en 2.9 dagen in een (5-dagen) week; zie Tabel 103)

Tabel 103 Gemiddeld aantal dagen extra nood aan formele opvang per 5- of 7-dagenweek bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers, in gewogen gemiddelde)

Gemiddelde	Werksituatie moeder		Kansarmoede gezin		Origine moeder		Totaal* (n= 476)
	Werkend (n = 346)	Niet-werkend (n = 67)	Nee (n = 418)	Ja (n = 52)	Belg (n = 360)	Niet-Belg (n = 111)	
Per week (5 dagen)	1.8 (1.6-1.9)	2.8 (2.4-3.2)	1.7 (1.6-1.9)	3.2 (2.7-3.7)	1.6 (1.5-1.7)	2.6 (2.3-2.9)	1.9 (1.8-2.1)
Per week en weekend (7 dagen)	2.1 (1.9-2.2)	3.1 (2.7-3.5)	2.0 (1.9-2.2)	3.5 (3.0-3.9)	1.8 (1.7-2.0)	2.9 (2.6-3.2)	2.2 (2.1-2.4)

* sommige gebruikers van formele opvang staan niet in deze tabel zoals gebruikers waarbij de moeder tijdelijk het werk heeft onderbroken of een andere werksituatie heeft, waarvan de kansarmoede status van het gezin en de afkomst van de moeder niet gekend is, ze zijn wel opgenomen in het kolomtotaal.

Tabel 104 toont aan dat er een nood is aan extra uren formele opvang tijdens weekdays en minder in het weekend. Hoewel niet significant, zien we een iets grotere behoefte aan extra formele opvang op woensdag en vrijdag dan op de andere weekdays.

Tabel 104 Aantal uren extra nood aan formele opvang per dag bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers, in gewogen rij %)

	Enkel formele gebruikers (n = 124)			Formele en informele gebruikers (n = 352)			Totaal (regelmatig + beperkt) (n = 476)		
	Geen extra opvang	Minder dan 5 uur extra	5 uur of meer extra	Geen extra opvang	Minder dan 5 uur extra	5 uur of meer extra	Geen extra opvang	Minder dan 5 uur extra	5 uur of meer extra
Maandag	41.5	22.1	36.5	58.8	20.2	21.0	53.7	20.8	25.6
Dinsdag	43.9	23.2	32.9	58.6	18.8	22.5	54.3	20.1	25.6
Woensdag	38.5	28.1	33.4	49.3	24.4	26.4	46.1	25.5	28.4
Donderdag	40.5	21.1	38.4	55.6	19.4	25.0	51.1	19.9	29.0
Vrijdag	37.6	22.7	39.8	53.4	21.3	25.3	48.7	21.7	29.6
zaterdag	73.3	13.1	13.6	75.3	11.5	13.2	74.7	12.0	13.3
Zondag	84.4	7.3	8.3	89.1	5.4	5.6	87.7	5.9	6.4

1.1.3 Redenen voor extra nood aan formele opvang

De gebruikers van formele opvang met een onvervulde behoefte aan formele opvang konden ook aangeven waarom het voor hen niet mogelijk is om méér gebruik te maken van formele opvang (meerdere redenen konden worden opgegeven; zie Tabel 105).

Tabel 105 Redenen waarom op dit moment een onvervulde behoefte aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) in 2018 (meerdere antwoorden mogelijk, *regelmatige en beperkte* gebruikers, in gewogen kolom %)

	n	% t.o.v. totaal (n = 489)
1. De opvang is te duur	146 (enkel deze reden: 85)	31.5 (enkel deze reden: 19.1)
2. Er is te weinig plaats in de opvang	138 (enkel deze reden: 79)	27.1 (enkel deze reden: 15.3)
3. De openingsuren van de opvang passen niet	212 (enkel deze reden: 169)	41.2 (enkel deze reden: 33.0)
4. De opvang is niet makkelijk te bereiken	16	3.8
5. Het kindje kan niet méér aan	19	4.3
6. Andere redenen*	61	12.5

* Voorbeelden van andere redenen: *Ons inkomen is te laag om meer te kunnen betalen zelfs met aangepast tarief. Halve dagen zijn niet mogelijk. Omdat we het niet iedere week nodig hebben. Omdat ik momenteel thuis zit en afwacht op werk, etc.*

Op basis van deze redenen kunnen we respectievelijk de volgende drie meest voorkomende redenen onderscheiden:

- de opvanguren passen niet (41.2% geeft deze reden aan in combinatie van andere redenen - 33.0% geeft enkel deze reden op);
- de opvang is te duur (31.5% geeft deze reden aan in combinatie van andere redenen - 19.1% geeft enkel deze reden op);
- te weinig plaats in de opvang (27% geeft deze reden aan in combinatie van andere redenen - 15.3% geeft enkel deze reden op).

Kortom, hoewel de extra nood ook gevoed wordt door het feit dat er niet genoeg plaats is in de formele opvang, kaarten de huidige gebruikers van formele opvang binnen dit kader eerder de ongepastheid van de opvanguren aan en de kostprijs.

Wanneer de meest gebruikte formele opvangvorm bij de gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) in rekening wordt genomen, zien we volgende verschillen in de drie meest aangehaalde redenen voor het niet kunnen gebruiken van méér formele opvang (zie Tabel 106):

- Gebruikers van de groepsopvang (ongeacht IKT of vrije bijdrage) halen vaker de redenen aan van te weinig plaats in de opvang en dat de opvang te duur is om méér gebruik te kunnen maken dan gebruikers van de gezinsopvang (als meest gebruikte opvang);
- Gebruikers van de gezinsopvang (ongeacht IKT of vrije bijdrage) halen vaker de reden aan dat de opvanguren niet passen om méér gebruik te kunnen maken dan gebruikers van de groepsopvang (als meest gebruikte opvang);

- Gebruikers van formele opvang met een vrije bijdrage (ongeacht gezins- of groepsopvang) halen vaker de reden aan dat de opvang te duur is om méér gebruik te kunnen maken dan gebruikers van formele opvang met IKT.

Tabel 106 Redenen waarom op dit moment een onvervulde behoefte aan formele opvang naar meest gebruikte formele opvangvorm en met IKT of vrije bijdrage in 2018 (meerdere antwoorden mogelijk, *regelmatige en beperkte* gebruikers, in gewogen rij % en BI 95%)

Meest gebruikte formele opvangvorm*	Reden 1: te duur		Reden 2: te weinig plaats		Reden 3: opvanguren onaangepast	
	Enkel deze reden		Enkel deze reden		Enkel deze reden	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Gezinsopvang (n= 135)	22.7 (15.2-30.2)	14.7 (8.4-21.0)	22.3 (15.0-29.6)	8.8 (3.9-13.7)	50.4 (41.7-59.1)	43.7 (35.1-52.3)
Groepsopvang (n= 269)	33.9 (27.8-40.0)	20.6 (15.2-26.0)	28.0 (22.5-33.5)	17.7 (13.1-22.3)	38.9 (32.7-45.1)	30.6 (24.7-36.6)
IKT (n= 304)	25.4 (20.1-30.8)	15.8 (11.2-20.5)	26.6 (21.5-31.8)	15.8 (11.6-19.9)	44.3 (38.4-50.2)	36.6 (30.8-42.3)
Vrije bijdrage (n= 100)	46.5 (36.2-56.7)	28.1 (18.8-37.5)	24.7 (16.1-33.3)	12.1 (5.7-18.4)	37.0 (27.2-46.7)	28.9 (19.7-38.0)

* Sommige gebruikers van formele opvang staan niet in deze tabel omdat hun meest gebruikte opvangvorm informele opvang was (n= 85).

Als er wordt gekeken naar het werkregime van de moeder⁶⁴ zien we dat indien de moeder werkt in een ploegenstelsel of andere werkuren heeft (dan de opgesomde categorieën) men in verhouding vaker de reden opgeeft dat de opvang te duur is om er méér gebruik van te kunnen maken. Indien de moeder werkt overdag met onverwachte overuren of nog andere werkuren heeft dan de opgesomde categorieën (bv. 'tussen de 80 en 90 uur per week', 'zelfstandige altijd aan het werk', 'tijdens de schooluren in de week en weekend'), geeft men in verhouding vaker de reden op dat de opvanguren niet passen om er méér gebruik van te kunnen maken.

Tabel 107 Redenen waarom op dit moment een extra nood aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar werkregime van de moeder in 2018 (meerdere antwoorden mogelijk, *regelmatige en beperkte* gebruikers, in gewogen rij % en BI 95%)

	Reden 1: te duur		Reden 2: te weinig plaats		Reden 3: opvanguren onaangepast	
	Enkel deze reden		Enkel deze reden		Enkel deze reden	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Werkregime moeder*						
Enkel werkuren overdag in de week (n= 169)	28.7 (21.4-36.1)	16.1 (9.9-22.3)	28.7 (21.7-35.7)	16.9 (11.2-22.5)	43.8 (35.9-51.7)	34.6 (27.1-42.2)
Enkel werkuren overdag in de week maar met onverwachte overuren (n= 79)	22.2 (12.7-31.7)	13.6 (5.8-21.3)	24.0 (14.1-33.8)	12.4 (4.9-19.9)	57.2 (45.6-68.8)	52.2 (40.4-63.9)
Ploegenstelsel: vroeg en laat en vroeg, laat en 's nachts (n= 24)	46.0 (24.1-68.0)	21.9 (3.3-40.5)	30.0 (9.7-50.3)	11.8 (0.0-25.6)	43.4 (21.7-65.1)	26.1 (7.6-44.6)
Iedere week wisselende uren (n= 38)	16.7 (3.4-30.0)	11.8 (0.0-23.8)	22.4 (8.5-36.3)	17.6 (4.9-30.3)	48.9 (31.9-66.0)	39.4 (22.8-56.1)
Andere werkuren (n= 27)	38.2 (18.0-58.4)	28.0 (9.0-47.0)	6.9 (0.0-16.7)	3.3 (0.0-10.2)	58.4 (38.0-78.8)	48.2 (27.5-68.9)

* (Zo goed als) geen observaties voor enkel nachtwerk (n= 1) en enkel weekendwerk (n= 0). Bovendien ook veel onzekerheid rond de schattingen van de percentages wegens kleine aantallen.

⁶⁴ Voor werkregime van de vader vonden we zeer minimale en niet significante verschillen wat betreft de redenen van het niet gebruiken van méér formele opvang.

1.1.4 Extra nood aan formele opvang omwille van te weinig plaats in de opvang

Voor het zuiver bepalen van de onvervulde behoefte aan formele opvang bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang), zal er enkel worden gekeken naar de gebruikers die aangaven niet méér gebruik te kunnen maken van formele opvang doordat er te weinig plaats was in de formele opvang (al dan niet in combinatie met andere redenen).

In totaal geeft 3.1% (= 27.1% * 11.5%) van de huidige gebruikers van formele opvang met niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest aan nog meer gebruik te willen maken van formele opvang maar dat dit niet mogelijk is omwille van een tekort aan plaatsen. De omvang van deze onvervulde behoefte bedraagt voor de totale groep gebruikers van formele opvang gemiddeld 2.2 dagen per 5-dagen week (zie Tabel 108).

Tabel 108 Aantal dagen extra nood aan formele opvang per week **omwille van plaatstekort** (al dan niet weekend inbegrepen) bij gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers, n= 136, in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan)

Aantal dagen	Per week (5 dagen)	Per week en weekend (7 dagen)
0	2.3	
0.5	6.1	5.1
1	35.1	34.3
1.5	6.8	8.0
2	17.0	15.6
2.5	5.7	4.6
3	2.6	4.9
3.5	1.8	3.1
4	4.1	2.3
4.5	3.7	3.7
5	14.9	14.4
5.5		0.6
6		3.3
6.5		0.0
7		0.0
Totaal	100	100
Gemiddelde	2.2	2.4
Mediaan	1.5	1.6

1.2 Onvervulde behoefte bij gebruikers van enkel informele opvang

1.2.1 Aandeel met een nood aan formele opvang

29.3% van de gebruikers van enkel informele opvang geeft aan gebruik te willen maken van formele opvang (zie Tabel 109) en heeft dus een onvervulde behoefte aan formele opvang.

Tabel 109 Nood aan formele opvang bij gebruikers van enkel informele opvang in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers, in gewogen kolom % en 95% BI)

Vraag: 'Zou je gebruik willen maken van formele kinderopvang'?	Enkele informele opvang (n = 547)	
	n	% (95% BI)
Ja	155	29.3 (25.3-33.3)
Nee	392	70.7 (66.7-74.7)

Voor het bepalen van het socio-economisch profiel van de gebruikers van enkele informele opvang met een nood aan formele opvang, zijn we gaan kijken naar de één op één relatie tussen de onvervulde behoefte en de volgende drie variabelen⁶⁵: de werksituatie van de moeder ($\chi^2=0.00$, $df=1$, $p=.9887$), de kansarmoede status van het gezin ($\chi^2=3.61$, $df=2$, $p=.1641$) en de origine van de moeder ($\chi^2=10.44$, $df=2$, $p=.0054$). Enkel voor de variabele origine van de moeder vinden we een significante samenhang (zie Tabel 110); meer bepaald ligt de nood aan formele opvang hoger bij gezinnen die gebruik maken van enkel informele opvang met een moeder van niet-Belgische origine dan bij gezinnen met een moeder van Belgische origine (38.2% versus 25.3%).

Tabel 110 Nood aan formele opvang bij gebruikers van enkel informele opvang naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, *regelmatige en beperkte* gebruikers)

Vraag: 'Zou je gebruik willen maken van formele opvang'?	Werksituatie moeder		Kansarmoede gezin		Origine moeder		Totaal* (n= 547)
	Werkend (n = 309)	Niet-werkend (n = 116)	Nee (n = 462)	Ja (n = 82)	Belg (n = 416)	Niet-Belg (n = 130)	
Ja	29.3 (24.0-34.6)	29.4 (20.7-38.0)	28.3 (24.0-32.6)	32.7 (22.2-43.2)	25.3 (21.1-29.5)	38.2 (29.7-46.7)	29.3 (25.3-33.3)
Nee	70.7 (65.4-76.0)	70.6 (62.0-79.3)	71.7 (67.4-76.0)	67.3 (56.8-77.8)	74.7 (70.5-78.9)	61.8 (53.3-70.3)	70.7 (66.7-74.7)

* sommige gebruikers van enkel informele opvang staan niet in deze tabel zoals gebruikers waarbij de moeder tijdelijk het werk heeft onderbroken of een andere werksituatie heeft, waarvan de kansarmoede status van het gezin en de afkomst van de moeder niet gekend is, ze zijn wel opgenomen in het kolomtotaal.

⁶⁵ Voor werksituatie van de moeder: werken en niet werken; voor kansarmoede status: ja, nee en onbekend; afkomst moeder: Belgisch, Niet-Belgisch en onbekend.

Als we kijken naar de provinciale verschillen in nood aan formele opvang bij gebruikers van enkel informele opvang (zie Tabel 111), zien we dat deze nood het hoogst is in Vlaams-Brabant en het laagst in West-Vlaanderen (respectievelijk 38.6% en 18.9% ten opzichte van totaal 29.3%).

Tabel 111 Nood aan formele opvang bij gebruikers van enkel informele opvang naar provincie in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, *regelmatige en beperkte* gebruikers)

Vraag: 'Zou je gebruik willen maken van formele opvang?'	Antwerpen (n= 196)	Limburg (n= 88)	Oost-Vlaanderen (n= 115)	Vlaams-Brabant (n= 96)	West-Vlaanderen (n= 52)	Totaal (n= 547)
Ja	29.7 (23.0-36.5)	26.3 (16.7-35.8)	27.8 (19.4-36.2)	38.6 (28.3-48.8)	18.9 (8.1-29.8)	29.3 (25.3-33.3)
Nee	70.3 (63.5-77.0)	73.7 (64.2-83.3)	72.2 (63.8-80.6)	61.4 (51.2-71.7)	81.1 (70.2-91.9)	70.7 (66.7-74.7)

1.2.2 Omvang van de nood aan formele opvang

In dit onderdeel wordt de omvang van de nood aan formele opvang bij de gebruikers van enkel informele opvang in kaart gebracht. Een opmerking hierbij is dat de omvang van deze nood enkel is bevraagd in de websurvey (d.i. uitgebreide vragenlijst) en dus niet in de verkorte vragenlijst die werd gebruikt voor de face-to-face en telefonische interviews.

Gebruikers van enkel informele opvang met een nood aan formele opvang hebben gemiddeld gezien nood aan 2.5 dagen formele opvang indien weekend buiten beschouwing gelaten (mediaan 2.1 dagen) wat stijgt tot 2.7 dagen indien weekend wordt mee genomen (mediaan 2.3 dagen) (zie Tabel 112).

Tabel 112 Aantal dagen van nood aan formele opvang per week (al dan niet weekend inbegrepen) in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers van enkel informele opvang, in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan, enkel in de websurvey bevraagd)

Aantal dagen	Enkele informele opvang* (n = 63)	
	Per week (5 dagen)	Per week en weekend (7 dagen)
0	1.9	
0.5	1.7	1.7
1	23.8	21.1
1.5	3.9	3.9
2	16.0	16.1
2.5	14.9	13.3
3	10.2	11.7
3.5	3.9	8.8
4	11.6	11.6
4.5	1.3	1.3
5	10.7	8.7
5.5		1.9
Totaal	100	100
Gemiddelde	2.5 (2.1-2.9)	2.7 (2.2-3.1)
Mediaan	2.1 (1.6-2.9)	2.3 (1.8-2.8)

* In de websurvey zijn er in totaal 241 gebruikers van enkel informele opvang die de vraag rond nood aan formele opvang hebben ingevuld en waarvan er 63 een nood aan formele opvang hebben.

Er is opnieuw vooral een nood aan formele opvang tijdens de weekdays en minder in het weekend (zie Tabel 113). Hoewel niet significant omwille van de kleine aantallen, zien we dat er op woensdag en vrijdag een minder grote behoefte is aan formele opvang door gebruikers van enkel informele opvang dan op de andere weekdays. Dit gegeven sluit aan bij de bevinding dat het gebruik van informele opvang op die dagen het hoogst is en er mogelijks dus op die dagen minder gebruik van formele opvang nodig is (zie Hoofdstuk 4).

Tabel 113 Aantal uren nood aan formele opvang per dag in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers van enkel informele opvang, in gewogen rij %, enkel bevraagd in de websurvey)

	Enkele informele opvang* (n = 63)		
	Geen opvang	Minder dan 5 uur	5 uur of meer
Maandag	36.9	17.8	45.3
Dinsdag	37.5	21.8	40.7
Woensdag	49.0	20.7	30.4
Donderdag	34.1	22.5	43.3
Vrijdag	39.2	24.3	36.5
zaterdag	87.2	9.4	3.4
Zondag	90.4	4.3	5.3

* In de websurvey zijn er in totaal 241 gebruikers van enkel informele opvang die de vraag rond nood aan formele opvang hebben ingevuld en waarvan er 63 een nood aan formele opvang hebben.

1.3 Nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang

Naast de onvervulde behoefte aan formele opvang bij gebruikers van formele en van enkel informele opvang is deze ook onderzocht bij niet-gebruikers van opvang (d.i. geen formele én informele opvang).

1.3.1 Aandeel met een nood aan formele opvang

Ongeveer ¼ van de niet-gebruikers geeft aan gebruik te willen maken van formele opvang (zie Tabel 114).

Tabel 114 Nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI)

Vraag: 'Zou je op dit moment gebruik willen maken van formele kinderopvang'?	Niet-gebruikers van opvang (n = 594)	
	n	% (95% BI)
Ja	144	24.5 (20.9-28.2)
Nee	450	75.5 (71.8-79.1)

Voor het bepalen van het socio-economisch profiel van de niet-gebruikers met een nood aan formele opvang, zijn we gaan kijken naar de één op één relatie tussen de onvervulde behoefte en de volgende drie variabelen⁶⁶: de werksituatie van de moeder ($\chi^2=3.55$, $df=1$, $p=.0594$), de kansarmoede status van

⁶⁶ Voor werksituatie van de moeder: werken en niet werken; voor kansarmoede status: ja, nee en onbekend; afkomst moeder: Belgisch, Niet-Belgisch en onbekend.

het gezin ($\chi^2=0.82$, $df=2$, $p=.6633$) en de origine van de moeder ($\chi^2=4.99$, $df=2$, $p=.0824$). Enkel voor de variabele werksituatie van de moeder vinden we een randsignificante samenhang (zie Tabel 115); meer bepaald ligt de nood aan formele opvang hoger bij gezinnen die geen gebruik maken van opvang met een niet-werkende moeder dan bij gezinnen met een werkende moeder (25.8% versus 17.0%).

Tabel 115 Nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, *regelmatige en beperkte* gebruikers)

Vraag: 'Zou je op dit moment gebruik willen maken van formele opvang?'	Werksituatie moeder		Kansarmoede gezin		Origine moeder		Totaal*
	Werkend (n = 95)	Niet-werkend (n = 366)	Nee (n = 386)	Ja (n = 202)	Belg (n = 203)	Niet-Belg (n = 380)	(n = 594)
Ja	17.0 (8.6-25.4)	25.8 (21.2-30.4)	23.4 (18.9-28.0)	26.4 (20.2-32.5)	19.5 (14.1-24.9)	25.5 (21.1-30.0)	24.5 (20.9-28.2)
Nee	83.0 (74.6-91.4)	74.2 (69.6-78.8)	76.6 (72.0-81.1)	73.6 (67.5-79.8)	80.5 (75.1-85.9)	74.5 (70.0-78.9)	75.5 (71.8-79.1)

* sommige niet-gebruikers staan niet in deze tabel zoals niet-gebruikers waarbij de moeder tijdelijk het werk heeft onderbroken of een andere werksituatie heeft, waarvan de kansarmoede status van het gezin en de afkomst van de moeder niet gekend is, ze zijn wel opgenomen in het kolomtotaal.

Als we kijken naar de provinciale verschillen in nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang (zie Tabel 116), zien we dat deze nood het laagst is in Limburg (14.1% ten opzichte van totaal 24.5%).

Tabel 116 Nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang naar provincie in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, *regelmatige en beperkte* gebruikers)

Vraag: 'Zou je op dit moment gebruik willen maken van formele opvang?'	Antwerpen (n = 224)	Limburg (n = 77)	Oost-Vlaanderen (n = 120)	Vlaams-Brabant (n = 107)	West-Vlaanderen (n = 66)	Totaal (n = 594)
Ja	25.0 (19.1-30.8)	14.1 (6.4-21.9)	23.1 (14.7-31.4)	31.9 (22.5-41.3)	26.9 (16.0-37.9)	24.5 (20.9-28.2)
Nee	75.0 (69.2-80.9)	85.9 (78.1-93.6)	76.9 (68.6-85.3)	68.1 (58.7-77.5)	73.1 (62.1-84.0)	75.5 (71.8-79.1)

1.3.2 Omvang van de nood aan formele opvang

Net als voor de gebruikers van enkel informele opvang is de omvang van de nood aan formele opvang bij de niet-gebruikers van opvang enkel bevraagd in de websurvey (d.i. uitgebreide vragenlijst) en dus niet in de verkorte vragenlijst die werd gebruikt voor de face-to-face en telefonische interviews.

Niet-gebruikers met een nood aan formele opvang hebben gemiddeld gezien nood aan 3.1 dagen formele opvang indien weekend buiten beschouwing gelaten (mediaan 2.7 dagen) wat stijgt tot 3.3 dagen indien weekend wordt geïncludeerd (mediaan 2.9 dagen) (zie Tabel 117).

Tabel 117 Aantal dagen van nood aan formele opvang per week (al dan niet weekend inbegrepen) voor niet-gebruikers in 2018 (in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)

Aantal dagen	Niet-gebruikers opvang (n= 60)*	
	Per week (5 dagen)	Per week en weekend (7 dagen)
0	3.6	
0.5	1.9	1.8
1	10.4	8.2
1.5	7.5	11.5
2	2.9	4.8
2.5	20.4	18.1
3	7.8	7.8
3.5	0.0	2.3
4	17.0	15.9
5	28.6	27.1
7		2.5
Totaal	100	100
Gemiddelde	3.1 (2.7-3.6)	3.3 (2.9-3.7)
Mediaan	2.7 (2.1-3.3)	2.9 (2.1-3.6)

* In de websurvey zijn er in totaal 226 niet-gebruikers die de vraag naar nood aan formele opvang hebben ingevuld en waarvan er 60 een nood hebben aan formele opvang.

Opnieuw is er vooral een nood aan formele opvang tijdens weekdays en minder in het weekend (zie Tabel 118). Hoewel niet significant omwille van de kleine aantallen, is er bij niet-gebruikers van opvang op woensdag en vrijdag een minder grote nood aan formele opvang dan op de andere weekdays.

Tabel 118 Aantal uren van nood aan formele opvang per dag in 2018 voor niet-gebruikers (in gewogen rij %, enkel bevraagd in de websurvey)

	Niet-gebruikers van opvang (n = 60)*		
	Geen opvang	Minder dan 5 uur	5 uur of meer
Maandag	19.4	30.8	49.8
Dinsdag	19.7	30.2	50.1
Woensdag	31.1	34.2	34.7
Donderdag	17.9	28.7	53.4
Vrijdag	18.9	34.7	46.4
zaterdag	86.5	8.1	5.4
Zondag	91.5	4.1	4.3

* In de websurvey zijn er in totaal 226 niet-gebruikers die de vraag naar nood aan formele opvang hebben ingevuld en waarvan er 60 een nood hebben aan formele opvang.

1.4 Inschatting totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij niet-schoolgaande kinderen

Voor de inschatting van de totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij niet-schoolgaande kinderen zijn we gaan kijken naar het aandeel met een onvervulde behoefte binnen de volgende drie verschillende groepen: de huidige gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang), huidige gebruikers van enkel informele opvang en de huidige niet-gebruikers.

Voor de groep gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) zien we dat 3.1% een onvervulde behoefte heeft aan formele opvang vanwege een tekort aan plaats in de formele opvang. De omvang van deze onvervulde behoefte bedraagt voor deze groep gemiddeld 2.2 dagen per week.

Voor de groep gebruikers van enkel informele opvang zien we dat 29.3% een onvervulde behoefte heeft aan formele opvang. De omvang van deze onvervulde behoefte bedraagt voor deze groep gemiddeld 2.5 dagen per week.

Voor de groep niet-gebruikers zien we dat 24.5% een onvervulde behoefte heeft aan formele opvang. De omvang van deze onvervulde behoefte bedraagt voor deze groep gemiddeld 3.1 dagen per week.

Om de totale onvervulde behoefte aan formele opvang voor niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest in te schatten hebben we bovenstaande percentages gewogen met de aandelen van de drie groepen binnen de steekproef in 2018 (zie Tabel 119). Zo komen we voor de totale steekproef uit op een aandeel van 8.6% ($= 76.6\% \cdot 3.1\% + 10.4\% \cdot 29.3\% + 13\% \cdot 24.5\%$) met een onvervulde behoefte aan formele opvang. Op populatieniveau komt dit overeen met ongeveer 13 473 niet-schoolgaande kinderen die gemiddeld 2.6 dagen in de week nood hebben aan formele opvang. Dit zorgt voor een totaal aantal nodige opvangdagen van ongeveer 35 559.

Tabel 119 Totale onvervulde behoefte aan formele opvang (% en omvang) voor niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest naar profiel van gebruikers in 2018 (gewogen %)

Profiel gebruik*	% in de steekproef	Onvervulde behoefte aan formele opvang			
		%	Aantal kinderen op populatieniveau***	Gemiddeld aantal opvangdagen op weekbasis	Totaal aantal nodige opvangdagen***
Gebruikers formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang)**	76.6	3.1	3 718	2.2	8 178
Gebruikers enkele informele opvang	10.4	29.3	4 771	2.5	11 926
Niet-gebruikers	13.0	24.5	4 986	3.1	15 456
Totaal	100	8.61	13 473	2.6	35 559****

* Voor het bepalen van de profielen van opvanggebruik werd gekeken naar zowel de regelmatige als beperkte gebruikers.

** Extra nood aan formele opvang omwille van 'er is te weinig plaats in de opvang'. *** Afgerond naar boven. **** Totaal aantal nodige opvangdagen = aantal kinderen x gemiddeld aantal dagen (resultaten in tabel gebaseerd op bewerkingen met meer cijfers na de komma).

Uit Hoofdstuk 8 (Keuze van de opvangvorm) kwam reeds naar voren dat iets meer dan de helft van de gebruikers die niet bij hun opvangvorm van voorkeur zijn terecht gekomen, beroep zouden willen doen op groepsopvang met IKT (op de tweede plaats komt de gezinsopvang met IKT dat door ongeveer 19% wordt verkozen). Dus de vastgestelde groei in plaatsen voor de groepsopvang met IKT tussen 2014 en 2018 is een piste dat verder moet worden uitgebouwd.

Ook het verder inzetten op meer trap 3-plaatsen (plussubsidies voor kinderopvang die kwetsbare gezinnen ondersteunt en waar kinderen van deze gezinnen voorrang krijgen) is aangewezen aangezien kansarme gezinnen, gezinnen met een niet-werkende moeder en gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine niet alleen minder gebruik maken van formele opvang maar eveneens een hogere extra nood ervaren aan formele opvang als ze gebruik maken van formele opvang. Hierbij aansluitend zien we dat onder de gebruikers van enkel informele opvang gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine en onder de niet-gebruikers gezinnen met een niet-werkende moeder een grotere nood ervaren aan formele opvang. Dus de extra nodige opvangplaatsen dienen vooral ook toegankelijk en betaalbaar te zijn voor deze kwetsbare groepen.

2 Onvervulde behoefte aan formele opvang tijdens de schooluren bij schoolgaande kinderen

Uit de enquête blijkt dat 77.1% (57.3% voltijds en 19.8% niet-voltijds) van de kinderen tussen 2.5 en 3 jaar naar school gaat. Ten opzichte van de totale groep kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar gaat 12.3% naar school (zie ook Hoofdstuk 2).

2.1 Onvervulde behoefte bij voltijds schoolgaande kinderen

Voor 88% van de ouders van voltijds schoolgaande kinderen tussen 2.5 en 3 jaar is het voltijds schoolgebruik een bewuste keuze (zie Tabel 120). Met andere woorden 12% geeft aan dat hun kindje noodgedwongen voltijds naar school gaat omdat er geen gebruik kan worden gemaakt van opvang, waarvan er ongeveer 44% een onvervulde behoefte heeft aan formele opvang tijdens de schooluren (zie Tabel 121).

Tabel 120 Reden voltijds schoolbezoek voor kinderen van 2.5 tot 3 jaar in 2018 (in gewogen kolom %, BI 95%)

Vraag: 'Gaar dit kindje noodgedwongen voltijds naar de kleuterschool omdat het geen gebruik kan maken van opvang?'	Voltijds schoolgaande kinderen (n= 408)	
Ja	12.0	(8.8-15.3)
Nee, het was een bewuste keuze	88.0	(84.7-91.2)

Tabel 121 Onvervulde behoefte aan formele opvang tijdens de schooluren voor noodgedwongen voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen kolom %, BI 95%, enkel bevraagd in de websurvey)

Vraag: 'Zou je gebruik willen maken van formele opvang tijdens de schooluren indien mogelijk?'	Noodgedwongen voltijds schoolgaande kinderen (n= 35)	
Ja	43.6	(24.8-62.4)
Nee	56.4	(37.6-75.2)

De voltijds schoolgaande kinderen met een onvervulde behoefte, ongeveer 5% (=43.6%*12.0%) van de totale groep voltijds schoolgaande kinderen tussen 2.5 en 3 jaar, zouden gemiddeld 12.4 uur per week formele opvang kunnen gebruiken (gemiddeld ongeveer 2.5 tot 3 uur per dag, met een uitzondering van vrijdag met een gemiddelde van rond de 1.5 uur; zie Tabel 122). Uitgedrukt in dagen (waarbij indien 5 uur of meer formele opvang nodig is op een dag dit gehercodeerd werd als een 'volle dag' en minder dan 5 uur als een 'halve dag') is de gemiddelde omvang van deze onvervulde behoefte 1.9 dagen (zie Tabel 123).

Tabel 122 Aantal uren per dag nood aan formele opvang tijdens de schooluren voor voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (gewogen gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)

Uren per dag	Voltijds schoolgaande kinderen (n= 17)			
	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Mediaan
Maandag	0	6	2.5	2.3
Dinsdag	0	6	2.6	2.6
Woensdag	0	9	2.9	0
Donderdag	0	6	2.9	3.0
Vrijdag	0	5	1.5	0
Totale week	6	20	12.4	9.8

Tabel 123 Aantal dagen van nood aan formele opvang tijdens de schooluren voor voltijds schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)

Aantal dagen	Voltijds schoolgaande kinderen (n= 17)
1	30.2
1.5	5.7
2	31.6
2.5	15.9
3	16.7
Totaal	100
Gemiddelde	1.9 (1.5-2.3)
Mediaan	1.7 (1.2-2.2)

2.2 Onvervulde behoefte bij niet-voltime schoolgaande kinderen

Ongeveer 23% van de niet-voltime schoolgaande kinderen tussen 2.5 en 3 jaar maakt gebruik van formele opvang tijdens de schooluren (zie Tabel 124).

Tabel 124 Gebruik van formele opvang tijdens de schooluren voor niet-voltime schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, enkel bevestigd in de websurvey)

Gebruik van formele opvang tijdens schooluren	Niet-voltime schoolgaande kinderen (n= 81)	
Ja	22.9	(12.9-32.9)
Nee	77.1	(67.1-87.1)

De meest aangehaalde redenen waarom er beroep wordt gedaan op formele opvang tijdens de schooluren zijn 'omwille van de soepelheid i.v.m. de opvanguren' (45.5%) en 'omdat het kindje er (beter) kan rusten' (42%), zie Tabel 125.

Tabel 125 Redenen gebruik van formele opvang tijdens de schooluren voor niet-voltime schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen %, meerdere antwoorden mogelijk, enkel bevestigd in de websurvey)

Reden formele opvang tijdens schooluren	Niet-voltime schoolgaande kinderen die gebruik maken van formele opvang tijdens de schooluren (n= 19)	
	n	%
Omdat het kindje er (beter) kan rusten	9	42.0
Omwille van de kwaliteit van de verzorging	3	16.4
Omwille van de soepelheid i.v.m. de opvanguren	8	45.5
Andere redenen*	5	27.0

* Voorbeelden van andere redenen: om grootouders te ontlasten, omwille van een zachte overgang van crèche naar klas, ik ben zelf onthaalouder.

Van de niet-voltime schoolgaande kinderen die niet formeel worden opgevangen tijdens de schooluren, geeft 12.5% aan gebruik te willen maken van formele opvang (zie Tabel 126). De niet-voltime schoolgaande kinderen met een onvervulde behoefte, ongeveer 9.6% (12.5%*77.1%) van de totale groep niet-voltime schoolgaande kinderen tussen 2.5 en 3 jaar, zouden gemiddeld 16.5 uur per week formele opvang kunnen gebruiken (gemiddeld ongeveer 2.5 tot 3 uur per dag, met een uitzondering van woensdag en vrijdag met een gemiddelde van rond de 4 uur; zie Tabel 127). Uitgedrukt in dagen (waarbij indien 5 uur of meer formele opvang nodig is op een dag dit gecodeerd werd als een 'volle dag' en minder dan 5 uur als een 'halve dag') is de gemiddelde omvang van deze onvervulde behoefte 2.3 dagen (zie Tabel 128).

Tabel 126 Onvervulde behoefte aan formele opvang tijdens de schooluren voor niet-voltime schoolgaande kinderen van 2.5 tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2018 (in gewogen kolom %, BI 95%, enkel bevestigd in de websurvey)

Vraag: 'Zou je gebruik willen maken van formele opvang tijdens de schooluren indien mogelijk?'	Niet-voltime schoolgaande kinderen die geen gebruik maken van formele opvang (n= 62)	
Ja	12.5	(3.8-21.3)
Nee	87.5	(78.7-96.2)

Tabel 127 Aantal uren per dag nood aan formele opvang tijdens de schooluren voor niet-volgtijds schoolgaande kinderen in 2018 (gewogen gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)

Uren per dag	Niet-volgtijds schoolgaande kinderen (n= 7)			
	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Mediaan
Maandag	0	8	2.6	0.8
Dinsdag	0	8	2.7	1.5
Woensdag	0	8	4.3	3.5
Donderdag	0	8	3.1	1.0
Vrijdag	0	8	3.8	3.7
Totale week	4	40	16.5	10.9

Tabel 128 Aantal dagen van nood aan formele opvang tijdens de schooluren voor niet-volgtijds schoolgaande kinderen in 2018 (in gewogen kolom %, gemiddelde en mediaan, enkel bevraagd in de websurvey)

Aantal dagen	Niet-volgtijds schoolgaande kinderen (n= 7)
0.5	10.6
1	26.7
2	14.0
3	34.6
5	14.0
Totaal	100
Gemiddelde	2.3 (1.0-3.7)
Mediaan	1.9

2.3 Inschatting totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij schoolgaande kinderen

Voor de inschatting van de totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij schoolgaande kinderen zijn we gaan kijken naar het aandeel met een onvervulde behoefte aan formele opvang tijdens de schooluren binnen de volgende twee verschillende groepen: de huidige volgtijds schoolgaande kinderen en de huidige niet-volgtijds schoolgaande kinderen.

Voor de volgtijds schoolgaande kinderen zien we dat 5% een onvervulde behoefte heeft aan formele opvang tijdens de schooluren. De omvang van deze onvervulde behoefte bedraagt voor deze groep gemiddeld 1.9 dagen per week.

Voor de niet-volgtijds schoolgaande kinderen zien we dat 9.6% een onvervulde behoefte heeft aan formele opvang tijdens de schooluren. De omvang van deze onvervulde behoefte bedraagt voor deze groep gemiddeld 2.3 dagen per week.

Om de totale onvervulde behoefte aan formele opvang voor schoolgaande kinderen tussen 2.5 en 3 jaar in het Vlaamse Gewest in te schatten hebben we bovenstaande percentages gewogen met de aandelen van de twee groepen binnen de steekproef in 2018 (zie Tabel 129). Zo komen we voor de totale steekproef uit op een aandeel van 6.2% (= 74.3%*5.0% + 25.7%*9.6%) met een onvervulde behoefte aan formele opvang. Op populatieniveau komt dit overeen met ongeveer 1 358 schoolgaande kinderen die gemiddeld 2.1 dagen in de week nood hebben aan formele opvang tijdens de schooluren. Dit zorgt voor een totaal aantal nodige opvangdagen van ongeveer 2 796.

Tabel 129 Totale onvervulde behoefte aan formele opvang (% en omvang) voor schoolgaande kinderen tussen 2.5 en 3 jaar in het Vlaamse Gewest in 2018 (gewogen %)

Schoolgaand	% in de steekproef	Onvervulde behoefte aan formele opvang			
		%	Aantal kinderen op populatieniveau*	Gemiddeld aantal opvangdagen op weekbasis	Totaal aantal nodige opvangdagen*
Voltijds	74.3	5.0	816	1.9	1 550
Niet-voltijds	25.7	9.6	542	2.3	1 246
Totaal	100	6.18	1 358	2.1	2 796**

* Afgerond naar boven. ** Totaal aantal nodige opvangdagen = aantal kinderen x gemiddeld aantal dagen (resultaten in tabel gebaseerd op bewerkingen met meer cijfers na de komma).

2.4 Inschatting totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij alle kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar

Wanneer we de cijfers van niet-schoolgaande en schoolgaande kinderen samennemen, kunnen we de totale onvervulde behoefte aan formele opvang berekenen voor alle kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest in 2018. We komen uit een op een totale onvervulde behoefte aan formele opvang van 8.3% wat overeenkomt met ongeveer 14 831 kinderen die gemiddeld 2.6 dagen in de week nood hebben aan formele opvang. Dit zorgt voor een totaal aantal nodige opvangdagen van ongeveer 38 354 (zie Tabel 130).

Tabel 130 Totale onvervulde behoefte aan formele opvang (% en omvang) voor alle kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest in 2018 (gewogen %)

	% in de steekproef	Onvervulde behoefte aan formele opvang			
		%	Aantal kinderen op populatieniveau*	Gemiddeld aantal opvangdagen op weekbasis	Totaal aantal nodige opvangdagen*
Niet-schoolgaande kinderen	87.7	8.61	13 473	2.6	35 559
<i>Gebruikers formele opvang</i>	76,6	3.1	3 718	2.2	8 178
<i>Gebruikers enkele informele opvang</i>	10,4	29.3	4 771	2.5	11 926
<i>Niet-gebruikers</i>	13,0	24.5	4 986	3.1	15 456
Schoolgaande kinderen	12.3	6.18	1 358	2.1	2 796
<i>Voltijds</i>	74.3	5.0	816	1.9	1 550
<i>Niet-voltijds</i>	25.7	9.6	542	2.3	1 246
Totaal	100	8.31	14 831	2.6	38 354**

* Afgerond naar boven. ** Totaal aantal nodige opvangdagen = aantal kinderen x gemiddeld aantal dagen (resultaten in tabel gebaseerd op bewerkingen met meer cijfers na de komma).

3 Samenvatting

3.1 Onvervulde behoefte aan formele opvang bij niet-schoolgaande kinderen

Van de huidige **gebruikers van formele opvang** (al dan niet in combinatie met informele opvang) geeft 11.5% aan een extra nood te hebben aan formele opvang, zonder aandacht te geven aan de reden waarom men niet méér gebruik kan maken van formele opvang. Die extra nood aan formele opvang is sterker aanwezig bij gebruikers van enkel formele opvang dan bij gebruikers die formele en informele opvang combineren (de combinatiegroep) en bij beperkte gebruikers dan bij regelmatige gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang). Er wordt geen verschil in aandeel gebruikers met een extra nood aan formele opvang gevonden tussen de verschillende formele opvangvormen (d.i. gezins- en groepsopvang) en het gebruik van formele opvang met IKT of met een vrije bijdrage als meest gebruikte opvangvorm.

De extra nood aan formele opvang is sterker aanwezig bij gezinnen met een niet-werkende moeder (24.7%), met een moeder van niet-Belgische origine (19.8%) en bij kansarme gezinnen (22.4%). Met andere woorden gegeven dat deze groepen minder gebruik maken van formele opvang (zie Hoofdstuk 5) heerst er bij deze groepen ook een sterkere nood aan formele opvang indien ze reeds gebruik maken van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang). In Limburg (8.6%) is de extra nood voor alle gebruikers van formele opvang minder sterk aanwezig dan in de andere provincies.

Betreffende de **omvang** van de extra nood aan formele opvang hebben gebruikers van formele opvang gemiddeld 1.9 dagen extra nodig in een (5-dagen) week. Niet alleen geven kansarme gezinnen en gezinnen met een niet-werkende moeder en met een moeder van niet-Belgische origine vaker aan dat ze een extra nood hebben aan formele opvang, maar ligt ook de omvang van die extra nood in gemiddeld aantal dagen in de week hoger (resp. gemiddeld 3.2, 2.8 en 2.6 dagen extra nodig). Overeenkomstig met het huidige gebruik van formele opvang, is er vooral een nood aan extra formele opvang in de week en niet in het weekend.

Uit de analyse van de **redenen** waarom het voor de huidige gebruikers met een extra nood aan formele opvang niet mogelijk is om méér gebruik te maken van formele opvang worden de volgende drie redenen (in dalende volgorde) het meest aangehaald: de openingsuren passen niet (41.2%), de opvang is te duur (31.5%) en er is te weinig plaats in de opvang (27.1%). Hoewel de extra nood ook wordt gevoeld door een tekort aan plaats in de formele opvang, worden iets meer de onaangepastheid van de opvanguren en de kostprijs aangehaald. De gebruikers van groepsopvang (ongeacht met IKT of vrije bijdrage) als meest gebruikte formele opvangvorm halen vaker aan dat er te weinig plaats is in de opvang en dat de opvang te duur is om méér gebruik te kunnen maken van formele opvang dan de gebruikers van gezinsopvang, terwijl deze laatste vaker aanhalen dat de opvanguren niet passen om méér gebruik te kunnen maken van formele opvang. De reden dat de opvanguren niet passen wordt in verhouding over het algemeen gezien meer aangehaald indien de moeder overdag werkt met onverwachte overuren of nog andere werkuren heeft dan de opgesomde categorieën in de enquête (bv. 'tussen de 80 en 90 uur per week'). Verder halen de gebruikers van opvang met een vrije bijdrage (ongeacht groeps- of gezinsopvang) als meest gebruikte formele opvang vaker aan dat opvang te duur is dan gebruikers van formele opvang met IKT.

Om een zuivere onvervulde behoefte aan formele opvang door plaatstekort te berekenen, wordt er enkel rekening gehouden met de **reden 'er is te weinig plaats in de opvang'** waarom er niet méér gebruik kan worden gemaakt van formele opvang. We komen uit op een totale onvervulde behoefte

van 3.1% bij de huidige gebruikers **van formele opvang**. De omvang van deze onvervulde behoefte bedraagt gemiddeld 2.2 dagen per (5-dagen) week (wat hoger ligt dan het gemiddelde 1.9 dagen voor de extra nood zonder rekening te houden met de redenen).

Van de huidige **gebruikers van enkel informele opvang** geeft 29.3% aan een nood te hebben aan formele opvang. Dit aandeel ligt hoger bij gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine dan bij gezinnen met een moeder van Belgische origine (38.2% versus 25.3%). Verhoudingsgewijs is de nood aan formele opvang onder de gebruikers van enkel informele opvang het hoogst in de provincie Vlaams-Brabant en het laagst in de provincie West-Vlaanderen. Betreffende de omvang van de nood aan formele opvang hebben gebruikers van enkel informele opvang gemiddeld 2.5 dagen nodig per (5-dagen) week. Opnieuw is er vooral een nood aan formele opvang in de week en niet in het weekend.

Van de huidige **niet-gebruikers** van opvang (d.i. geen formele én informele opvang) geeft 24.5% aan een nood te hebben aan formele opvang. Dit aandeel ligt hoger bij gezinnen met een niet-werkende moeder dan bij gezinnen met een werkende moeder (25.8% versus 17%). Verhoudingsgewijs is de nood aan formele opvang onder de niet-gebruikers het laagst in de provincie Limburg. Betreffende de omvang van de nood aan formele opvang hebben niet-gebruikers gemiddeld 3.1 dagen nodig per (5-dagen) week. Opnieuw is er vooral een nood aan formele opvang in de week en niet in het weekend.

Na weging van de percentages voor de drie groepen (d.i. gebruikers van formele opvang, gebruikers van enkel informele opvang en niet-gebruikers) met de aandelen van de drie groepen in de totale steekproef (d.i. 76.6% gebruikers van formele opvang, 10.4% gebruikers van enkel informele opvang en 13.0% niet-gebruikers) komen we uit op een **totale onvervulde behoefte** aan formele opvang van **8.6%** bij gezinnen met **niet-schoolgaande kinderen** tussen 3 maanden en 3 jaar in het Vlaamse Gewest. Op populatieniveau komt dit overeen met ongeveer 13 473 niet-schoolgaande kinderen die gemiddeld 2.6 dagen in de week nood hebben aan formele opvang. Dit zorgt voor een totaal aantal nodige opvangdagen van ongeveer 35 559.

Zoals eerder in deze studie naar voren is gekomen heeft iets meer dan de helft van de gebruikers die niet bij hun opvangvorm van voorkeur zijn terecht gekomen een voorkeur voor groepsopvang met IKT. De reeds vastgestelde groei in plaatsen voor de groepsopvang met IKT is een piste dat verder kan worden uitgebouwd. Ook het verder inzetten op meer trap 3-plaatsen (plussubsidies) is aangewezen aangezien kansarme gezinnen, gezinnen met niet-werkende moeders en gezinnen met moeders van niet-Belgische origine niet alleen minder gebruik maken van formele opvang maar eveneens een hogere nood ervaren aan formele opvang.

3.2 Onvervulde behoefte aan formele opvang bij schoolgaande kinderen

Voor de inschatting van de onvervulde behoefte aan formele opvang bij schoolgaande kinderen tussen 2.5 en 3 jaar zijn we gaan kijken naar het aandeel met een onvervulde behoefte aan formele opvang tijdens de schooluren binnen de huidige groep van voltijds schoolgaande kinderen en de huidige groep van niet-voltijds schoolgaande kinderen.

Voor de **voltijds schoolgaande kinderen** zien we dat 5% een onvervulde behoefte heeft aan formele opvang tijdens de schooluren. De omvang van deze onvervulde behoefte bedraagt voor deze groep gemiddeld 1.9 dagen per week.

Voor de **niet-voltijds schoolgaande kinderen** zien we dat 9.6% een onvervulde behoefte heeft aan formele opvang tijdens de schooluren. De omvang van deze onvervulde behoefte bedraagt voor deze groep gemiddeld 2.3 dagen per week.

Na weging van de percentages voor de twee groepen van schoolgaande kinderen (d.i. voltijds en niet-voltijds schoolgaande kinderen) met de aandelen van deze groepen in de totale steekproef (d.i. 74.3% voltijds schoolgaande kinderen en 25.7% niet-voltijds schoolgaande kinderen) komen we uit op een **totale onvervulde behoefte** aan formele opvang van **6.2%** voor **schoolgaande kinderen** tussen 2.5 en 3 jaar in het Vlaamse Gewest. Op populatieniveau komt dit overeen met ongeveer 1 358 schoolgaande kinderen die gemiddeld 2.1 dagen in de week nood hebben aan formele opvang tijdens de schooluren. Dit zorgt voor een totaal aantal nodige opvangdagen van ongeveer 2 796.

3.3 Totale onvervulde behoefte aan formele opvang bij alle kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar

Wanneer we de cijfers van niet-schoolgaande en schoolgaande kinderen samennemen, komen we uit op een totale onvervulde behoefte aan formele opvang van **8.3%** wat overeenkomt met ongeveer 14 831 kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar op populatieniveau die gemiddeld 2.6 dagen in de week nood hebben aan formele opvang. Dit zorgt voor een totaal aantal nodige opvangdagen van ongeveer 38 354. Deze cijfers geven Kind en Gezin de mogelijkheid om het totale aantal extra nodige opvangplaatsen te berekenen.

Literatuur

Hedebouw, G., Peetermans A. (2009). *Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaams Gewest*. HIVA-KU Leuven.

Kind en Gezin (2017), *Het Kind in Vlaanderen – 2017*, Kind en Gezin, Brussel.

Vande Gaer, E., Gijssels, C., en Hedebouw, G. (2013). *Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest*. Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Vanpée, K. Sannen, L., en Hedebouw, G. (2000). *Kinderopvang in Vlaanderen, gebruik, keuze van de opvangvorm en evaluatie door de ouders*. HIVA-KU Leuven.

BIJLAGEN

1 Participation of non-response bias: vergelijking ongewogen respons met de steekproeftrekking per onderzoeksmethode

1.1 Verdeling volgens provincie

Tabel 131 Verdeling volgens provincie voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe kolom %)

	Onderzoekspopulatie websurvey (n= 141 688)		Steekproeftrekking websurvey (n= 10 000)		Ongewogen respons websurvey (n= 3 944)	
	n	%	n	%	n	%
Antwerpen	40 269	28.4	2 900	29.0	1 080	27.4
Limburg	18 528	13.1	1 300	13.0	497	12.6
Oost-Vlaanderen	32 804	23.2	2 300	23.0	893	22.6
Vlaams-Brabant	24 687	17.4	1 800	18.0	801	20.3
West-Vlaanderen	25 400	17.9	1 700	17.0	673	17.1

Tabel 132 Verdeling volgens provincie voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe kolom %)

	Onderzoekspopulatie telefonische enquête (n= 145 587)		Steekproeftrekking telefonische enquête (n= 8 751)		Ongewogen respons telefonische enquête (n= 2 500)	
	n	%	n	%	n	%
Antwerpen	43 370	29.8	2 694	30.8	726	29.0
Limburg	18 510	12.7	1 052	12.0	309	12.4
Oost-Vlaanderen	33 023	22.7	1 827	20.9	576	23.0
Vlaams-Brabant	25 099	17.2	1 433	16.4	451	18.0
West-Vlaanderen	25 585	17.6	1 745	19.9	425	17.0

**In de respons dataset zijn er ook 13 observaties komende uit de provincies Brussels Gewest, Henegouwen, Luik en Namen.*

Tabel 133 Verdeling volgens provincie voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe kolom %)

	Onderzoekspopulatie F2F interviews (n= 2 501)		Steekproeftrekking F2F interviews (n= 559)		Ongewogen respons F2F interviews (n= 150)	
	n	%	n	%	n	%
Antwerpen	1 539	61.5	435	77.8	114	76.0
Limburg	448	17.9	62	11.1	17	11.3
Oost-Vlaanderen	514	20.6	62	11.1	18	12.0

** 1 observatie uit provincie Vlaams-Brabant in de respons dataset.*

1.2 Verdeling volgens provincie en kansarmoede

Tabel 134 Verdeling volgens provincie en kansarmoede voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie websurvey (n= 141 688)			Steekproeftrekking websurvey (n= 10 000)			Ongewogen respons websurvey (n= 3 944)		
	/	Ja	Nee	/	Ja	Nee	/	Ja	Nee
Antwerpen	0.3	3.0	25.1	0.3	3.2	25.5	0.3	1.8	25.3
Limburg	0.1	1.2	11.8	0.1	1.3	11.6	0.1	1.0	11.5
Oost-Vlaanderen	0.2	1.9	21.0	0.2	2.1	20.8	0.2	1.2	21.2
Vlaams-Brabant	0.2	1.1	16.2	0.2	1.1	16.7	0.2	0.8	19.3
West-Vlaanderen	0.2	1.6	16.1	0.2	1.5	15.3	0.2	1.1	15.9
Totaal	1.0	8.8	90.2	1.1	9.2	89.7	0.9	5.9	93.2

Tabel 135 Verdeling volgens provincie en kansarmoede voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie telefonische enquête (n= 145 587)			Steekproeftrekking telefonische enquête (n= 8 751)			Ongewogen respons telefonische enquête (n= 2 500)		
	/	Ja	Nee	/	Ja	Nee	/	Ja	Nee
Antwerpen	0.5	4.4	24.9	0.4	4.4	26.0	0.0	3.6	25.4
Limburg	0.1	1.4	11.2	0.2	1.3	10.5	0.2	1.4	10.8
Oost-Vlaanderen	0.3	2.5	19.9	0.2	2.5	18.2	0.0	2.2	20.8
Vlaams-Brabant	0.3	1.4	15.6	0.3	1.4	14.7	0.0	1.2	16.8
West-Vlaanderen	0.3	2.0	15.3	0.3	2.5	17.2	0.0	1.8	15.2
Totaal	1.4	11.8	86.8	1.4	12.1	86.5	0.3	10.5	89.2

**In de respons dataset ook 13 observaties komende uit de provincies Brussels Gewest, Henegouwen, Luik en Namen.*

Tabel 136 Verdeling volgens provincie en kansarmoede voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie F2F interviews (n= 2 501)			Steekproeftrekking F2F interviews (n= 559)			Ongewogen respons F2F interviews (n= 150)		
	/	Ja	Nee	/	Ja	Nee	/	Ja	Nee
Antwerpen	1.3	45.5	14.7	2.5	59.8	15.6	4.0	58.7	13.3
Limburg	0.0	12.2	5.7	0.0	9.1	2.0	0.0	8.7	2.7
Oost-Vlaanderen	0.2	13.7	6.6	0.4	8.6	2.2	0.0	9.3	2.7
Totaal	1.6	71.4	27.0	2.9	77.5	19.7	4.0	77.3	18.7

**1 observatie uit provincie Vlaams-Brabant in de respons dataset.*

1.3 Verdeling volgens provincie en origine moeder

Tabel 137 Verdeling volgens provincie en origine moeder voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie websurvey (n= 141 688)			Steekproeftrekking websurvey (n= 10 000)			Ongewogen respons websurvey (n= 3 944)		
	/	Belg	Niet-Belg	/	Belg	Niet-Belg	/	Belg	Niet-Belg
Antwerpen	0.3	20.8	7.3	0.3	21.1	7.6	0.4	21.7	5.3
Limburg	0.3	10.2	2.6	0.4	10.1	2.6	0.4	10.4	1.8
Oost-Vlaanderen	0.5	18.7	4.0	0.5	18.3	4.2	0.4	19.2	3.0
Vlaams-Brabant	0.4	12.8	4.3	0.5	13.3	4.3	0.3	16.2	3.8
West-Vlaanderen	0.3	15.5	2.1	0.3	14.6	2.1	0.3	15.4	1.4
Totaal	1.8	78.0	20.2	2.0	77.4	20.7	1.7	83.0	15.3

Tabel 138 Verdeling volgens provincie en origine moeder voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie telefonische enquête (n= 145 587)			Steekproeftrekking telefonische enquête (n= 8 751)			Ongewogen respons telefonische enquête (n= 2 500)		
	/	Belg	Niet-Belg	/	Belg	Niet-Belg	/	Belg	Niet-Belg
Antwerpen		20.3	9.5		21.4	9.4		21.1	7.9
Limburg		9.8	2.9		9.0	3.0		10.0	2.4
Oost-Vlaanderen		17.8	4.9		15.8	5.1		18.2	4.8
Vlaams-Brabant		12.3	4.9		11.7	4.7		13.6	4.4
West-Vlaanderen		14.8	2.7		16.0	3.9		14.1	2.9
Totaal		75.1	24.9		73.9	26.1		77.5	22.5

* De ontbrekende gegevens over nationaliteit moeder is uit de onderzoekspopulatie voor telefonische enquête gehaald. In de respons dataset zijn er ook 13 observaties uit de provincies Brussels Gewest, Henegouwen, Luik en Namen.

Tabel 139 Verdeling volgens provincie en origine moeder voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie F2F interviews (n= 2 501)			Steekproeftrekking F2F interviews (n= 559)			Ongewogen respons F2F interviews (n= 150)		
	/	Belg	Niet-Belg	/	Belg	Niet-Belg	/	Belg	Niet-Belg
Antwerpen	1.9	0.7	59.0	1.4	1.4	75.0	2.0	0.7	73.3
Limburg	1.6	0.7	15.6	0.9	0.7	9.5	1.3	0.7	9.3
Oost-Vlaanderen	1.2	0.2	19.1	0.7	0.2	10.2	0.7	0.7	10.7
Totaal	1.6	4.7	93.7	3.0	2.3	94.6	4.0	2.0	94.0

*1 observatie uit provincie Vlaams-Brabant in de respons dataset.

1.4 Verdeling volgens provincie en leeftijd kind

Tabel 140 Verdeling volgens provincie en leeftijd kind voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie websurvey (n= 141 688)				Steekproeftrekking websurvey (n= 10 000)				Ongewogen respons websurvey (n= 3 944)			
	< 30 maand		>= 30 maand		< 30 maand		>= 30 maand		< 30 maand		>= 30 maand	
Provincie	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Antwerpen	33 557	23.7	6 712	4.7	2 610	26.1	290	2.9	953	24.2	127	3.2
Limburg	15 337	10.8	3 191	2.3	1 170	11.7	130	1.3	427	10.8	70	1.8
Oost-Vlaanderen	26 976	19.0	5 828	4.1	2 070	20.7	230	2.3	789	20.0	104	2.6
Vlaams-Brabant	20 546	14.5	4 141	2.9	1 620	16.2	180	1.8	705	17.9	96	2.4
West-Vlaanderen	21 059	14.9	4 341	3.1	1 530	15.3	170	1.7	590	15.0	83	2.1
Totaal	117 475	82.9	24 213	17.1	9 000	90.0	1 000	10.0	3 464	87.8	480	12.2

Tabel 141 Verdeling volgens provincie en leeftijd kind voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie telefonische enquête (n= 145 587)				Steekproeftrekking telefonische enquête (n= 8 751)				Ongewogen respons telefonische enquête (n= 2 500)			
	< 30 maand		>= 30 maand		< 30 maand		>= 30 maand		< 30 maand		>= 30 maand	
Provincie	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Antwerpen	35 906	24.7	7 464	5.1	2 234	25.5	460	5.3	654	26.2	72	2.9
Limburg	15 222	10.5	3 288	2.3	866	9.9	186	2.1	281	11.2	28	1.1
Oost-Vlaanderen	26 870	18.5	6 153	4.2	1 499	17.1	328	3.8	514	20.6	62	2.5
Vlaams-Brabant	20 678	14.2	4 421	3.0	1 186	13.6	247	2.8	410	16.4	41	1.6
West-Vlaanderen	21 108	14.5	4 477	3.1	1 421	16.2	324	3.7	381	15.2	44	1.7
Totaal	119 784	82.3	25 803	17.7	7 206	82.3	1 545	17.7	2 250	90.0	250	10.0

*In de respons dataset ook 13 observaties komende uit de provincies Brussels Gewest, Henegouwen, Luik en Namen.

Tabel 142 Verdeling volgens provincie en leeftijd kind voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie F2F interviews (n= 2 501)				Steekproeftrekking F2F interviews (n= 559)				Ongewogen respons F2F interviews (n= 150)			
	< 30 maand		>= 30 maand		< 30 maand		>= 30 maand		< 30 maand		>= 30 maand	
Provincie	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Antwerpen	1 391	55.6	155	6.2	368	65.8	67	12.0	98	65.3	16	10.7
Limburg	395	15.8	55	2.2	54	9.7	8	1.4	15	10.0	2	1.3
Oost-Vlaanderen	445	17.8	60	2.4	51	9.1	11	2.0	13	8.7	5	3.3
Totaal	2 231	89.1	270	10.8	473	84.6	86	15.4	127	84.7	23	15.3

*1 observatie uit provincie Vlaams-Brabant in de respons dataset

1.5 Verdeling volgens provincie en taal dienstverlening

Tabel 143 Verdeling volgens provincie en taal dienstverlening voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de websurvey (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie websurvey (n= 141 688)			Steekproeftrekking websurvey (n= 10 000)			Ongewogen respons websurvey (n= 3 944)		
	Engels	Frans	Nederlands	Engels	Frans	Nederlands	Engels	Frans	Nederlands
Antwerpen	1.2	0.5	26.7	1.3	0.5	27.2	1.0	0.3	26.1
Limburg	0.2	0.1	12.8	0.3	0.1	12.7	0.2	0.1	12.3
Oost-Vlaanderen	0.7	0.8	21.7	0.8	0.6	21.6	0.6	0.5	21.5
Vlaams-Brabant	1.0	3.4	13.1	1.0	3.5	13.5	1.2	2.9	16.2
West-Vlaanderen	0.5	0.4	17.0	0.6	0.4	16.0	0.4	0.1	16.5
Totaal	3.6	5.2	91.2	4.0	5.1	91.0	3.4	3.9	92.7

Tabel 144 Verdeling volgens provincie en taal dienstverlening voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de telefonische enquêtes (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie telefonische enquête (n= 145 587)			Steekproeftrekking telefonische enquête (n= 8 751)			Ongewogen respons telefonische enquête (n= 2 500)		
	Engels	Frans	Nederlands	Engels	Frans	Nederlands	Engels	Frans	Nederlands
Antwerpen	1.8	0.8	27.3	1.8	0.8	28.2	1.4	0.6	27.0
Limburg	0.3	0.1	12.3	0.3	0.1	11.6	0.3	0.1	11.9
Oost-Vlaanderen	0.8	1.00	20.9	0.8	1.0	19.1	0.9	0.7	21.5
Vlaams-Brabant	1.0	4.0	12.3	1.1	3.4	11.9	0.7	3.4	14.0
West-Vlaanderen	0.6	0.6	16.4	0.8	0.9	18.2	0.6	0.6	15.8
Totaal	4.4	6.5	89.1	4.7	6.3	89.0	3.9	5.6	90.5

*In de respons dataset ook 13 observaties komende uit de provincies Brussels Gewest, Henegouwen, Luik en Namen.

Tabel 145 Verdeling volgens provincie en taal dienstverlening voor de onderzoekspopulatie, steekproeftrekking en ongewogen respons voor de F2F interviews (ruwe cel %)

	Onderzoekspopulatie F2F interviews (n= 2 501)			Steekproeftrekking F2F interviews (n= 559)			Ongewogen respons F2F interviews (n= 150)		
	Arabisch	Turks	Berbers	Arabisch	Turks	Berbers	Arabisch	Turks	Berbers
Antwerpen	34.6	14.9	12.4	47.9	12.0	17.9	51.3	7.3	17.3
Limburg	5.9	0.7	11.4	0.0	11.1	0.0	0.0	11.3	0.0
Oost-Vlaanderen	5.8	0.7	13.7	0.0	11.1	0.0	0.0	12.0	0.0
Totaal	46.3	16.2	37.4	47.9	34.2	17.9	51.3	31.3	17.3

*1 observatie uit provincie Vlaams-Brabant in de respons dataset.

2 Gedetailleerde verdeling van de nationaliteit van de moeder bij geboorte voor populatie en gewogen responsgegevens uit 2018

Tabel 146 Nationaliteit van de moeder bij geboorte naar provincie voor populatie en responsgegevens in 2018 (in kolom %, gewogen kolom % voor de respons)

	Basispopulatie 2018 (n= 178 492)					
	Antwerpen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Limburg	Totaal
België	62.6	66.6	80.7	72.7	72.1	69.8
Zuidelijk deel Europese Unie	1.1	2.2	0.4	0.6	1.0	1.1
Westelijk en Noordelijk deel Europese Unie en andere Europese landen (zonder Turkije)	4.0	2.5	1.0	1.4	5.4	2.8
Oostelijk deel Europese Unie en ex Oostblok	4.1	4.9	3.5	4.3	2.7	4.0
Ex Oostblok (niet EU)	3.1	2.0	2.3	2.8	2.4	2.7
Andere landen van Azië	6.3	4.1	4.0	3.5	3.7	4.6
Zuid- en Midden Amerika	1.2	1.1	0.4	0.7	0.6	0.9
Maghreb-landen (d.i. Algerije, Marokko, Tunesië, Libië en Mauritanië)	8.1	4.8	2.5	3.3	3.4	4.9
Turkije	1.9	1.3	0.2	2.3	4.0	1.9
Andere landen van Afrika	4.7	4.8	2.6	4.2	1.3	3.9
Rijke OESO landen (niet EU)	0.3	0.5	0.1	0.1	0.2	0.3
Anderen	0.01	0.01	0.01	0.02	0.00	0.01
Totaal niet-Belg	35.0	28.2	17.0	23.3	24.8	26.9
Niet ingevuld	2.3	5.2	2.3	4.0	3.1	3.3
	Respons 2018 (n= 6 581)					
	Antwerpen (n = 1 920)	Vlaams-Brabant (n= 1 253)	West-Vlaanderen (n= 1 098)	Oost-Vlaanderen (n= 1 487)	Limburg (n= 823)	Totaal
België	62.0	69.2	81.1	73.1	70.5	69.9
Zuidelijk deel Europese Unie	0.9	2.6	0.3	0.7	0.8	1.0
Westelijk en Noordelijk deel Europese Unie en andere Europese landen (zonder Turkije)	3.6	2.3	1.6	2.2	4.3	2.8
Oostelijk deel Europese Unie en ex Oostblok	3.0	5.4	2.9	5.1	3.4	3.9
Ex Oostblok (niet EU)	2.8	3.2	2.3	2.0	2.7	2.6
Andere landen van Azië	7.5	3.6	4.8	2.3	2.5	4.6
Zuid- en Midden Amerika	1.1	1.5	0.1	0.7	0.9	0.9
Maghreb-landen (d.i. Algerije, Marokko, Tunesië, Libië en Mauritanië)	9.6	5.0	1.5	2.6	2.1	5.0
Turkije	1.7	0.5	0.0	2.8	5.4	1.9
Andere landen van Afrika	5.1	3.8	4.8	4.3	1.8	3.9
Rijke OESO landen (niet EU)	0.2	0.4	0.1	0.4	0.1	0.2
Anderen	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Totaal niet-Belg	35.5	28.3	16.2	23.2	24.0	26.9
Niet ingevuld	2.5	2.5	2.7	3.7	5.5	3.2

3 Het gebruik van formele en informele opvang voor de ongewogen respons, de gewogen respons ten opzichte van onderzoekspopulatie en basispopulatie

De ongewogen percentages 'regelmatig' en 'geen gebruik' verschillen significant van de gewogen percentages (zowel t.o.v. de onderzoeks- als basispopulatie). Namelijk het gebruik van formele en informele opvang ligt lager indien er gewogen wordt voor leeftijd van het kind, origine van de moeder en provincie dan wanneer er niet gewogen wordt. De gewogen percentages t.o.v. de onderzoekspopulatie wat betreft het gebruik van formele en informele opvang verschillen niet significant van de gewogen percentages t.o.v. de basispopulatie. Er werd in dit rapport geopteerd voor weging t.o.v. basispopulatie voor alle analyses (zie Hoofdstuk 2).

Tabel 147 Gebruik van opvang (formele en/of informele opvang) voor niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest in 2018 (n = 6 028, BI 95%, in kolom %)

	Ongewogen			Gewogen t.o.v. onderzoekspopulatie			Gewogen t.o.v. basispopulatie		
	Formeel en/of informeel (n= 6 027)	Formeel (n= 6 026)	Informeel (n= 6 025)	Formeel en/of informeel (n= 6 027)	Formeel (n= 6 026)	Informeel (n= 6 025)	Formeel en/of informeel (n= 6 027)	Formeel (n= 6 026)	Informeel (n= 6 025)
Regelmatig ¹	84.7 (83.8-85.6)	77.1 (76.1-78.2)	42.5 (41.2-43.7)	82.1 (81.1-83.2)	74.6 (73.5-75.8)	40.3 (39.0-41.5)	81.3 (80.2-82.5)	73.8 (72.7-75.1)	39.6 (38.3-40.8)
Beperkt ²	5.0 (4.5-5.6)	2.4 (2.0-2.8)	30.2 (29.1-31.4)	5.5 (4.9-6.2)	2.7 (2.2-3.1)	29.5 (28.3-30.6)	5.7 (5.0-6.3)	2.8 (2.3-3.2)	29.1 (27.9-30.3)
Geen	10.3 (9.5-11.1)	20.4 (19.4-21.4)	27.3 (26.2-28.4)	12.3 (11.4-13.3)	22.7 (21.5-23.8)	30.3 (29.1-31.5)	12.9 (12.0-14.0)	23.4 (22.2-24.5)	31.3 (30.1-32.6)

¹Regelmatig gebruik in 2018: 'wekelijks' gebruik van opvang met als intensiteit minstens éénmaal 5 uur of meer per week (7 dagen) of minstens driemaal minder dan 5 uur per week (7 dagen) voor niet-schoolgaande kinderen. ²Beperkt gebruik in 2018: 'wekelijks' gebruik maar niet met de intensiteit van de regelmatige gebruikers of 'af en toe/maandelijks' gebruik

4 Redenen niet-gebruik formele en informele opvang voor de verschillende leeftijdscategorieën van het kind

Voor alle leeftijden zien we dat de volgende twee redenen voor het niet gebruiken van zowel formele als informele opvang het meest worden aangehaald (zie Tabel 148): er bewust voor kiezen om zelf voor het kindje te zorgen met het oog op het welzijn van het kindje en het niet gebruiken van opvang omwille van het thuis zijn door werkloosheid of ziekte. Daarnaast zijn er een aantal opvallende verschillen tussen de leeftijdscategorieën van het kind. Zo geven ouders van kinderen uit de jongste groep (3 m – 6 m) meer aan het werk tijdelijk te hebben onderbroken om voor het kindje/de kinderen te kunnen zorgen dan ouders van kinderen uit oudere leeftijdsgroepen. Ouders van kinderen uit de oudste leeftijdsgroep (30 m – 36 m; niet-schoolgaande kinderen) geven daarentegen vaker aan dat het kindje te veel aandacht/verzorging nodig heeft die anderen niet kunnen bieden en dat het kindje niet terecht kan bij grootouders, familie of vrienden.

Tabel 148 Aanwezig in de top drie van belangrijkste redenen voor het niet gebruiken van formele én informele opvang voor de verschillende leeftijdscategorieën in 2018 (niet-gebruikers opvang, in gewogen kolom %)

	3 – 6 m (n= 49)	6 – 12 m (n= 166)	12 – 18 m (n= 109)	18 – 24 m (n= 105)	24 – 30 m (n= 102)	30 – 36 m (n= 28)
Omdat het beter is voor het kindje						
1. Ik (en/of mijn partner) kiezen er bewust voor om zelf voor ons kindje te zorgen omdat we vinden dat dit beter is voor het kindje	48.6 (33.3-63.9)	49.1 (41.1-57.1)	52.2 (42.3-62.1)	51.7 (41.6-61.7)	54.8 (44.6-65.1)	55.1 (34.8-75.3)
2. Ons kindje heeft (te) veel aandacht/verzorging nodig die niemand anders dan de ouders kunnen bieden	10.3 (1.2-19.4)	16.1 (10.1-22.0)	12.6 (6.2-19.0)	6.1 (1.1-11.0)	11.9 (5.5-18.3)	23.9 (6.8-41.1)
Omdat we geen opvang vonden						
3. Wij vonden geen formele kinderopvang in de buurt	5.7 (0.0-12.3)	15.5 (9.9-21.2)	8.5 (3.2-13.7)	16.4 (9.0-23.7)	9.2 (3.5-14.9)	0.0 (0.0-0.0)
4. Het kindje kan niet terecht bij grootouders, familie of vrienden	12.4 (2.6-22.2)	14.8 (9.1-20.5)	9.3 (3.9-14.8)	8.6 (3.0-14.2)	12.5 (5.4-19.6)	25.0 (7.6-42.5)
Omdat we geen geschikte formele opvang vonden						
5. De opvang in de buurt is niet aangepast aan mijn/onze werkuren (bijvoorbeeld 's morgens vroeg/'s avonds laat, 's nachts, deeltijds, etc.)	8.2 (0.0-19.8)	1.7 (0.0-3.7)	3.5 (0.4-6.7)	3.5 (0.0-7.5)	1.4 (0.0-3.3)	4.7 (0.0-14.2)
6. Formele kinderopvang is te duur	9.6 (1.0-18.3)	10.2 (5.6-14.9)	10.1 (4.4-15.8)	17.2 (9.8-24.6)	11.0 (4.3-17.6)	14.3 (0.1-28.5)
7. We hebben geen vertrouwen in de formele kinderopvang	3.1 (0.0-7.5)	6.5 (2.1-11.0)	9.2 (3.6-14.9)	13.7 (6.9-20.5)	13.8 (6.8-20.7)	8.4 (0.0-18.3)
8. We hebben slechte ervaringen met kinderopvang in het verleden	1.9 (0.0-5.7)	3.2 (0.0-6.8)	1.9 (0.0-4.6)	4.0 (0.0-7.9)	4.8 (0.5-9.0)	2.8 (0.0-8.7)
9. Het personeel van de kinderopvangvoorziening(en) in de buurt is niet vertrouwd met onze opvoedingsgewoonten	1.6 (0.0-4.7)	1.4 (0.0-3.2)	4.1 (0.0-8.8)	1.2 (0.0-3.4)	3.9 (0.0-7.8)	2.7 (0.0-8.4)
Andere redenen						
10. Omdat ik (en/of mijn partner) niet werk of ik (en/of mijn partner) thuis ben omwille van werkloosheid of ziekte	31.6 (17.6-45.5)	51.7 (43.7-59.7)	61.2 (51.7-70.8)	40.9 (30.9-50.8)	51.4 (41.2-61.7)	52.7 (32.6-72.8)
11. Omdat ik (en/of mijn partner) mijn werk heb onderbroken (tijdskrediet, ouderschapsverlof, ...) om voor het kindje/de kinderen te kunnen zorgen	40.7 (25.9-55.4)	12.6 (7.7-17.5)	11.8 (5.7-17.9)	9.3 (3.6-15.1)	6.0 (1.5-10.6)	7.0 (0.0-17.2)
12. Mijn partner en ik zorgen om de beurt voor het kindje want we kunnen onze werkuren voldoende afstemmen	8.0 (0.0-16.1)	4.5 (1.3-7.6)	9.1 (3.9-14.3)	11.6 (5.2-18.1)	8.6 (3.0-14.3)	11.8 (0.0-25.2)
13. Nog andere redenen	25.3 (12.7-37.8)	19.1 (12.7-25.5)	13.6 (7.0-20.3)	21.1 (13.2-29.1)	24.0 (15.0-33.0)	8.3 (0.0-18.0)
Totaal	>100	>100	>100	>100	>100	>100

5 Het gebruik van formele en informele opvang voor de verschillende origineclusters (nationaliteit van de moeder bij geboorte)

Tabel 149 Gebruik van formele en/of informele opvang door de verschillende origineclusters (d.i. nationaliteit van de moeder bij geboorte) in 2018 (in gewogen rij %)

	Formeel en/of informeel			Formeel			Informeel		
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen
België (n= 4 755 - 4756)	91.8	3.7	4.5	84.0	1.8	14.2	49.3	32.6	18.0
Zuidelijk deel Europese Unie (n= 52)	84.5	5.6	10.0	72.7	3.8	23.5	24.9	25.0	50.1
Westelijk en Noordelijk deel Europese Unie en andere Europese landen (zonder Turkije) (n= 155)	67.6	12.1	20.3	61.2	3.8	35.0	22.8	34.8	42.5
Oostelijk deel Europese Unie en ex Oostblok (n= 185)	59.4	5.6	35.0	52.8	1.0	46.2	16.1	16.9	67.0
Ex Oostblok (niet EU) (n= 92- 93)	59.2	11.8	29.0	51.3	4.4	44.3	19.8	19.4	60.8
Andere landen van Azië (n= 201)	47.7	10.2	42.1	40.9	6.1	53.1	14.7	16.3	69.0
Zuid- en Midden-Amerika (n= 38)	74.4	7.6	18.0	66.4	5.3	28.3	20.6	26.8	52.6
Maghreb-landen (d.i. Algerije, Marokko, Tunesië, Libië en Mauritanië) (n= 206)	38.9	13.2	47.9	30.3	6.2	63.5	12.5	16.8	70.8
Turkije (n= 72)	38.1	16.8	45.1	23.8	7.4	68.8	17.0	23.5	59.5
Andere landen van Afrika (n= 186)	66.2	11.0	22.8	63.3	6.4	30.3	9.1	21.6	69.2
Rijke OESO landen (niet EU) (n= 14)	71.6	-	28.4	71.6	-	28.4	-	13.5	86.5
Totaal niet-Belg (n=1 201 - 1 202)	55.5	10.6	33.9	48.2	4.9	46.9	15.6	20.6	63.8
Niet ingevuld (n= 69)	74.4	6.8	18.8	73.0	4.4	22.7	32.1	24.9	43.0

6 De beoordeling van de structurele aspecten van de opvang

Veel minder uitgebreid als in 2013 (omdat vragen naar onvervulde behoefte bijkomend gesteld dienden te worden), is in 2018 ook de beoordeling van de kwaliteit van de meest gebruikte opvangvorm onderzocht zowel voor formele als informele opvang (in 2013 enkel voor de formele opvang) maar enkel wat betreft structurele aspecten.

6.1 Alle opvangvormen samen

Het opvanguur 's ochtends wordt als het beste beoordeeld door de beperkte en regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang (enkel bevraagd in de websurvey). De gebruikers ervaren vooral de prijs als negatief. Slechts 27.4% beoordeelt deze als 'zeer goed' wat wordt opgetrokken naar 57.3% indien de categorie 'eerder goed' in overweging wordt genomen (dit percentage is zelfs lager dan in 2013 (65.5%) waar er enkel bij opvanggebruikers van de formele opvang werd gepeild naar de beoordeling van de kwaliteit). In vergelijking met de overige structurele aspecten scoort de mogelijkheid tot opvang in de vakantieperiodes als tweede minst goed beoordeelde aspect (76.9% van de beperkte en regelmatige gebruikers geeft een positief antwoord).

Tabel 150 Beoordeling van structurele aspecten van de meest gebruikte opvangvorm in 2018 (in gewogen rij %, *regelmatige en beperkte* gebruikers formele en/of informele opvang, enkel bevraagd in websurvey)

	Ze er slecht	Eer der slecht	Noch slecht, Noch goed	Eer der goed	Ze er goed	Totaal	Totaal positief (eerder goed + zeer goed)
1. Het uur vanaf wanneer het kindje 's morgens kan worden opgevangen	0.5	2.4	5.0	24.5	67.6	100	92.1
2. Het uur tot wanneer het kindje 's avonds kan blijven	0.9	5.4	8.4	31.3	54.0	100	85.3
3. De prijs	1.8	10.7	30.1	29.9	27.4	100	57.3
4. De bereikbaarheid (afstand, bereikbaar met openbaar vervoer, ...)	0.9	2.5	7.8	29.9	58.9	100	88.8
5. De mogelijkheid tot opvang in vakantieperiodes	2.4	6.9	13.8	32.0	44.9	100	76.9

* n= 2937 – 2963 afhankelijk van bevraagd aspect.

6.2 Naargelang de meest gebruikte opvangvorm

Opnieuw doen zich een aantal opvallende verschillen voor. Slechts 1/3 van de gebruikers van groepsopvang die werken met een vrije bijdrage geven aan dat ze de prijs van de opvangvorm 'goed' tot 'zeer goed' vinden. Dit terwijl de groepsopvang met IKT veel beter scoort (hoewel hier ook nog verbetering mogelijk is), namelijk ongeveer 58% evalueert de prijs als 'goed' tot 'zeer goed'. Vreemd genoeg doet hetzelfde verschil zich niet voor bij de gezinsopvang en is het beeld zelfs lichtjes omgekeerd. Het prijsaspect wordt positiever onthaald door gebruikers van informele opvang. Het hoogste percentage wordt teruggevonden bij de meest gebruikte opvang door de grootouders, namelijk 71% van de gebruikers evalueert de prijs als 'goed' tot 'zeer goed'. Wat betreft de mogelijkheid tot

opvang in de vakantieperiodes, zien we dat dit ook het best wordt gescoord indien de meest gebruikte opvang plaatsvindt bij de grootouders.

Tabel 151 Beoordeling van structurele aspecten (som van 'zeer goed' en 'eerder goed' per aspect) van de opvang in 2018 naargelang de meest gebruikte opvangvorm (in gewogen %, *regelmatige en beperkte* gebruikers formele en/of informele opvang, enkel bevraagd in websurvey)

	Gezins-opvang		Groeps-opvang		Informele opvang			
	IKT	Vrij	IKT	Vrij	Groot-ouders	Bij andere familie, bureu, etc.	Opvang aan huis	Bij anderen
1. Het uur vanaf wanneer het kindje 's morgens kan worden opgevangen	92.3	94.4	93.2	91.3	92.3	85.5	75.1	89.0
2. Het uur tot wanneer het kindje 's avonds kan blijven	82.0	88.0	85.5	85.8	87.6	85.6	80.0	78.0
3. De prijs	59.0	64.6	57.5	33.0	71.0	67.5	62.9	67.1
4. De bereikbaarheid (afstand, bereikbaar met openbaar vervoer, ...)	88.7	92.1	88.3	89.5	89.4	83.6	87.5	78.1
5. De mogelijkheid tot opvang in vakantieperiodes	76.6	77.3	73.1	78.1	82.5	78.1	72.9	78.1

* n= 2937 – 2963 afhankelijk van bevraagd aspect.

7 Het gebruik van opvang bij kinderen met een nood aan specifieke zorg of begeleiding

In dit onderdeel komt een specifieke groep van kinderen aan bod die, op grond van gezondheidsproblemen of ontwikkelingsstoornissen, meer zorg of begeleiding nodig hebben in vergelijking met de meeste ander leeftijdsgenootjes.

Globaal geeft 3.2% (BI 95%: 2.7-3.7) van de ouders aan dat hun kindje (n= 170) een hogere nood aan zorg of begeleiding nodig heeft. Van deze kinderen hebben de meeste gezondheidsproblemen en andere opgegeven problemen zoals prematuriteit en voedingsproblemen, wat ook in 2013 werd teruggevonden waar dezelfde vraag is gesteld (zie Tabel 152).

Tabel 152 Kinderen met een nood aan specifieke zorg of begeleiding in 2013 en 2018 (in gewogen %, meerdere antwoorden waren mogelijk)

	2013	2018
	% t.o.v. groep met specifieke nood (n= 119)	% t.o.v. groep met specifieke nood (n= 170)
Langdurige gezondheidsproblemen (> 3 maand)	39.8	40.5
Problemen met de ontwikkeling van het gehoor*	27.3	10.6
Problemen met de ontwikkeling van het zicht	10.3	5.6
Problemen met de mentale/verstandelijke ontwikkeling*	6.0	13.9
Problemen met de motorische/fysieke ontwikkeling*	6.0	26.9
Gedrags- of emotionele problemen	8.7	13.6
Andere redenen*, waaronder o.a.:	34.7	52.6
- Prematuriteit	/	3.8
- Voedingsproblemen	10.0	21.7

* percentages significant ($p < 0.05$) tussen 2013 en 2018.

7.1 Al dan niet gebruik van formele en/of informele opvang

In 2018 wordt er wel een significant verschil gevonden in het gebruik van formele als informele opvang, wat niet het geval was in 2013 (formeel: $\chi^2=19.22$, $df=2$, $p<.0001$; informeel: $\chi^2=18.34$, $df=2$, $p=.0001$; formeel en/of informeel: $\chi^2=22.09$, $df=2$, $p<.0001$; zie Tabel 153). Meer bepaald wordt er minder regelmatig gebruik gemaakt van formele en/of informele opvang door kinderen met een nood aan specifieke zorg dan door kinderen zonder deze nood. Uit Tabel 154 blijkt dat vooral de groep niet-gebruikers groter is bij kinderen met een nood aan specifieke zorg terwijl de 'combinatie' groep (beperkte en regelmatige gebruikers formeel en informeel) kleiner is bij deze kinderen dan bij de overige kinderen.

Indien de kinderen met een nood aan specifieke zorg of begeleiding opvang gebruiken, komen de percentages van de meest gebruikte opvangvorm in grote mate overeen met kinderen zonder die nood, buiten een iets lager gebruik van gezinsopvang met vrije bijdrage (zie Tabel 155). Daarnaast worden de kinderen met een specifieke zorgbehoefte wel meer opgevangen aan huis en door andere personen en diensten. Maar vanwege de kleine aantallen zijn deze verschillen niet significant.

Tabel 153 Het gebruik van (formele en/of informele) opvang door kinderen met een specifieke zorgbehoefte in vergelijking met de overige kinderen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%)

	Kinderen met een nood aan specifieke verzorging (n = 170)			Overige kinderen (n= 5 447)		
	Formeel en/of informeel	Formeel	Informeel	Formeel en/of informeel	Formeel	Informeel
Regelmatig	67.8 (60.0-75.5)	60.3 (52.4-68.3)	29.5 (22.6-36.5)	81.8 (80.7-83.0)	74.8 (73.6-76.1)	39.4 (38.0-40.7)
Beperkt	8.2 (3.9-12.4)	4.7 (1.2-8.2)	23.9 (17.3-30.5)	5.2 (4.5-5.8)	2.3 (1.8-2.7)	29.5 (28.2-30.7)
Geen	24.1 (16.8-31.4)	35.0 (27.2-42.8)	46.6 (38.6-54.6)	13.0 (12.0-14.0)	22.9 (21.7-24.1)	31.1 (29.8-32.5)
Totaal	100	100	100	100	100	100

Tabel 154 Vier profielen van opvanggebruik voor kinderen met een specifieke zorgbehoefte in vergelijking met de overige kinderen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, regelmatige en beperkte gebruikers)

	Kinderen met een nood aan specifieke verzorging (n = 170)	Overige kinderen (n= 5 447)
Enkel gebruikers formele opvang	22.5 (15.7-29.3)	18.2 (17.0-19.3)
Enkel gebruikers informele opvang	10.9 (6.2-15.5)	9.9 (9.1-10.7)
Gebruikers formele en informele opvang	42.5 (34.8-50.3)	59.0 (57.6-60.4)
Geen gebruikers van opvang	24.1 (16.8-31.4)	13.0 (12.0-14.0)
Totaal	100	100

Tabel 155 De meest gebruikte opvangvorm door kinderen met een specifieke zorgbehoefte in vergelijking met de overige kinderen in 2018 (in gewogen kolom % en BI 95%, regelmatige en beperkte gebruikers)

Meeste gebruikte opvangvorm	Kinderen met een nood aan specifieke verzorging (n = 137)	Overige kinderen (n= 4 887)
Formele opvang		
Gezinsopvang IKT	23.3 (16.3-30.4)	20.6 (19.4-21.8)
Gezinsopvang vrije bijdrage	0.7 (0.0-2.0)	3.5 (2.9-4.0)
Groepsopvang IKT	41.6 (32.9-50.4)	36.8 (35.4-38.3)
Groepsopvang vrije bijdrage	11.3 (5.9-16.8)	15.5 (14.5-16.6)
Informeel opvang		
Grootouders	16.1 (9.4-22.8)	19.7 (18.6-20.9)
Andere familieleden, burens, kennissen etc.	2.8 (0.1-5.5)	2.3 (1.8-2.8)
Opvang aan huis	2.0 (0.0-4.8)	0.9 (0.6-1.2)
Bij andere personen of diensten	2.1 (0.0-5.1)	0.6 (0.3-0.8)
Totaal	100	100

7.2 Redenen niet-gebruik door kinderen met een nood aan specifieke zorg

Betreffende de redenen voor het niet gebruiken van zowel formele als informele opvang zijn er een aantal verschillen tussen kinderen met een nood aan specifieke zorg of begeleiding en kinderen zonder deze nood (zie Tabel 156). Zoals verwacht geven ouders van kinderen met een specifieke zorgbehoefte vaker aan geen opvang te gebruiken omdat het kindje te veel aandacht of verzorging nodig heeft die niemand anders dan de ouders kunnen bieden dan ouders van kinderen zonder een specifieke zorgbehoefte (48.2% versus 10.9%). Verder geven deze ouders minder vaak aan dat de formele opvang te duur is (2.2% versus 12.6%) en dat ze geen opvang gebruiken omwille van het niet (al dan niet tijdelijk) werken (31% versus 64.1%) dan ouders van kinderen zonder een specifieke zorgbehoefte.

Tabel 156 Aanwezig in de top drie van belangrijkste redenen voor het niet gebruiken van formele en informele opvang voor kinderen met en zonder een specifieke zorgbehoefte in 2018 (niet-gebruikers opvang, in gewogen kolom %)

	Kinderen specifieke zorgbehoefte (n= 31)	Overige kinderen (n= 524)
Omdat het beter is voor het kindje		
14. Ik (en/of mijn partner) kiezen er bewust voor om zelf voor ons kindje te zorgen omdat we vinden dat dit beter is voor het kindje	45.5 (26.0-65.0)	52.3 (47.8-56.8)
15. Ons kindje heeft (te) veel aandacht/verzorging nodig die niemand anders dan de ouders kunnen bieden	48.2 (28.6-67.7)	10.9 (8.1-13.7)
Omdat we geen opvang vonden		
16. Wij vonden geen formele kinderopvang in de buurt	7.0 (0.0-16.9)	11.6 (8.9-14.4)
17. Het kindje kan niet terecht bij grootouders, familie of vrienden	15.9 (2.0-29.8)	12.7 (9.6-15.7)
Omdat we geen geschikte formele opvang vonden		
18. De opvang in de buurt is niet aangepast aan mijn/onze werkuren (bijvoorbeeld 's morgens vroeg/'s avonds laat, 's nachts, deeltijds, etc.)	0.0	3.3 (1.5-5.0)
19. Formele kinderopvang is te duur	2.2 (0.0-6.9)	12.6 (9.6-15.5)
20. We hebben geen vertrouwen in de formele kinderopvang	9.2 (0.0-20.1)	9.5 (6.9-12.1)
21. We hebben slechte ervaringen met kinderopvang in het verleden	3.2 (0.0-9.8)	3.3 (1.6-5.0)
22. Het personeel van de kinderopvangvoorziening(en) in de buurt is niet vertrouwd met onze opvoedingsgewoonten	5.6 (0.0-13.8)	2.2 (0.8-3.7)
Andere redenen		
23. Omdat ik (en/of mijn partner) niet werk of ik (en/of mijn partner) thuis ben omwille van werkloosheid of ziekte	28.9 (11.1-46.8)	51.0 (46.6-55.5)
24. Omdat ik (en/of mijn partner) mijn werk heb onderbroken (tijdskrediet, ouderschapsverlof, ...) om voor het kindje/de kinderen te kunnen zorgen	2.1 (0.0-6.5)	13.1 (10.2-15.9)
25. Mijn partner en ik zorgen om de beurt voor het kindje want we kunnen onze werkuren voldoende afstemmen	3.4 (0.0-10.5)	8.6 (6.2-11.1)
26. Nog andere redenen	25.4 (7.2-43.6)	18.8 (15.4-22.2)
Totaal	>100	>100

7.3 (Extra) nood aan formele opvang bij gebruikers en niet-gebruikers

We hebben ook de onvervulde nood aan formele opvang van gezinnen met een kind met een specifieke zorgbehoefte vergeleken met de onvervulde nood aan formele opvang van gezinnen zonder een kind met een specifieke zorgbehoefte (zie Tabel 157). De nood aan formele opvang (ongeacht de reden voor deze nood) voor kinderen met een specifieke zorgbehoefte ligt hoger dan voor kinderen zonder een specifieke zorgbehoefte en dit verschil is aanwezig voor kinderen die reeds in de formele opvang worden opgevangen (al dan niet in combinatie met informele opvang; 20.4% versus 11.2%), kinderen die enkel in de informele opvang worden opgevangen (50.3% versus 28.9%) en kinderen die niet worden opgevangen in de formele én informele opvang (32.1% versus 24.5%; wel niet significant).

Tabel 157 (Extra) Nood aan formele opvang bij gebruikers en niet-gebruikers voor kinderen met en zonder een specifieke zorgbehoefte in 2018 (in gewogen rij % en 95% BI)

Vraag: 'Zou je op dit moment (méér) gebruik willen maken van formele opvang'?		
	Ja	Nee
Kinderen met een specifieke zorgbehoefte		
Gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie van informele opvang) (n= 117)	20.4 (12.3-28.4)	79.6 (71.6-87.7)
Gebruikers van enkel informele opvang (n= 20)	50.3 (25.8-74.8)	49.7 (25.2-74.2)
Niet-gebruikers van formele en informele opvang (n= 32)*	32.1 (14.7-49.5)	67.9 (50.5-85.3)
Kinderen zonder een specifieke zorgbehoefte		
Gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie van informele opvang) (n= 4 353)	11.2 (10.2-12.2)	88.8 (87.8-89.8)
Gebruikers van enkel informele opvang (n= 526)	28.9 (24.8-32.9)	71.1 (67.1-75.2)
Niet-gebruikers van formele en informele opvang (n= 552)	24.5 (20.8-28.3)	75.5 (71.7-79.2)

* Het klein aantal niet-gebruikers (zie ook de grote betrouwbaarheidsintervallen) zorgt voor geen significant verschil tussen de nood aan formele opvang voor kinderen met en zonder een specifieke zorgbehoefte.

8 Instapmoment formele opvang

De gemiddelde leeftijd waarop de ouders aangaven dat hun kindje naar de formele opvang ging is 5.3 maanden (de mediaan ligt op 3.9 maanden; zie Tabel 158). Er is een significant verschil tussen gebruikers van enkel formele opvang en de 'combinatie' gebruikers (d.i. zowel formele als informele opvang gebruiken) wat betreft instapmoment. Bij gebruikers van enkel formele opvang is de gemiddelde leeftijd 6.1 maanden terwijl deze bij de combinatie gebruikers 5.1 maanden bedraagt.

Tabel 158 Leeftijd in maanden tijdens het instappen in de formele opvang in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers formele opvang, gewogen % en BI 95%, enkel in de websurvey bevraagd)

	Enkele formele opvang (n = 480)		Formele en informele opvang (n= 2 226)		Totaal (n= 2 706)	
Minimum	0		0		0	
Kwartiel 1	3.0	(2.7-3.2)	2.6	(2.5-2.8)	2.8	(2.7-3.0)
Mediaan	4.2	(3.8-4.5)	3.8	(3.7-3.9)	3.9	(3.8-3.9)
Gemiddelde	6.1	(5.5-6.6)	5.1	(4.9-5.2)	5.3	(5.1-5.5)
Kwartiel 3	6.3	(5.6-6.8)	5.2	(5.1-5.3)	5.4	(5.3-5.5)
Maximum	30		35		35	

Van de gebruikers van formele opvang geeft 85.5% aan dat het feitelijke instapmoment overeenkwam met het gewenste instapmoment, 6% geeft aan dat een vroegere instap beter zou zijn geweest en 8.5% geeft aan dat de vraag niet van toepassing is. Indien de vraag niet van toepassing is, wilt dit hoofdzakelijk zeggen dat de ouders liever een latere instap wensten (dit percentage is significant hoger dan het percentage dat een vroegere instap wensten).

Tussen gebruikers enkel formele opvang en de 'combinatie' gebruikers zijn er significante verschillen ($\chi^2=13.38$, $df=2$, $p=.0012$): gebruikers van enkel formele opvang zijn minder tevreden over het feitelijke instapmoment en wensten vaker een nog latere instap (hoewel ze al gemiddeld gezien later instappen) dan de 'combinatie' gebruikers (Tabel 159). Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de 'combinatie' groep vooral beroep doet op regelmatige of beperkte aanvullende informele opvang als hun kindje jonger is dan een jaar om het instappen in de formele opvang aangenamer te maken.

Tabel 159 Overeenstemming tussen feitelijk instapmoment formele opvang en het gewenste instapmoment in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers formele opvang, gewogen kolom % en BI 95%, enkel in de websurvey bevraagd)

	Enkele formele opvang (n = 487)		Formele en informele opvang (n= 2 220)		Totaal (n= 2 707)	
	n	% (95% BI)	n	% (95% BI)	n	% (95% BI)
Vraag: 'Kwam het eerste gebruik van de formele overeen met het gewenste instapmoment of wou je vroeger instappen?'						
Instapmoment kwam overeen met het gewenste moment	400	80.6 (76.5-84.7)	1 939	86.8 (85.2-88.3)	2 339	85.5 (84.0-87.0)
Een vroegere instap was beter geweest	36	7.3 (4.8-9.8)	130	5.7 (4.7-6.7)	166	6.0 (5.1-7.0)
Niet van toepassing	51	12.0 (8.5-15.6)	151	7.5 (6.2-8.8)	202	8.5 (7.2-9.7)

Van de gebruikers van formele opvang die liever een vroegere instap hadden gewenst, bedraagt het verschil tussen het gewenste en werkelijke instapmoment gemiddeld 3 maanden (met een mediaan verschil van 1.5 maand). Voor de gebruikers van enkel formele opvang lijkt dit verschil groter te zijn dan voor de combinatie groep (4.1 maanden versus 2.6 maanden), maar dit verschil is niet significant.

Tabel 160 Verschil in maanden tussen het feitelijke en gewenste instapmoment indien een vroegere instap gewenst was geweest, in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers formele opvang, gewogen kolom % en BI 95%, enkel in de websurvey bevraagd)

	Enkele formele opvang (n = 36)	Formele en informele opvang (n= 120)	Totaal* (n= 156)
Minimum	1	1	1
Kwartiel 1	1.0 (0.7-1.3)	1.0 (0.9-1.1)	1.0 (0.9-1.1)
Mediaan	1.8 (1.5-2.1)	1.4 (1.3-1.6)	1.5 (1.4-1.6)
Gemiddelde	4.1 (2.3-5.8)	2.6 (2.1-3.1)	3.0 (2.4-3.6)
Kwartiel 3	4.6 (1.6-7.6)	2.4 (2.0-2.9)	2.7 (2.3-3.1)
Maximum	19	16	19

* zes observaties waarbij feitelijk instapmoment later was dan het gewenste instapmoment en twee observaties waarbij de leeftijd gelijk was, deze acht observaties zijn als missing opgegeven in de analyses.

9 Ligging van de meest gebruikte formele opvangvorm

Ongeveer 73% van de gebruikers van formele opvang doet beroep op formele opvang in de eigen woongemeente (zie Tabel 161). Dit percentage is gelijk voor gebruikers van enkel formele opvang en de 'combinatie' groep gebruikers (zowel formele als informele opvang).

Tabel 161 Ligging meest gebruikte formele opvangvorm in 2018 (*regelmatige en beperkte* gebruikers formele opvang, gewogen kolom % en BI 95%)

	Enkele formele opvang (n = 955)		Formele en informele opvang (n= 3 508)		Totaal (n= 4 463)	
	n	% (95% BI)	n	% (95% BI)	n	% (95% BI)
Eigen woongemeente	702	75.0 (72.2-77.8)	2 508	71.9 (70.4-73.5)	3 210	72.7 (71.3-74.0)
Andere gemeente	253	25.0 (22.2-27.8)	1 000	28.1 (26.5-29.6)	1 253	27.3 (26.0-28.7)

Van diegenen die gebruik maken van formele opvang buiten de eigen woongemeente geeft ongeveer 49% aan dat de gekozen opvang op de weg ligt naar het werk, 32% dat de gekozen opvang van betere kwaliteit is dan die in de eigen woongemeente en 28% dat er geen opvangplaats beschikbaar was in de eigen woongemeente (zie Tabel 162).

Tabel 162 Redenen waarom formele opvang in een andere gemeente in 2018 (meerdere antwoorden mogelijk, *regelmatige en beperkte* gebruikers formele opvang, in gewogen %, enkel bevraagd in de websurvey)

	Aantal keer aangeduid	% t.o.v. aantal (n = 768)
1. Er was geen opvangplaats beschikbaar in de eigen woongemeente	210	28.3
2. De afstand tot de opvang in een andere gemeente was korter	109	13.9
3. De gekozen opvang is van betere kwaliteit	240	31.7
4. De gekozen opvang ligt op de weg naar het werk (van mij of mijn partner)	377	48.8
5. De gekozen opvang ligt in een gemeente waar familie, vrienden of kennissen wonen	111	14.0
6. Andere reden*	116	15.2

* Voorbeelden van andere redenen: de opvang is op mijn werk, de kostprijs, wel volgens inkomen, oudere broer gaat in die gemeente naar school, als personeelslid krijg ik voorrang, dicht bij de school van de zussen, geen crèche maar enkel onthaalouders in onze gemeente, we zijn intussen verhuisd, flexibel in uren, langere openingsuren, dicht bij de oma als ze moet inspringen bij ziekte, ik werk er zelf, etc.

10 Vragenlijst over het gebruik van kinderopvang en onvervulde behoefte aan formele opvang in Vlaanderen

Vragenlijst

Onderzoek door het HIVA-KU Leuven in opdracht van Kind en Gezin

Toelichting bij de vragenlijst

Wat bedoelen we met kinderopvang?

Met kinderopvang bedoelen we de opvang die door iemand anders dan de ouders of inwonende familieleden wordt opgenomen en die je nodig hebt omdat je werk hebt, een opleiding volgt of omdat je vindt dat je kindje er baat bij heeft.

We bedoelen dus **niet** de opvang die je nodig hebt voor een avondje uit (een babysit, ...).

De opvang kan overdag plaatshebben, 's nachts of tijdens het weekend.

Het kan gaan om:

- formele opvang zoals gezinsopvang (onthaalouder) en groepsopvang (kinderdagverblijf of crèche)
- informele opvang zoals opvang door grootouders, familie of kennissen en opvang die plaatsvindt in het thuismilieu van het kind (huispersoneel, au pair)

Over welk kind gaat deze vragenlijst?

Alle vragen gaan over het kind met de naam ...

Wie vult best de vragenlijst in?

De ouder die het meeste weet over de opvang van het kind vult het best deze vragenlijst in. Met 'ouder' bedoelen we de biologische vader of moeder die bij het kindje woont, maar ook een plusouder/stiefouder (bijvoorbeeld in een nieuw samengesteld gezin) of pleegouder, of een andere persoon onder wiens hoede dit kindje op dit moment leeft. Beide ouders kunnen de vragenlijst ook samen invullen.

Als er vragen gesteld worden over jou en je eventuele partner, gaat het over jou en de partner met wie je samenwoont. In nieuw samengestelde gezinnen verwijst dit bijvoorbeeld niet naar de ex-partner (ouder) die op een ander adres woont, maar wel naar de partner die nu woont bij de persoon die de vragenlijst invult.

Hoe vul je de vragenlijst in?

Het invullen van deze vragenlijst is vrij eenvoudig en neemt slechts 15 minuten van je tijd in beslag. Instructies die bedoeld zijn om je te helpen deze vragenlijst in te vullen, zijn schuin gedrukt.

We zijn geïnteresseerd in jouw persoonlijke mening. Er bestaan dus geen 'goede' of 'foute' antwoorden. Probeer daarom **alle** vragen te beantwoorden.

Als je twijfelt over het juiste antwoord op de vraag, vul dan het antwoord in dat het dichtst in de buurt komt van wat je denkt.

Uw antwoorden worden volledig **anoniem** en strikt vertrouwelijk verwerkt. Kind & Gezin zal ook niet weten wie heeft deelgenomen aan het onderzoek.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Inleidende vragen

1. Hoe oud is het kindje momenteel?

Antwoord: ... Jaar ... Maanden

→ Indien: vanaf 3 maanden en jonger dan 2 jaar 6 maanden: volledige vragenlijst en overgaan naar vraag 3

→ Indien vanaf 2 jaar 6 maanden tot en met 3 jaar: extra vraag 2

2. Enkel indien antwoord tussen '2 jaar 6 maanden' en '3 jaar' is op vraag 1: Gaat het kindje momenteel naar de kleuterschool?

Keuzeopties: Ja/Nee

→ Ja: Aangepaste sterk verkorte vragenlijst → vanaf vraag 35

→ Nee: Volledige vragenlijst

Huidig gebruik van kinderopvang

3. Hoe vaak maak je gebruik van formele en/of informele kinderopvang?

Met **formele** opvang bedoelen we de georganiseerde opvang vergund door Kind & Gezin. Het kan gaan om:

- **gezinsopvang** (onthaalouder)
- **groepsopvang** (kinderdagverblijven of crèches)

Met **informele** opvang bedoelen we de opvang door grootouders, familie, vrienden of kennissen of de opvang die plaatsvindt in het thuismilieu van het kind (huispersoneel, au pair, ...).

Selecteer voor elke rij (formele opvang & informele opvang) één antwoord.

	Wekelijks	Af en toe (niet wekelijks, maar maandelijks)	Zelden (niet maandelijks, maar jaarlijks)	Nooit
Formele opvang				
Informele opvang				

→ Indien 'wekelijks' bij formele en/of informele opvang: vragen over intensiteit gebruik dus vanaf vraag 4.

→ Indien andere opties (dus niet wekelijks) bij formele & informele opvang: geen vragen over intensiteit gebruik doorgaan vanaf vraag 12 of een later blok.

Enkel indien 'wekelijks' bij formele en/of informele opvang bij vraag 3

Intensiteit van gebruik kinderopvang

We willen nu enkele vragen stellen over het opvanggebruik **tijdens de laatste gewone week**. Hiermee wordt een standaard week bedoeld waarin zich geen uitzonderlijke omstandigheden hebben voorgedaan (bv. vakanties, ziekte, ...). Als de regeling iedere week verandert (bv. bij co-ouderschap), vul dan toch voor de laatste gewone week in.

4. **Enkel indien antwoord op vraag 3 bij formele opvang 'wekelijks' was:** Op welke dagen van de laatste gewone week werd er **formele** opvang gebruikt voor dit kindje? Duid per dag aan of er geen opvang was of meer of minder dan 5 uur opvang was. *Als er meerdere keren per dag opvang was, tel dan de uren samen om te bepalen of het meer of minder dan 5 uur per dag was en kies de juiste optie.*

	Formele opvang		
	Geen opvang die dag	Minder dan 5 uur opvang die dag	5 uur of meer opvang die dag
1. Maandag			
2. Dinsdag			
3. Woensdag			
4. Donderdag			
5. Vrijdag			
6. Zaterdag			
7. Zondag			

5. **Enkel indien antwoord op vraag 3 bij informele opvang 'wekelijks' was:** Op welke dagen van de laatste gewone week werd er **informele** opvang gebruikt voor dit kindje? Duid per dag aan of er geen opvang was of meer of minder dan 5 uur opvang was. *Als er meerdere keren per dag opvang was, tel dan de uren samen om te bepalen of het meer of minder dan 5 uur per dag was en kies de juiste optie.*

	Informele opvang		
	Geen opvang die dag	Minder dan 5 uur opvang die dag	5 uur of meer opvang die dag
1. Maandag			
2. Dinsdag			
3. Woensdag			
4. Donderdag			
5. Vrijdag			
6. Zaterdag			
7. Zondag			

6. **Enkel indien antwoord op vraag 3 bij formele opvang 'wekelijks' was en indien antwoord op vraag 3 bij informele opvang 'wekelijks' was:** Hoeveel bedraagt het **totaal** aantal uren dat het kindje in de formele en informele opvang zat in de laatste gewone week?

Selecteer voor elke kolom (formele opvang & informele opvang) één antwoord.

Totaal aantal uur per week	Formele opvang	Informele opvang
Minder dan 15 uur		
Minstens 15 uur maar minder dan 30 uur		
Minstens 30 uur maar minder dan 40 uur		
Minstens 40 uur maar minder dan 50 uur		
Minstens 50 uur		

7. **Enkel indien antwoord op vraag 3 bij formele opvang 'wekelijks' was en indien antwoord op vraag 3 bij informele opvang NIET 'wekelijks' was:** Hoeveel bedraagt het **totaal** aantal uren dat het kindje in de formele opvang zat in de laatste gewone week?

Totaal aantal uur per week	Formele opvang
Minder dan 15 uur	
Minstens 15 uur maar minder dan 30 uur	
Minstens 30 uur maar minder dan 40 uur	
Minstens 40 uur maar minder dan 50 uur	
Minstens 50 uur	

8. **Enkel indien antwoord op vraag 3 bij formele opvang NIET 'wekelijks' was en indien antwoord op vraag 3 bij informele opvang WEL 'wekelijks' was:** Hoeveel bedraagt het **totaal** aantal uren dat het kindje in de informele opvang zat in de laatste gewone week?

Totaal aantal uur per week	Informele opvang
Minder dan 15 uur	
Minstens 15 uur maar minder dan 30 uur	
Minstens 30 uur maar minder dan 40 uur	
Minstens 40 uur maar minder dan 50 uur	
Minstens 50 uur	

9. **Enkel indien antwoord op vraag 3 bij formele opvang 'wekelijks' was en indien antwoord op vraag 3 bij informele opvang 'wekelijks' was:** Hoeveel dagen werd het kindje tijdens de laatste gewone week opgevangen op de volgende momenten? *Vul telkens in met een getal tussen 0 en 7.*

	Formele opvang	Informele opvang
	Aantal dagen met deze opvang, weekend inbegrepen	Aantal dagen met deze opvang, weekend inbegrepen
1. Vóór zeven uur 's morgensdagendagen
2. Na zes uur 's avondsdagendagen
3. 's Nachtsdagendagen
4. Langer dan 11 uur per dagdagendagen

10. **Enkel indien antwoord op vraag 3 bij formele opvang 'wekelijks' was en indien antwoord op vraag 3 bij informele opvang NIET 'wekelijks' was:** Hoeveel dagen werd het kindje tijdens de laatste gewone week opgevangen **in de formele opvang** op de volgende momenten? *Vul telkens in met een getal tussen 0 en 7.*

	Formele opvang
	Aantal dagen met deze opvang, weekend inbegrepen
1. Vóór zeven uur 's morgensdagen
2. Na zes uur 's avondsdagen
3. 's Nachtsdagen
4. Langer dan 11 uur per dagdagen

11. **Enkel indien antwoord op vraag 3 bij formele opvang NIET 'wekelijks' was en indien antwoord op vraag 3 bij informele opvang 'wekelijks' was:** Hoeveel dagen werd het kindje tijdens de laatste gewone week opgevangen **in de informele opvang** op de volgende momenten? *Vul telkens in met een getal tussen 0 en 7.*

	Informele opvang
	Aantal dagen met deze opvang, weekend inbegrepen
1. Vóór zeven uur 's morgensdagen
2. Na zes uur 's avondsdagen
3. 's Nachtsdagen
4. Langer dan 11 uur per dagdagen

Enkel indien 'wekelijks' of 'niet wekelijks, maar maandelijks' bij formele en/of informele opvang bij vraag 3

De keuze van de opvang

12. Waar werd dit kindje tijdens de laatste 'gewone' week opgevangen? Selecteer het gepaste antwoord in de tabel.

Als er meerdere opvangvormen waren, selecteer dan wie dit kindje het meest opving en, eventueel, ook het tweede meest, het derde meest en het vierde meest. Als je bijvoorbeeld drie opvangvormen gebruikte in die week vul je dus de eerste drie kolommen in.

Als er slechts één opvangvorm gebruikt werd moet je dus enkel de eerste kolom (meest gebruikte opvang) invullen.

Als je meermaals per week van dezelfde opvangvorm gebruik maakt op verschillende plaatsen (bv. bij verschillende grootouders), tel het gebruik dan samen om te weten hoeveel gebruik je maakt van deze opvangvorm. Per rij kan je dus maximaal 1 optie selecteren.

Als er meerdere opvangvormen ongeveer evenveel gebruikt worden, neem dan als meest gebruikte opvang deze waar je het meest voor betaalt.

	Meest gebruikte opvang	Tweede meest gebruikte opvang	Derde meest gebruikte opvang	Vierde meest gebruikte opvang
Formele opvang				
1. In gezinsopvang (onthaalouder) waar de opvangprijs volgens het inkomen bepaald wordt				
2. In gezinsopvang (onthaalouder) waar de opvangprijs vrij bepaald wordt				
3. In groepsopvang (kinderdagverblijf of crèche) waar de opvangprijs volgens het inkomen bepaald wordt				
4. In groepsopvang (kinderdagverblijf of crèche) waar de opvangprijs vrij bepaald wordt				
Informele opvang				
5. Bij de grootouders				
6. Bij andere familieleden, buren, kennissen, ...				
7. Opvang aan huis (huispersoneel, au pair)				
8. Bij andere personen of diensten, omschrijf ...				

We willen nu enkele vragen stellen over **de meest gebruikte opvang** voor dit kindje tijdens de laatste gewone week. Dit is de opvang waar het kindje het meeste uren verbleef en ingevuld werd in de eerste kolom van vraag 12.

13. Waarom koos je voor deze (*meest gebruikte*) opvang? *Selecteer de gepaste antwoordcategorie. Meerdere antwoorden zijn mogelijk.*

Ik koos voor deze opvang omdat:

1. Mijn kind er kan spelen/omgaan met andere kinderen
2. De ontwikkeling van de kinderen er goed wordt gestimuleerd
3. Ik deze opvang goed kende (bv. door opvang van broertje(s)/zusje(s))
4. Ik veel goeds heb gehoord over deze opvang (via vrienden, kennissen, ...)
5. Deze opvang het gemakkelijkst bereikbaar voor mij is
6. Mijn kind nergens anders terecht kon
7. Ik geen andere opvangvorm wou
8. De soepelheid i.v.m. de openingsuren
9. Men rekening houdt met de eigenheid van het kindje (persoonlijkheid, specifieke zorgen, ...)
10. Ik er het meest vertrouwen in heb
11. Mijn kindje er ook terecht kan in vakantieperiodes
12. Mijn kindje er ook kan blijven tijdens schooldagen wanneer het naar school zou gaan
13. Broertje(s)/zusje(s) er ook zijn of terecht kunnen
14. Ik dit de beste opvang vind voor mijn kind
15. De kostprijs meevalt in vergelijking met andere opvang
16. Andere: ...

14. **Niet in verkorte versie:** Hoe beoordeel je de *meest gebruikte* opvang voor de volgende zaken? *Selecteer de antwoordcategorie die van toepassing is. Slechts één antwoord per rij mogelijk.*

	1. Zeer slecht	2. Eerder slecht	3. Noch slecht, Noch goed	4. Eerder goed	5. Zeer goed
1. Het uur vanaf wanneer het kindje 's morgens kan worden opgevangen					
2. Het uur tot wanneer het kindje 's avonds kan blijven					
3. De prijs					
4. De bereikbaarheid (afstand, bereikbaar met openbaar vervoer, ...)					
5. De mogelijkheid tot opvang in vakantieperiodes					

15. Is de meest gebruikte opvang de opvangvorm van jouw eerste keuze?

A. Ja , mijn kindje wordt opgevangen daar waar ik wou dat het werd opgevangen	
B. Nee , want ik wou dat mijn kindje opgevangen werd in een kinderdagverblijf of crèche (groepsopvang) terwijl de opvang die ik nu het meest gebruik geen groepsopvang is	
C. Nee , want ik wou dat mijn kindje opgevangen werd in een ander kinderdagverblijf of crèche (groepsopvang) dan de groepsopvang waar mijn kindje nu het meest naar toe gaat	
D. Nee , want ik wou dat mijn kindje opgevangen werd bij een onthaalouder (gezinsopvang) terwijl de opvang die ik nu het meest gebruik geen gezinsopvang is	
E. Nee , want ik wou dat mijn kindje opgevangen werd bij een andere onthaalouder (gezinsopvang) dan de gezinsopvang waar mijn kindje nu het meest naar toe gaat	
F. Nee , want ik wou dat mijn kindje informeel werd opgevangen terwijl de opvang waarvan ik nu het meest gebruik maak formele opvang is	

16a. **Niet in verkorte versie: Enkel indien 'B' of 'C' op vraag 15:** Welk soort groepsopvang is dan de opvang van jouw eerste keuze?

Groepsopvang (kinderdagverblijf of crèche) waar de opvangprijs volgens het inkomen bepaald wordt	
Groepsopvang (kinderdagverblijf of crèche) waar de opvangprijs vrij bepaald wordt	

16b. **Niet in verkorte versie: Enkel indien 'D' of 'E' op vraag 15:** Welk soort gezinsopvang is dan de opvang van jouw eerste keuze?

Gezinsopvang (onthaalouder) waar de opvangprijs volgens het inkomen bepaald wordt	
Gezinsopvang (onthaalouder) waar de opvangprijs vrij bepaald wordt	

16c. **Niet in verkorte versie: Enkel indien 'F' op vraag 15:** Welke soort informele opvang is dan de opvangvorm van jouw eerste keuze?

De grootouders	
Andere familieleden, buren, kennissen, ...	
Opvang aan huis (huispersoneel, au pair)	
Andere personen of diensten, omschrijf ...	

17. **Niet in verkorte versie: Enkel indien 'B', 'C', 'D', 'E' of 'F' op vraag 15:** Waarom verkies je deze opvangvorm?
Duid in de tabel aan met "1", "2", "3", ... in volgorde van belangrijkheid (1=het belangrijkste). Je mag zelf beslissen hoeveel redenen je kiest (gaande van 1 tot 8).

	"1", "2", "3", ... in volgorde van belangrijkheid (1=het belangrijkst)
1. Om opvoedkundige redenen (bv. de ontwikkeling van de kinderen wordt er gestimuleerd, de aanwezigheid van andere kinderen, ...)	
2. Omwille van de kwaliteit van de verzorging	
3. Omwille van de kostprijs	
4. Omwille van de soepelheid i.v.m. de opvanguren	
5. Omwille van de goede bereikbaarheid	
6. Er is meer inspraak en actieve betrokkenheid	
7. Ik heb er meer vertrouwen in, ik had goede ervaringen met andere kinderen, ...	
8. Andere redenen: ...	

Enkel indien 'wekelijks' of 'niet wekelijks, maar maandelijks' bij formele opvang of 'wekelijks' en/of 'niet wekelijks, maar maandelijks' bij informele opvang op vraag 3

De redenen voor het opvanggebruik

*De volgende vraag handelt over uw opvanggebruik **in het algemeen en niet alleen meer over de meest gebruikte opvang.***

18. Om welke reden(en) maak je (en/of maakt je partner) voor dit kindje gebruik van opvang?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

1. Ik (en/of mijn partner) wil verder blijven werken	
2. Ik (en/of mijn partner) wil meer tijd hebben voor gezinstaken (huishouden, andere zorgtaken, ...)	
3. Ik (en/of mijn partner) wil af en toe eens tijd hebben voor mezelf (zichzelf)	
4. Ik (en/of mijn partner) vind dat het beter is voor de ontwikkeling van het kindje	
5. Het laat mij (en/of mijn partner) toe mijn (zijn/haar) studies voort te zetten of een opleiding te volgen	
6. Het laat mij (en/of mijn partner) toe werk te zoeken	
7. Andere redenen, omschrijf ...	

Enkel indien 'wekelijks' of 'niet wekelijks, maar maandelijks' bij formele opvang bij vraag 3 *dus deze vragen krijgen kindjes die sowieso (af en toe of wekelijks) in formele opvang zitten*

Behoeftte aan meer formele kinderopvang?

Met **formele** opvang bedoelen we de georganiseerde opvang vergund door Kind & Gezin.
Het kan gaan om:

- **gezinsopvang** (onthaalouder)
- **groepsopvang** (kinderdagverblijven of crèches)

19. Zou je op dit moment méér gebruik willen maken van formele opvang?

- Ja
- Nee

20. **Enkel indien antwoord op vraag 19 'Ja' is:** Hoeveel uren per week zou je op dit moment méér gebruik willen maken van *formele opvang*?

Selecteer voor elke dag of je geen extra nood hebt, nood hebt aan minder dan 5 extra uren of aan meer dan 5 extra uren.

	Geen extra opvang die dag	Minder dan 5 uur extra opvang die dag	5 uur of meer extra opvang die dag
1. Maandag			
2. Dinsdag			
3. Woensdag			
4. Donderdag			
5. Vrijdag			
6. Zaterdag			
7. Zondag			

21. **Enkel indien antwoord op vraag 19 'Ja' was:** Waarom kan je op dit moment niet méér uren gebruik maken van formele opvang? *Meerdere antwoorden zijn mogelijk.*

- De opvang is te duur
- Er is te weinig plaats in de opvang
- De openingsuren van de opvang passen niet.
- De opvang is niet makkelijk te bereiken
- Het kindje kan niet méér aan (bv. aanpassingsproblemen)
- Andere: ...

-
22. **Niet in verkorte versie**: Op welke leeftijd werd voor het eerst gebruik gemaakt van formele *opvang* voor dit kindje
- ... Maanden
23. **Niet in verkorte versie**: Kwam het eerste gebruik van deze formele opvang overeen met het gewenste instapmoment of wou je vroeger instappen?
- Het instapmoment kwam overeen met het gewenste moment
 - Een vroegere instap was beter geweest
 - Niet van toepassing
24. **Niet in verkorte versie**: Enkel indien 'Een vroegere instap was beter geweest' op vraag 23: Op welke leeftijd had je het kindje willen laten instappen in de formele opvang?
- ... Maanden
25. Waar ligt de meest gebruikte formele opvang?
- In de eigen woongemeente
 - In een andere gemeente
26. **Niet in verkorte versie**: Enkel indien 'in een andere gemeente' op vraag 25: Waarom ligt de meest gebruikte formele opvang in een andere dan de eigen woongemeente?
Meerdere antwoordopties zijn mogelijk.
- Er was geen opvangplaats beschikbaar in de eigen woongemeente
 - De afstand tot de opvang in een andere woongemeente was korter
 - De gekozen opvang is van betere kwaliteit
 - De gekozen opvang ligt op de weg naar het werk (van mij of mijn partner)
 - De gekozen opvang ligt in een gemeente waar familie, vrienden of kennissen wonen
 - Andere reden:

Enkel indien antwoord op vraag 3 bij formele opvang WEL 'niet maandelijks, maar jaarlijks' of 'nooit' was en indien antwoord op bij informele opvang 'wekelijks' of 'niet wekelijks, maar maandelijks' was:

Behoefte van gebruikers informele opvang (en geen formele)

27. Wat zijn **de drie belangrijkste redenen** waarom je voor dit kindje zelden of nooit gebruik maakt van **formele** opvang?

Met **formele** opvang bedoelen we de georganiseerde opvang vergund door Kind & Gezin. Het kan gaan om:

- **gezinsopvang** (onthaalouders)
- **groepsopvang** (kinderdagverblijven of crèches)

Geef met de cijfers 1 tot en met 3 aan welke redenen het belangrijkste zijn waarbij 1 de belangrijkste reden is.

Omdat het beter is voor het kindje	
A	Ik (of mijn partner) kiezen bewust voor informele opvang omdat we vinden dat dit beter is voor het kindje
B.	Ons kindje heeft (te) veel aandacht/verzorging nodig die niet door formele opvang kan gebeuren
Omdat we geen geschikte formele opvang vonden	
C.	Wij vonden geen (goede) formele opvang in de buurt
D.	De formele opvang in de buurt is niet aangepast aan mijn/onze werkuren (bijvoorbeeld 's morgens vroeg/'s avonds laat, 's nachts, deeltijds, in het weekeinde, op voortdurend wisselende dagen)
E.	Formele kinderopvang is te duur
F.	We hebben geen vertrouwen in de formele opvangvoorzieningen
G.	We hebben slechte ervaringen met formele opvang in het verleden
H.	Het personeel van de formele kinderopvangvoorziening(en) in de buurt is niet vertrouwd met onze opvoedingsgewoonten
Om andere redenen:	

28. Zou je (meer) gebruik willen maken van formele kinderopvang?

- Ja
- Nee

29. **Niet in verkorte versie: Enkel indien antwoord op vraag 28 'Ja' is:** Hoeveel uren per week zou je (meer) gebruik willen maken van *formele opvang*?
Selecteer voor elke dag of je geen nood hebt aan formele opvang, nood hebt aan minder dan 5 uren of aan meer dan 5 uren.

	Geen opvang die dag	Minder dan 5 uur opvang die dag	5 uur of meer opvang die dag
1. Maandag			
2. Dinsdag			
3. Woensdag			
4. Donderdag			
5. Vrijdag			
6. Zaterdag			
7. Zondag			

Enkel indien antwoord op vraag 3 bij formele opvang 'niet maandelijks, maar jaarlijks' of 'nooit' was en indien antwoord op bij informele opvang 'niet maandelijks, maar jaarlijks' of 'nooit' was:

Niet-gebruikers van kinderopvang

30. Wat zijn **de drie belangrijkste redenen** waarom je voor dit kindje zelden of nooit gebruik maakt van opvang? *Geef met de cijfers 1 tot en met 3 welke redenen het belangrijkste zijn waarbij 1 de belangrijkste reden is.*

Geef met de cijfers 1 tot en met 3 aan welke redenen het belangrijkste zijn waarbij 1 de belangrijkste reden is.

Omdat het beter is voor het kindje	
1.	Ik (en/of mijn partner) kiezen er bewust voor om zelf voor ons kindje te zorgen omdat we vinden dat dit beter is voor het kindje
2.	Ons kindje heeft (te) veel aandacht/verzorging nodig die niemand anders dan de ouders kunnen bieden
Omdat we geen opvang vonden	
3.	Wij vonden geen formele kinderopvang in de buurt.
4.	Het kindje kan niet terecht bij grootouders, familie of vrienden
Omdat we geen geschikte formele opvang vonden	
5.	De opvang in de buurt is niet aangepast aan mijn/onze werkuren (bijvoorbeeld 's morgens vroeg/'s avonds laat, 's nachts, deeltijds, in het weekend, op voortdurend wisselende dagen)
6.	Formele kinderopvang is te duur
7.	We hebben geen vertrouwen in de formele kinderopvang
8.	We hebben slechte ervaringen met kinderopvang in het verleden
9.	Het personeel van de kinderopvangvoorziening(en) in de buurt is niet vertrouwd met onze opvoedingsgewoonten
Andere redenen	
11.	Omdat ik (en/of mijn partner) niet werk of ik (en/of mijn partner) thuis ben omwille van werkloosheid of ziekte
12.	Omdat ik (en/of mijn partner) mijn werk heb onderbroken (tijdskrediet, ouderschapsverlof, ...) om voor het kindje/de kinderen te kunnen zorgen
13.	Mijn partner en ik zorgen om de beurt voor het kindje want we kunnen onze werkuren voldoende afstemmen
14.	Nog andere redenen:

31. Zou je op dit moment gebruik willen maken van formele kinderopvang?

- ➔ Ja
- ➔ Nee

32. **Niet in verkorte versie: Enkel indien antwoord op vraag 31 'Ja' is:** Hoeveel uren per week zou je gebruik willen maken van *formele opvang*?
Selecteer voor elke dag of je geen nood hebt aan formele opvang, nood hebt aan minder dan 5 uren of aan meer dan 5 uren.

	Geen opvang die dag	Minder dan 5 uur opvang die dag	5 uur of meer opvang die dag
1. Maandag			
2. Dinsdag			
3. Woensdag			
4. Donderdag			
5. Vrijdag			
6. Zaterdag			
7. Zondag			

33. **Niet in verkorte versie: Enkel indien antwoord op vraag 31 'Nee' was:** Wanneer zou je **wel** voor formele opvang kiezen? Meerdere antwoordopties zijn mogelijk.
- Indien geschikte en voldoende kwaliteitsvolle opvang beschikbaar zou zijn
 - Indien opvang goedkoper zou zijn
 - Indien de opvang beter bereikbaar zou zijn
 - Indien we meer positieve verhalen zouden horen over formele opvang
 - Indien het opvangpersoneel meer vertrouwd zou zijn met onze opvoedingsgewoonten
 - Als ik (en/of mijn partner) niet meer thuis zouden zijn (wegens het vinden van werk, arbeidsgeschikt te zijn verklaard, ...)
 - Indien opvang soepeler zou zijn (openingsuren, dagen waarop men opvang wilt, ...)
 - Indien mijn kindje minder aandacht en zorg zou vragen
 - Andere redenen: ...

Enkel indien antwoord 'ja' op vraag 2:

Vragen over behoeftes van schoolgaande kinderen

34. Gaat het kindje voltijds (alleen maar volle dagen) of niet-voltijds (buiten woensdag ook halve dagen of slechts een paar dagen in de week) naar de kleuterschool?

- Voltijds
- Niet-voltijds

35. **Indien 'voltijds op vraag 34:** Gaat dit kindje noodgedwongen voltijds naar de kleuterschool omdat het geen gebruik kan maken van opvang?

- Ja
- Nee, het was een bewuste keuze.

36. **Niet in verkorte versie: Indien 'Ja' op vraag 35:** Zou je gebruik willen maken van **formele** opvang tijdens de schooluren indien mogelijk?

Met **formele** opvang bedoelen we de georganiseerde opvang vergund door Kind & Gezin. Het kan gaan om:

- **gezinsopvang** (onthaalouder)
- **groepsopvang** (kinderdagverblijven of crèches)

- Ja
- Nee

37. **Niet in verkorte versie: Indien 'Ja' op vraag 36:** Hoeveel uren per week zou je gebruik willen maken van formele opvang tijdens de schooluren? Geef voor elke dag aan hoeveel uren je formele opvang zou willen. Indien je geen uren nodig hebt vul je 0 in.

	Aantal uur opvang nodig
1. Maandag	... uur
2. Dinsdag	... uur
3. Woensdag	... uur
4. Donderdag	... uur
5. Vrijdag	... uur

38. **Niet in verkorte versie: Indien 'niet-voltijds' op vraag 34:** Gaat het kindje tijdens de schooluren naar de **formele** kinderopvang?

Met **formele** opvang bedoelen we de georganiseerde opvang vergund door Kind & Gezin. Het kan gaan om:

- **gezinsopvang** (onthaalouder)
- **groepsopvang** (kinderdagverblijven of crèches)

- Ja
- Nee

39. **Niet in verkorte versie: Indien 'Ja' op vraag 38:** Waarom verkies je **formele** opvang tijdens de schooluren? *Meerdere antwoordopties zijn mogelijk.*

1. Omdat het kindje er (beter) kan rusten	
2. Omwille van de kwaliteit van de verzorging	
3. Omwille van de soepelheid i.v.m. de opvanguren	
4. Andere redenen:	

40. **Niet in verkorte versie: Indien 'Nee' op vraag 38:** Zou je gebruik willen maken van **formele** opvang tijdens de schooluren indien mogelijk?

- Ja
→ Nee

41. **Niet in verkorte versie: Indien 'Ja' op vraag 40:** Hoeveel uren per week zou je gebruik willen maken van formele opvang tijdens de schooluren? Geef voor elke dag aan hoeveel uren je formele opvang zou willen. Indien je voor een dag geen uren nodig hebt vul je 0 in voor die dag.

	Aantal uur opvang nodig
1. Maandag	... uur
2. Dinsdag	... uur
3. Woensdag	... uur
4. Donderdag	... uur
5. Vrijdag	... uur

42. Zou dit kindje pas later naar de kleuterschool zijn gegaan moesten er betere en/of meer opvangmogelijkheden beschikbaar zijn geweest?

- Ja
→ Nee

Rest van vragenlijst voor iedereen (zowel gebruikers als niet-gebruikers en schoolgaande kinderen):

Vragen over het gezin

43. Wie vulde deze vragenlijst in?
Indien deze vragenlijst door meerdere personen samen werd ingevuld kunnen er meerdere antwoorden geselecteerd worden.
1. Moeder van het kindje
 2. Vader van het kindje
 3. Plusmama/Pluspapa of stiefmama/stiefpapa
 4. Mee-ouder
 5. Iemand anders, omschrijf de relatie tot het kindje:.....
44. Hoe is het gezin waarin het kindje woont momenteel samengesteld. Selecteer de gepaste antwoordcategorie.
Als het kindje momenteel regelmatig in meer dan één gezin verblijft (bijvoorbeeld bij co-ouderschap na een scheiding), kies dan het antwoord dat op jouw gezin van toepassing is.
1. Samenwonende of gehuwde partners
 2. Alleenstaande (single, gescheiden, weduwe/weduwenaar, partnerrelatie maar niet samenwonend)
45. Wat was de nationaliteit van de biologische ouders (op het ogenblik van *HUN* geboorte) van dit kindje? Selecteer indien van toepassing per ouder de gepaste nationaliteit in de tabel. *Selecteer indien van toepassing voor de biologische moeder & vader het gepaste antwoord in de tabel.*

Geboortenationaliteit	Moeder	Vader
Belgische		
Ander EU-land		
Turkse		
Ander Aziatisch land (buiten Turkije)		
Van een Maghreb-land (Marokko, Algerije, Egypte, Libië en Mauritanië)		
Ander Afrikaans land (buiten Maghreb)		
Andere, omschrijf.....		
Weet niet		

46. Kan je voor opvang voor dit kindje (in de veronderstelling dat je dit zou willen) momenteel beroep doen op (één van) de grootouders?

1. Ja, dagelijks	
2. Ja, één dag of meerdere dagen per week	
3. Ja, af en toe maar niet wekelijks	
4. Nee, nooit	

47. **Enkel indien antwoord op vraag 46 'ja, af en toe' of 'nee, nooit'** Waarom kan je slechts 'af en toe' of 'nooit' een beroep doen op grootouders? *Meerdere antwoordopties zijn mogelijk.*

1. Ze werken nog	
2. Ze zijn niet vrij (actief sociaal leven, zorgen voor andere personen, ...)	
3. Ze kunnen niet (meer) instaan voor opvang (zelf hulp nodig, drukte niet aan kunnen ...)	
4. Ze wonen te veraf	
5. Ze willen het niet	
6. Ze zijn overleden	
7. Andere redenen, omschrijf:	

48. Heeft het kindje specifieke zorg of begeleiding nodig?

→ Ja

→ Nee

49. **Enkel indien 'Ja' op vraag 48:** Om welke redenen heeft het kindje specifieke zorg en begeleiding nodig? *Meerder antwoorden zijn mogelijk.*

→ Langdurige gezondheidsproblemen (meer dan 3 maanden)

→ Problemen met de ontwikkeling van het gehoor

→ Problemen met de ontwikkeling van het zicht

→ Problemen met de mentale/verstandelijke ontwikkeling

→ Problemen met de motorische/fysieke ontwikkeling

→ Gedrags- of emotionele problemen

→ Andere, omschrijf:

Vragen over de werksituatie van de ouder(s)

50. **Enkel indien antwoord op vraag 44 'samenwonende of gehuwde partners' is:**

'Wat is je hoogst behaalde diploma of getuigschrift en dat van je partner?

Selecteer het gepaste antwoord in de juiste kolom voor jezelf en je partner

	1. Ik	2. Partner
1. Geen diploma of lager onderwijs		
2. Lager secundair onderwijs (eerste 3 jaar van het middelbaar of niet voltooid middelbaar)		
3. Hoger secundair onderwijs		
4. Hogeschool of universiteit		
5. Ander, omschrijf....		

51. **Enkel indien antwoord op vraag 44 'samenwonende of gehuwde partners' is:** Wat

is *momenteel* je werksituatie en deze van je partner? *Selecteer het gepaste antwoord in*

de juiste kolom voor jezelf en je partner.

	1. Ik	2. Partner
Werkend		
1. Voltijds werkend		
2. Deeltijds werkend		
Werk tijdelijk onderbroken omwille van:		
3. Zwangerschapsverlof (of borstvoedingsverlof)		
4. Ouderschapsverlof		
5. Ziekteverlof		
6. Loopbaanonderbreking / tijdskrediet		
7. Verlof zonder wedde		
Niet werkend		
8. Werkloos		
9. Op invaliditeit		
10. Huisvrouw/huisman, student,		
11. Andere, omschrijf..		

52a. Enkel indien 'Ik' 'werkend ('voltijds werkend' of 'deeltijds werkend') bij vraag 50: Welke werkuren heb jij tijdens een normale werkweek. *Selecteer in de tabel de antwoordcategorie die van toepassing is voor jou.*

	1. Ik
1. Enkel werkuren overdag in de week	
2. Enkel werkuren overdag in de week maar met onverwachte overuren	
3. Ploegenstelsel: vroeg en laat	
4. Ploegenstelsel: vroeg, laat en 's nachts	
5. Enkel nachtwerk	
6. Enkel weekendwerk	
7. Iedere week wisselende uren	
8. Andere werkuren, omschrijf:	

52b. Enkel indien 'Partner' 'werkend ('voltijds werkend' of 'deeltijds werkend') bij vraag 50: Welke werkuren heeft je partner tijdens een normale werkweek. *Selecteer in de tabel de antwoordcategorie die van toepassing is voor je partner*

	2. Partner
1. Enkel werkuren overdag in de week	
2. Enkel werkuren overdag in de week maar met onverwachte overuren	
3. Ploegenstelsel: vroeg en laat	
4. Ploegenstelsel: vroeg, laat en 's nachts	
5. Enkel nachtwerk	
6. Enkel weekendwerk	
7. Iedere week wisselende uren	
8. Andere werkuren, omschrijf:	

53a. Enkel indien 'IK' 'deeltijds werkend' bij vraag 50: Hoeveel procent werk jij momenteel? *Vul in met een getal groter dan 0 (niet-werkend) en kleiner dan 100 (voltijds). Wanneer je bijvoorbeeld halftijds werkt vul je dus 50% in.*

.... %

53b. Enkel indien 'Partner 'deeltijds werkend' bij vraag 50: Hoeveel procent werkt je partner momenteel? *Vul in met een getal groter dan 0 (niet-werkend) en kleiner dan 100 (voltijds).*

Wanneer je partner bijvoorbeeld halftijds werkt vul je dus 50% in.

.... %

54. **Enkel indien antwoord op vraag 44 'alleenstaande' is:** 'Wat is je hoogst behaalde diploma of getuigschrift?

Selecteer het gepaste antwoord in de juiste kolom voor jezelf

	1. Ik
1. Geen diploma of lager onderwijs	
2. Lager secundair onderwijs (eerste 3 jaar van het middelbaar of niet voltooid middelbaar)	
3. Hoger secundair onderwijs	
4. Hogeschool of universiteit	
5. Ander, omschrijf...	

55. **Enkel indien antwoord op vraag 44 'alleenstaande' is:** Wat is *momenteel* je werksituatie? Selecteer het gepaste antwoord in de juiste kolom voor jezelf.

	1. Ik
Werkend	
1. Voltijds werkend	
2. Deeltijds werkend	
Werk tijdelijk onderbroken omwille van:	
3. Zwangerschapsverlof (of borstvoedingsverlof)	
4. Ouderschapsverlof	
5. Ziekteverlof	
6. Loopbaanonderbreking / tijdskrediet	
7. Verlof zonder wedde	
Niet werkend	
8. Werkloos	
9. Op invaliditeit	
10. Huisvrouw/huisman, student,	
11. Andere, omschrijf...	

56. **Enkel indien werkend ('voltijds werkend' of 'deeltijds werkend') bij vraag 55:** Welke werkuren heb jij tijdens een normale werkweek. *Selecteer in de tabel de antwoordcategorie die voor jou van toepassing is.*

	1. Ik
1. Enkel werkuren overdag in de week	
2. Enkel werkuren overdag in de week maar met onverwachte overuren	
3. Ploegenstelsel: vroeg en laat	
4. Ploegenstelsel: vroeg, laat en 's nachts	
5. Enkel nachtwerk	
6. Enkel weekendwerk	
7. Iedere week wisselende uren	
8. Andere werkuren, omschrijf:	

57. **Enkel indien 'deeltijds werkend' bij vraag 55:** Hoeveel procent werk jij momenteel? *Vul in met een getal groter dan 0 (niet-werkend) en kleiner dan 100 (voltijds). Wanneer je bijvoorbeeld halftijds werkt vul je dus 50% in.*

.... %

58. Kan je aanduiden in welke categorie je netto besteedbaar inkomen van het **gezin** zich situeert? Onder netto-gezinsinkomen verstaan we het geheel van inkomens waar je maandelijks gebruik van kunt maken. Het kan gaan om lonen en/of andere beroepsinkomsten, evenals andere inkomsten zoals kinderbijslag, alimentatie en uitkeringen voor werkloosheid, ziekte, invaliditeit, pensioen, ... *Indien u dit niet weet of niet wenst te antwoorden kan u de optie 'Geen antwoord' selecteren.*

1. Minder dan 999 EUR per maand
2. Tussen 1000 en 1999 EUR per maand
3. Tussen 2000 en 2999 EUR per maand
4. Tussen 3000 en 3999 EUR per maand
5. Tussen 4000 en 4999 EUR per maand
6. Meer dan 4999 EUR per maand
7. Geen antwoord

Heb je nog andere opmerkingen over jouw ervaring met de kinderopvang in Vlaanderen?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Niet in verkorte versie: Heb je nog andere opmerkingen over deze studie (vragenlijst)?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Niet in verkorte versie: Is er iets belangrijks dat we moeten weten over de specifieke situatie van je gezin?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

11 Introductiebrief in het Nederlands

Onderzoek naar jouw ervaringen met en behoeften aan kinderopvang

Beste ouder,

Kind en Gezin onderzoekt welke kinderopvang ouders gebruiken en waar ze behoefte aan hebben.

<Voornaam en naam geselecteerd kindje> is één van de 15.000 kinderen in Vlaanderen die via een steekproef toevallig werden gekozen om deel uit te maken van dit onderzoek.

Jouw deelname is belangrijk, ook als je geen gebruik maakt van kinderopvang. Jouw bijdrage helpt ons om de kinderopvang beter af te stemmen op wat ouders nodig hebben.

Aan de hand van een vragenlijst gaan we na of je gebruik maakt van kinderopvang of niet. Welke kinderopvang gebruik je? Heb je behoefte aan (meer) kinderopvang? Wat mis je?

Dit onderzoek werd door Kind en Gezin toevertrouwd aan HIVA KU Leuven onder leiding van Prof. Tine Van Regenmortel en gebeurt in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Alle antwoorden die je geeft, komen bij HIVA terecht. Daar worden ze eerst gecodeerd alvorens ze worden verwerkt. Hierdoor blijven je antwoorden anoniem en vertrouwelijk. Kind en Gezin krijgt enkel de algemene resultaten van het onderzoek.

De vragenlijst invullen duurt maximaal ongeveer 15 minuten. Je vindt de instructies bij het begin van de vragenlijst.

Start de vragenlijst door op deze link te klikken:

<https://websurvey.kuleuven.be/index.php/5811/lang-nl>

(Als de link niet werkt, kopieer dan de volledige link naar de adresbalk van uw browser)

Kind en Gezin dankt jou hartelijk om aan dit onderzoek mee te werken!

Vriendelijke groeten

Katrien Verhegge, administrateur-generaal Kind en Gezin